

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİK SÜRECİNDE
KAMU VETERİNER HİZMETLERİNDE YENİDEN
YAPILANMANIN ETKİNLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nesrin ALPASLAN

HAYVAN SAĞLIĞI EKONOMİSİ VE İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Engin SAKARYA

2008 - ANKARA

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği Doktora Programı

çerçevesinde yürütölmüş olan bu çalışma, aşğıdaki jüri tarafından
Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 08/02/2008

Prof. Dr. Sadi ARAL

Ankara Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ahmet ERGÜN

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Engin SAKARYA

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Cengiz YALÇIN

Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Aytekin GÜNLÜ

Selçuk Üniversitesi

ÖNSÖZ

AB müktesebatına uyum çerçevesinde; Türkiye’de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından sunulan veteriner hizmetleri ile organizasyonunu konu alan yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamındaki düzenlemelerin ve mevzuat uyumunun tamamlanması gerekmektedir.

Bu doktora tez çalışmasında; Türkiye’de 1984 yılından bugüne, uygulanan kamu veteriner hizmetlerinin etkinliğinin saptanması, veteriner hizmetlerinin yürütülmesindeki mevcut idari yapı, değişim ve sorunların tespit edilmesi, AB katılım sürecinde oluşabilecek gelişmeler ve reorganizasyonun hayvancılık sektörü ve hayvan sağlığına yönelik hizmetleri ne ölçüde ve nasıl etkileyeceğinin belirlenmesi ile bu kapsamda sektörde çalışan ve hizmet üreten veteriner hekim, sanayici, uzman ve üreticilere uygulanan anket çalışması ile elde edilen veriler doğrultusunda konuyla ilgili görüş, tahmin ve değerlendirmelerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri üzerine çalışan tüm şahıs ve kurumlara katkı sağlaması dileğiyle; Araştırmanın her aşamasında katkı ve desteklerini esirgemeyen Anabilim Dalı Başkanımız Sayın Prof. Dr. Sadi Aral’a, Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Engin Sakarya’ya, Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri Sayın Prof. Dr. Cengiz Yalçın’a ve Sayın Doç. Dr. Yavuz Cevger’e, Araştırma Görevlileri Dr. Yılmaz Aral, Pınar Demir ve Erol Aydın’a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, çalışmamın başlangıcından itibaren beni destekleyen çok kıymetli ailem, değerli dostlarım ve meslektaşlarıma tez yazımı aşamasında sağladıkları katkı ve yardımları ile gösterdikleri sabır, anlayış ve fedakarlıktan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	ii
Önsöz	iii
İçindekiler	iv
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
Tablolar	viii
Şekiller	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Türkiye Hayvancılığının Genel Yapısı	3
1.1.1 Türkiye Hayvan Varlığı	4
1.1.2 Türkiye’de Hayvancılık İşletmelerinin Yapısı ve İhtisaslaşma Durumu	8
1.1.3 Türkiye’de Hayvansal Üretim ve Verimlilikler	10
1.1.4 Türkiye Dış Ticaretinde Hayvancılığın Yeri	14
1.1.5 Ülkemiz Hayvancılığının Temel Sorunları	18
1.1.5.1 Hayvancılık İşletmelerinin Yapı ve Ölçek Sorunu	18
1.1.5.2 Kaba ve Kesif Yem Üretim Yetersizliği ve Yem Maliyeti	19
1.1.5.3 Hayvanların Genetik Yapısı ve Islah Çalışmaları	21
1.1.5.4 Hayvan Hastalıklarından Koruma ve Mücadele	23
1.1.5.5 Hayvancılık Destekleme Politikaları	25
1.1.6 Hayvancılığa Hizmet Götüren Kamu Kesimi Organizasyonu	30
1.1.6.1 Organizasyon	30
1.1.6.2 Organizasyon ve Amaç	30
1.1.6.3 Türkiye’de Hayvancılığa Yönelik Kamu Hizmetleri	31
1.1.6.3.1 Hayvancılık Hizmetleri ile İlgili Politika, Plan, Program ve Proje Çalışmaları	31
1.1.6.3.2 Üreticiye Götürülen Hayvancılık Hizmetleri	31
1.1.6.3.3 Hayvan Islahı ve Üretimi ile İlgili Hizmetler	32
1.1.6.3.4 Hayvan Yemi Üretim Kontrol hizmetleri	32
1.1.6.3.5 Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Kontrol Hizmetleri	32
1.1.6.3.6 Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Pazarlanması ve Değerlendirilmesi	32
1.1.6.4 Hayvancılıkta Kamu Kesimi Organizasyonu	33
1.1.6.5 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın Kuruluş ve Tarihsel Gelişimi	35

1.1.6.6 Tarım Bakanlığının Dünü Bugünü Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Bugünkü Organizasyonu ve Hayvancılık	39
1.1.6.7 Türkiye’de Kamuda (TKB) Çalışan Veteriner Hekimlerin Durumu	48
1.2 Avrupa Birliğinde Hayvancılık	51
1.2.1 AB hayvancılık politikaları	51
1.2.2 AB’de Hayvansal Üretim	53
1.2.3 AB’de Islah Çalışmaları	56
1.2.4 AB’de Hayvancılık İşletmeleri	57
1.2.5 AB Ortak Tarım Politikası	59
1.2.6 AB’de Veteriner Hekimlik Mevzuatı ve Organizasyon	61
1.2.6.1 AB Veterinerlik Mevzuatı	64
1.2.6.2 AB’de Veteriner Enformasyon Sistemleri	65
1.2.6.2.1 Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemi (ADNS)	65
1.2.6.2.2 Hayvan Hareketleri Kontrol Sistemi (ANIMO/TRACES)	66
1.2.6.2.3 Veteriner Sınır Kontrolü Desteği (SHIFT)	67
1.2.6.2.4 Hayvanların Tanımlanması için Veri Tabanları	68
1.2.6.2.5 Çiftlik Hayvanlarının Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması	68
1.2.6.3 Hayvan Sağlığı Konusundaki AB Politikaları ve Uygulamaları	68
1.2.6.4 Hastalık Takibi ve/veya Kontrolü ile ilgili Programlar	72
1.2.6.5 AB’de Gıda Güvenliği ve Halk Sağlığı	83
1.2.6.6 AB Hayvan Refahı	86
1.2.6.7 AB’de Hayvan Besleme ve Yem maddeleri	91
1.2.7 AB Üyesi Olan Bazı Ülkelerde Tarım Sektöründe İdari Yapılanma ve Organizasyon	93
1.2.7.1 Litvanya	95
1.2.7.2 Macaristan	99
1.2.7.3 Polonya	105
1.2.7.4 Çek Cumhuriyeti	107
1.2.7.5 Almanya	111
1.2.7.6 Malta	114
1.2.7.7 Türkiye’de TKB’nın Mevcut Organizasyon Yapısı	118
1.3 Konu ile ilgili Bilimsel Çalışmalar	120

2. GEREÇ VE YÖNTEM	125
2.1 Gereç	125
2.2. Yöntem	125
3. BULGULAR	127
3.1.Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Bulguları	127
3.2. Uzman Anket Bulguları	132
3.3. Sanayici Anket Bulguları	138
3.4. Üretici Anket Bulguları	142
4. TARTIŞMA	145
4.1. Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Bulgularının Değerlendirilmesi	150
4.2. Uzman Anket Soruları Bulgularının Değerlendirilmesi	155
4.3. Sanayici Anket Bulgularının Değerlendirilmesi	159
4.4. Üretici Anket Bulgularının Değerlendirilmesi	162
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	165
ÖZET	171
SUMMARY	172
KAYNAKLAR	173
EKLER	180
EK-1. Uzman Anket Soruları	180
EK-2. Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Soruları	184
EK-3. Üretici Anket Soruları	187
EK-4. Sanayici Anket Soruları	190
EK-5. Cenevre Anlaşması	194
ÖZGEÇMİŞ	217

SİMGELER ve KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
B.Baş	Büyükbaş Hayvan
Da	Dekar
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EBK	Et ve Balık Kurumu
€	Euro
FEOGA	Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
İKV	İktisadi Kalkınma Vakfı
K.Baş	Küçükbaş Hayvan
Kg	Kilogram
Lt	Litre
MEDAÜ	Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
OTP	Ortak Tarım Politikası
SEK	Süt Endüstrisi Kurumu
SPSS	Statistical Packages of Social Sciences
\$	Amerikan Doları
TKB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TVHB	Türk Veteriner Hekimler Birliği
TVHK	Türk Veteriner Hekimler Kurultayı
YTL	Yeni Türk Lirası

TABLOLAR

Tablo 1.1. Türkiye Hayvan Varlığının Yıllara Göre Değişimi (1970-2004)

Tablo 1.2. Türkiye’de Irklara Göre Sığır Sayıları ve Toplam Sığır Varlığı İçindeki Payları (1990-2005)

Tablo 1.3. Türkiye’de Irklara Göre Koyun Sayıları ve Toplam Koyun Varlığı İçindeki Payları (1990-2005)

Tablo 1.4. Türkiye’de Yıllara ve Türlerine Göre Kanatlı Hayvan Sayıları (1990-2005)

Tablo 1.5. Ülkemizde 2001 Yılı İtibariyle Kırsal Kesim İşletmelerinin Arazi Ölçeğine Göre Sayıları ve İhtisaslaşma Durumu

Tablo 1.6. Türkiye’de Kırsal Kesim İşletmelerinin İhtisaslaşma Durumu

Tablo 1.7. Ülkemizde Büyükbaş Hayvancılık İşletmeleri Sayısı ve İşletme Ölçekleri

Tablo 1.8. Türkiye’de Bazı Hayvan Türleri ve Yıllara Göre Sağılan Hayvan Sayıları, Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Başına Ortalama Verimlilikler (1990-2005)

Tablo 1.9. Türkiye’de Türlerine Göre Kesilen Hayvan Sayıları ve Kesim Sayılarındaki Yüzde Değişim (1990-2005)

Tablo 1.10. Türkiye’de Kesilen Hayvan Türlerine Göre Elde Edilen Et Üretimi ve Toplam Kırmızı Et Üretimi İçindeki Payları (1990-2005)

Tablo 1.11. Türkiye’de Yıllar ve Hayvan Türleri İtibariyle Ortalama Karkas Verimlilikleri (1990-2005)

Tablo 1.12. Bazı Kanatlı Hayvan Ürünlerinde Yıllara Göre Üretim Miktarı (1996-2005)

Tablo 1.13. Türkiye’nin Yıllar İtibariyle Toplam Canlı Hayvan İhracatı

Tablo 1.14. Türkiye’nin Yıllar İtibariyle Toplam Et ve Sakatat İhracatı

Tablo 1.15. Türkiye’nin Yıllar İtibariyle Toplam Süt ve Süt Ürünleri İthalat ve İhracatı

Tablo 1.16. Türkiye’de Bitkisel ve Hayvansal Üretimi Bir Arada Yapan İşletmelerin Sayısı ile Ortalama Arazi ve Hayvan Varlığı

Tablo 1.17. Türkiye’de Yem Fabrikalarının Üretim ve Kapasite Durumları

Tablo 1.18. Türkiye’de 1987-1996 Yılları Arasındaki Dönemde İthal Edilen Gebe Düve Sayısı ve Bedelleri

Tablo 1.19. Türkiye’de 1993-1999 Yılları Arasındaki Hayvan Hastalıkları Mihrak Sayıları

Tablo 1.20. Türkiye’de Hayvancılık Destekleri Kapsamında Yapılan Ödemeler

Tablo 1.21. Türkiye’de, T.C. Ziraat Bankası’na Verilen Toplam Tarımsal Kredi Miktarı ile Hayvansal Üretim Kredilerinin Toplam Tarımsal Krediler İçindeki Miktarı ve Yüzde Payı (1998-2002)

Tablo 1.22. TCZB Tarafından Kullandırılan Sübvansiyonlu Hayvancılık Kredileri ve Faiz Oranları

Tablo 1.23. AB Ülkelerinde 2004 Yılı Hayvan Varlığı

Tablo 1.24. AB-15 Hayvan Varlığının 1975-2004 Yılları Arasındaki Değişimi

Tablo 1.25. AB-25’te Toplam Hayvansal Ürünler Üretiminde Birlik Ülkelerinin Payı

Tablo 1.26. AB-25’te Türler İtibariyle Süt Üretimi (Bin Ton) ve İnek Sütünün Toplam Süt Üretimi İçindeki Payı (%) (1980-2004)

Tablo 1.27. AB-25’te Türler İtibariyle Et Üretimi (Bin Ton) ve Yıllar İçindeki Değişimi (1980-2004)

Tablo 1.28. AB-15’te İşletme Ölçeklerine Göre Kırsal İşletme Sayısı ve Toplam İçindeki Payları

Tablo 1.29. AB-25 Ülkelerinde Ölçeklerine Göre Kırsal İşletme Sayıları ve Arazi Varlığının Dağılımı

Tablo 3.1. Veteriner Hekimlerin Katılmış Olduğu Eğitim Programları ve Sıklığı

Tablo 3.2. Veteriner Hekimlerin TKB’nın Etkinlikleri ile İlgili Değerlendirmesi

Tablo 3.3. Veteriner Hekimlerin TKB’nın Personel Politikasına İlişkin Değerlendirmesi

Tablo 3.4. Ankete Katılan Uzmanların 1984 Sonrası Dönemde TKB’da Yapılan Reorganizasyon Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 3.5. Ankete Katılan Uzmanların 1984 Sonrası Dönemde TKB’daki Hizmet Etkinliği ile İlgili Değerlendirmeleri

Tablo 3.6. Uzmanların Hayvan Islahı ile İlgili Yöntemleri Tercih Sıralaması

Tablo 3.7. Uzmanların Hayvancılığın Geliştirilmesi ile İlgili Alternatif Tercih Sıralaması

Tablo 3.8. Uzmanların Hayvancılık Sektöründe Üretim ve Verimliliği Artırma Konusundaki Destekleme Politikaları Tercih Sıralaması

Tablo 3.9. Uzmanların TKB'nın Hayvancılığın Geliştirilmesi Üzerindeki Etkinliklerine İlişkin Değerlendirmesi

Tablo 3.10. Sanayicilerin AB'ne Tam Üyeliğin Hayvancılık Sektörüne Yansıması Avantaj ve Dezavantajlı Yönler ile İlgili Görüşleri

Tablo 3.11. Sanayicilerin OTP'ye Uyum Kapsamında Uygulanabilecek Hayvancılık Politikaları İle İlgili Önem Sıralaması

Tablo 3.12. Üreticilerin Hayvanlarındaki Verim Düşüklüğünün Sebeplerine İlişkin Önem Sıralaması

Tablo 3.13. Üreticilerin Hayvansal Üretimin Artırılmasında Devlet Desteğine İlişkin Önem Sıralaması

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Türkiye’de Yıllara Göre Mera Varlığı

Şekil 1.2 AB’nde Veteriner Hizmetlerinin Genel Organizasyon Yapısı

Şekil 1.3. Macaristan Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Departmanının Organizasyon Yapısı

Şekil 1.4. Almanya Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisi Organizasyon Yapısı

Şekil 1.5. Malta Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığına Bağlı Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü’nün Organizasyon Yapısı

Şekil 1.6. Türkiye TKB Merkez ve Taşra Teşkilatının Mevcut Organizasyon Şeması

1. GİRİŞ

Türkiye’de hayvancılığa yönelik kamu ve özel kesim hizmetlerinin etkinliğinin artırılması ilgili çevrelerce sürekli olarak gündeme getirilmiş, tartışılmış ve üreticiler, meslek örgütleri, odalar, bürokratlar ve bilim adamları genelde hizmetlerin yetersizliğine değinerek, yeniden yapılanmanın diğer bir deyişle reorganizasyonun kaçınılmaz olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Hayvancılığa yönelik kamu-özel kesim hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasını tek bir faktöre bağlamak elbette mümkün değildir. Çünkü götürülen hizmet; insan gücü, kaynak, teknoloji, organizasyon vb. birçok faktörün bileşiminden ortaya çıkmakta ve kendini oluşturan faktörlerden olumlu ve olumsuz yönde etkilenebilmektedir. İnsan gücünün hizmete etkisinde nicelik kadar nitelikte önem taşımaktadır (Sakarya, 2005).

Gerek kamu gerekse özel kesim olsun örgütler sosyal yapılardır. Her sosyal varlık gibi bunlarda kurulur, hizmet eder ve yetersizleşebilirler. Reorganizasyon veya yeniden yapılanma bu yetersizleşmeyi giderici etkili bir araç ve başka bir deyişle örgütlerin varlıklarının devamında kilit rol oynayan bir süreç olmaktadır.

Avrupa Birliği üyeliği hedefine ilerlemekte olan Türkiye, rekabet şansının bugün için zor olduğu hayvancılık sektöründe; uluslararası şartlara uygun olarak rekabete açık, sürdürülebilir bir üretim düzeyine geçmede yardımcı olacak kamu veteriner hizmetlerindeki etkin bir idari yapılanmayı süratle gerçekleştirme çabasıdadır.

AB’ne üyelikte müzakere sürecinde bulunan Türkiye, hayvancılık sektörü açısından kamuda idari yapılanma, işletme yapı ve ölçekleri, üretim teknolojisi, verimlilik düzeyleri ve izlenen hayvancılık politikaları açısından önemli farklılıklar göstermekte, bu durum ise sektörün entegrasyonunu güçleştirmektedir (Sakarya ve Uysal, 2000).

Bilindiği üzere Türkiye'nin AB'ne tam üyelik sürecinde OTP'ye uyum kapsamında getirilen n koşullardan birisi de kamudaki idari yapılanmanın AB'ye uyumunun sağlanmasıdır. Diğer taraftan birlik mevzuatı esas itibarı ile topluluk içinde hayvan ve hayvansal ürünlerin serbest dolaşımında ve ticaretinde veteriner kontrollerinin ortadan kalkacak şekilde Veteriner Mevzuatının uyumlaştırılması, ye ülkelerdeki ilgili otoritelerin karşılıklı olarak birbirini tanımlarını esas alması, hayvan ve hayvansal ürünlerin birlik şartlarında ticaretinin kontrol ve denetiminin nasıl yapılacağını düzenleyen veteriner direktiflerin ortaya konması AB'ne uyum açısından bir gereklilik olarak görülmektedir.

1.1 Türkiye Hayvancılığının Genel Yapısı

Günümüzde ulusların ciddi sorunlarından birisi de, nüfus artışına paralel olarak besin üretiminin aynı düzeyde artırılamamasıdır. Sorunun çözümlenmesi, mevcut kaynakların daha bilinçli ve etkin bir şekilde kullanılmasına bağlı bulunmaktadır.

Gelişmiş ülkeler 21. yüzyıla endüstri, yani sanayi ötesi bilgi toplumu olarak girmeye hazırlanırken bir yandan da bitkisel ve hayvansal üretimi akılcı ekonomik politikalarla destekleyip, ulusal üretimde istikrarı sağlamakta, aynı zamanda önemli bir dış satımcı ülke konumunda yer almaktadırlar. Ülkemizde kırsal ekonomik kalkınmanın, alınacak akılcı ekonomik politika tedbirleri ile istikrar içinde başarılması için öncelikle tüm gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu üzere, sahip olduğu potansiyel ve kırsal ekonomik kalkınmanın lokomotif olma özelliği ile hayvancılığın geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir (Aral, 1996; Alpaslan, 1996).

Tarım ve hayvancılık kırsal ekonomik yapıyı meydana getiren iki önemli sektör olup, bu sektörlerin genel anlamda işletme yapıları, ürün özellikleri ve üretim süreçleri, pazar durumu ve pazarlama özellikleri, üretimde toprağa ve doğa koşullarına bağımlı olup olmama vb. bir çok noktada önemli farklılıkları bulunmaktadır.

Ülkemizdeki hayvancılık işletmelerinin büyük bir bölümü aile işletmeleri olup küçük ölçeklidir. Hayvancılık işletmelerinin çoğunluğunda üretimde geleneksel ve irrasyonel yapı hakimdir. Bu işletmeler, ekonomik bilinçlilik ve bilimsellikten yoksun olup, bu işletmelerde hayvansal üretimde maliyet-fiyat ilişkisi kurmak hemen hemen mümkün değildir (Sakarya ve Uysal, 2000).

1.1.1 Türkiye Hayvan Varlığı

Türkiye hayvancılığı, son yıllardaki olumsuzluklara rağmen hayvan varlığı açısından Dünya ve AB ülkeleri ölçeğinde halen önemini korumaktadır. Ülkemizdeki B.Baş ve K.Baş hayvan sayıları yıllar itibari ile incelendiğinde, özellikle K.Baş hayvan varlığında önemli düşüş meydana geldiği görülmektedir. Türkiye’de B.Baş ve K.Baş hayvan varlığı büyük ölçüde yerli ırk, kültür ırkı ve melezi hayvanlardan oluşmaktadır.

Türkiye hayvan varlığının 1970-2004 yılları arasındaki değişimi ve 1970 yılına göre oluşturulan indeks Tablo 1.1’de sunulmuştur (Akman, 2006).

Tablo 1.1 Türkiye Hayvan Varlığının Yıllara Göre Değişimi (1970-2004)

Hayvan Cinsi	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2004	2004
Sığır	12.756.000	108	125	98	89	92	84	79	10 067 832
Koyun	36 471 000	113	133	117	111	93	78	69	25 208 215
Kıl Keçi	15 040 000	101	102	75	64	56	45	42	6 377 700
Ankara Keçisi	4 443 000	80	82	47	29	16	8	5	230 037
Manda	1 117 000	94	92	49	33	23	13	9	103 900

(1970=100)

Tablo incelendiğinde, Ülkemiz hayvan varlığında 1975-1980 yılları arasında belirli bir artış görülmesine karşın 1980 sonrası dönemde büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarında %40'lara varan bir oranda düşüş gözlenmektedir.

Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, sığır cinsi hayvan varlığında sürü kompozisyonu ve ırkların gelişim seyrine ilişkin veriler Tablo 1.2’de verilmiştir (TÜİK, 2006).

Tablo 1.2 Türkiye’de Irklara Göre Sığır Sayıları (Baş) ve Toplam Sığır Varlığı İçindeki Payları (1990-2005)

Yıllar	Kültür Irkı	(%)	Kültür Melezi	(%)	Yerli Irk	(%)	Toplam Sığır Varlığı
1990	1 013 000	8,9	3 670 000	32,3	6 694 000	58,8	2 774 340
1995	1 702 000	14,4	4 776 000	40,5	5 311 000	45,1	1 820 770
2000	1 806 000	16,8	4 738 000	44,0	4 217 000	39,2	2 101 583
2001	1 854 000	17,6	4 620 000	43,8	4 074 000	38,6	1 843 320
2002	1 859 786	19,0	4 357 549	44,4	3 586 163	36,6	1 774 107
2003	1 940 506	19,8	4 284 890	43,8	3 562 706	36,4	1 591 045
2004	2 109 393	20,9	4 395 090	43,6	3 564 863	35,4	1 856 549
2005	2 354 957	22,4	4 537 998	43,1	3 633 485	34,5	1 630 471

Tablo 1.2 incelendiğinde, Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, kültür ırkı sığırların toplam sığır varlığı içindeki payı %8,9’dan %22,4’e ve kültür melezi sığırların toplam sığır varlığı içindeki payı %32,3’ten %43,1’e yükselirken, yerli ırk sığırların toplam içindeki payı ise %58,8’den %34,5’e gerilediği görülmektedir.

Hayvan varlığının ıslahı konusunda ulaşılan seviyenin, 80 yıl gibi uzun bir zaman aldığına dikkat edilirse kaydedilen bu gelişmeler yeterli olmaktan uzaktır. Sığırcılıkta ıslah çalışmalarında ise; koyuncululuğun ihmal edilmesi pahasına ve tüm ıslah olanakları bu alt sektöre sağlanarak, belli bir dereceye kadar iyileşme sağlanabilmiştir. Bu kapsamda, yapılan ıslah çalışmalarında; ülke koşullarına uygun, verim ve hastalıklara dayanıklı yeni sığır tipleri meydana getirilmiş ve halk elinde yaygınlaştırılmasına çaba sarf edilmiştir.

Koyunculukta da 1928 yılında başlayan merinoslaştırma çalışmaları sonucunda başta Türk Merinosu olmak üzere Anadolu’nun iklim ve çevre koşullarına uyumlu, verim düzeyi yerli ırklardan daha yüksek çeşitli koyun tipleri meydana getirilmiştir. Ancak bunların yaşama alanları haralar, devlet üretme çiftlikleri ya da zootekni araştırma enstitüleri ile sınırlı kalmış, halk elindeki kullanımının yaygınlaşması sağlanamamıştır (Sakarya ve ark., 2006; Altınel, 2000).

Daha önce de belirtildiği gibi sığırcılıkta elde edilen sınırlı başarıya karşın özellikle koyunculukta merinoslaştırma çalışmaları akılcı ekonomik politikalarla desteklenmemiş ve sayısal artışlara dönüştürülememiştir.

Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, ırklara göre koyun sayıları ve toplam koyun varlığı içindeki payları aşağıda Tablo 1.3’te sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.3 Türkiye’de Irklara Göre Koyun Sayıları (Baş) ve Toplam Koyun Varlığı İçindeki Payları (1990-2005)

Yıllar	Merinos Irkı	(%)	Yerli Irk	(%)
1990	842 000	2,08	39 711 000	97,92
1995	806 000	2,39	32 985 000	97,61
2000	773 000	2,71	27 719 000	97,29
2001	759 000	2,81	26 213 000	97,19
2002	699 880	2,78	24 473 826	97,22
2003	742 370	2,92	24 689 169	97,08
2004	762 696	3,03	24 438 459	96,97
2005	752 353	2,97	24 551 972	97,03

Tablonun incelenmesinden, 1990-2005 yılları arasındaki dönemde merinos ırkı koyun sayısında yaklaşık 90.000 başlık bir düşüş meydana geldiği, ancak toplam koyun sayısındaki azalışa da bağlı olarak merinos ırkı koyun varlığının, toplam içindeki payının çok fazla değişmediği ve ulaşılan noktada yapılan ıslah çalışmalarına karşın 2005 yılı itibariyle %2,97 gibi düşük bir düzeyde kaldığı görülmektedir.

Bu başarısızlığın nedenleri arasında; koyunculuk işletmelerinin yaşam alanı olan meraların tahrip edilmesi ve bu tahribatın bir türlü önlenmemesi, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında koyunculuğa yönelik ıslah çalışmalarının yeterince ilgi görememesi, yine aynı tarihten itibaren ıslah çalışmaları için sağlanan olanakların sığırcılıkta yoğunlaştırılması sayılabilmektedir.

Diğer taraftan esas itibarıyla ülkemizde, yukarıda üç madde halinde özetlenen nedenlerin tümünün üzerindeki asıl neden, hayvan ıslahı çalışmalarında sağlanan teknik başarıların, üretimi ekonomik kılan akılcı fiyat politikalarıyla desteklenmemesidir. Zira dönem içinde destekleme amacıyla ilan edilen yerli yapağı ve merinos yapağısı arasındaki fiyat farkı merinoslaştırma çabalarını yetiştirici ve üretici açısından cazip hale getirememiştir (Aral ve Cevger, 2000).

Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde türlerine göre kanatlı hayvan varlığındaki değişime ilişkin Tablo 1.4 aşağıda verilmiştir (TÜİK, 2006).

Tablo 1.4 Türkiye’de Yıllara ve Türlerine Göre Kanatlı Hayvan Sayıları (Bin Adet) (1990-2005)

Yıllar	Broiler (Etçi) Tavuk	Yumurta Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
1990	44 135	52 541	3 127	1 389	1 070
1995	71 690	57 325	3 291	1 745	1 200
2000	193 459	64 709	3 682	1 497	1 104
2001	161 899	55 676	3 254	1 398	914
2002	188 637	57 139	3 092	1 400	832
2003	217 133	60 400	3 994	1 337	811
2004	238 102	58 774	3 902	1 251	770
2005	257 221	60 276	3 697	1 067	656

Tablo 1.4 incelendiğinde, Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde piliç ve hindi eti üretimine dönük entegrasyonların kurulmasının da etkisiyle, broyler tavuk ve hindi sayısında sırasıyla %482’lik ve %18’lik artış kaydedildiği, ayrıca yumurta tavuğu sayısında %14,72’lik artış, kaz ve ördek varlığında ise sırasıyla yaklaşık %23 ve %38 oranında azalış meydana geldiği görülmektedir.

1.1.2 Türkiye’de Hayvancılık İşletmelerinin Yapısı ve İhtisaslaşma Durumu

İşletme ölçeklerinin küçüklüğü, hayvancılık sektörünün kırsal ekonomik kalkınmadaki etkinliğini azaltan önemli bir faktördür. Zira üretimde ihtisaslaşmamış, çoğunluğu polikültür yapıda işletmelerin bir alt birimi şeklindeki bu yapı içinde, işletmelerde kaynak kullanımında etkinliği ve rasyonelliği sağlamak mümkün değildir.

Gerçekte üretim maliyetlerinin yüksek olduğu bu işletmelerde ölçeklerin büyütülmesi, üretimde ihtisaslaşmanın artırılması ve bu işletmelere hızla rasyonel bir yapı kazandırılması ne yazık ki sağlanamamıştır (Aral ve Sakarya, 1996).

Türkiye’de 2001 yılı itibariyle kırsal kesim işletmelerinin arazi ölçeğine göre sayıları ve ihtisaslaşma durumu Tablo 1.5’te sunulmuştur (Kılıç, 2006).

Tablo 1.5 Ülkemizde 2001 Yılı İtibariyle Kırsal Kesim İşletmelerinin Arazi Ölçeğine Göre Sayıları ve İhtisaslaşma Durumu

İşletme Ölçeği (da)	İşletme Sayısı	%	Polikültür işletme sayısı	%	Yalnız Bitkisel Üretim Yapan İşletme Sayısı	%	Yalnız Hayvancılık Yapan İşletme Sayısı	%
1-19	1 008 283	32,78	602 397	29,04	396 335	42,64	9 551	52,75
20-49	950 840	30,91	681 095	32,83	262 528	28,24	7 217	39,86
50-99	560 049	18,21	422 906	20,39	136 366	14,67	777	4,29
100-199	327 363	10,64	244 552	11,79	82 293	8,85	518	2,86
200-499	153 685	5,00	109 522	5,28	44 120	4,75	43	0,24
500 +	21 907	0,71	13 967	0,67	7 940	0,85	-	0,00
Toplam	3 076 050	100,00	2 074 439	100,00	929 582	100,00	18 106	100

Tabloda görüldüğü üzere, ülkemizde 2001 yılı itibariyle, 3 076 050 adet tarımsal işletme bulunmaktadır. Arazi büyüklüğü bakımından tarımsal işletmelerin %32,78’i 1-19 dekar araziye sahip bulunmaktadır. Yalnız hayvancılık yapan işletmelerden ise %52,75’i 1-19 da, %39,86’sı 20-49 da araziye sahip bulunmaktadır.

Bu küçük ünitelerce, pazara arz edilen kasaplık hayvan ve hayvansal ürünler gerek kalite gerekse miktar olarak yeterli olmadığı gibi, iç ve dış talebi de yeterli ve zamanında karşılamaktan uzaktır. Çünkü bu aile işletmeleri, entansif yapıda ve yığın halinde üretim yapan besi işletmelerinin elde ettiği iktisadi avantajları sağlayamamış ve gerekli ekonomik büyüklüğe kavuşamamışlardır (Aral ve Sakarya, 1989).

Ülkemizde kırsal kesim işletmelerinin yıllar itibariyle ihtisaslaşma durumunu gösteren Tablo 1.6 aşağıda verilmiştir (TÜİK, 2001; Kılıç, 2006).

Tablo 1.6 Türkiye’de Kırsal Kesim İşletmelerinin İhtisaslaşma Durumu (%)

Yıllar	Polikültür İşletmeleri	Bitkisel Üretim İşletmeleri	Hayvansal Üretim İşletmeleri
1970	83,30	7,30	9,40
1980	86,30	11,45	2,52
1991	72,14	24,43	3,43
2001	67,43	30,21	2,36

Tablodan, 1970-2001 yılları arasındaki dönem incelendiğinde; polikültür ve hayvancılıkta ihtisaslaşmış işletmelerin oranında sırasıyla %15,87 ve %7,04’lük bir azalış olduğu, bitkisel üretimde uzmanlaşan işletmelerin oranında ise diğerlerinin aksine %22,91’lik bir artış meydana geldiği görülmektedir.

Hayvancılık işletmelerinin gerek sayı gerekse oran olarak zaman içinde azalması, uygulanan yanlış tarım ve hayvancılık politikaları yanında, miras hukuku, geleneksel yapı, hızlı nüfus artışı ve tarım dışı sektörlerde istihdam olanaklarının gelişim hızının, nüfus artış hızının gerisinde kalması gibi nedenlere de bağlanabilmektedir.

Ayrıca, bu verilerden, hayvancılık sektörünün ihmal edildiği ve dolayısıyla hayvan yetiştiricilerinin üretimden uzaklaştığı sonucu da çıkarılabilmektedir (Sakarya ve Uysal, 2000).

Türkiye’de büyükbaş hayvanların işletmeler itibariyle dağılımlarına bakıldığında, 1988 yılı itibariyle 1-4 büyükbaş arasında hayvana sahip işletmeler, işletme mevcudunun %71,83’ünü oluşturmuştur. Ayrıca, 1988 yılında 5-9 baş hayvana sahip işletmelerin oranının %20,08, 10-19 büyükbaş hayvana sahip olanların oranının ise %6,57 olduğu belirlenmiştir (Aral ve Sakarya, 1989).

Türkiye’de 2001 yılı Genel Tarım Sayımı Sonuçları’na göre büyükbaş hayvancılık işletmelerinin sayısı ve işletme ölçekleri itibariyle dağılımı ise Tablo 1.7’de sunulmuştur (TÜİK, 2001).

Tablo 1.7 Ülkemizde Büyükbaş Hayvancılık İşletmeleri Sayısı ve İşletme Ölçekleri

İşletme Ölçeği (baş)	İşletme Sayısı	%	Toplam Sığır ve Manda Sayısı	%
1- 4	1 043 022	59,71	2 763 708	27,71
5-9	447 078	25,59	2 884 064	28,91
10-19	196 193	11,23	2 509 716	25,16
20-49	55 598	3,18	1 463 583	14,67
50-149	4 936	0,28	319 650	3,20
150-299	76	0,0043	16 349	0,1639
300 +	24	0,0013	17 615	0,1765
Toplam	1 746 927	100	9 974 685	100

Tablo 1.7 incelendiğinde, işletmelerin %59,71’inin 1-4 baş sığıra sahip olduğu, mevcut işletmelerin %85,30’unun 10 baştan aşağı hayvana sahip bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan 20 baş ve üzeri hayvana sahip işletme sayısı toplam işletme sayısı içinde yaklaşık %3,5’lik bir paya sahip olup, B.Baş hayvanların yaklaşık %18’lik bir kısmını bünyelerinde bulundurmaktadır.

1.1.3 Türkiye’de Hayvansal Üretim ve Verimlilikler

Ülkemizde bazı hayvan türlerine göre 1990-2005 yılları arasındaki dönemde yıllara göre sağılan hayvan sayıları, süt üretimi ve sağılan hayvan başına ortalama verimliliklere ilişkin Tablo 1.8 aşağıda sunulmuştur (TÜİK, 2006).

Tablo 1.8 Türkiye’de Bazı Hayvan Türleri ve Yıllara Göre Sağılan Hayvan Sayıları, Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Başına Ortalama Verimlilikler

Yıllar	Sağılan İnek Sayısı (Bin Adet)	Üretim (Bin Ton)	Ort. Süt Verimi (Lt/Baş)	Sağılan Koyun Sayısı (Bin Adet)	Üretim (Bin Ton)	Ort. Süt Verimi (Lt/Baş)	Sağılan Keçi Sayısı (Bin Adet)	Üretim (Bin Ton)	Ort. Süt Verimi (Lt/Baş)
1990	5 892	7 960	1.351	23 698	1 145	48,3	6 013	337	56,0
1995	5 885	9 275	1.576	19 262	934	48,5	4 907	277	56,4
2000	5 279	8 732	1.654	15 920	774	48,6	3 792	220	58,0
2001	5 085	8 489	1.669	14 846	723	48,7	3 773	219	58,0
2002	4 392	7 490	1.705	13 637	657	48,2	3 553	209	58,8
2003	5 040	9 514	1.888	12 477	769	61,6	3 126	278	88,9
2004	3 875	9 609	2.479	9 919	771	77,7	2 476	259	104,6
2005	3 998	10 026	2.508	10 166	789	77,6	2 426	253	104,2

Tablo 1.8 incelendiğinde görüleceği üzere, ülkemizde 1990 yılına göre 2005 yılında sağılan inek, koyun ve keçi sayılarında sırasıyla %32,14, %57,10 ve %59,63 oranında düşüşler olmuştur. Yükselen hayvan başına verimlilik düzeyi nedeniyle inek sütü üretiminde %25,95’lik bir artışa karşın, koyun ve keçi sütü üretiminde ise sırasıyla %31,09 ve %24,92 oranında azalışlar meydana gelmiştir.

Türkiye hayvan varlığı bakımından önemli bir sayıya sahip olmasına rağmen birim başına verimlilikler düşük düzeydedir. Ayrıca, yerli ırklarla kültür ırkları arasında verimlilik açısından önemli farklılıklar mevcut bulunmaktadır.

Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, türlerine göre kesilen hayvan sayıları ve yüzde değişimleri gösteren Tablo 1.9 aşağıda verilmiştir (Aral, 2007; TÜİK, 2006).

Tablo 1.9 Türkiye’de Türlerine Göre Kesilen Hayvan Sayıları (Baş) (1990-2005) ve Kesim Sayılarındaki Yüzde Değişim (1990=100)

Yıllar	Sığır		Koyun		Keçi	
1990	2 774 340	100	5 148 410	100	1 096 850	100,0
1995	1 820 770	65,6	5 493 520	106,7	842 770	76,8
2000	2 101 583	75,8	6 110 853	118,7	1 166 169	106,3
2001	1 843 320	66,4	4 747 268	92,2	879 127	80,2
2002	1 774 107	63,9	3 935 393	76,4	757 465	69,1
2003	1 591 045	57,3	3 554 078	69,0	607 006	55,3
2004	1 856 549	66,9	3 933 973	76,4	570 512	52,0
2005	1 630 471	58,8	4 145 343	80,5	688 704	62,8

Tablo 1.9 incelendiğinde, Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, 1990 yılına göre 2005 yılında, kesilen sığır sayısı 2.774.340 baş’tan 1.630.471 baş’a gerileyerek %41,2’lik bir düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca bu dönemde, sırasıyla kesilen koyun sayısında %19,5 ve keçi sayısında % 37,2 oranındaki azalış dikkat çekmektedir.

Türkiye’de kesilen hayvan türlerine göre elde edilen et üretimi ve toplam kırmızı et üretimi içindeki paylarına ilişkin Tablo 1.10 aşağıda sunulmuştur (TÜİK, 2006).

Tablo 1.10 Türkiye’de Kesilen Hayvan Türlerine Göre Elde Edilen Et Üretimi (Ton) ve Toplam Kırmızı Et Üretimi İçindeki Payları (%) (1990-2005)

Yıllar	Toplam Kırmızı Et	Sığır Eti	(%)	Koyun Eti	(%)	Keçi Eti	(%)
1990	506 995	329 045	64,9	143 570	28,3	22 530	4,4
1995	415 239	292 447	70,4	102 115	24,6	14 124	3,4
2000	491 499	354 636	72,2	111 139	22,6	21 395	4,4
2001	435 778	331 589	76,1	85 661	19,7	16 138	3,7
2002	420 596	327 629	77,9	75 828	18,0	15 454	3,7
2003	366 960	290 454	79,2	63 006	17,2	11 487	3,1
2004	447 155	365 000	81,6	69 715	15,6	10 300	2,3
2005	409 423	321 681	78,6	73 743	18,0	12 390	3,0

Tablo 1.10 incelendiğinde, Türkiye’de 1990-2005 yılları arasındaki dönemde; 1990 yılı itibariyle kontrollü yani mezbaha ve kombinalarda kesilen hayvanlardan elde edilen 506.995 ton toplam kırmızı et üretiminin, 2005 yılında %19,2 oranında azalarak 409.423 ton’a düştüğü görülmektedir. Ayrıca bu verilerden aynı dönemde, sığır eti üretiminin toplam et üretimi içindeki payının %64,9’dan %78,6’ya yükseldiği, bunun aksine koyun eti üretiminin payının %28,3’ten %18,0’e ve keçi eti üretiminin payının ise %4,4’ten %3,0’e gerilediği de anlaşılmaktadır. Ancak, DPT verilerine göre Türkiye’de kontrolsüz kesimlerle birlikte toplam kırmızı et üretiminin 1 milyon ton düzeyinde olduğu bildirilmektedir.

Türkiye’de yıllar ve hayvan türleri itibariyle ortalama karkas verimliliklerine ilişkin veriler ise aşağıda Tablo 1.11’de sunulmuştur (TÜİK, 2006).

Tablo 1.11 Türkiye’de Yıllar ve Hayvan Türleri İtibariyle Ortalama Karkas Verimlilikleri (Kg/Baş) (1990-2005)

Yıllar	Sığır	Koyun	Keçi
1990	118,6	15,2	15,4
1995	160,6	18,6	16,8
2000	168,7	18,2	18,3
2001	179,9	18,0	18,4
2002	184,7	19,3	20,4
2003	182,6	17,7	18,9
2004	196,6	17,7	18,1
2005	197,3	17,8	18,0

Tabloda, Türkiye’de 2005 yılı itibariyle ortalama karkas verimliliklerinin sığırdaki 197,3 kg/baş, koyunda 17,8 kg/baş ve keçide 18,0 kg/baş olduğu görülmektedir. 1990-2005 yılları arasındaki dönemde, ortalama sığır karkas verimi %66,4 oranında artarken, koyun ve keçilerde ortalama karkas verimlilikleri, sırasıyla koyunda 15,2-19,3 kg/baş ve keçide 15,4-20,4 kg/baş aralığında değişmiş bulunmaktadır. Dönem içinde sığır karkas verimliliklerinde kaydedilen artışa karşın bugün ülkemizde ortalama sığır karkas verimliliği, AB ve ABD gibi gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük bir seviyede bulunmaktadır.

Türkiye’de bazı kanatlı hayvan ürünlerinde yıllara göre üretim miktarını gösteren Tablo 1.12 aşağıda sunulmuştur (TÜİK, 2006).

Tablo 1.12 Bazı Kanatlı Hayvan Ürünlerinde Yıllara Göre Üretim Miktarı (1996-2005)

Yıllar	Tavuk Yumurtası (Bin Adet)	İndeks	Tavuk Eti (Ton)	İndeks	Hindi Eti (Ton)	İndeks
1996	9 787 220	100	420 609	100	1 027	100
1997	12 089 341	123,5	471 415	112,1	376	36,6
1998	13 887 864	141,9	486 710	115,7	702	68,4
1999	14 090 023	144,0	596 880	141,9	12 744	1240,9
2000	13 508 586	138,0	643 457	153,0	19 274	1876,7
2001	10 575 046	108,0	614 745	146,2	15 125	1472,7
2002	11 554 910	118,1	696 187	165,5	30 401	2960,2
2003	12 666 782	129,4	872 419	207,4	32 801	3193,9
2004	11 055 557	113,0	876 774	208,5	37 623	3663,4
2005	12 052 455	123,1	936 697	222,7	42 709	4158,6

(1996=100)

Tablo 1.12 incelendiğinde, ülkemizde 1996-2005 döneminde tavuk yumurtası üretiminde %23,1'lik, tavuk eti üretiminde %122,7'lik, hindi eti üretiminde ise yaklaşık 40 katı düzeyinde bir üretim artışı kaydedildiği göze çarpmaktadır.

1.1.4 Türkiye Dış Ticaretinde Hayvancılığın Yeri

Türk Dış Ticaret politikaları ile bu çerçevede hayvansal ürün ihracatında karşılaşılan sorunlara yönelik olarak alınacak önlemler hayvancılığın gelişmesi için son derecede önemlidir. Gıda ve hayvancılık ürünleri ticareti, İkinci Dünya Savaşı sonundan itibaren 1980'li yılların başına kadar dünya ticareti içinde önemli yer işgal etmiştir.

Toplam gıda, tarım ve hayvancılık ürünleri ticareti Dünya genelinde 1970 yılı itibariyle 50 milyar \$ iken, 1980'li yıllarda 233 milyar \$'a yükselerek yaklaşık beş katlık bir artış gerçekleşmiştir. Dünya tarım ve hayvancılık ticaretinde gerçekleşen bu gelişme 1980 sonrası duraklamış, daha sonra gerilemeye başlayarak 1985 yılında 209 milyar \$'a kadar düşmüştür. 1985'ten sonra tekrar büyüme göstermiştir (TVHB, 2000a).

Hayvansal üretimde düşüş döneminde dünya pazarlarında rekabet azalmış, ancak üretimin artması ile birlikte rekabet tekrar hızlanmıştır. Bu rekabet savaşı genellikle ABD ve AB arasında olmuştur. ABD, Avrupalıların yüksek sübvansiyonlu ihracatı ile ele geçirdikleri pazarları aynı yöntemle yüksek sübvansiyonlu hayvan ve hayvansal ürünler ihraç ederek ele geçirmeye çalışmıştır. Bu dönemlerde dünya piyasalarında tarım ve hayvansal ürünlerin fiyatları düşmüştür.

Bu rekabet savaşına son vermek için GATT konferansı 1986 eylül ayında toplanarak gelişmekte olan ülkelerin de müdahalesi ile tarım ve hayvancılığa verilen tüm desteklerin kaldırılarak dünya ticaretinin serbestleştirilmesi kararı alınmıştır. AB ile ABD arasındaki tartışma Birliğin OTP politikası ile başlamıştır. ABD ve AB ülkeleri arasındaki bu gelişmeler, Türkiye hayvan ve hayvansal ürünler dış ticaretini de etkilemiştir.

Türkiye 1980’li yıllara kadar hayvan ve hayvansal ürünlerde yıllık toplam ihracat ve ithalatının %30 ile %50 arasında değişen bir bölümünü Avrupa ülkeleri ile gerçekleştirmiştir (Arıkbay, 1992).

Daha sonra Türkiye 1980’li yılların başından itibaren ihracatını Ortadoğu’ya yönlendirmiş, bu dönemde Avrupa ülkeleri ile hayvan ve hayvansal ürünlerde olan ticaret hacmi düşmüş, ancak 1983’ten sonra tekrar yükselmeye başlamıştır. 1991 yılında körfez krizi nedeniyle Türkiye’den Ortadoğu ülkelerine olan canlı hayvan ve et ihracatı düşüş göstermiştir.

Türkiye’de Bitkisel ve hayvansal ürünlerin ihracata katkısı 1960-1980 yılları arası % 70’lerde iken 1980’den sonra hızla gerileyerek 1990 yılında %15.2’si bitkisel ve hayvansal ürün, %4,6’sı gıda sanayi ürünü olmak üzere %19,8’e düşmüştür. Aynı dönemlerde 36 milyon \$ olan ithalat 35 milyon \$’a, toplam ithalatın içinde hayvansal ürünlerin payı da %1,6’dan %0,45’e gerilemiştir (TVHB, 2000a).

Türkiye’nin 1990-2004 yılları arasındaki dönemde toplam canlı hayvan ihracatı ile ilgili Tablo 1.13 aşağıda sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.13 Türkiye’nin Yıllar İtibariyle Toplam Canlı Hayvan İhracatı (Miktar: ton, değer: 1000 \$)

		1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Sığır	Miktar	-	-	0,6	3 767	134	-	0,4
	Değer	-	-	3	4 520	161	-	0,1
Koyun ve Keçi	Miktar	125 215	30 778	9	25 034	17 656	1 854	1 300
	Değer	402 925	260 121	27	71 604	53 420	6 465	5 336
Kümes Hayvanları	Miktar	3	4	76	150	143	137	170
	Değer	384	399	693	2 635	3 355	3 393	3 360
Genel Toplam	Miktar	125 218	30 782	85	28 951	17 933	1 991	1 470
	Değer	403 259	260 521	728	83 280	57 099	9 859	8 697

Tablo 1.13 incelendiğinde, Türkiye’de 1990 yılında canlı hayvan ihracatı içinde K.Baş hayvanların önemli bir yer tuttuğu, 2003 ve 2004 yılları canlı hayvan ihracatının 1990 yılı değerinin ancak %2’si kadar olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dönemde yapılan ihracatın önemli bölümü Ortadoğu ülkelerine yapılmıştır.

Türkiye'nin 1990-2004 yılları arasındaki dönemde yapmış olduğu toplam et ve sakatat ihracatına ilişkin Tablo 1.14 aşağıda verilmiştir (DPT, 2006b).

Tablo 1.14 Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Toplam Et ve Sakatat İhracatı (miktar: ton, değer: 1000 \$)

Ürünler		1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Sığır Eti	Miktar	468	35	58 734	53	31	91	38
	Değer	1 184	170	294	222	119	591	186
Domuz Eti	Miktar	4	1	-	3	-	1	-
	Değer	27	3	-	29	-	14	-
Koyun ve Keçi Eti	Miktar	7 131	2 673	1 017	304	13	3	14
	Değer	17 131	9 975	4 069	1 856	42	10	22
Sığır, Koyun, Keçi Sakatatı	Miktar	8 843	218	184	278	321	259	21
	Değer	3 532	879	599	836	1 383	1 468	83
Kümes Hayvanları Eti ve Sakatatı	Miktar	575	4 913	10 527	24 417	20 249	25 169	29 160
	Değer	877	5 113	6 016	14 242	11 951	16 545	19 655
Genel Toplam	Miktar	17 021	7 840	70 462	25 055	20 614	25 523	29 233
	Değer	22 751	16 140	10 978	17 185	13 495	18 648	19 947

Türkiye'nin kırmızı et ihracatı, 1990'lerden sonra önemli ölçüde düşüş göstermiş olup, aynı dönemde kümes hayvanları eti ve sakatatı ihracatında ise yükselme görülmüştür. Toplam beyaz et ihracatı içinde tavuk eti ihracatı giderek artmış ve 2004 yılında 17 bin ton ile en yüksek payı almıştır. Beyaz et ihracatı bu dönemde çoğunlukla Azerbaycan, Çin Halk Cumhuriyeti, Hong Kong, Makedonya, K.K.T.C. ve Bulgaristan'a yapılmıştır.

Süt ve süt ürünleri ihracatı son yıllarda Azerbaycan, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Irak, K.K.T.C, ABD, Makedonya vb. ülkelere yapılan ihracat ile artış kaydetmiştir. Özellikle peynir ihracatımızın önemli bir bölümü ABD, Irak ve Lübnan'a yapılmaktadır.

Süt ve Süt ürünleri ithalatı ise AB üyesi ülkeler başta olmak üzere Ukrayna, ABD, Avustralya, Moldova, Hırvatistan ve İsviçre'den yapılmaktadır. Daha çok tereyağı ve süt tozu ithal edilmekte ve yurt içinde çikolata, bisküvi vb. ürünlerin üretiminde kullanıldıktan sonra ihraç edilmektedir. Bu ürünler "Dahilde İşleme Rejimi" kapsamında ithal edilmektedir (DPT, 2006a).

Türkiye'nin 1990-2004 yılları arasındaki dönemde, toplam süt ve süt ürünleri ihracat ve ithalat rakamlarını içeren Tablo 1.15 aşağıda sunulmuştur (DPT, 2006a).

Tablo 1.15 Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Toplam Süt ve Süt Ürünleri İthalat ve İhracatı (Miktar :ton, değer: 1000 \$)

			1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
İTHALAT	Süt	Miktar	33	128	213	685	906	2 049	2 915
		Değer	41	85	138	501	690	2 083	3 377
	Süt Tozu	Miktar	39	239	318	174	107	262	510
		Değer	144	310	699	435	236	482	830
	Yoğurt	Miktar	200	300	237	306	59	74	345
		Değer	104	63	314	297	83	226	357
	Peyniraltı Suyu	Miktar	-	1	298	2 855	4 577	5 659	5 276
		Değer	-	6	212	1 684	2 279	2 353	2 734
	Tereyağ	Miktar	126	307	95	115	134	85	76
		Değer	433	779	353	305	430	272	285
	Peynir ve Lor	Miktar	3 241	4 976	4 751	4 730	7 593	8 842	10 672
		Değer	7 324	11 331	12 947	13 002	19 979	24 262	27 771
	Genel Toplam	Miktar	3 639	5 951	5 914	8 868	13 377	16 974	19 795
		Değer	8 046	12 574	14 667	16 226	23 699	29 682	35 357
İHRACAT	Süt	Miktar	33	195	18	29	105	114	202
		Değer	34	116	12	13	80	122	197
	Süt Tozu	Miktar	10 379	6 266	7 216	2 620	5 556	12 041	11 881
		Değer	9 796	13 268	12 093	5 683	8 733	20 660	25 228
	Yoğurt	Miktar	17	38	98	28	324	325	338
		Değer	20	59	148	54	337	413	502
	Peyniraltı Suyu	Miktar	1 982	1 705	1 365	669	436	527	535
		Değer	1 570	1 778	1 086	606	548	603	1 631
	Tereyağ	Miktar	2 403	3 206	3 865	1 683	3 306	5 175	4 293
		Değer	3 003	6 942	6 869	2 773	4 958	8 803	10 209
	Peynir ve Lor	Miktar	1 534	2 785	5 722	3 716	4 449	3 362	5 366
		Değer	3 047	5 561	11 746	6 394	8 666	9 136	16 517
	Genel Toplam	Miktar	16 348	14 195	18 284	8 745	14 176	21 544	22 615
		Değer	17 470	27 724	31 954	15 523	23 322	39 737	54 284

Tablo 1.15'te görüldüğü üzere 1990-2004 yılları arasındaki dönemde, ülkemizin süt ve süt ürünleri ihracatında değer bazında kaydedilen %210,7'lik artışa karşın aynı ürünler genelindeki toplam ithalat artışı %339,4 olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır.

1.1.5 Ülkemiz Hayvancılığının Temel Sorunları

1.1.5.1 Hayvancılık İşletmelerinin Yapı ve Ölçek Sorunu

Türkiye’de hayvancılık işletmelerinin %79’u kendi ihtiyaçlarını karşılayan küçük aile işletmeleri, %18’i yarı entansif veya yaygın çiftlik sistemleri (besiciler, göçerler) ve %3’ü ekstansif hayvancılık işletmeleri şeklindedir. 2001 yılı itibariyle bu işletmelerin %67,43’ü bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yürütüldüğü işletmeler halinde bulunmaktadır. Bitkisel veya hayvansal üretimde ihtisaslaşan işletmelerin toplamı %32,57 dir. Kırsal kesim işletmelerinin sadece %2,36’sı hayvansal üretimde ihtisaslaşmış bir yapıya sahip bulunmaktadır (TÜİK, 2001).

Türkiye’de polikültür yapıda üretimde bulunan hayvancılık işletmelerinin sayısı, ortalama arazi büyüklüğü ve işletme başına düşen ortalama hayvan sayısına ilişkin Tablo 1.16 aşağıda sunulmuştur (TÜİK, 2001).

Tablo 1.16 Türkiye’de Bitkisel ve Hayvansal Üretimi Bir Arada Yapan İşletmelerin Sayısı ile Ortalama Arazi ve Hayvan Varlığı

Arazi Varlığı	İşletme Sayısı	Ortalama Arazi (da)	İşletme Başına Ortalama Hayvan Varlığı (baş)	
			K.Baş	B.Baş
Toplam	2 074 439	64,34	12,05	5,19
5’da dan az	86 121	2,74	6,04	2,99
5-9	167 805	6,73	6,56	2,83
10-19	348 012	13,74	9,22	3,51
20-49	680 795	31,24	9,37	4,55
50-99	422 865	68,18	12,80	6,49
100-199	244 514	133,80	17,88	7,56
200-499	109 522	270,29	29,64	8,66
500-999	10 777	640,65	39,24	10,35
1000-2499	2 951	1333,58	66,32	14,96

Tablo 1.16 incelendiğinde, Türkiye’de mevcut 2 073 600 adet polikültür yapıda üretimde bulunan işletmeler genelinde işletme başına düşen ortalama hayvan sayısının B.Baş’ta 5,19 ve K.Baş’ta 12,05 baş düzeyinde olduğu görülmektedir.

Anlaşılabacağı gibi Türkiye’de hayvancılık işletmeleri genellikle küçük ölçekli, dağınık ve geleneksel yöntemlerle üretim yapan irrasyonel işletmeler konumundadır.

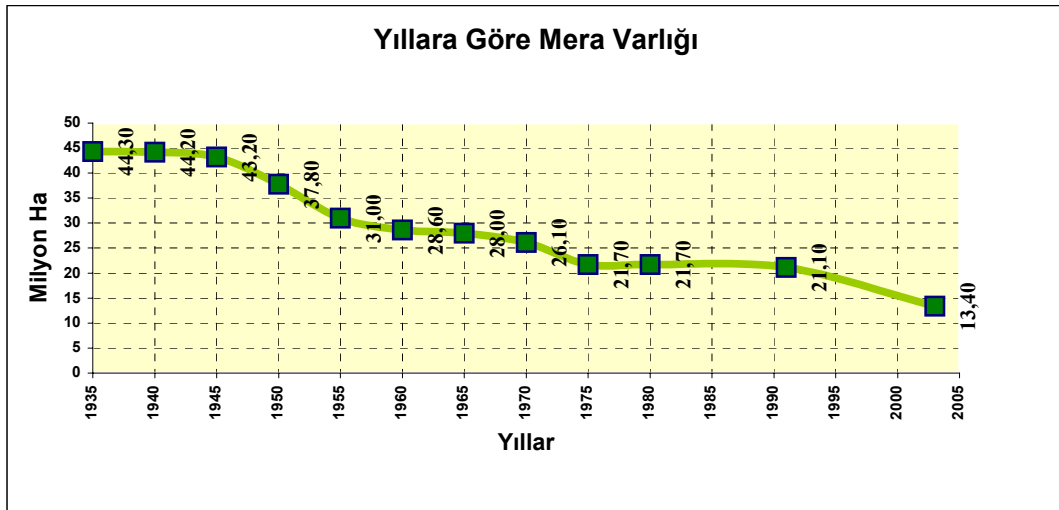
Bu koşullarda üretim yapan hayvancılık işletmelerinde karlı ve verimli bir üretimi sağlamak çok zordur. Gelişmiş ölkelerle karşılaştırıldığında hayvancılıkta ihtisaslaşmış işletme sayısı ve toplam işletmeler içindeki oranı çok düşüktür. Ayrıca işletme başına düşen ortalama hayvan sayısı da gelişmiş ölkelere göre oldukça düşük düzeyde bulunmaktadır.

1.1.5.2 Kaba ve Kesif Yem Üretim Yetersizliğı ve Yem Maliyeti

Türkiye’de hayvancılık sektöründe yem giderleri, toplam işletme giderlerinin %65-75’ini oluşturmaktadır. Bu oran işletmelerde yem giderlerinin karlılığa etkisinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Türkiye’de kaba yem açığı 40 milyon ton civarında bulunmakta olup, hala önemli bir sorun olarak gözükmektedir.

Türkiye’de yıllara göre mera varlığındaki değişimi gösteren Şekil 1.1 aşağıda verilmiştir (Sakarya ve ark., 2006).

Şekil 1.1 Türkiye’de Yıllara Göre Mera Varlığı

Türkiye’de hayvancılık hala büyük oranda meraya dayalı olarak yapılmaktadır. Ancak kaba yem ihtiyacının karşılandığı meralar yıllar itibari ile %75 oranında azalmıştır. Şekil 1.1’de görüldüğü üzere, ölkemizde uygulanan yanlış tarım politikaları sonucu 1935 yılında 44.3 milyon hektar olan toplam çayır-mera alanı,

1970 yılında 26,10 milyon hektara, 2003 yılı itibariyle 13.40 milyon hektara kadar gerilemiştir. FAO verilerine göre ise 8 milyon hektara kadar düşmüş olduğu belirtilmektedir.

Türkiye’de çayır ve mera alanlarındaki bu düşüş ve tahribatın yanı sıra kaba ve kesif yem üretimi de miktar ve kalite açısından yeterli değildir. Ülkemizde yem bitkileri ekim alanı toplam ekilebilir arazi içinde yalnızca %5-6 dolayında bir paya sahip bulunmaktadır (TVHB, 2000a).

Kesif yemler için çok önemli olan soya ve mısırın yeterli miktarda üretilmemesi, mineral, vitamin ve çeşitli katkı maddeleri açısından dışa bağımlı olunması, hem yem maliyetlerini yükseltmekte hem de yem sanayinin tam kapasite ile çalışmasını engellemektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren yem fabrikalarının üretim ve kapasite durumu ile ilgili Tablo 1.17 aşağıda sunulmuştur (TVHB, 2000a).

Tablo 1.17 Türkiye’de Yem Fabrikalarının Üretim ve Kapasite Durumları

Yıl	Yem Fabrikası Sayısı	Kapasite (ton/yıl)	Üretim	Kapasite Kullanım Oranı (%)
1970	23	360.000	280.000	78
1980	96	1.667.000	1.450.000	87
1985	179	3.700.000	3.055.000	82
1990	273	5.495.000	3.976.000	73
1998	456	11.000.000	5.000.000	45
2005	637	15.416.000	6.834.000	45

Tablo 1.17 incelendiğinde, 1970-2005 yılları arasındaki dönemde, ülkemizde faaliyet gösteren yem fabrikası sayısının 23 adetten 637 adete çıktığı, toplam yem üretim kapasitesinde 360.000 ton/yıl’dan 15.416.000 ton/yıl’a yükseldiği görülmektedir. Aynı dönemde yem fabrikalarında ortalama kapasite kullanım oranı ise %78’den %45’e gerilemiştir. Ülkemizde yem kaynaklarının ve ekim alanlarının giderek azalması, hammadde de dışa bağımlılığın artması ile yem sanayi işletmelerinin düşük kapasitelerde çalışması, hayvancılıkta üretim maliyetlerini olumsuz yönde etkilemekte ve sektörün rekabet gücünü azaltmaktadır.

1.1.5.3 Hayvanların Genetik Yapısı ve İslah Çalışmaları

Ülkemizde hayvanların kalıtsal yapılarının iyileştirilmesi için cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalarda yerli ırkların kendi içlerinde ıslahı amaçlanmıştır. Fakat kısa süre sonra yerli ırklarla istenilen verim düzeyine ulaşamayacağı anlaşılarak kültür ırkı ve ıslahı gündeme gelmiştir. Bu amaçla esmer ırkı ithal edilerek devlet işletmelerinde saf ırk yetiştiriciliği yapılmıştır. Daha sonra ıslah çalışmaları suni ve tabii tohumlama yöntemleri kullanılarak devam etmiştir. İslah amacıyla yapılan ithalatla çekirdek sürü kurma projeleri beklenen başarıyı sağlayamamıştır.

Ülkemizde ıslah alanındaki alt yapı yetersizliği yanında genetik değeri düşük, ciddi sağlık taramasından geçirilmeyen hastalıklı hayvanların ithal edilmesi önemli mali kayıplara neden olduğu gibi ıslah çalışmalarını da engelleyici bir faktör olmuştur. Türkiye’de 1987-1996 yılları arasındaki dönemde ithal edilen gebe düve sayıları ve alım bedelleri aşağıda Tablo 1.18’de verilmiştir (TVHB, 2000b).

Tablo 1.18 Türkiye’de 1987-1996 Yılları Arasındaki Dönemde İthal Edilen Gebe Düve Sayısı ve Bedelleri

Yıllar	Düve (baş)	Değer (milyon \$)
1987-1989	49.119	42.9
1990-1994	117.209	106.8
1995-1996	124.983	185.4
Toplam	291.311	335.1

Tablo 1.18 incelendiğinde, 1987-1996 yılları arasındaki dönemde ithal edilen gebe düve sayısında önemli artış olduğu, bu dönem zarfında ithal edilen 291.311 adet hayvana ödenen satın alma bedelinin 335 milyon \$’a ulaştığı görülmektedir.

Ülkemizde hayvanların genetik seviyesinin yükseltilmesi için doğal dölleme çalışmaları sürdürülmekte, ancak devlet tarafından yapılan bu yöntemden vazgeçilmek istendiğinden, azaltılarak suni tohumlama yapılamayan bölgelere doğru kaydırılmış bulunmaktadır.

Bu kapsamda; 1991 yılında 1.592 baş boğa ile 149.761 baş inek, 1995 yılında 1.800 baş boğa ile 118.115 baş inek, 1998 yılında 1.400 baş boğa ile 91.690 baş inek doğal yolla tohumlanmıştır.

Suni tohumlama genetik seviyenin yükseltilmesi için önemli araçtır. Geçmişte TKB tarafından bedelsiz olarak yapılan suni tohumlama 1995 yılında bedelli olarak yapılmaya başlanmıştır. Özel sektör daha çok hayvancılığın geliştiği bölgelerde suni tohumlama çalışmalarına başlamış daha sonraları Türkiye genelinde bu hizmetlerini devam ettirmiştir. Ancak, planlanan suni tohumlama hedeflerine göre inek ve düve sayısında yeterince artış sağlanamamıştır.

Genotip gruplarının bölgelere göre dağılımına bakıldığında; yerli ırk sığırların yaklaşık üçte ikisi Kuzey Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde bulunmaktadır. Türkiye sığır varlığının yaklaşık %16'sı Kuzey Doğu Anadolu'da yer almaktadır. Bu sığır varlığının %60'ı yerli ırklardan oluşmaktadır. Ege, Marmara ve Orta Güney Anadolu bölgeleri kültür ırkı sığır varlığının %63'ünü barındırmaktadır. Bölgeler arası genetik farklılıklar çok yüksektir (Saçlı, 2007).

Türkiye koyun varlığının genotipi incelendiğinde; kalıtsal yapı yetersizliği önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye koyun varlığı yaklaşık 25,2 milyon baş olup, 2005 yılı için bunun %97,03'ünü yerli ve %2,97'sini merinos ırkı hayvanlar oluşturmaktadır.

Türkiye keçi ırkları; kıl keçisi, Ankara keçisi ve sütçü ırk keçiler olarak üç grupta toplanmıştır. Ankara keçisinin anavatanı Türkiye'dir ve diğer ülkelere buradan yayılmıştır. Ankara keçisi tiftiğin tek kaynağıdır. Türkiye'de Ankara keçisinin ortalama tiftik verimi 1,5-2,0 kg, ABD ve Güney Afrika da ise 3,5-4,0 kg'dır. Ankara keçisinin süt verimi oldukça düşük olup bu yüzden genellikle sağılmaz. Ancak ülkemizde bazı üreticiler süt almak amacı ile sağım yapmaktadırlar. Türkiye'de Ankara keçisi sayısı tüm çabalara rağmen hızla azalmaktadır. Bu ırk gen kaynaklarının korunması amacıyla koruma kapsamına alınmıştır (Saçlı, 2007).

1.1.5.4 Hayvan Hastalıklarından Koruma ve Mücadele

Hayvan hastalıkları hem hayvancılık sektörü, hem de insan sağlığı açısından büyük bir önem taşımaktadır. Aynı zamanda hayvansal ürünler ihracatını da engellemektedir. Özellikle şap, sığır vebası, tüberküloz ve bruselloz gibi salgın hastalıkların ülkemizde endemik durumda olması, bunun yanı sıra kanatlı hayvanlarda 2005 yılının sonunda ortaya çıkan Avian Influenza salgınları ülkemiz ve hayvancılığımız açısından önemli birer tehdit unsurudur. Hayvan hareketlerinin önlenememesi, kaçakçılık, özellikle doğu ve güneydoğu sınırındaki komşu ülkelerin salgın hastalıklar ile mücadeledeki yetersizlikleri hastalıkların kontrolünü engellemekte ve yayılmasını hızlandırmaktadır. Türkiye genelinde enfeksiyöz ve paraziter hayvan hastalıkları yaygın bir şekilde seyredabilmektedir.

1991 yılında körfez savaşı sonrası kontrolsüz ve kaçak hayvan girişleri nedeni ile ülkemizde ortaya çıkan sığır vebası milyonlarca YTL maddi kayıp yaratmıştır. Yine doğu ve güneydoğudaki komşu ülkelerden ülkemize yayılan şap hastalığı tam olarak kontrol altına alınamamaktadır. Bu salgın hastalıklara karşı serotiplerine uygun aşı üretilemediği için etkin bir koruma da mümkün olamamaktadır. Bruselloz, anthrax, tüberküloz vb. zoonotik hastalıklar halen ülkemizi tehdit etmektedir. Kamunun bütçeden ayırdığı kaynak ihbarı mecbur hastalıklar için dahi yetersiz kalmakta diğer salgın hastalıklar için kullanılan ithal aşı, serum, biyolojik madde, ilaç vb. maddelerin maddi bilançosu ülkemiz için ağır bir nitelik taşımaktadır.

Türkiye’de paraziter hastalıklar ile mücadele etkin şekilde yerine getirilememektedir. Ülkemiz iklimi ve coğrafik yapısı paraziter hastalıkların yayılmasını kolaylaştırmakta, meraların ıslahının yapılmamış olması meraya dayalı hayvancılık bölgelerini paraziter hastalıkların yayıldığı mihraklar (odak) haline getirmektedir. Parazitlerle hafif enfekte koyunlarda kilo kaybı %30, yapağı kaybı %20-40 düzeyinde olmaktadır. Örneğin; kist hidatikli koyunlarda et veriminde %10,4, yapağı veriminde %9,4’lük kayıp oluşmaktadır. EBK kombinalarında 1994-1997 yılları arasında kesilen 1.197.525 B.Baş ve K.Baş hayvandan 123.166’sında (%10,3) paraziter hastalıklar nedeni ile karaciğer imhası yapılmıştır (TVHB, 2000a).

Ayrıca GAP projesinin uygulandığı bölge illerinde paraziter hastalıklarla mücadeleyle ilişkin yürütülen projeler mevcut değildir. Yine ülkeye giren biyolojik maddelerin kontrollerini yapmakta etkinliği sağlayacak nitelikte laboratuvar teknolojisi kullanımının olmaması ve teknik eleman eksikliği de bu alanda önemli sorunları teşkil etmektedir. Türkiye’de 1993-1999 yılları arasındaki dönemde ortaya çıkan hayvan hastalığı mihrak sayıları aşağıda Tablo 1.19’da gösterilmiştir (TVHB, 2000a).

Tablo 1.19 Türkiye’de 1993-1999 Yılları Arasındaki Hayvan Hastalıkları Mihrak Sayıları

Hastalık adı	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Şap	761	552	406	696	151	603	544
Sığır-Brusellozis	8	19	18	19	33	38	34
Koyun-Keçi Brusellozis	196	182	229	207	219	214	124
Sığır Vebası	-	484	225	105	81	-	-
Koyun-Keçi Vebası	-	-	-	-	-	32	60
Anthrax	164	224	170	143	123	123	95
Koyun-Keçi Çiçeği	292	478	232	118	172	90	37
Mavi Dil	-	-	-	-	-	43	123
Kuduz	286	288	299	274	297	295	325
Sığır Tüberkülozu	24	3	8	16	36	37	29
Ruam	42	24	16	15	8	4	4
S. Gallinarum	73	61	81	61	70	55	44
Newcastle	38	17	6	46	43	11	6

Tablo incelendiğinde, Türkiye’de 1993-1999 yılları arasındaki dönemde çoğunluğu salgın ve zoonoz nitelikte bulunan hayvan hastalığı mihrak sayılarının çok fazla değişmediği ve bu hastalıkların eradike edilemediği görülmektedir.

Diğer taraftan hayvan hastalıklarının İngiltere’de 1996 yılında baş gösteren BSE (Deli Dana Hastalığı) krizi ve tavukçuluk sektöründe son yıllarda yaşanan kuş gribi ve dioksinli tavuk eti krizleri, bu sektörde yarattığı darboğaz, tüketici talebindeki önemli düşüşler ve ekonomik kayıplar AB’nde ürün güvenliği konusunun daha sık tartışılmasına yol açmıştır.

1.1.5.5 Hayvancılık Destekleme Politikaları

Dünyada gelişmiş ülkelerde hayvansal üretimi artırıcı yönde desteklemeler artarken, Türkiye’de ise tersine bir politika izlenmiş ve sektör özellikle 24 Ocak 1980’de alınan ekonomik kararlar gereği destekleme kapsamı dışına çıkarılırken, sektör önemli ölçüde teşvik ve desteklemelerden yeteri düzeyde yararlanamamıştır.

ABD 1920-1968 yılları arasında tahıl ve patates tüketiminde %25 azalışa karşın, hayvansal gıda tüketiminde %111-125 artış kaydederek hayvansal üretimi artırıcı yönde desteklemiştir. AB ülkelerinde, hayvansal ürün tüketiminde 1975 yılına kadar %50-70 artış, bitkisel gıda tüketiminde ise %11-30 oranında azalış dikkat çekmektedir. Aynı dönemlerde Türkiye’de ise hayvancılık çoban ve sığırtmaçlar tarafından yapılan büyük toprak sahiplerinin hakimiyeti altındaki bir faaliyet alanı olarak değerlendirilmiş o nedenle gelişip güçlenememiştir.

İkinci dünya savaşından 1980’li yıllara kadar 1930-1980 döneminde bitkisel üretim desteklenmiştir. 1930’larda Toprak mahsulleri Ofisi, Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri, 1940’da Zirai Donatım Kurumu kurulmuş, 1945’te çiftçiyi topraklandırma kanunu çıkartılmış, 1960’da yeşil devrim denilen yaygın kimyasal gübre ve traktör kullanımı desteklenmiştir. 1970’lerde desteklemeler yaygınlaştırılmıştır. Bu dönemde büyük ölçüde tarım ürünleri piyasaya çıkmış, gıda sanayi kurulmuş, üretici aileler sınıfı ortaya çıkmış ve toprak genişlemesi oluşmuştur. Teknolojinin tarıma girmesi ile sınırlı da olsa verim ve üretim artışı kaydedilmiştir.

Ancak bitkisel üretimde görülen gelişmeler hayvansal üretimde görülmemiştir. 1952 yılında EBK, 1956 yılında yem sanayi, 1963 yılında SEK’in kurulması ile devlet üreticiye destek olmayı planlamıştır. 1974 yılında ilk defa canlı hayvan alımlarında taban fiyatı uygulaması ile destekleme alımları yapılmıştır. Ancak taban fiyatlar çok yüksek belirlendiği için gerekli faydayı sağlamamıştır. Hayvansal üretimimizin toplam tarımsal üretim değeri içindeki payı %30-35 seviyesinde olmasına karşın hayvancılık sektörüne verilen kredilerin toplam tarımsal krediler içindeki payı %10’u geçmemiştir (Sakarya, 1996a; Sakarya, 1996b).

Türkiye’de hayvancılık sektörüne kredi veren kuruluşlar T.C. Ziraat Bankası ve yine bu bankanın kaynaklarından yararlanan Tarım Kredi Satış Kooperatifleridir. Kredilerin gerçek güvence karşılığında yapılması, zamanlamanın uygun yapılamaması bu kredilerin kullanımını zorlaştırmıştır. Kooperatifleşemeyen, karşılık teminat gösteremeyen küçük üreticiler bu kredilerden yararlanamamış, aracı ve tefeciler bu kesimin finansmanında etkin hale gelmişlerdir.

İkrar birimi (birim hayvan başına verilen kredi) düşük, faiz oranı ise yüksektir. 1980 yılı öncesi %14 olan faiz oranı 1980 Nisan ayında %16’ya, 1980 Ekim ayında %28’e, 1985 yılında %30’a kadar yükselmiştir. 1989’da ise %34-43 aralığında uygulanmıştır. 1986 yılında öz kaynağa dayalı projeli hayvancılık yatırımları için kaynak kullanımı destekleme fonundan kalkınmada öncelikli illerde sabit yatırımın %30’u diğer illerde ise % 25’i oranında uygulanan iade primi uygulaması 1995 yılında kaldırılmıştır.

1987 yılında damızlık süt sığırları ithalatı başlamış ve ithal edilecek inek başına 150.000 TL damızlık süt sığırları teşviki ödenmiştir. Bu miktar 1990 yılında kalkınmada öncelikli yerlerde 1.000.000 TL’ye diğer bölgelerde 450.000 TL’ye çıkarılmış, 1994 yılında 250.000 baş ile sınırlı CİF bedelinin %35’i oranında destekleme yapılmıştır. Ayrıca ithal süt sığırlarının dölleri, TİGEM ve Türk Anafi Projesi kapsamında yetiştirilen saf ırk damızlık sertifikasına sahip damızlık düvelere Bakanlıkça belirlenen CİF bedelinin %35’i oranında destekleme yapılmıştır.

1.1.1985 tarihinde tescile tabi karma yem satın alan üreticinin fatura karşılığı fatura bedelinin % 20’si sanayi yemi desteklemesi olarak ödenmiş olup, daha sonra sanayi yemi üreten işletmeler de kapsama alınarak oran %25’e çıkarılmıştır. 1988’den itibaren fabrika ve bayii çıkış fiyatında 40TL/kg düşürülerek desteklemeler fabrikalara yapılmış, 1989’da yetiştiriciye fatura üzerinden 40TL/kg destekleme yapılmış ve 1989’da bu uygulamaya son verilmiştir.

Salgın hastalıklarla mücadele 1985 yılına kadar devlet tarafından yürütülmüş daha sonra kapsamı daraltılarak devam etmiştir. 1987 yılından itibaren üreticinin

satın aldığı ilaç bedelinin %20'si faturadan düşülerek ilaç sübvansiyonu uygulanmıştır. 1987 yılında süt teşvik primleri uygulamaya konulmuştur.

1993 yılında sıfır faizli besicilik kredisi 1995 yılında %20 faizli 18 trilyon TL'lık hayvancılık geliştirme kredileri büyük ölçüde başka amaçlarla kullanılmış, gerekli denetim ve kontroller yapılamamıştır. İthalat ve ihracatta uygulanan gümrük uygulamaları üretici ve tüketiciyi memnun edecek seviyeye ulaşamamıştır. 1990 yılında başlayan EBK kombinaları ve kanatlı mezbahalarında kesilen hayvanlardan elde edilen etler için uygulanan et teşvik primi uygulaması 1994 yılında kaldırılmıştır. Zaman zaman uygulanan canlı hayvan ve et ithalatı uygulamaları canlı hayvan üreticisi ve sektör üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır.

EBK, SEK, YEM Sanayi, Yapağı Tiftik Genel Müdürlüğü, Tiftik Birlik, Koza Birlik gibi destekleme alımları yapan kurumlar özelleşinceye kadar belli fiyatlardan alımlar yaparak piyasada uygun fiyatın oluşmasına destek olmuşlardır (TVHB, 2000a).

Ülkemizde, 2006 yılı hayvancılık destekleri kapsamında yem bitkileri desteği, sertifikalı yem bitkileri tohumluk üretim desteği, suni tohumlama desteği, gebe düve ve buzağı desteği, süt sağım ünitesi ve soğutma tankı desteği, kulak küpesi ve aşılama desteği gibi destekler sağlanmıştır. Ayrıca süt teşvik primi olarak, soy kütüğüne kayıtlı üreticilere 7Ykr/lt, örgütlü üreticilere 5,5Ykr/lt ve diğer üreticilere 3Ykr/lt ödemede bulunulmuştur. 2006 yılında tarım destekleri için ayrılan 4 milyar YTL ihtiyacı karşılayamamış, 2007 yılında destekleme bütçesi GSMH'nın %0,8'i kadar bir payla 5,2 milyar YTL olarak belirlenmiştir. Bunun sadece %10-12'lik bir kısmı hayvancılığa ayrılmaktadır. Türkiye'de 2000-2006 yılları arasında hayvancılık destekleri kapsamında yapılan ödemeler Tablo 1.20'de verilmiştir (DPT, 2006b).

Tablo 1.20 Türkiye'de Hayvancılık Destekleri Kapsamında Yapılan Ödemeler (milyon YTL)

Yıllar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam Destekleme Tutarı (Milyon YTL)	11	44	83	107	248	352	581

Tablo 1.20 incelendiğinde, Türkiye’de 2000-2006 yılları arasında hayvancılık destekleri kapsamında yapılan ödemelerin cari olarak sürekli artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Ancak, bu artışa rağmen genel desteklemeler içinde yapılan harcamalar dikkate alındığında hayvancılığa ayrılan payın düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir.

Yaklaşık 2.5 milyon ortağı bulunan Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliğince çiftçilere kullandırılan kredi limiti 2007 yılında 15.000 YTL ve sözleşmeli üretimde 45.000 YTL olarak tespit edilmiştir (TKK, 2007). Türkiye’de 1998-2002 döneminde T.C. Ziraat Bankası’na verilen toplam tarımsal kredi miktarı ile hayvansal üretim kredilerinin toplam tarımsal krediler içindeki payına ilişkin Tablo 1.21 aşağıda sunulmuştur (Aral, 2007).

Tablo 1.21 Türkiye’de, T.C. Ziraat Bankası’na Verilen Toplam Tarımsal Kredi Miktarı ile Hayvansal Üretim Kredilerinin Toplam Tarımsal Krediler İçindeki Miktarı (YTL) ve Yüzde Payı (1998-2002)

Yıllar	Toplam Tarımsal Krediler (YTL)	Hayvansal Üretim Kredileri (YTL)	Toplam Tarımsal Krediler İçinde Hayvansal Üretim Kredilerinin Payı (%)
1998	1.241.930.000	215.154.000	17,3
1999	2.143.211.000	345.208.000	16,1
2000	3.408.754.000	458.164.000	13,4
2001	2.948.493.000	286.892.000	9,7
2002	2.884.151.000	144.781.000	5,0

Tablo 1.21 incelenecek olursa, 1998-2002 yılları arasında hayvancılık sektörünün toplam tarımsal krediler içindeki payı giderek düşmüş, 1998’de %17,3 olan payı 2002’de %5,0 a gerilemiştir.

Hayvancılık sektörü özellikle 1980 sonrası uygulanan yanlış destekleme politikaları sonucu darboğaza girmiş, hayvancılığın 1980 öncesi %30-35 dolayında bulunan kırsal gelirler içerisinde aldığı pay’da giderek düşmüştür (Sakarya, 1993). Dolayısıyla politika uygulamaları öngörülen bölgeler ve sektörler arası dengeli kalkınma hedefi ile de ters düşmektedir.

Türkiye’de 2006 yılında TCZB tarafından kullanılan sübvansiyonlu hayvancılık kredileri ve faiz oranları ile ilgili Tablo 1.22 aşağıda sunulmuştur (TCZB, 2007).

Tablo 1.22 TCZB Tarafından Kullanılan Sübvansiyonlu Hayvancılık Kredileri ve Faiz Oranları (2006 Yılı)

Kredi Konuları	Cari Tarımsal Kredi Faiz Oranı (%)	Uygulanacak İndirim Oranı (%)	İndirimli Faiz Oranı (%)
Damızlık süt sığırcılığı (işletme-yatırım)	17,50	60	7,00
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği (sığır-manda) (işletme-yatırım)	17,50	40	10,50
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği (koyun-keçi) (işletme-yatırım)	17,50	40	10,50
Su ürünleri yetiştiriciliği (işletme-yatırım)	17,50	30	12,25
Tarımsal mekanizasyon-yatırım (traktör ve biçerdöver hariç)	17,50	30	12,25
Kanatlı Sektörüne Yönelik Bio Güvenlik (işletme)	17,50	60	7,00
Diğer İşletme ve Yatırım Kredileri	17,50	25	13,13

Tablo 1.22’de görüldüğü üzere, T.C.Ziraat bankasıncı, cari tarımsal kredi faiz oranlarından üretim konusuna göre %25-60 arasında indirimler yapılabilmektedir. Ziraat Bankası tarafından verilen yatırım kredileri en fazla 5 yıl vade ile kullanılan kredilerdir. İşletmelerin kredi kullanabilmesi için damızlık süt sığırcılığı ve B.Baş hayvan yetiştiriciliğinde en az 10 baş ve üzeri, koyun yetiştiriciliğinde 50 baş ve üzeri ve keçi yetiştiriciliğinde ise 15 baş ve üzeri hayvana sahip olunması gerekmektedir.

1.1.6 Hayvancılığa Hizmet Götüren Kamu Kesimi Organizasyonu

1.1.6.1 Organizasyon

Hayvancılığa yönelik kamu hizmetlerinin etkinliğinde en önemli faktörlerden birisi organizasyondur. Bu nedenle organizasyon faktörünün detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Bir organizasyonun başarılı olması için bir araya gelen insanların ortaklaşa çabalarının elde ettiği getiri, onların tek başlarına sağlayacakları sonuçların toplamından daha büyük olmalıdır.

Organizasyon dar anlamda, görevlendirilmiş bireyler arasındaki belli bir sahadaki ilişkilerin yapısı veya şeması olarak açıklanır. Geniş anlamda ise bir uygulama faaliyeti veya işlevidir. Bu tarife göre organizasyon büyümeyi hedefleyen hareketli gelişmenin temel unsurudur. Organizasyon hizmet etkinliğinin artırılabilmesi için hizmet talebine paralel olarak ihtiyaca cevap vermek üzere zamanla değişen ve gelişen dinamik bir yapıya sahip bulunmaktadır (Tan, 1981).

Organizasyon için en büyük tehlike değişmez hale gelmektir. Sosyal, teknolojik, ekonomik ve biyolojik şartlardaki değişimler karşısında organizasyonda değişebilir bir karaktere sahip olmalıdır. Örgütler performanslarını devam ettirebilmeleri için değişim ve gelişmeleri yakından izlemek ve gerekli uyum önlemlerini almak zorundadırlar.

1.1.6.2 Organizasyon ve Amaç

Organizasyon hizmete ve amaca yönelik olarak ortaya çıkan ve buna ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Hiçbir zaman organizasyon bir amaç olmamalıdır. Organizasyon oluşturmak için aşağıda belirtilen yol izlenmektedir;

- a. Çalışma konusunun esas amaç ve hedefinin tespiti,
- b. Bu amaca ulaşmak için ikinci derecede amaç ve hedeflerin tespiti,
- c. Bunların gerçekleşmesi için gerekli hizmetlerin detaylı dökümünün yapılması
- d. Bu hizmetlerin ilişkileri dikkate alınarak gruplaştırılması,

- e. Grupların yetki ve sorumluluklara göre yatay ve dikey ilişkilerinin yani hiyerarşi düzeyinin tespiti,
- f. Büyüklüğüne göre isminin ve genel bünyedeki yerinin tespit edilmesi

Hayvancılık kesiminde amaç ülke hayvancılığının geliştirilmesi, hedef ise üretimin artırılması, ürünlerin değerlendirilmesi ve pazarlama imkanlarının geliştirilmesidir. Ancak hayvancılık sektöründeki büyük potansiyeli harekete geçirecek, hizmetlerin bütünlüğünü sağlayacak, etkinliği artıracak büyüklük ve yapıda kamu kesimi hayvancılık organizasyonuna ihtiyaç vardır (Tan, 1981).

1.1.6.3 Türkiye’de Hayvancılığa Yönelik Kamu Hizmetleri

Hayvancılık sektörünün ülke ekonomisine sağladığı katkılar nedeni ile çok geniş bir kesimin kamudan hizmet talebi vardır. Bu taleplerin etkin bir şekilde karşılanması hayvancılık sektörünün gelişmesini sağlayacaktır. Kamunun hayvancılık sektörü ile ilgili hizmetlerini başlıca iki grupta toplamak mümkündür. Bunlar; Hayvancılık hizmetleri ile ilgili plan, program ve proje çalışmaları ile üreticiye götürülen hayvancılık hizmetleridir.

1.1.6.3.1 Hayvancılık Hizmetleri ile İlgili Politika Plan Program ve Proje Çalışmaları

Bu çalışmalar hizmetin stratejik karar aşaması olan çalışmalardır. DPT teşkilatının araştırma ve koordinasyonu ile hükümetlerin çalışma programları doğrultusunda hazırlanan tasarılar karar organları tarafından kesinleştirilerek, hayvancılık politikaları oluşturulmakta, beş yıllık planlar, yıllık programlar hazırlanmakta ve buna uygun projeler kabul edilmektedir.

1.1.6.3.2 Üreticiye Götürülen Hayvancılık Hizmetleri

Yukarıda belirtilen plan, program ve projeler doğrultusunda üretimi artırmaya yönelik olarak icra birimlerince üreticiye götürülen hizmetlerdir.

1.1.6.3.3 Hayvan Islahı ve Üretimi ile İlgili Hizmetler

Hayvan ıslahı ve üretimi hizmetlerinin amacı hayvanların kalıtsal yapılarını değiştirerek daha üstün verimli ırkların oluşturulmasını sağlamaktır (Kumlu, 2000).

1.1.6.3.4 Hayvan Yemi Üretim Kontrol Hizmetleri

Bu hizmetlerin amacı hayvancılığın temel girdisi olan kaba ve kesif yemin kaliteli ve yeterli miktarda üretiminin ve kullanımının sağlanmasıdır. Kaliteli, yüksek verimli, bölge şartlarına uygun olan kaba ve kesif yem tohumu sağlanması, teknik bilgi ve demonstrasyon çalışmaları, zararlılarla mücadele, güvenilir karma yem üretiminin sağlanması ve denetlenmesi hizmetleri ile bu yöndeki kamu hizmetleridir.

1.1.6.3.5 Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Kontrol Hizmetleri

Bu hizmetlerin amacı ülkemiz hayvanlarını salgın, enfeksiyöz ve paraziter hastalıklardan korumak ve bunların insanlara bulaşmasını engellemektir. Hayvan sağlığı için gerekli aşı, serum, kimyasal ve biyolojik maddelerin üretiminin ve uygulanmasının sağlanması; salgın, enfeksiyöz ve paraziter hayvan hastalıklarının tespiti ve gerekli tedbirlerin alınması ile hayvansal ürünlerin muayene ve tahlil edilmesi görevleridir. Ayrıca zoonoz hastalıklarla mücadele için gerekli tedbirlerin alınması da bu hizmetler içerisinde bulunmaktadır.

1.1.6.3.6 Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Pazarlanması ve Değerlendirilmesi

Hayvancılık sektöründe pazarlama faaliyeti üretilen ürünlerin üreticiyi ve tüketiciyi koruyan, üretimi teşvik edici bir fiyatla değerlendirilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Bu yönde başlıca kamu hizmetleri şunlardır;

- Hayvan park, pazar ve panayırıları kurmak, çalıştırmak, kontrol etmek, pazarda uygun fiyatların oluşumu için fiyat ve fiyat harici koruyucu sistemleri uygulamak,

- Tüketicie kaliteli ve yeterli miktarda etin sağlanması için mezbaha, kombina vb. tesislerin kurulmasını ve çalışmasını sağlamak ve denetlemek,
- Süt sanayinde alım ve işleme yapan tesislerinin kurulmasını ve çalışmasını sağlamak, denetlemek, yapağı ve tiftik üretimini teşvik etmek, iç ve dış piyasalarda koruma önlemleri almak, kanatlı sektörü, su ürünleri, arıcılık, atıcılık, pet hayvanları, egzotik hayvanlarda gerekli koruma tedbirleri alarak yeni gelişen bu sektörlerle destek olmak, iç ve dış piyasalarda pazar olanaklarını artırmaktır (Tan, 1981).

1.1.6.4 Hayvancılıkta Kamu Kesimi Organizasyonu

Hayvancılık çoğunluğu kırsal kesimde olmak üzere bütün yurt düzeyine yayılmış bir uğraştır. Ayrıca hayvancılık halkın sağlıklı ve dengeli beslenmesi, ulusal gelirin artırılması, sanayiye hammadde sağlanması, istihdam yaratılması, dış satım gelirin artırılması ve bölgeler arası gelir dengesinin sağlanmasında en büyük öz kaynaklarımızdan birisidir.

Kurtuluş savaşını kazanan Mustafa Kemal ATATÜRK siyasi bağımsızlığın ancak ekonomik bağımsızlığın kazanılması ile mümkün olduğu öngörüsü ile Cumhuriyeti ilan etmeden önce 17 Şubat 1923 yılında 1. İktisat Kongresini toplamıştır. 1. İktisat Kongresi, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsız ekonomiye geçmede ve dünya ile bütünleşmede önemli ekonomik kararların alındığı çok önemli bir kongredir. Bu kongrede, savaşlar nedeni ile hayvancılıkta önemli kayıplar yaşayan Anadolu'da vakit geçirmeden hayvancılığı geliştirme yönünde kararlar alınmıştır. Bu amaçla 1923 yılında İktisat Vekaleti bünyesinde Hayvan Üretimi Şube Müdürlüğü kurulmuştur. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte kalkınma atılımlarına giren genç Türkiye Cumhuriyetinde potansiyel kaynakları harekete geçiren plan, program ve projeler üretilerek ilgili teşkilatlanmalar yapılmıştır. Bu gerçeklerle potansiyel bir kaynak görülen hayvancılığı geliştirmek için teşkilatlanma yapısı giderek bağımsız bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla hayvancılıkla ilgili hizmetler, 1924 yılında Ticaret Vekaleti ile Ziraat Vekaletinin ayrılması sonucunda daha bağımsız bir şekilde Ziraat Vekaleti tarafından yürütülmeye başlanmıştır (Evrin, 1993).

Hayvan ıslahı konusunda kurumsallaşma haraların kurulması ile başlamıştır. İlk olarak 1924 yılında Karacabey Harası faaliyete geçirilmiştir. 1926 yılında Hayvan Islahı Kanunu çıkarılmış ve ıslah çalışmalarına hız verilmiştir. Bunu izleyen dönemde 1928 yılında Sultan Suyu Harası, 1931 yılında Çukurova Harası, 1943 yılında Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliği, 1949 yılında Karaköy Harası ve 1950 yılında Altındere Harası kurulmuştur. Ayrıca haralarda yapılan çalışmaların yaygınlaşması amacı ile Göle, Kazova, İnanlı, Boztepe, Kumkale, Hafık ve Türkoğlu sığır ıslah kurumları ve çeşitli illerde Atçılık ıslah kurumları oluşturulmuştur. Daha sonraları Lalahan ve Ereğli Zootečni Araştırma Enstitüleri kurularak ıslah çalışmaları bilimsel çalışmaların yapıldığı kurumsal bir yapıya kavuşmuştur (Evrin, 1993).

1936 yılında toplanan sanayi kongresinde et endüstrisi konusunda faaliyette bulunacak bir devlet kurumunun gerekliliği fikri gündeme gelmiş ve bu amaçla daha sonra 1953 yılında kurulacak Et ve Balık Kurumu (EBK) ile ilgili kuruluş çalışmaları başlatılmıştır (Aral, 1971).

Atatürk'ün kırsal kesimde üretici ve yetiştiricilerin ekonomik örgütlenmesinde çok önemli gördüğü “Tarım Satış Kooperatifleri” yasası 1935 yılında yürürlüğe girmiş ve örgütlenme çalışmaları kurumsallaşmıştır.

20 Şubat 1935 tarihinde Cenevre’de düzenlenen ve 1 Şubat 1936 tarih ve 3969 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanan ve imzalanan Cenevre Anlaşması, hayvanların bulaşıcı hastalıklarına karşı mücadeleye dair uluslararası sözleşme ile hayvanların, etlerin ve diğer hayvansal ürünlerin transitine dair uluslararası sözleşmenin ve et ve et müstahzarlarından (ürünler) ve taze hayvansal ürünler ve süt ürünlerinden başka hayvansal ürünlerin ihraç ve ithaline dair çok yanlı uluslararası sözleşmelerden oluşmaktadır (Ek-5).

Anlaşmaya katılan tarafların her birinde Devlet Veteriner hizmetlerinin doğrudan Bakan’a bağlı, sorumlu bir veteriner yetkilinin idaresi altında merkez ve taşra birimlerinden oluşan bir veteriner teşkilatınca sunulması koşulu getirilmiştir.

1937 yılında çıkarılan 3203 sayılı Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilat Kanunu ile hayvancılık hizmetleri ilk defa bir bütünlük içinde değerlendirilmiştir. Bu yasa ve daha sonra çıkarılan 3204 sayılı yasa ile Tarım Bakanlığı kurulmuştur.

1.1.6.5 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kuruluş ve Tarihsel Gelişimi

Hayvancılık hizmetlerinin bir bütünlük gösteren ilk organizasyonu 1937 yılında çıkarılan 3203 sayılı Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilat Kanunu ile yapılmıştır. Bu yasa ve daha sonra çıkarılan 3204 sayılı yasa ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı;

- Bitkisel üretim politikasını yürütmek ve Bitkisel üretimle ilgili hizmetleri yapmak üzere Ziraat İşleri Umum Müdürlüğü,

- Hayvancılık politikasını yürütmek ve hayvancılıkla ilgili hizmetleri yapmak üzere Veteriner İşleri Umum Müdürlüğü,

- Ormancılık politikasını yürütmek ve Ormancılıkla ilgili hizmetleri yürütmek için Orman İşleri Umum Müdürlüğü olmak üzere üç alt sektöre bölünerek teşkilatlanmıştır.

Bu yapılanmada tüm hayvancılık hizmetlerinin ülke çapında yürütülmesi Veteriner Umum Müdürlüğüne verilmiştir. Veteriner Umum Müdürlüğü bu görevleri yerine getirmek için il ve ilçelerde teşkilatlanmıştır. Aynı şekilde ziraat hizmetleri ve ormancılık alanındaki hizmetler de ayrılarak kendi Umum Müdürlükleri tarafından yürütülmüştür. Anlaşılabacağı gibi Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık alanındaki bu hizmetler sektörel bazda bir teşkilat yapısı ile yapılandırılmıştır. Nitekim 3203 sayılı Kanun incelendiğinde birinci maddede yer alan ziraat, hayvan, orman ifadesi ile bu genel maddeye paralel olarak aynı kanunun 9. maddesinde hayvancılıkla ilgili hizmetler sıralanarak yurt çapında Ziraat Vekilinin direktifleri dahilinde Veteriner İşleri Genel Müdürlüğünün görevlendirilmesi, bu alandaki politikanın da sektörel bir tabanda ele alındığını göstermektedir.

Ancak hizmetlerin zaman içinde gelişmesi, kuruluşların daha dinamik bir yapıya uyum sağlaması kuralı; Tarım Bakanlığı içinde çalıştırılmamış, genel olarak hayvancılıkla ilgili hizmetlerin başka kamu birimlerine kaydırılmasına çalışılmıştır.

Böylece Tarım Bakanlığı yeniden düzenleme çalışmaları ile bu sektöre kamu hizmetlerinde yeni bir yön verilmek istenmiştir. Hayvancılık hizmetlerindeki etkinliğin artırılmasını yakından ilgilendiren Tarım Bakanlığını düzenleme ve iyileştirme çalışmalarını aşağıdaki başlıklarla incelemek mümkündür.

a) Genel idarenin yeniden düzenlenmesi çalışmaları:

1960 yılından sonra idarenin yeniden düzenlenmesi gereğine paralel olarak Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü öncülüğünde yapılan çalışmalar, Türkiye'nin kamu yönetiminin bütünü üzerinde yapılması gerekli görülen değişiklik tavsiyelerini içeren kısa adı ile MEHTAP (Merkezi Hükümet Teşkilatı) raporu 1963 yılında sonuçlandırılmıştır. Bu raporda Tarım Bakanlığı'nın üç alt sektör (tarım, hayvan, orman) halinde hizmet götürmesinin yasal bir zorunluluk olduğu teyit edilmekte, organizasyon ve yönetim ile ilgili tavsiyeler bu çerçevede belirtilmektedir. Ancak önemli bir yenilik olarak "hayvancılığın ülke ekonomisinde çok önemli bir yer tutması" gerçeğinin bilinmesine rağmen hayvancılık alanındaki çalışmaların hala verimli sonuçlar elde edilecek şekilde düzenlenmemiş olduğu belirtilerek; Tarım Bakanlığı bünyesinde ayrı bir birim olarak "Zootekni Birimi"nin kurulması teklif edilmiştir. Ancak bu teklif benimsenmeyerek uygulamaya konulmamıştır (TODAİE, 1966).

b) Tarım Bakanlığı yapısını düzenleme ve iyileştirme çalışmaları:

Tarım Bakanlığında kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması amacı ile organizasyonda değişiklik yapılması etkin bir yöntem olarak görülerek bu yolda sık sık değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler üç grup altında toplanmaktadır.

1. Bakan Onayı ile Yapılan Değişiklikler; 3203 sayılı yasanın Bakana verdiği yetkiye dayanarak, Bakanlık bünyesinde yeni birimlerin kurulması ve kaldırılması yöntemi ile yapılan değişiklikler en çok başvuru alanı olmuştur. Bu dönemde Bakan onayı ile 16 birim kurulmuş, bunların içinde sadece iki tanesi hayvancılık hizmetlerine yönelik olarak kurulmuştur. Bunlar, Dünya Bankasının kredilerini uygulamada bir zorunluluk olarak kurulan "Hayvancılık Projeleri Geliştirme Genel Müdürlüğü" ve "Sunî Tabii Tohumlama ve Nesil Kontrolü Genel Müdürlüğü" dür.

2. Bakanlar Kurulu Kararı ve Yasa İle Yapılan Değişiklikler; Tarım Bakanlığının Hizmetlerini geliştirmek ve taleplere cevap verebilmek için Bakanlar Kurulu Kararı veya Yasalar çıkartılarak yeni birimler kurulmuştur. Bu birimler daha çok bitkisel üretime yönelik birimlerdir. Zirai Mücadele ve Karantina, Zirai Donatım, Devlet Üretme Çiftlikleri, Hayvancılık kesimine yönelik Yem Sanayi, Su Ürünleri, Süt Endüstrisi, Yapağı ve Tiftik Genel Müdürlükleri bu yolla kurulan teşkilatlardır. Ayrıca Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et Balık Kurumu gibi kuruluşlar ise kısa bir süre Tarım Bakanlığına bağlı kalmış kuruluşlardır. Diğer bir kurum ise 27 Aralık 1979 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile oluşturulan “Türkiye Hayvancılığı Geliştirme Proje İdaresi Başkanlığı”dır.

3. Tarım Bakanlığı Kuruluş Yasasının Yeniden Düzenlenmesi Çalışmaları; Türkiye’de değişen ve gelişen yeni şartlara ve artan hizmet talebine cevap verecek bir Bakanlık yapılanması için 3203 sayılı yasanın değiştirilerek yeni bir yasanın çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla birçok çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi 1963 yılında çıkarılan kararname ile Tarım Bakanlığı Kuruluşları ile Bakanlık dışında tarımla ilgili diğer kuruluşların da incelenerek Tarım Bakanlığının yeniden düzenlenmesine ilişkin bir çalışma yapması için Tarım Bakanlığının görevlendirilmesidir. Bunun üzerine Tarım Bakanlığı, kendi içinde ve dışındaki kurum, kuruluş ve uzmanlarla yapılan çalışmalar sonucunda “Tarım Hizmetleri ve Teşkilatının Yeniden Düzenlenmesi Hakkındaki Raporu” hazırlamıştır. 1964 yılında bu çalışma genel bir rapor haline getirilmiştir.

Bundan sonra yapılan tüm Tarım Bakanlığı reorganizasyon çalışmalarında bu rapor temel kaynak olarak alınmıştır. 1937 yılında çıkarılan 3203 sayılı kuruluş yasasında Bakanlık için geliştirilen sektörel yapılanma bırakılarak, fonksiyonel bir yapı gündeme getirilmiştir. Bu görüşün temeli Hayvancılık Tarımın bir alt kolu ve onun ayrılmaz parçasıdır görüşüne dayanmaktadır. Teşkilatlanma için genel tarımsal faaliyetlere ilişkin hizmetler esas alınmıştır. Bu yapıya göre Bakanlıkta dört ana hizmet bölümü oluşturulmakta ve her birime alt birimler bağlanmaktadır.

-Araştırma -Eğitim -Yayın görevleri grubuna bağlı Tarımsal Araştırma, Tarımsal Yayın ve Tarımsal Eğitim Birimleri, -Donatım -Üretim görevleri grubuna bağlı bitkisel ve hayvansal üretime ilişkin donatım-üretim birimleri, -Savaş-Kontrol görevleri grubuna bağlı bitki hastalık ve zararlılarına ilişkin savaş-kontrol, hayvan hastalıkları zararlılarına ilişkin savaş-kontrol birimleri, -Değerlendirme ve pazarlama görevleri grubuna bağlı Tarım Teknolojisi ve Gıdaya ilişkin teknik yardımlar ve kontrolü birimleri.

Bu fonksiyonel organizasyonun dayandırdığı gerekçenin ana hatları şunlardır;

1. Tarımsal hizmet faaliyetlerinin esas muhatabı bitki ve hayvan gibi konular olmaktan çok çiftçi, çiftçinin ihtiyaçları ve geleneksel tarım işletmeleridir. 2. Bitkisel ve hayvansal üretimde beklenen sonuçların alınabilmesi bu kanunların ayrı ayrı ve en üst kademedeki teşkilatlandırılmalarından ziyade bunlarla ilgili araştırma, yayım, üretim, donatım, değerlendirme gibi fonksiyonların uyumlu birbirini tamamlayan ve kaynak israfını önleyen bir şekilde düzenlenerek programlanmasına ve bu programların ciddi bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. 3. Tarımda bitkisel üretime dayanmayan bir hayvancılık işletmesi çok özel durumlarda yapılmaktadır. Bitkisel ve hayvansal üretim işletmelerini birbirinden ayırmak yanlış bir düşüncedir. 4. Tarımsal görevleri konuya göre teşkilatlandırma çeşitli meslek grupları arasında sıkı ve ahenkli bir ekip çalışmasına da olumsuz etkiler yapacaktır.

Tarım Bakanlığının yeniden düzenlenmesi yönündeki diğer bir çalışma bir kısım parlamenterler tarafından TBMM'ne 1975 yılında yapılan Tarım Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Kanun Teklifi'dir. Bu teklif daha önce detaylı olarak açıklanan Tarım Hizmetlerinin ve Teşkilatının Düzenlenmesi hakkındaki rapor temel alınarak hazırlanmıştır. Bu yasa teklifi de geniş tartışmalar sonucu gerekli prosedürleri tamamlayamamış ve yasallaşamamıştır. Hayvancılığın geliştirilmesi konusuna 12 Eylül 1980 sonrası da yetkili üst makamların önem vermesi nedeni ile Tarım Bakanlığı'nın reorganizasyon çalışmalarına yeniden başlanmış yine uzun süren çalışmalar sonucunda esas amaç olan rasyonellik unutulmuştur. Nitekim 1980 yılı sonlarında Tarım ve Orman Bakanlığı'nda bir "Reorganizasyon Yürütme Komisyonu" kurulmuştur. Komisyonun yaptığı çalışmaların ilk bölümünün sonunda belirtilen görüşlerden en önemlileri aşağıda belirtilmiştir (Tan, 1981).

1. Bakanlığın yeniden düzenlenmesinin gerekli olduğu,
2. Yönetim bütünlüğünü amaçlayan bir teşkilat düzenlenmesinin, hizmetlerin çeşitliliğini de göz önünde tutarak, uzmanlığı artırıcı, etkin ve verimli hizmet ile koordinasyonun sağlanması,
3. Türkiye yönetimi bir bütündür bu nedenle yeniden düzenlemede genel yönetim, merkezi yönetimin baş örgütü, yerel idareler ve KİT'lerin bir bütün olarak ele alınması ve değişikliklerin genel yönetimdeki bütünsellik içinde düşünülmesi gerektiği,
4. Yeniden düzenlemenin İller kanunu ve ilgili diğer yasa ve mevzuatla birlikte düşünülerek daha kapsamlı incelenmesi, mevcut kurum ve kuruluşların bugünkü işleyiş ve yapılanmalarının dikkate alınması,
5. Taşrada bölge sistemine gidilirken, çok yönlü araştırmalara gidilmesi gerektiği,
6. İncelenen raporlar ve yasa tekliflerinin ihtiyaca kolaylıkla cevap verebileceği anlaşıldığından bu konuda yeni çalışmalara gerek olduğu, şeklindeki görüşlerdir.

1.1.6.6 Tarım Bakanlığının Dünü Bugünü Tarım ve Köyşleri Bakanlığının Bugünkü Organizasyonu ve Hayvancılık

Tarım Bakanlığı 3203 sayılı kuruluş yasası ve diğer yasalarla kendisine verilen bitkisel üretim, hayvancılık ve orman alt sektörlerine hizmet götürülmesi görevini yapmak üzere teşkilatlanmıştır. Bu yapılanma, merkez ve taşra teşkilatı şeklindedir. Merkezde genellikle Genel Müdürlükler, taşrada da il ve ilçelerde gereğine göre bunların birimleri oluşturulmuştur. Ancak bu teşkilat kurulduktan sonra amaçlandığı şekilde gelişmemiş, bazı birimler kaldırılmış, bazıları kurulmuş, bazılarının da hiyerarşik düzendeki yeri değiştirilmiştir.

Bakanlık Kuruluşları Hizmet Durumlarına göre üç bölümde teşkilatlanmıştır;

a. Danışma Birimleri:

Bakanlığın bütün birimlerine ve Bakanlık makamına danışmanlık ve koordinasyon görevini yapan kuruluşlardır. Aynı zamanda bu kurum ve makamlara

tetkik hizmetlerini de birimler yürütür. Bunlar Tetkik ve İstişare Kurulu, Planlama Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlardır.

b. Yardımcı Destek Birimleri:

Bakanlık birimlerinin mali, idari ve personel konularındaki hizmetlerini gören kuruluşlardır.

c. İcra (uygulama) Birimleri

Bunlar hizmeti bizzat götüren kuruluşlardı, hemen hepsinin taşra birimleri veya temsilcileri vardı. Mali kaynaklarına göre;

Genel Bütçeli Kuruluşlar: Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü,

Kamu İktisadi Teşebbüsleri: Zirai Donatım Kurumu, SEK, EBK gibi,

Karma Bütçeli Kuruluşlar: Devlet Üretim Çiftlikleri, Orman Genel Müdürlüğü gibi üç bölümde toplanmıştır.

Hayvancılık sektöründe Bakanlık bünyesindeki plan, proje ve programların oluşturulması, politikaların saptanması, saha uygulamaları ve sonuçları buralarda değerlendirilir ve hizmet birimleri arasındaki koordinasyon yine burada sağlanır.

Ancak bitkisel üretimin sorunları ve sektörün kapsamının büyüklüğü çok büyük sorunları da beraberinde taşımaktadır. Çalışanların da genellikle bitkisel üretimde uzmanlaşmış olması hayvancılık sektörü ile gereği kadar ilgilenme fırsatını da ortadan kaldırmıştır.

Hayvancılık hizmetlerinin icracı kuruluşlardaki durumu incelendiğinde, Bakanlıkta hayvancılıkla ilgili hizmetlerin tek kuruluşa verilmediği, gelişen ve değişen şartlara uyum göstermek için bu birimlerin çoğaldığı ve bazı hizmetlerin diğer kuruluşlara dağıldığı görülmektedir (Tayşi, 1998). Bakanlıkta hayvancılık hizmetleri ve hizmet birimleri aşağıdaki şekilde yapılandırılmıştır;

1.Hayvancılık ıslah ve üretim hizmetleri

-Suni Tabii Tohumlama ve Nesil Kontrolü Genel Müdürlüğü

-Hayvancılığı Geliştirme Projeleri Genel Müdürlüğü

-Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü,

-Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü,

-Orman-Köy-işleri Genel Müdürlüğü

2. Hayvan hastalıklarıyla savaş ve kontrol hizmetleri

-Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü,

3. Hayvansal gıdaların ve yemlerin kontrolü hizmetleri

-Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü

-Gıda İşleri Genel Müdürlüğü,

-Yem Tescil ve Kontrolü Genel Müdürlüğü

4. Hayvancılık kredileri hizmetleri

-Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü,

-Planlama Araştırma Koordinasyon Genel Müdürlüğü,

-Suni Tabii Tohumlama ve Nesil Kontrolü Genel Müdürlüğü,

5. Hayvan yemi üretimi hizmetleri

-Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü,

-Yem Sanayi Genel Müdürlüğü,

-Devlet Üretim Çiftlikleri,

6. Hayvan ve Hayvansal Ürünler Pazarlama ve Değerlendirme Hizmetleri

-Planlama ve Araştırma Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü

-Tiftik Yapağı ve Tiftik Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü.

1924 yılında ilk kez Ziraat Vekaleti olarak kurulan Bakanlığın adı 1. Ecevit Hükümetinin Cumhurbaşkanlığınca onaylandığı 26.1.1974 tarihine kadar “Tarım Bakanlığı” olarak devam etmiştir. Ancak bu tarihten sonra Hükümetin onay yazısında Bakanlığın İsmi “Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

12 Eylül 1980 müdahalesinden sonra, 17.2.1981 tarih ve 17254 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “2384 sayılı Orman Bakanlığı’nın Tarım Bakanlığı’na devri

hakkındaki kanun” ile daha önce “Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı” olan adı “Tarım ve Orman Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Reorganizasyon sürecinde, 14.12.1983 tarih ve 18251 sayılı Resmi gazetede yayınlanan “183 sayılı kanun hükmünde kararname” ile “Tarım ve Orman Bakanlığı”nın adı bu sefer “Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı” olmuştur. Tarım Bakanlığı’nın kuruluşunda 3 ana hizmet birimi, 5 yardımcı birim ve 1 katma bütçeli bağlı kuruluş olmak üzere toplam 11 birim hizmet vermiştir.

1950 yılında; Bakanlık, 5 ana hizmet birimi, 3 danışma birimi, 5 yardımcı birim ile 5 bağlı ve 1’de ilgili kuruluş olmak üzere 19 ayrı kuruluş olarak hizmet vermiştir.

1950-1962 yılları arasındaki dönemde bu sayının 6 danışma birimi, 6’sı ana hizmet birimi, 5’i yardımcı hizmet birimi, 4’ü katma bütçeli bağlı kuruluş ve 3’ü de ilgili kuruluş olmak üzere toplam 24’e çıkan birimleri ile çalışmıştır.

1962-1973 yılları arasında Bakanlık birimleri; 8 danışma birimi, 9 ana hizmet birimi, 6 yardımcı hizmet birimi, 3 katma bütçeli bağlı kuruluş ve 5 ilgili kuruluş olmak üzere toplam 31 kuruluşa yükselmiştir.

1973-1980 yılları arasında ise 8 danışma ve denetim birimi, 12 ana hizmet birimi, 3 yardımcı hizmet birimi ve 2 katma bütçeli bağlı kuruluş olmak üzere 31 olarak kalmıştır.

1981 yılında önce “Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı” daha sonra “Tarım ve Orman Bakanlığı” döneminde 14 ana hizmet birimi, 4 yardımcı birim, 2 bağlı kuruluş, 5 ilgili kuruluş olmak üzere toplam 32 kuruluş hizmet vermiştir. En kapsamlı değişiklik 1980 yılı sonrası dönemde yapılmıştır.

1982 yılında 5 danışma birimi ve denetim birimi, 9 ana hizmet birimi, 5 yardımcı birim, 2 bağlı kuruluş, 6 ilgili kuruluş olmak üzere 27 hizmet birimine

düşmüştür. 1983 yılında “Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı” döneminde 3 danışma ve hizmet birimi, 11 ana hizmet birimi, 6 yardımcı birim, 4 bağlı ve 7 ilgili kuruluş olarak toplam 31 birim ile hizmet üretilmiştir. 1984 yılında ise 4 danışma ve denetim birimi 4 yardımcı birim, 3 ana hizmet birimi, 4 bağlı ve 8 ilgili kuruluş olmak üzere 23 hizmet birimine indirgenmiştir. 1985 tarihinde birim sayısı ve konumları aynı kalmıştır.

09.08.1991 tarih ve 20995 sayılı resmi gazetede yayınlanan 442 sayılı KHK ile Orman Bakanlığı ikinci kez yeniden kurulduğu için Tarım Bakanlığı’ndan ayrılmış ve Bakanlığın adı tekrar “Tarım ve Köyişleri Bakanlığı” olmuştur.

TKB’nın kuruluş amacı şu şekilde tanımlanmıştır. ”Kalkınma plan ve programları doğrultusunda köylerin kalkındırılması ile tarım ve hayvancılığın geliştirilmesini sağlamak; görev alanına giren alt yapı tesisleri ile tarımsal, sosyal ve ekonomik kamu hizmetlerini yürütmek”.

TKB’na bu KHK ile kırsal kesimi kalkındırma görevi de verilmiştir. Ancak daha sonra Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü TKB bünyesinden alınarak bir Devlet Bakanlığına bağlanmıştır. Dolayısı ile Bakanlığın kırsal kesime hizmetleri de kısıtlanmıştır.

TKB, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı tarafından beşer yıllık dönemler için hazırlanan Kalkınma Plan ve Programları doğrultusunda çalışmalarını belirlemektedir. Bu dönemde Merkezi örgüt yapısı 4 danışma ve denetim birimi, 5 ana hizmet birimi, 4 yardımcı hizmet birimi, 3 bağlı ve 7 ilgili kuruluş olmak üzere 23 birimden meydana gelmiştir.

Daha sonra özelleştirilecek olan SEK’in 20.5.1991 tarihinde Yem Sanayi T.A.Ş Genel Müdürlüğünün 20.5.1992 ve EBK’nin 20.5.1993 tarihinde Bakanlıktan ayrılması ile hizmet birimlerinin sayısı 19’a düşmüştür.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı teşkilat yapısı 4 danışma ve denetim birimi, 5 ana hizmet birimi, 4 yardımcı birimler 3 bağlı, 3 ilgili kuruluş olmak üzere toplam 19 birim ile hizmet vermektedir (Kumlu, 2000; TKB, 1985; Tayşi, 1998).

TKB'nın Örgüt Yapısı

TKB'nın en üst makamında Bakan yer almaktadır. Bakan Başbakana karşı sorumludur. Bakanlıkta Bakanın altındaki en üst düzey devlet memuru müsteşardır. Müsteşara yardımcı olmak üzere 4 Müsteşar Yardımcısı Bakanlıkta görev yapmaktadır.

TKB Ana Hizmet Birimleri

Bakanlık hizmetlerini yürütmek amacı ile Ana Hizmet Birimleri olarak 4 Genel Müdürlük ve 1 Daire Başkanlığı bulunmaktadır. Bunlar;

- Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM)
- Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGM)
- Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü (TEDGEM)
- Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)
- Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

TKB Danışma ve Denetleme Birimleri

- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

TKB Yardımcı Birimler

TKB İl Müdürlükleri

TKB İl ve İlçe düzeyinde örgütlenmiştir. TKB İl Müdürlükleri TKB'na bağlı olarak çalışmaktadır. İl Müdürlükleri aynı zamanda ilin en büyük mülkü amiri olan Vali'ye bağlıdır. İl Müdürlükleri, Ana Hizmet Birimlerine ait 6 şube müdürlüğü ve bir yardımcı şube müdürlüğü bulunmaktadır.

İl Müdürlüğü Ana Hizmet Birimleri

- Proje ve İstatistik Şube Md.
- Hayvan sağlığı Şube Md.
- Kontrol Şube Md.
- Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Md.
- Bitki Koruma Şube Md

TKB İlçe Müdürlükleri

İlçe Müdürlükleri bir müdür ve yeterli sayıda teknik ve idari elemandan oluşmaktadır.

Bağlı Kuruluşlar

TKB'na bağlı kuruluşlar Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ile Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğüdür.

İlgili Kuruluşlar

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) ve Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO) ilgili kuruluşlardır (İnan ve ark., 2005).

1937'den günümüze kadar sık sık yapılan yeniden düzenleme ve değişikliklerde yönetim biliminin öngördüğü organizasyon ve metot, araştırma teknikleri gibi hususlar çoğu kez dikkate alınmadan bazı birimlerin kaldırılması, ilgili yeni birimlerin oluşturulması veya birleştirilmesi biçiminde olmuştur. Tarımsal ve hayvansal üretime hizmet götüren TKB'nin mevcut örgüt yapısı bu çerçevede gittikçe büyüyen, hantal ve karmaşık bir örgütsel yapıya dönüştüğü görülmektedir. Diğer taraftan yapılan bu değişikliklere paralel olarak, Bakanlık merkez ve taşra örgütünde yapısal belirsizlikler, hizmette duraksamalar, aksamalar ve gecikmeler olduğu söylenebilir.

Birçok görev ve yetki alanı elinden alınmış bulunan TKB, bazı görevlerini de; Tütün ve Tütün Mamullerini ve Alkollü İçkiler piyasasını düzenleme, Şeker ve Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerini yeniden yapılandırma kurullarına devretmiştir (İnan ve Ark., 2005).

Söz konusu düzenleme ve değişikliklerde modern sevk ve idare tekniklerine, motivasyon unsurlarına göre yönetimde ve örgüt içindeki mevcut insan faktörünün yeterince dikkate alındığını söylemek zordur. Yönetim ve örgüt içinde yer alan insanlar, motivasyondan yoksun, duygusuz ve dama taşı gibi düşünülmemelidir.

TKB'nın AB'ne uyum çerçevesinde daha etkin, çağdaş ve verimli bir örgütsel yapıya kavuşturulması, örgüt yapısının modern sevk ve idare tekniği ilkelerine göre yeni bir anlayışla yeniden yapılandırılması çalışmaları son dönemde daha da çok önem kazanmıştır.

En son olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Başbakanlığa arz edilen ve kabul edilerek yasalaşan “Tarım Kanunu Tasarısı” İle Bakanlığa yeni bir yön verilerek kırsal kesime götürülen hizmetlerin yapılanması AB uyum çalışmaları kapsamında reorganizasyona gidilmektedir.

Tarım Kanunu Tasarısı:

Amacı; Tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plan ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaları tespit etmek ve düzenlemeleri yapmaktır. Kapsamı; Tarım politikalarının amaç kapsam ve konularının belirlenmesi; tarımsal destekleme politikalarının amaç ve ilkeleriyle, temel destekleme programlarının tanımlanması; bu programların yürütülmesine ilişkin piyasa düzenlemeleri, finansman ve idari yapılanmanın tespit edilmesi; tarım sektörüne uygulanacak öncelikli araştırma ve geliştirme programlarıyla ilgili kanuni ve idari düzenlemelerin yapılması ve tüm bunlarla ilgili uygulama usul ve esaslarını kapsar.

Genel Gerekçe; AB'ne uyum ve müzakere sürecinde ülkemizin uzun vadeli sürdürülebilir tarım politikalarının uygulanabilmesi böylece tarımın rekabetçi bir yapıya kavuşturulabilmesini sağlayacak bir çerçeve “Tarım Kanunu” çıkarılmasına gerek duyulmuştur. Ayrıca 8. beş yıllık kalkınma planında ”Tarım Çerçeve Kanunu” çıkarılması kararı ile AB müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde “Ortak Piyasa Düzeni Çerçeve Kanunu” çıkarılması gerekliliği hükmü bulunmaktadır.

Tasarı, Dünya Ticaret Örgütü ile yapılan anlaşmalara ve bunlara uyum sağlayacak gerekli düzenlemeleri de içeren bir tasarıdır. Hazırlanan tasarı AB ülkelerindeki tarım kanunları ile tasarıda çizilen hedefler ve tarımsal programların uygulama araçları arasında büyük benzerlikler vardır.

Yeni tasarıda her türlü tarımsal verinin kayıt altına alınmasını sağlayan bir sistem getirilmektedir.

Türk tarımında bazı hizmetlerin özel sektöre devredilmesi ve tarım danışmanlığı sistemi getirilmektedir. Ayrıca sözleşmeli üretim de yer almaktadır.

Tarım havzaları oluşturulmaktadır.

Tarım politikalarının tespiti ve uygulanması ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla “Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulu” oluşturulmuştur.

Hayvancılık yetiştirmeden ıslaha, üretimden ürüne tüm sürecin sağlıklı bir şekilde götürülmesi, başka bir deyişle üretimden tüketime kadar tüm faaliyetlerin kamuda bir bütünlük içinde ele alınması bir zorunluluktur. Bu süreçler arasında bir kopukluk veya bir kesinti hayvan sağlığı ve hayvansal ürün ve halk sağlığında ciddi tehlikeler ortaya çıkaracaktır.

Yeniden yapılanmada Bakanlığın sektörel bir anlayışla daha etkin ve kamu hizmetleri açısından daha verimli kılınması hedef alınması gerekirken, kamuda kişiye göre iş yaratma anlayışının, verimliliği düşük yeni bir yapılanmaya, ulusal kaynakların irrasyonel kullanımı ve kaynak israfına neden olacağı endişeleri yoğunluk kazanmaktadır. Yeniden yapılanma tasarısında, amaç, görev, sorumluluk ve buna ilişkin tanımların net ve açık şekilde belirtilmesi, görevlerin bilgi ve uzmanlık alanı gibi objektif kriterlere göre açıkça belirlenmesi arzu edilmektedir.

Ancak, TKB’nin çağdaş gelişme, kamunun küçülmesi, kaynakların etkin kullanılması ilkeleri ve AB ile müzakere sürecinde idari yapılanma reorganizasyona dönük kanun tasarısı ve tasarıları incelendiğinde, AB’nin OTP ve müktesebata uyum çerçevesinde ele alınan yeni düzenlemelerin gerçekten mevcut hantal yapıda ciddi değişimlerin yapılmadığı, mevcudun bir anlamda önemli ölçüde muhafaza edildiği

gözükmektedir. AB'nin ön koşul olarak getirdiği bir takım kurumların taşra teşkilatı olmaksızın merkez teşkilatlarının oluşturulduğu, eski ve hantal alt yapının üzerine oturtulduğu izlenimi oluşmaktadır.

Organizasyon basamaklarında yönetici adaylarının yetişmelerine ve deneyim kazanmalarına yol açacak imkanları hazırlamak, ortamda çeşitli faktörlerin değişmelerini izlemek vb. tedbirleri almak suretiyle amaçlarda gerekli değişiklikleri yaparak organizasyonun sürekliliğini sağlamak mümkündür.

1.1.6.7 Türkiye’de Kamuda (TKB) Çalışan Veteriner Hekimlerin Durumu

Cumhuriyet döneminde geliştirilen en önemli reformlar arasında, Avrupa ülkelerinden gelen yoğun baskı ile hayvancılık, hayvan hastalıkları ile mücadele konularında çağdaş yöntemlerin kullanılması ve Veteriner Hekimlik Eğitimi ele alınmıştır. Office Internationale Epizootie (OIE) ve Dünya Veteriner Hekimleri Birliği’ne üyelikler gerçekleştirilmiş; 1924-1929 yıllarında uygulanan “Beş yıllık Veteriner Hekimliği Hizmetleri Programı” çerçevesinde 1926 yılında Hayvan Islahı Kanunu, 1928 yılında Hayvanların Sağlık Zabıtası Kanunu kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Veteriner hekimler bu uygulamaları hayata geçirerek başta sığır vebası olmak üzere birçok hastalıkta üstün başarılar elde etmişlerdir. Diğer yandan gelişen dünya standartlarına uyum sağlamak ve ülke sorunlarına çözüm üretmek için eğitimde reform yaparak İstanbul’daki Yüksek Veteriner Okulu 1933 yılında Ankara’ya taşınarak “fakülte” haline getirilmiştir. Ankara’da Alman Öğretim Üyelerinin de katkılarıyla modern anlamda Veteriner Hekimliği Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

1946’da İlk Üniversite kanunu ile Ankara Üniversitesi kurulmuş ve Veteriner Fakültesi üniversite olanakları dahilinde daha evrensel, bilimsel ve özerk bir yapıya kavuşmak için 1948 yılında Ankara Üniversitesine bağlanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan planlı kalkınma dönemlerine kadar, Türkiye’de veteriner hekim açığı bulunduğu devamlı gündeme getirilmiştir.

1950 yılında Tarım Bakanlığı ile işbirliği içinde “uzmanlık” eğitimi başlatılmıştır. Bu dönemde de veteriner hekim sayısının azlığı gündeme getirilerek ikinci Veteriner Fakültesi açılması gereği vurgulanmıştır.

Ancak ”Üçüncü Beş Yıl Yeni Strateji Kalkınma Planı İnsan Gücü” çalışmalarında Veteriner hekim fazlalığı olduğu ileri sürülmüş, ancak daha sonra bu görüşün yanlışlığının anlaşılması üzerine ikinci Veteriner Fakültesi 1970’de Elazığ’da açılmıştır. Daha sonra 1972’de İstanbul’da üçüncü, 1978’de Bursa’da dördüncü veteriner fakültesi açılmıştır. Tüm bu fakülteler, tabanın ve üreticilerin istekleri doğrultusunda Ankara Veteriner Fakültesi’nin, Türk Veteriner Hekimleri Birliği’nin ve DPT’nin görüşleri dikkate alınarak açılmıştır (TVHK, 1998).

Türkiye’de 1980 sonrası kabul edilen 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu 1981’de uygulamaya konulmuş ve bu tarihten sonra YÖK tarafından yeni veteriner fakülteleri açılmıştır. 1982-1983 yılından itibaren YÖK tarafından hazırlanan “Veteriner Fakültelerinde Eğitim ve Öğretim Planı ile ilgili İlkeler” tüm veteriner fakültelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren eğitim müfredatı değişmiş; bazı dersler kaldırılmış, bazı bilim dalları yok sayılmış, bazı meslek dersleri seçmeli ders haline getirilmiş, meslekle doğrudan ilgisi olmayan bazı derslerin okutulması ise zorunlu hale getirilmiştir. Bu ve benzeri nedenlerle veteriner hekimlerin kalitesi ve fakültelerin verdiği veteriner hekim diplomalarının yabancı ülkelerdekilerle denkliği tartışılmaya başlanmıştır.

Uzmanlık Eğitiminde 1950’de üniversitelerde kürsü sistemine geçilmesi ile birlikte yüksek lisans programları yenilenmiş ve lisansüstü düzeyde “Uzmanlık” programı Tarım Bakanlığı ile işbirliği içinde başlatılmıştır. Daha önceleri Tarım Bakanlığı bünyesinde 1940 yıllarında başlatılan uzmanlık eğitimi, 9 Mart 1954 yılında yayımlanan 6343 sayılı kanuna dayanarak bir uzmanlık yönetmeliği hazırlanmış ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile işbirliği içinde yürütülmüştür.

Üniversite Kanunu uyarınca 1967 yılında kurulan “Ankara Üniversitesi Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlık Bilimleri Uzmanlık Yüksek Okulu” bünyesinde Bakanlıkla müştereken uzmanlık eğitimi yaptırılmıştır. YÖK kurulduktan sonra bu uzmanlık eğitimini kaldırmış ve bu tarihten sonra TKB adına uzmanlık eğitimi yapılamamıştır. Bu düzenlemeden sonra uzmanlık eğitimi üniversiteler bünyesinde kurulan “Sağlık Bilimleri Enstitüsü” bünyesine alınmıştır.

Ancak bazı kurumlar örneğin Genel Kurmay Başkanlığı sağlık bilimlerinde kendi bünyesindeki veteriner hekimlere uzmanlık eğitimi yaptırarak uzman gereksinimlerini karşılamışlardır.

EBK, Hıfzısıhha, Belediyeler ve bazı özel sektörde görev alan veteriner hekimler Sağlık Bilimleri Enstitüsünde uzmanlık yapmışlardır. TKB ise sadece kendi bünyesindeki veteriner hekimlere yönelik uzmanlık yönetmeliği hazırlayarak, bu eğitimi uygulamaya çalışmıştır (TVHK, 2002).

1.2 Avrupa Birliğinde Hayvancılık

1.2.1 AB Hayvancılık Politikaları ve Hayvan Varlığı

Avrupa Birliği 27 üye ülkesi, 450 milyonu aşan nüfusu, tüketici refahı ve gelir düzeyi ile yeryüzündeki en büyük pazarlardan biri konumundadır. Birlik, Birleşik Almanya gibi yaklaşık 78 milyon nüfuslu büyük ülkeler ile 360.000 dolayında nüfusa sahip Lüksemburg gibi ülkeleri de kapsamaktadır. İhtiyaç duyulan gıda maddeleri esas itibarı ile Birlik ülkelerinde üretilmekle birlikte pazarın büyüklüğü nedeniyle AB aynı zamanda Dünyanın en büyük yiyecek maddesi ithalatçıları arasında bulunmaktadır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

AB’de yaklaşık olarak 10 milyon üretici gerekli gıda maddelerini üreterek geçimlerini sağlamaktadır. Bunlar genellikle küçük ve orta büyüklükte çiftçilerdir. Bunların yapısı teknik açıdan standartlara uymadığından piyasa kuralları çiftçilerin gelirlerini denkleştirmektedir. AB’de canlı hayvan esas itibarıyla sığır, domuz, kümes hayvanları, koyun ve keçi’ye dayanmakla beraber atlarda gelişmiş refah içindeki toplumda giderek önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde AB(25) toplam tarımsal gelirde hayvansal üretimin payı 2003 yılı için %41,9’dur. Bu değer ortalama olup ülkeler bazında değişebilmektedir.

AB hayvan varlığı son 20 yıl içinde önemli değişiklikler göstermiştir. Bu değişim ülkeler bazında olduğu gibi türler arasında da farklılıklar göstermektedir. AB-15’te son 30 yıllık dönemde sığır dışında, son 20 yıl içinde ise sığır ve arı dışındaki türlerde sayısal artış görülmektedir. AB genelinde domuz yetiştiriciliği başta gelirken, bunu koyun ve sığır yetiştiriciliği izlemektedir.

AB ülkelerinde 2004 yılı itibarıyla hayvan varlığını gösteren Tablo 1.23 aşağıda sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.23 AB Ülkelerinde 2004 Yılı Hayvan Varlığı (x1000)

Ülkeler	Arı (kovan)	Manda	Sığır	Keçi	Domuz	Koyun
AB 25	10 253	261	88 424	12 279	152 302	103 193
AB 15	7 303	261	78 465	11 554	121 982	100 618
Avusturya	345	-	2 052	58	3 245	325
Belçika	29	-	2 739	26	6 355	151
GKRC	50	-	59	460	491	295
Çek Cumhuriyeti	480	-	1 428	12	3 127	116
Danimarka	-	-	1 646	-	13 233	141
Estonya	47	-	257	4	345	31
Finlandiya	45	-	977	5	1 394	95
Fransa	1 150	-	19 320	1 206	15 004	9 151
Almanya	930	-	13 386	160	26 495	2 170
Yunanistan	1 300	1	624	5 362	948	9 042
Macaristan	590	-	739	140	4 913	1 296
İrlanda	0	-	7 044	8	1 732	4 850
İtalya	900	260	6 727	961	9 223	8 000
Letonya	0	-	379	15	444	39
Litvanya	81	-	812	27	1 057	17
Lüksemburg	-	-	185	2	76	7
Malta	-	-	18	5	73	15
Hollanda	-	-	3 767	265	11 097	1 236
Polonya	1 300	-	5 277	-	18 100	340
Portekiz	300	-	1 389	502	2 249	5 500
Slovakya	192	-	540	39	1 149	321
Slovenya	210	-	450	23	621	106
İspanya	2 250	-	6 500	3 000	23 990	24 000
İsveç	54	-	1 605	-	1 903	450
İngiltere	-	-	10 504	-	5 038	35 500

Tablo 1.23 incelendiğinde, AB(25) ülkelerinde 2004 yılı itibariyle toplam sığır, koyun, keçi ve domuz varlığının sırasıyla 88.424, 103.193, 12.279 ve 152.302 binbaş düzeyinde bulunduğu görülmektedir.

AB-15 Hayvan Varlığının 1975-2004 Yılları Arasındaki Değişimine ilişkin veriler aşağıda Tablo 1.24'te sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.24 AB-15 Hayvan Varlığının 1975-2004 Yılları Arasındaki Değişimi

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2004	2004
Kovan	5 998 231	108	126	123	113	118	116	7 303 000
Manda	95 914	94	105	118	114	210	272	260 788
Sığır	97 458 378	100	100	94	87	84	80	78 464 772
Keçi	9 647 636	100	109	131	126	123	121	11 554 419
Domuz	98 235 525	114	118	124	121	125	125	121 982 021
Koyun	82 524 612	93	106	140	138	136	122	100 617 875

1975=100

AB-15'te hayvan varlığı genel olarak artış eğilimi gösterirken sığır varlığı azalma göstermiştir. Tablo 1.24'te sunulan verilere göre, 1975-2004 yılları arasında AB-15'te hayvan varlığında meydana gelen değişim incelendiğinde, 1975 yılında 97 milyon baş olan sığır varlığının, 2004 yılında 78 milyon başa düştüğü görülecektir. Sığır varlığının azalmasına AB'de üretim fazlası nedeniyle uygulanan politikaların neden olduğu düşünülmektedir.

AB-15'te 1975 yılında 82,5 milyon baş olan koyun varlığı 2000 yılına kadar büyük bir artış içinde iken, bu yıldan sonra azalmaya başlamıştır. AB'de domuz varlığında yıllar itibari ile artış görülmektedir. 1975 yılında 98 milyon baş olan domuz varlığı 2004 yılında 122 milyon başa kadar yükselmiştir. AB-15 hayvan varlığında en önemli artış manda varlığında görülmüştür. 1975 yılında 96 bin baş düzeyinde olan manda varlığı, 2004 yılına kadar yaklaşık üç kat artarak 261 bin başa çıkmıştır. İtalya AB'de manda varlığı ve yetiştiriciliği açısından en önemli ülke konumunda yer almaktadır.

1.2.2 AB'de Hayvansal Üretim

AB-25'te hayvansal üretim ülkeler bazında olduğu gibi ürünler içinde de farklılıklar göstermektedir. Almanya, Fransa, İspanya ve İtalya'nın AB'nin toplam hayvansal ürün üretimi Birlik üretiminin %48-60'ı arasında bulunmaktadır.

AB-25'te toplam hayvansal ürünler üretiminde birlik ülkelerinin payına ilişkin Tablo 1.25 aşağıda verilmiştir (DPT, 2006b).

Tablo 1.25 AB-25'te Toplam Hayvansal Ürünler Üretiminde Birlik Ülkelerinin Payı (%)

Ülke	Süt	Sığır Eti	Domuz Eti	Koyun-Keçi Eti	Yumurta	Kanatlı eti
Belçika	1,7	3,5	4,9	0,1	1,9	2,5
Çekoslovakya	1,5	0,5	1,6	0,0	1,3	1,5
Danimarka	3,6	1,3	7,8	0,1	1,3	1,4
Almanya	19,8	10,9	18,7	3,3	13,0	7,7
Estonya	0,2	0,1	0,2	0,0	0,2	0,1
Yunanistan	2,3	0,9	0,8	13,9	2,3	1,1
İspanya	5,5	8,9	16,0	25,9	16,6	13,0
Fransa	18,1	27,7	10,3	12,7	13,7	23,3
İrlanda	3,4	6,6	1,1	4,4	0,4	1,1
İtalya	10,3	12,7	9,2	6,0	13,7	13,9
Kıbrıs Rum Kes.	0,2	0,1	0,2	0,9	0,2	0,4
Letonya	0,2	0,1	0,2	0,0	0,4	0,1
Litvanya	0,5	0,2	0,5	0,0	0,6	0,3
Lüksemburg	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Macaristan	1,4	0,3	2,7	0,6	2,7	4,5
Malta	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Hollanda	8,3	4,3	6,4	2,9	5,2	3,0
Avusturya	2,0	2,6	2,2	0,4	2,0	1,0
Polonya	4,1	1,3	7,9	0,1	7,7	5,7
Portekiz	1,7	1,4	1,6	2,6	1,6	1,8
Slovenya	0,4	0,5	0,4	0,1	0,3	0,6
Slovakya	0,6	0,3	0,9	0,2	1,0	0,7
Finlandiya	2,6	1,4	1,1	0,0	0,7	1,0
İsveç	2,6	1,7	1,4	0,3	1,6	0,8
İngiltere	8,9	12,6	3,8	25,2	11,4	14,6

Tablo 1.25'te görüldüğü üzere, AB ülkelerinde hayvansal ürünler üretiminde Süt ve domuz eti üretiminde Almanya; sığır eti ve kanatlı etinde Fransa; koyun-keçi etinde ve yumurta üretiminde ise İspanya ilk sırayı almaktadır.

AB-25'te 1980-2004 yılları arasındaki dönemde hayvan türleri itibariyle süt üretimi ve inek sütünün toplam süt üretimi içindeki paylarına ilişkin Tablo 1.26 aşağıda sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.26 AB-25'te Türler İtibariyle Süt Üretimi (Bin Ton) ve İnek Sütünün Toplam Süt Üretimi İçindeki Payı (%) (1980-2004)

Yıllar	İnek Sütü	İndeks	Koyun Sütü	İndeks	Keçi Sütü	İndeks	Toplam Süt	İnek Sütünün Toplam İçindeki Payı (%)
1980	144 322	100,0	1 678	100,0	1 407	100,0	147 476	97,9
1985	149 349	103,5	1 834	109,3	1 502	106,8	152 759	97,8
1990	141 636	98,1	2 080	124,0	1 661	118,1	145 421	97,4
1995	141 199	97,8	2 126	126,7	1 548	110,0	144 953	97,4
1996	140 733	97,5	2 219	132,2	1 666	118,4	144 745	97,2
1997	140 621	97,4	2 207	131,5	1 700	120,8	144 676	97,2
1998	141 036	97,7	2 342	139,6	1 685	119,8	145 220	97,1
1999	141 477	98,0	2 343	139,6	1 676	119,1	145 629	97,1
2000	144 988	100,5	2 266	135,0	1 643	116,8	149 032	97,3
2001	144 102	99,8	2 378	141,7	1 781	126,6	148 415	97,1
2002	143 968	99,8	2 395	142,7	1 769	125,7	148 274	97,1
2003	143 427	99,4	2 306	137,4	1 722	122,4	147 582	97,2
2004	142 304	98,6	2 319	138,2	1 722	122,4	146 470	97,2

1980=100

Tablo 1.26 incelendiğinde, AB-25'te 2004 yılı itibariyle yaklaşık 142 milyon ton seviyesinde olan toplam süt üretiminin %97,2'sinin inek sütü olduğu, incelenen dönemde yıllar itibariyle inek sütü üretiminde %1,4'lük bir düşüş, koyun ve keçi sütü üretiminde ise sırasıyla %38,2 ve %22,4 oranında artış gerçekleştiği görülmektedir.

AB-25'te 1980-2004 yılları arasındaki dönemde hayvan türleri itibariyle et üretimi ve yıllar içindeki değişime ilişkin Tablo 1.27 aşağıda verilmiştir (Saçlı, 2007).

Tablo 1.27 AB-25'te Türler İtibariyle Et Üretimi (Bin Ton) ve Yıllar İçindeki Değişimi (1980-2004)

Yıllar	Toplam Et Üretimi	İndeks	Sığır Eti	İndeks	Koyun-Keçi Eti	İndeks	Domuz Eti	İndeks	Piliç Eti	İndeks
1980	32 510	100,0	9 062	100,0	1 008	100,0	15 510	100,0	4 985	100,9
1985	33 973	104,5	9 428	104,0	1 079	107,0	16 279	105,0	5 115	102,6
1990	36 299	111,7	9 470	104,5	1 258	124,8	17 604	113,5	5 605	112,4
1995	38 227	117,6	8 523	94,1	1 216	120,6	18 685	120,5	6 676	133,9
2000	41 734	128,4	8 175	90,2	1 182	117,3	21 034	135,6	7 853	157,5
2001	41 696	128,3	8 011	88,4	1 054	104,6	20 883	134,6	8 153	163,6
2002	42 203	129,8	8 083	89,2	1 077	106,8	21 373	137,8	8 061	161,7
2003	42 254	130,0	8 025	88,6	1 084	107,5	21 630	139,5	8 029	161,1
2004	42 434	130,5	8 050	88,8	1 072	106,3	21 592	139,2	8 282	166,1

Tablo 1.27 incelendiğinde, AB-25'te 1980-2004 yılları arasındaki dönemde sığır eti üretiminin %11,2 oranında azalarak 8 milyon ton seviyesine düştüğü, aynı dönemde koyun-keçi eti, domuz eti ve piliç eti üretiminin ise sırasıyla %6,3, %39,2 ve %66,1 oranında artış kaydettiği belirlenmektedir.

AB-25'te sığır eti üretiminde son yıllarda gerçekleşen düşüşte, 1996 yılında görülen BSE Krizi (Bovine Spongiform Encephalopathy) nedeniyle tüketicilerin sığır etini tüketmeyi tercih etmemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

1.2.3 AB'de Islah Çalışmaları

Hayvansal üretimde tatmin edici sonuçlar almak büyük oranda yüksek kalitede genetik yapıya sahip hayvanların kullanımına bağlıdır. AB zootekni mevzuatı, hayvan ıslahını ve genetik materyalleri dikkate alan sürdürülebilir yetiştirme programlarında gen kaynaklarının korunmasını ve serbest ticaretin teşvikini amaçlamaktadır.

Temel hedefler:

- Hayvan yetiştiriciliğinde ve genetik materyallerinde serbest ticaret
- Bir ırkın soy kütüğüne girme şartları

Uyumlaştırma sonucu ulaşılan hedefler:

- Yetiştirici birliklerinin tanınması
- Soy kütüğüne girme
- Pedigri sertifikaları
- Performans testi ve genetik değerlendirme
- İrk tescilidir (European Commission, 2007l).

AB'nde 170 kadar sığır yetiştirme kurumu bulunmaktadır. Fransa, İtalya ve Hollanda da doğan buzağılar hemen tescil ettirilmekte, Almanya'da buzağılamış inekler kayıt altına alınmaktadır. AB'de üreticilerin süt sığırlarını kaydetme konusunda daha duyarlı davrandıkları gözlemlenmektedir. AB'nin kayıtlı sığır varlığının %60'ı Friesian ırkı sığırlardır, bunu Simental ırkı sığırlar takip etmektedir.

Et verim özellikleri yönünden başlıca damızlıklar ise Chrolais, Limousin, Aberdeen ve Hereford ırkı sığırlardır.

AB’nde suni tohumlama uygulamaları kapsamında 155 merkezde, yılda 22 milyon adet ineğe suni tohumlama yapılmaktadır. Bu sistem verimli gebeliklerin yaklaşık üçte ikisini kapsamaktadır. Almanya ve Fransa suni tohumlama konusunda önde gelen ülkelerdir. En büyük suni tohumlama kuruluşu 2 milyon ilk tohumlama sayısı ile Galler Süt Pazarlama Kuruludur. Suni döllen sığırların %80’i sütçü ve kombine, %20’si ise etçi ırklardan oluşmaktadır.

Performans kayıtları hayvan besiciliğinin üçüncü kurumsal unsurudur. Süt sığırlarının kaydı için AB içinde yaklaşık 35 merkezde bölgesel kayıt merkezi bulunmaktadır. Elde edilen veriler 16 merkezde veri tabanına işlenmektedir. Süt kayıtlarında en yüksek yoğunluk Danimarka’da bulunmaktadır (TVHB, 2000a).

1.2.4 AB’de Hayvancılık İşletmeleri

AB ülkelerinde kırsal kesimde üretim yapan işletmelerin büyüklüğü arazi varlığı ve sağlanan gelirle ölçülmektedir. AB-15’te 1995 ve 2000 yıllarında işletme ölçeklerine göre kırsal kesim işletme sayıları ve toplam içindeki payları Tablo 1.28’de sunulmuştur (DPT, 2000b).

Tablo 1.28 AB-15’te İşletme Ölçeklerine Göre Kırsal İşletme Sayısı ve Toplam İçindeki Payları

İşletme Ölçeği (da)	1995	2000		Sahip Olunan Toplam Arazi		İşletme Sayısının Değişimi
	İşletme Sayısı (x1000)	İşletme Sayısı (x1000)	Toplam İçindeki Payı (%)	1000 (da)	Toplam İçindeki Payı (%)	
0 - 49	4 193,6	3 903,3	57,6	65 950	5,2	- 6,92
50-99	960,3	834,3	12,3	58 870	4,6	-13,12
100-199	782,0	691,3	10,2	98 250	7,7	-11,6
200-499	848,4	738,4	10,9	236 150	18,6	-12,97
500+	585,7	603,4	8,9	808 690	63,8	3,02
Toplam	7 370,0	6 770,7	100,0	1 267 910	100,0	-8,13

Tablo 1.28 incelendiğinde, AB-15'te işletmelerin %57,6'sının büyüklüğü 50 dekarın altında olup, bu işletmeler toplam arazi varlığının %5,2'sine sahip bulunmaktadır. Arazi varlığı açısından 500 dekarın üstünde işletme ölçeğine sahip olan işletmelerin sayısı ise yaklaşık 600 bin adet (toplam işletme sayısının %8,9'u) olup, bu işletmeler toplam alanın %64'ünü işlemektedir.

AB-25 ülkelerinde ölçeklerine göre kırsal işletme sayıları ve arazi dağılımına ilişkin Tablo 1.29 aşağıda sunulmuştur (DPT, 2006b).

Tablo 1.29 AB-25 Ülkelerinde Ölçeklerine Göre Kırsal İşletme Sayıları ve Arazi Varlığının Dağılımı

Ülkeler	İşletme Sayısı (x1000)	Ortalama İşletme Ölçeği (da)	Tarımda Çalışan Nüfusun Payı (%)	Arazi Varlığının Dağılımı (%)					
				0-49 (da)	50-99 (da)	<100 (da)	100-199 (da)	200-499 (da)	>500 (da)
AB-15*	6770,7	187	4,0	57,6	12,3	69,9	10,2	10,9	8,9
Belçika	54,9	254	1,7	28,0	13,2	41,2	16,1	27,8	14,9
Çekoslovakya	54,1	669	4,5	60,5	11,0	71,5	9,6	8	10,7
Danimarka	48,6	547	3,3	3,7	16,5	20,2	18,2	26,3	35,3
Almanya	412,3	412	2,4	23,6	14,6	38,2	18,7	22,8	20,3
Estonya	36,9	216	6,3	50,8	19,7	70,5	14,5	9,1	5,8
Yunanistan*	817,1	44	16,3	76,8	13,3	90,1	6,4	2,9	0,5
İspanya*	1287,4	203	5,6	57,5	14,9	72,4	11	8,9	7,8
Fransa	614	453	4,3	27,6	9,3	36,9	10,4	19,8	32,9
İrlanda	135,3	323	6,4	7,7	11,9	19,6	24,2	38,2	18
İtalya*	2153,7	61	4,7	78,3	10,1	88,4	6	3,8	1,7
GKRC	45,2	35	5,2	87,5	6,3	93,8	3,4	1,9	0,9
Letonya	140,8	102	14,6	55,5	21,8	77,3	13,8	6,5	2,4
Litvanya	278,5	91	18,7	61,6	21,2	82,8	10,8	4,7	1,8
Lüksemburg	2,5	523	2,4	19,6	8,9	28,5	7,8	17,8	45,8
Macaristan	773,4	56	5,4	89,6	4,3	93,9	2,8	1,8	1,4
Malta	11	10	2,5	97,8	2	99,8	0,2	0	0
Hollanda	85,5	235	2,7	29,6	14,2	43,8	15,9	28,1	12,2
Avusturya*	199,5	170	5,5	36,4	19,1	55,5	22,4	17,6	4,5
Polonya	2177,6	70	18,2	64,3	18	82,3	11,8	4,3	0,9
Portekiz*	416	93	12,8	78,8	10,1	88,9	5,5	3,1	2,4
Slovenya	77,1	63	8,4	57,5	26,7	84,2	12,6	2,9	0,3
Slovakya	71,7	298	6,0	91,9	2,1	94,0	1,4	1,3	3,3
Finlandiya	75	299	5,3	9,9	12,9	22,8	23,5	37,2	16,5
İsveç	67,9	461	2,5	10,4	15,1	25,5	20,1	26	28,4
İngiltere	280,6	574	1,2	36,9	9,6	46,5	10,6	16	26,9
Türkiye	3076,6	60	32,7	64,8	18,4	83,2	10,8	5,1	0,9

* 2000 yılı, diğerleri 2003 yılı değerleridir.

Tablo 1.29 incelendiğinde, AB ülkelerinde kırsal işletmelerin yapı ve ölçeklerinin ülkeler bazında değişiklikler gösterdiği, ülkelerde arazi varlığına göre ortalama kırsal işletme büyüklüğünün çoğunlukla, işletme sayıları ve toplam nüfus içinde kırsal alanda istihdam edilen nüfusun oranındaki azalışa ters olarak artış gösterdiği belirlenmektedir.

1.2.5 AB Ortak Tarım Politikası

İkinci dünya savaşından ekonomik ve politik açıdan güçsüz çıkan Avrupa'nın yeni bir ekonomik ve politik model arayışı sonucu bir araya gelen Batı Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda aralarında anlaşarak 1951 yılında Paris Anlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)'yi kurmuşlardır. AKÇT'ni kuran 6 ülkenin yanı sıra İngiltere'nin de katılımı ile 1953 yılında "Avrupa Tarım Şurası" gerçekleştirilmiştir.

İkinci dünya savaşından sonra kıtlık endişesi duyan Avrupa Ülkeleri Ortak Tarım Politikası oluşturmaya karar vermişler ve çalışmalara başlanmıştır. Tarım sektörünü ele alan Charpentier Planı, Ecoles Planı ve Spaak Raporu ile OTP'nin nasıl gerçekleştirileceği ifade edilmiştir. Spaak Raporu'nda 1955 yılında yer alan görüşler daha sonra OTP'nin temelini teşkil etmiştir. Bu arada AKÇT'nun kuruluşundan sonra elde edilen büyük başarı, Topluluğu kuran ülkelerin ekonominin tümünü içeren aynı yönde yeni bir topluluk kurma kararı almalarına neden olmuştur. Bu karardan sonra 25 Mart 1957 yılında bir araya gelen Belçika, Fransa, F.Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda tarafından Roma'da imzalanan ve bu nedenle "Roma Antlaşması" olarak anılan antlaşma ile Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur. Roma Antlaşması 1 Ocak 1958 yılında yürürlüğe girmiştir.

Roma Antlaşması'nın 38-47. maddeleri tarımla ilgili konulara ayrılmış olup, ilgili maddelerde ortak pazarın tarımı da içereceği, tarım ürünlerinden; bitkisel ve hayvansal ürünlerle, su ürünlerini ve bunların ilk işleme aşamasında ortaya çıkan ürünlerin anlaşılacağı belirtilmiştir. Bu tanımlardan yola çıkarak antlaşmanın ikinci ekinde yer alan bir tarım listesi yer almıştır. Ayrıca ortak pazarın kurulabilmesi için Ortak bir Tarım Politikası'nın kurulması öngörülmüştür.

Basit bir gümrük birliğinden çok iktisadi bir ortaklığın kurulmasını amaçlayan Roma Antlaşması Ortak Tarım Politikasına 5 genel hedef göstermektedir. Bunlar; tarımın üretkenliğini artırmak, tarım nüfusunun gelirini artırarak hayat seviyelerini yükseltmek, piyasa istikrarını sağlamak, besin sağlama güvencesini korumak ve tüketiciye uygun fiyatlar sağlamaktır. Bu amaçlara ilave olarak 2000 yılında ürün güvenliğinin sağlanması, kalitenin artırılması ve çevrenin korunması gibi konularda gündeme alınmıştır.

1958 yılı Temmuz ayında Stresa Konferansında bir araya gelen ilgili meslek sorumluları, OTP'nin ana çizgilerini oluşturmuşlardır. Ulusal kaynaklarla ihtiyaçların bilançosunun karşılaştırılması yapılmıştır. Daha sonra 1960 yılının Aralık ayında OTP ile ilgili kesin öneriler sunulmuş, Konsey nicel kısıntıları temel alan alışverişlerin piyasaların sıkı bir şekilde düzenlenmesi fikrini reddederek ve yeşil Avrupa'yı örgütleyecek temel ilkeleri kararlaştırmıştır (Eraktan, 1992; Ene, 1985).

OTP üç ana ilke üzerine kuruludur; Bunlar piyasalar ve fiyatlar, dış ilişkiler ve yapılarıdır.

1.Ortak Pazar (Piyasa Birliği) ilkesi üye devletler arasındaki piyasa birliği ürünlerin serbest dolaşımına izin verir. Bu ilke, gümrük vergilerini, eş etkili vergileri yada rekabeti ihlal eden sübvansiyonları devre dışında bırakır. Ortak fiyatların oluşturulmasını, istikrarlı para kurlarının, keza idari, sıhhi ve veterinerlik ile ilgili düzenlemelerinin uyumunu getirir.

2.Topluluk Tercihi İlkesi, iç pazarı dünya piyasalarındaki dalgalanmalardan ve düşük fiyatlı ithalattan korur. İç pazarda yabancı ürünler yerine birlik ürünlerinin tercihini sağlamaya çalışır. Toplulukta yerli ürünlere öncelik sağlayarak üretimi artırmayı amaçlar.

3. Ortak Mali Sorumluluk İlkesi, Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu (FEOGA) aracılığı ile kendini gösterir. Bu fon 4 Nisan 1962 yılında kurulmuştur. 5 Nisan 1964 yılında garanti bölümü ve yönverme bölümü olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Akder, 1988; Emektaş, 1995).

FEOGA garanti bölümü Birlik tarımsal piyasalarının dengede tutulmasına yönelik müdahaleleri, diğer yandan üçüncü ülkelere yapılan tarım ihracatı ürünlerinin düzenlenmesinden ileri gelen kamu harcamalarını kapsamaktadır. Müdahale kurumlarınca satın almaları finanse ederek topluluk pazarlarını düzenler ve topluluğun müdahale fiyatı ile dünya fiyatları arasında farkı kapatan bir geri ödeme ile üretim fazlalarının ihracatını kolaylaştırır. Garanti bölümü bitkisel üretim hayvansal üretim ve diğer tarımsal harcamalar olmak üzere üç gruba ayrılabilir. Garanti bölümünün desteklediği bitkisel ürünler arasında şeker, zeytinyağı, lif bitkileri ve ipek böceği, meyve ve yaş sebze, şarap ve tütün yer alırken, hayvansal ürünler grubunda ise süt ve süt ürünleri, sığır ve dana eti, koyun ve keçi eti, domuz eti, yumurta ve kümes hayvanları etleri, balıkçılık ve diğer hayvansal ürünler yer almaktadır (İKV, 2005; Alpaslan, 1996).

Diğer tarımsal harcamalar grubunda ise gıda yardımları, gelir yardımları, destekleme yardımları ve bölgesel kalkınma projeleri ile ilgili pazar düzenlemeleri yer almaktadır.

FEOGA'nın yön verme bölümünde ise bazı modernleşme girişimleri desteklenmekte olup, daha az gelişmiş kırsal bölgelerin projelerle geliştirilmesi, sosyal ve yapısal önlemlerle ilgili düzenlemelerden kaynaklanan harcamaların karşılanması görevleri yürütülmektedir (Eraktan, 1992).

1.2.6 AB'de Veteriner Hekimlik Mevzuatı ve Organizasyon

AB Kurumları: Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, AB Konseyi, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD), İlk Derece Mahkemesi, Sayıştay, Avrupa Konseyi (Zirve), Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesinden oluşmaktadır.

Avrupa Parlamentosu (AP): Üye devlet halklarının temsilcilerinden oluşur. Avrupa Parlamentosu üyeleri 1979 yılından bu yana doğrudan genel seçimlerle iş başına gelmektedir. Avrupa Parlamentosu hali hazırda 5 yıl süre ile seçilen 626

üyeden meydana gelmektedir. Yeni üyelerin katılımı ile üye sayısı 732'ye çıkacaktır. AP'nun üç temel sorumluluğu bulunmaktadır. Bunlar;

- Konsey ile birlikte yasama yetkisini paylaşmak
- Konsey ile birlikte bütçe kontrol yetkisini paylaşmak.
- Komisyonu onaylamak ve denetlemektir.

Avrupa Konseyi (Zirve): AB üyesi devlet ve hükümet başkanlarının belirli aralıklarla bir araya geldiği toplantılardır. Zirve Birliğin gelişimi için genel siyasi hedeflerin belirlenmesinde görevli kılınmıştır.

Konsey: Konsey temel karar verici organdır. AB'ne üye devletlerin Bakan seviyesindeki temsilcilerinden oluşmaktadır. Gündemdeki konulara göre farklı Bakanların katılımı ile Konsey oluşur. (Örn; Dışişleri Bakanları Konseyi, Tarım Bakanları Konseyi, Ekonomik ve Mali İşler Bakanları Konseyi vb.)

- AB'nin temel yasama organıdır. AP ile birlikte veya tek başına mevzuat çıkarma yetkisine sahiptir.
- Üye devletlerin yüzeysel ekonomik politikalarını koordine eder.
- AB adına uluslar arası antlaşmaları imzalar.
- Ortak dış güvenlik politikasının çerçevesini belirler ve uygular.

Ekonomik ve Sosyal Komite: Çeşitli ekonomik ve sosyal çıkar gruplarının (üreticiler, işçiler, nakliyeciler, esnaf ve sanatkarlar, serbest meslek sahipleri ve kamu yararına çalışanlar) temsilcilerinden oluşan istişare amaçlı bir AB organıdır. Bu komite AP, Konsey ve Komisyona istihdam, tek pazarın işleyişi, ticaret ve sanayi konuları ile ilgili hususlarda tavsiyelerde bulunmaktadır. Anlaşmada öngörülen hallerde Ekonomik ve Sosyal Komiteye danışılması zorunludur. Üyeler 4 yıl süre ile seçilirler. Komite halihazırda 222 üyeden meydana gelmektedir. Yeni üyelerin katılımından sonra üye sayısı 344'e çıkacaktır.

Bölgeler komitesi: Bölgesel ve yerel temsilcilerden oluşur. Bölgesel politikalara ilişkin konularda bölgesel mevzuatlar hazırlanırken ayrıcalıklara dikkat ederek tavsiye niteliğinde kararlar alınmaktadır.

Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD): Birliğin en yüksek yargı organıdır. Kurucu Antlaşmaların yorumlanması ve uygulanmasında hukuka uygunluğu sağlayan AB kurumudur. ATAD'ın yetkisi esas olarak topluluklarla sınırlıdır.

Avrupa Mahkemesi: AB mevzuatının doğru bir şekilde uygulanmasını temin eder.

Sayıştay: AB'nin gelir ve gider hesaplarını ve bu hesapların dayandığı işlemlerin yasallığını inceleyen bir kurumdur.

Avrupa Komisyonu: Üye devletlerin, Birlik kurumlarının ve kişilerin AB hukukuna uygun hareket edip etmediğini denetler. Mevzuat önerileri hazırlar, ortak politikaların ve Topluluk programlarının yürütülmesini sağlar.

Yetkili Merc: Bir üye devlette veteriner veya zootekni kontrollerini yürütebilecek merkezi veya atanan otoritedir. Yapı; yetkili merci devlet veterinerlik hizmetlerinin yürütülmesi ve yasama yetkisine sahiptir. Yapılanma; Tarım Bakanı-merkez veteriner yetkilisi-devlet veteriner hizmetleri-saha hizmetleri şeklinde bir hiyerarşi izlemektedir. Merkez veteriner yetkilileri grubunda laboratuvarlar ve et hijyeni hizmetleri arasında koordineli bir yapılanma mevcut bulunmaktadır.

Konsey tarafından yönetilen Avrupa Komisyonu veterinerlik konularının günlük olarak yürütülmesine ilişkin ikincil mevzuatın çıkarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu ikincil mevzuatın amacı, direktif ve tüzükler ile ortaya atılan mevzuata açıklık getirerek uygulanmasını sağlamaktır. Komisyon şu organlar ile desteklenmektedir (TVHK, 2002; Bayhan, 1993).

- Daimi Veteriner Komitesi
- Bilimsel İdari Komite
- Gıda ve Veterinerlik Ofisi

1.2.6.1 AB Veterinerlik Mevzuatı

AB veteriner mevzuatının ana başlıkları; iç pazar kontrol sistemleri, ithalat kontrol sistemleri, hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması, hayvan hareketlerinin kontrolü ve kaydı, hayvan hastalıkları kontrol önlemleri, canlı hayvanlar, hayvansal ürün, semen, ovum ve embriyoların Birlik içi ticareti, ithalat şartları, pet hayvanların ticari olmayan hareketleri, kalıntı izleme ve kontrolü, hayvan refahı, zootekni, veteriner harcamaları, veteriner tıbbi ürünleri ve Birlik uluslararası anlaşmalarıdır.

Yatay mevzuat: canlı hayvanlar, genetik materyal ve hayvansal ürünlere uygulanan kuralların genel bir çerçevesini oluşturur. Bu konular ile yatay mevzuat hayvan sağlığı, halk sağlığı, hayvan refahı konularını içermektedir. Yatay mevzuat altındaki 14 mevzuat ile ele alınan konular şunlardır;

- Bilgi İletişim Sistemleri -ANIMO (Hayvan Hareketleri Kontrol Sistemi)
- Hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması
- Topluluk içi ticarete ve üçüncü ülkeler ile yapılan ticarete canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde veteriner hekim kontrolleri
- Veteriner fonu -Veteriner işbirliği
- Daimi Veteriner Komitesi -Veteriner Danışmanlık komitesi
- Bilimsel Veteriner Komitesi
- Veteriner kontrollerinin finansmanı -Veteriner sertifikasyon

Düşey mevzuat: Belirli hayvan türleri, genetik materyal ve hayvansal ürün tipleri için ayrıntılı kuralları ele almakta ve 8 temel alanı bulunmaktadır. Bunlar;

- Ticaret
- Hastalıkların kontrolü ve hastalıklarla mücadele
- Hayvan refahı -Zootekni
- Yem maddeleri -Gıdalar
- Veteriner tıbbi ve biyolojik ürünler
- Veteriner Hekimlerin eğitimidir (TVHK, 2002).

1.2.6.2 AB’de Veteriner Enformasyon Sistemleri

AB’de kullanılan Veteriner Enformasyon sistemleri şunlardır;

- Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemi (ADNS)
- Hayvan Hareketleri Kontrol Sistemi (ANIMO)
- Veteriner Sınır Kontrolü Desteği (SHIFT)
- Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması

1.2.6.2.1 Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemi (ADNS)

Büyükbaş hayvanlar, domuz, taze kırmızı et, taze tavuk eti ve et ürünlerinin Topluluk içi ticaretinde bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolü için veri tabanına gerek vardır. Büyükbaş hayvanlar ve domuzlarda topluluk içi hayvan ticaretini etkileyecek salgın hayvan hastalıkları ile ilgili 26 Haziran 1964 tarih ve 64/432 sayılı Konsey Direktifi gereğince üye devletler kendi bölgesindeki salgın hayvan hastalıklarını diğer üye devletlere bildirmek zorundadırlar. 21 Aralık 1982 tarih ve 82/894/AET sayılı Konsey Direktifi bu konu ile ilgili çıkarılmıştır (European Commission,1985).

Direktif; Hayvan hastalıklarının eradikasyonu ve hastalıkların profil akışında üye ülkelerle uyum çalışmaları için veri tabanına girilecek özel hükümler içermektedir. Direktif bildirim zorunlu hastalıkların bildirim yöntemleri hakkında hükümleri de incelemektedir.

Direktifte vaka, salgın ve birincil salgın tanımları yapılmıştır. Direktife göre birincil salgınların 24 saat içinde diğer üye ülkelere ve komisyona, ikincil salgınların ise haftanın ilk iş günü komisyona bildirilme yükümlülüğü bulunmaktadır. Salgınların sayısının bir icmali ve topluluğa bildirilen en son salgın hastalığın tarihi bir tablo ile yıl içinde verilir. Bu veriler haftalık olarak güncelleştirilir. Bu bilgiler içinde geçmiş yıllara ait açıklamalarda yer alır. 2006 yılında ADNS sistemi ile üye devletlerden gönderilen hastalık bilgileri bir raporla yayınlanmıştır. Tablo ve haritalar ülkeler tarafından bildirilen durumu yansıtmaktadır. Yabani kuşlarda yüksek patojenik kuş gribi (HPAI) H5N1 vakaları ADNS sistemi ile bildirilmiştir. Ayrıca HPAI H5N1’in neden olduğu tüm kuş gribi vakaları ve salgınları için haritalar da mevcuttur. Aynı

zamanda 2006 ve 2007 yılında Avrupa’da kümes hayvanlarındaki salgınlar ve yabani kuşlardaki vakalar ile Avrupa’da 2006 yılında 3 Ağustos 2006’da tespit edilen en son kuş gribi vakası da bu haritalarda mevcut bulunmaktadır (European Commission, 2007s).

Salgın hayvan hastalıkları ile ilgili bildirimler için her ülke için bir kodifiye (kodlandırılmış) sistem oluşturulmuştur. Salgın komisyona bildirilir. Komisyon Daimi Veterinerler Komitesinin görüşünü aldıktan sonra gerekli önlemleri Konseye bildirir ve Konsey alınacak önlemleri nitelikli çoğunluk ile en kısa sürede çıkarır. Hayvan hastalıklarının bildirimi için kodlar ve kodifiye formlar komisyon kararı ile ortaya konulmuştur.

1.2.6.2.2 Hayvan Hareketleri Kontrol Sistemi (ANIMO/TRACES)

ANIMO üye devletlerin veteriner birimlerini ve yetkililerini birbirine bağlayan Avrupa çapındaki bilgisayarlı bir ağ sistemidir. Bu sistem canlı hayvan hareketlerinin kontrolü için mesaj alışverişine de imkan tanımaktadır.

ANIMO, Birlik içi ticaret, canlı hayvan, sperm ve embriyo ithalatı veya transit geçişi ve aynı zamanda memeli hayvan atıkları ticareti, hayvansal ürünlerin belli türlerinin ithalatı, bir üçüncü ülkeden diğer üçüncü ülkeye transit gönderimi, malların kanalize edilmesi (gümrük denetimi altında spesifik ithalat) ve serbest bölge amaçlı ithalat konuları ile ilgili bilgi alışverişi için kullanılır. Komisyon Bilgilerin alışverişini kolaylaştırmak için üye devletlerin veteriner mercilerini birbirine bağlayan ANIMO bilgisayarlı sistemini başlatmıştır. ANIMO sistemi ile ilgili ayrıntılı kurallar aşağıda belirtilen direktifler doğrultusunda uygulanmaktadır. Bunlar;

- Veteriner birimlerini birbirine bağlayan bilgisayar ağı ile ilgili 91/398/EEC,
- ANIMO için ortak merkez belirlenmesi için 91/638/EEC,
- ANIMO merkezi ile üye devletler arasında işbirliği tesis eden 92/486/EEC,
- ANIMO mesajı için yasalar ile ilgili 93/70/EEC.
- Sistemdeki üniteleri belirten ve 2000/278/CE kararını onaylayan 2002/459/CE’dir.

Tüm bu gelişmelere rağmen sistemin geliştirilmesi ve yeni teknolojilere adapte edilmesi çalışmaları devam etmektedir. İç sınırlar olmaksızın tek Avrupa pazarı içinde aynı bilgi amaçlarını koruyarak ANIMO, hayvan ve hayvan ürünlerinin Avrupa Birliğine ithalatına ilişkin tüm kural ve prosedürler ile ilgili danışmanlık sistemine entegre edilecektir. Yeni sisteme TRACES adı verilmekte olup, 2004 yılı sonuna kadar kurulması kararı alınmış ve işletilmeye başlanmıştır.

ANIMO'nun yerini alacak olan TRACES, sağlık kontrolünden sorumlu olan yetkili birimler arasındaki Topluluk içi ticaret belgelerinin ve ithalat belgelerinin elektronik alış verişine izin verecektir (European Commission, 2007a).

Bu konuda topluluk etkin birimlerin sayısına bağlı olarak %50 oranında mali yardımda bulunmaktadır. Her üye devletin merkezi birimi komisyon tarafından onaylanmaktadır. Bu merkezi ve yerel birimler ile tüm sınır noktalarının ANIMO/TRACES veri tabanına bağlı olması gerekmektedir.

1.2.6.2.3 Veteriner Sınır Kontrolü Desteği (SHIFT)

SHIFT güvenlik önlemlerini içermektedir. Sınır kontrol kapılarında ithalata ilişkin bilgiler, CIRD (Community Import Requirements Database) her yıl yenisi düzenlenerek AB Komisyonuna bildirilmektedir. AB Komisyonunun topluluk ithalat şartları veri tabanı kapsamında;

-Mevzuat veri tabanı

-AB tüzükleri

-Üçüncü ülke listeleri

-Üçüncü ülke işletme listeleri

-AB sertifikaları konuları yer almaktadır. Her yıl reddedilen mallar ve ithalata ilişkin bilgiler yenilenmektedir (European Commission, 2007n).

1.2.6.2.4 Hayvanların Tanımlanması için Veri Tabanları

Bu sistem ile hastalıkların takibi ile insan ve hayvan sağlığının korunması sağlanır. Aynı zamanda ürün etiketinden hayvanın bulunabilmesi ve tanımlanması sağlanarak tüketicinin korunması ve güvenliği temin edilir. Bu sistem ile Birlik yardım programlarının da kontrolü yapılmaktadır.

1.2.6.2.5 Çiftlik Hayvanlarının Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması

Çiftlik hayvanlarının tanımlaması ve kayıt altına alınması sistemi hayvanların menşeinin ve hayvan hareketlerinin kontrolü ile mümkündür.

İlgili direktiflerde:

- Her üye devlette yetkili merci tarafından güncel işletme kayıtlarının tutulması
- Çiftçi tarafından tutulan kayıtlar
- Farklı türden hayvanlar için tanımlama şartları
- Eylem planı (elektronik tanımlama) ile,

Hayvan sahibi tarafından tutulan kayıtlar:

- Hayvan sayısı
- Domuz hariç, doğum ve ölüm, hayvan hareketleri (alım, satım, hayvan sayısı vb.) ile ilgili güncel kayıtlar
- Bakıcı tarafından temin edilen kulak küpeleri ve tanımlama işaretleri
- Her bakıcı; menşei, tanımlama, hayvanlara ait hareket bilgileri, nakil şekli, kesimi ile ilgili bilgileri yetkililer istediğinde göstermek ve bulundurmak zorundadır.
- Kayıtlar ve bilgiler hem işletmelerde hem de yetkili mercilerde 3 yıl süre ile saklanmak zorundadır. Hayvan Sağlığı kayıtları, hükme bağlanmıştır.

1.2.6.3 Hayvan Sağlığı Konusundaki AB Politikaları ve Uygulamaları

AB, üye ülkelerde bir hayvan sağlığı standardı oluşturmak ve sürdürmek için hayvan sağlığı sektöründe bir dizi düzenlemelere gitmiştir. AB’de hayvan sağlığı, refahı ve hayvan yetiştiriciliği alanında 200’den fazla direktif ile uygulamaya ilişkin 400 adet komisyon kararı vardır (TVHK, 2002).

AB yeni hayvan sağlığı stratejisi (2007-2013) "Koruma tedaviden daha iyidir" temeline dayanmaktadır. Yeni hayvan sağlığı stratejisinin amacı, Avrupa'da hayvan sağlığı için düzenli bir kontrol yapısı oluşturmaktır. Dünyada önemli değişiklikler olmaktadır. BSE gibi hastalıklar 10 yıl önce insan ve hayvan sağlığını tehdit eder bir pozisyonda iken alınan tedbirlerle riskler önemli ölçüde azaltılmıştır. AB yeni hayvan sağlığı stratejisi ile öncelikleri, riskleri ve bilimsel tavsiyeleri dikkate alan bir temel üzerinde, önceliklerin yeniden değerlendirilmesine ilişkin gerekliliklerin tespitini yapmaktadır. Bu yeni stratejide biyolojik ve kimyasal risklerin profili ve sınıflandırılması, öncelikler için temel teşkil edecektir (European Commission, 2007b).

Yeni Hayvan Sağlığı Stratejisi AB'de hayvan sağlığı için net bir hukuki çerçeve yaratmayı amaçlamaktadır. Hali hazırda hayvan sağlığı ile ilgili yasalar; topluluk içi ticaret, ithalat, hayvan hastalıklarının kontrolü, hayvan besleme ve hayvan refahı gibi birçok farklı alanları kapsamaktadır. Yeni hukuki çerçevede birbiri ile ilgisi olan hükümet tedbirleri tek bir hukuki çerçeve içinde yer alacaktır. Yeni hukuki çerçeve mümkün olduğunca uluslararası tavsiyelere, OIE'nin kural ve standartlarına, gıda kodeksine, Birleşmiş Milletler tarafından yapılandırılan gıda standartlarına uyumlu olacaktır. Bu gelişmeler sonucunda, sorumlukları ve maliyeti paylaşılan, uyumlaştırılmış bir AB hukuki çerçevesi ortaya çıkacaktır (European Commission, 2007b).

AB'nin hayvan hastalıkları ile ilgili stratejisinin ve en önemli uygulama araçlarının ilkeleri şu şekildedir;

-Temel olarak OIE (Uluslararası Salgın Hayvan Hastalıkları Ofisi) listesinde yer alan şap (FMD) ve klasik domuz ateşli hastalığı (CSF) şüphesi halinde, anında kontrol tedbirleri alınacaktır.

-Bu tür hastalıklara ait bir salgın ortaya çıktığında, hastalığın çıktığı bölgedeki hayvanlar ile hastalıktan ölen hayvanlar toplanarak imha edilecektir. Enfeksiyon zincirinin mümkün olduğu kadar çabuk kesilmesi için gerekli görüldüğünde, hastalıktan şüpheli veya hastalıkla temas eden hayvanlarda önleyici tedbir olarak çiftliklerden toplanarak itlaf edilebilirler.

-Aşılamalar hastalığın yok edilmesi için ilave bir tedbir olarak kullanılabilir. FMD ve CSF'ye karşı genelleştirilmiş aşılar koruma amaçlı olarak kullanılmazlar. Çünkü bu aşılar aynı zamanda enfeksiyon etkenlerinin yayılmasına neden olabilirler. Bununla birlikte diğer yollarla kontrol edilemeyen Mavi Dil (Blue Tongue) gibi bazı hastalıklar için aşı uygulamaları hastalıkların kontrol aracı olarak kullanılabilir.

-Hastalık takibi ve eradikasyonu amaçlı programlar, AB tarafından ortak finanslı ulusal programlara tabi kuduz, brusellozis ve tüberküloz gibi hastalıklar için uygulanmaktadır.

-Hastalığın görülmesi durumunda, ülkenin geri kalan kısmına sınırlama getirmeksizin, hastalığın kontrol edilmesi ve enfekte olan alanlardan elimine edilmesi için tedbirlerin uygulanmasından oluşan "bölgeselleştirme" uygulanmalıdır.

-Çiftliklerin kaydedilmesi, hayvanların tanımlanması, merkez ve yerel veteriner birimlerinin 2500'den fazla ofisini bağlayan, hayvan ve hayvansal ürünlerin ticaretini önceden bildiren bilgisayarlı sistemler (ANIMO) tesis edilmelidir. Bu araçlar aynı zamanda ürünlerin ve diğer kontrollerin izlenebilirliğini temin etmek açısından önemli bulunmaktadır.

-AB'ne üye ülkelerin hayvan sağlığı konusunda şeffaf olmaları gerekmektedir. Önemli hastalıkların ortaya çıkışı komisyona, diğer AB ülkelerine ve aday ülkelere hayvan hastalık bildirim sistemi (ADNS) aracılığı ile bildirilmelidir.

-AB hayvan sağlığı konusunda Birlik politikalarının oluşturulması ve izlenmesi için birçok uluslararası kuruluş ile işbirliği yapmaktadır.

-Hayvan hastalıkları ile mücadelede yetkili birimlerin, yerel epidemiyolojik durumu dikkate alarak, en uygun kontrol önlemlerinin süratle uygulanmasını temin edebilmeleri için acil durum planları uygulanmalıdır (European Commission, 2007d).

Yasalarla sağlanan tedbirlerin uygulanması üye ülkeler tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte, hayvan hastalıklarından dolayı ciddi ekonomik kayıplar yaşayan üreticilere tazminat ödenmesini de içeren bir takım tedbirler nedeni ile maruz kalınan masraflar AB tarafından finansal olarak desteklenmektedir.

AB yasalarının doğru uygulanması, yasa koyuculara ilave yasa teklifi ve uygun uygulama kurallarının kabul edilmesinden komisyon sorumludur. Bu kurallar üye ülkelerin uzmanları ile hayvan sağlığı ile ilgili bilgilerin düzenli olarak paylaşıldığı Gıda Zinciri ve Hayvan Sağlığı Daimi Komitesinde görüşüldükten sonra kabul edilmektedir.

Hayvan sağlığı ile ilgili AB yasaları genellikle Konsey tarafından kabul edilir. Bununla birlikte halk sağlığı ve gıda güvenliğini doğrudan ilgilendiren durumlarda, Avrupa Parlamentosu da yasaların kabulünde birincil rol oynamaktadır (European Commission, 2007c).

AB hayvan sağlığı konusunda birçok uluslararası kuruluşla ilişki ve işbirliği içindedir. Bunlar;

-Uluslararası Salgın Hayvan Hastalıkları Ofisi (OIE): AB’nden uzmanlar danışman olarak OIE’nin toplantılarına katılmakta alınan kararlarda etkili rol oynamaktadır. AB, OIE’nin 5 yıllık strateji programının hazırlanmasında etkili olmuştur. Ayrıca AB buraya 5 alanın güçlendirilmesi ile ilgili teklif götürmüştür. Bu 5 alan, hastalıkların takibi, gıda güvenliği ve zoonozlar, hayvan refahı, çiftlikte ve yemlerde ilaç kullanımı ile OIE bölge komisyonlarının reforme edilmesi ve bilgi dağıtımı alanlarıdır.

AB Finlandiya Dönem Başkanlığı döneminde, Avrupa Konseyi ve OIE tarafından 23-24 Kasım 2006 tarihlerinde Strazburg’da hayvan sağlığı yasası ile uygulamaları arasındaki açığı gidermek için uluslararası hayvan sağlığı çalıştay düzenlenmiştir. Avrupa Konseyinin ev sahipliğini yaptığı, AB-OIE işbirliği ile yapılan bu çalıştay da hayvan sağlığı ile ilgili kuralların Avrupa’da etkin uygulanmasının önündeki sosyal, hukuki ve ekonomik engelleri ortadan kaldırmaya yönelik pratik ve etkin çözüm yolları konusunda bilgi alışverişi yapılmıştır. Çalıştay sonunda Avrupa Konseyi ve OIE “Avrupa’da Hayvan Sağlığı: başarılar ve gelecek tahminleri” başlıklı ortak bildirgeyi kabul etmişlerdir.

Bu bildirgede AB Avrupa Konseyi ve OIE yasaların detaylandırılmasından, veterinerlerin eğitime, hayvan sağlığı konusunda kamu bilincinin artırılmasına kadar hayvan sağlığının tüm yönleri konusunda karşılıklı destek ve işbirliğini taahhüt etmişlerdir. Bildirgede Hayvan sağlığında, etkili bilimsel çalışmalar ile veteriner uzmanlığına duyulan ihtiyaç arasındaki bağlantı vurgulanmaktadır. Ayrıca bildirge, hayvan sağlığına ilişkin mevzuat, standart ve kılavuzların ulusal düzeyde uygulanması ve geliştirilmesinde ülkelere etkin destek sağlanmasını taahhüt edilmektedir.

-Gıda ve Tarım Örgütü (FAO): AB Komisyonu şap hastalığının kontrolü için FAO ile birlikte çalışmaktadır.

-Dünya Sağlık Örgütü (WHO): AB ile özellikle kuduz hastalığının kontrolü konusunda işbirliği içindedir.

-Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX): Bu kurum üye ülkelere teknik yardım ve bilgi sağlamaktadır. TAIEX ayrıca talep edildiğinde üye olmayan ülkelere de veterinerlik mevzuatı konusunda bir interaktif veri tabanı olan VETLEX'i işletmektedir (European Commission, 2007o; European Commission, 2007p).

1.2.6.4 Hastalık Takibi ve/veya Kontrolü ile ilgili Programlar:

AB üye devletleri, 90/424/AT sayılı Konsey kararı uyarınca, teknik onay ve ortaklaşa finansman için açıkça tanımlanmış bir liste doğrultusunda belirli hayvan hastalıklarının takibi ve kontrolüne yönelik programları sunar. Bu programlar;

- Hastalığın halk sağlığına etkisi
- Hastalığın OIE-A listesinde olması
- Söz konusu üye devletlerin hastalık yönünden durumu
- Hastalığın ticarete etkisi
- Programın maliyet/fayda oranının değeri
- Geçmiş yıllarda programın başarılı bir şekilde uygulanmış olması kriterlerine dayanmaktadır (European Commission, 2007d; TVHK, 2002).

Hastalığın Eradikasyonu için Eylem Planı: Hastalığın takibi ve eradikasyonu programlarının amacı, hayvan hastalıklarının kademeli olarak topluluk içindeki bölgelerden elimine etmektir. Bu programlar aynı zamanda hayvan ve hayvansal ürünlerin ticaretinde önem taşıyan zoonoz hayvan hastalıklarının önlenmesini de kapsamaktadır. Programlar, aşılama çalışmaları, hayvanların muayenesi, hayvanların kesim veya itlafı için ayrılması ve tedavisi de dahil çok geniş önlemleri kapsamaktadır.

Endemik hastalıklar; Tüberküloz, bruselloz, leukozis, anthrax, salmonellozis, mycoplasma, IBR vb. hastalıklardır. Bu grupta, hastalığa göre sürülere veya tek tek hayvanlara zorunlu veya gönüllü kontrol ve/veya eradikasyon tedbirleri uygulanır. Zoonoz ve Epizootik hastalıklar içindeki kuduz, ekinokok, BSE veya diğer yavaş gelişen zoonozlar ve epizootik hastalıklar için ise başka yerde sürü veya tek hayvan bazında tedbirleri kapsamamaktadır (European Commission, 2007d).

Özel Kontrol Önlemleri: Birliğe üye ülkelerde epizootik ve egzotik hayvan hastalıkları ile mücadele etmek ve bu hastalıkları eradike etmek için özel AB önlemlerinin uygulanmasını sağlamaktadır. Konsey aşağıdaki hastalıklar için özel kontrol önlemleri alınmasını kabul etmiştir. Bu hastalıklar:

- African Horse Hastalığı
- African Swine Hastalığı
- Şap Hastalığı (FMD)
- Avian Influenza (Avian Influenza)
- Mavi Dil Hastalığı
- Belirli balık hastalıkları
- Çift kabuklu yumuşakçaların hastalıkları
- Domuz Humması
- Newcastle Hastalığıdır (European Commission, 2007e).

Balık Hastalıklarına Yönelik Kontrol Önlemleri: Balıklarda hastalık salgınları ortaya çıktığında süratle ve yüksek oranda yayılarak, önemli derecede ölümler ve sorunlar sonucu kültür balıkçılığında önemli ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

Böyle bir hastalıktan şüphe edildiğinde, derhal ve etkin şekilde önlemlerin alınması ve uygulanması gerekmektedir. Bu önlemler özellikle balık hastalıklarının yayılmasından sorumlu ürünlerin hareketlerinin kontrol edilmesi ve engellenmesini amaçlamaktadır.

Direktif 91/67/EEC ekindeki Ek-A Liste 1 ve 11’de belirtilen balık hastalıklarının kontrolüne yönelik asgari tedbirler, 93/53/EEC sayılı Konsey Direktifi ile kurallaştırılmıştır. Bu Direktif, yasanın yeni durumlara ve yeni bilimsel bilgilere göre güncelleştirilmesi amacı ile birkaç defa değiştirilmiştir. Hastalıklar üç ayrı liste olarak bölümlendirilmiştir.

Bir çiftlikte balıkların Liste 1’deki hastalıklar, enfeksiyöz salmon anemi hastalığına yakalandığından şüphelenildiğinde, üye devletlerin resmi kurumları hastalığın teşhisi ve tespiti ile ilgili resmi araştırma başlatmalıdırlar. Üye Devletlerin Liste 1 hastalıkları için acil durum planları olmalıdır.

Liste 11 hastalıkları uzun vadede yok edilmesi gereken önemli hastalıklardır. Onaylı çiftlik ve bölgeler, hastalığın ortadan kalktığı ispatlanıncaya kadar hastalıksız statülerini kaybederler.

91/67, 93/53 ve 90/70 sayılı Direktifler, 24 ekim 2006 tarih ve 2006/88/EC sayılı su kültür hayvanları ve ürünleri ile ilgili hayvan sağlığı şartları ve su hayvan hastalıklarının önlenmesi ile kontrolüne dair Direktif ile birleştirilerek güncelleştirilmiştir. Üye Devletler 2008 yılından itibaren 2006/88/EC sayılı Direktifi uygulayacaklardır (European Commission, 2007m).

Diğer Egzotik Hastalıklar için Kontrol Önlemleri: 92/119/EEC Konsey Direktifi Birlik kıstaslarına göre özel şartları nedeni ile ayrı tutulanlar hariç egzotik hayvan hastalıklarının tümünü kapsar. Bu genel önlemlerin amacı ekonomik açıdan önemli olan hayvan hastalıklarının yayılmasını önlemek ve özellikle hayvan hareketlerini ve hastalığın yayılmasına neden olabilecek hayvansal ürünlerin ve hayvan hareketlerini kontrol altına almaktır. Kontrol önlemlerinin kapsadığı bazı hastalıklar şunlardır;

- Geyiklerin epizootic hemorajik hastalığı
- Lumpy Skin Disease (Yumrulu Deri Hastalığı)
- Rift Vadisi Humması
- Sığır Vebası
- Koyun ve Keçi Çiçeği
- Domuzların Veziküler hastalığı
- Veziküler stomatitis hastalığıdır.

Egzotik hayvan hastalıkları kapsamında alınan bazı kontrol önlemleri;

Hastalıktan Şüpheli Durumlarda:

- İhbar
- Resmi Veteriner Araştırması
- Resmi olarak karantina uygulamak

Hastalık Salgını Durumunda:

- Hastalığın yayılmasını önlemek için şüpheli hayvanların öldürülmesi
- Kontamine atık ve maddelerin imhası veya işleme tabi tutulması
- Temizlik ve dezenfeksiyon
- Epizootikal araştırma
- Kriz ünitesi
- Resmi karantina
- Koruma ve gözetim bölgelerinin oluşturulması şeklindedir (European Commission, 2007f).

Birlik Referans Laboratuvarları: Birlik içinde hayvan sağlığının iyileştirilmesi ve canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ticareti için tek pazar oluşturmayı amaçlayan AB stratejisi kapsamında hayvan hastalıkları için Birlik içerisinde Ulusal Kontrol Referans Laboratuvarları (CRL) ağı kademeli olarak kurulmaktadır.

Hayvan ve halk sağlığı alanlarında bilimsel ve teknik deneyime sahip Birlik Referans Laboratuvarları hastalıklara özgü teşhis ve gerekli kontrollerin yapılması bakımından önem taşımaktadır. Konsey direktifleri, belirtilen Birlik Referans laboratuvarlarının görev ve sorumluluklarını belirleyen hükümler içermektedir.

Avrupa parlamentosunun 882/2004 sayılı ve Konseyin 29 Nisan 2004 tarihli yem ve gıda kanunu, hayvan sağılığı ve hayvan refahı kurallarına uyulması ile ilgili kontrolleri sağılamak için yapılan resmi kontrollere ilişkin 1 Ocak 2006'dan itibaren yürürlükte olan düzenlemesi kapsamında gıda, yem ve hayvan sağılığına ilişkin olarak Kontrol Referans Laboratuvarlarının (CRL) genel iş, görev ve gerekliliklerini belirlemiştir.

CRL'lerin hayvan sağılığı sektöründeki ana işlev ve görevleri; Avrupa Komisyonuna danışarak belirlenen hayvan hastalıklarının teşhisi için üye devletlerde kullanılan yöntemleri koordine etmek ve laboratuvar teşhisinde çalışan uzmanların eğitim ve hizmet içi eğitimine yönelik gerekli düzenlemeleri yapmaktır (European Commission, 2007t).

Hayvan Sağılığının İzlenmesi: 82/894 sayılı konsey direktifi doğrultusunda AB'de bildirimi zorunlu hastalıklar çıktığı zaman komisyona ve üye devletlere bildirmek zorundadır. Bu amaç için ADNS-Hayvan Hastalıkları Bildirim Sistemi uygulamaya konulmuştur. ADNS üye ülkelerin Merkezi Veteriner Birimlerine yeni salgınlarla ilgili tüm bilgilerin aktarılabilmesini sağılayan web tabanlı sistemdir.

Hastalıkların Kontrolüne ve Eradikasyonuna ilişkin Direktifler: AB'de Şap Hastalığı; At Vebası, Tavuk Vebası, Newcastle Hastalığı, Koyun ve Keçi Çiçeğı, Swine Veziküler Disease, Veziküler Stomatitis, Klasik Domuz Humması, Belirli Balık Hastalıkları, Mavi Dil, Çift Kabuklu Yumuşakçalarını etkileyen hastalıklar bildirimi zorunlu hastalıklardır. Bu hastalıklar ile ilgili Direktifler bulunmaktadır.

AB'de salgın hastalıklarda aşağıda belirtilen önlemler alınmaktadır;

- Hastalıktan şüpheli durumlarda hastalığın tespiti için araştırmalar yapmak
- İşletmeleri karantinaya almak ve hayvan hareketlerini engellemek
- Hastalık teşhis edildiğinde hayvanları elden çıkartmak
- Epizootiyolojik araştırma yapmak
- Koruma ve karantina alanları oluşturmak.

AB mevzuatı: Ulusal laboratuvarların belirlenmesi, acil eylem planı yanı sıra üye devlet tarafından acil durum raporu hazırlanmasını hükmeder.

Kontrol Önlemleri:

- Kontrol önlemleri üye devlet tarafından yapılır.
- İki üye devlet sınırında hastalık çıktığında aralarında eşgüdüm sağlanmasına yardımda bulunulur.
- Önlemler Daimi Veterinerlik Komitesi tarafından aylık olarak incelenir.
- Komisyon komiteden ekstra önlemler isteyebilir.
- Bu gibi kontrol önlemlerinde genellikle bölgeselleşme programı uygulanır.

Bölgeselleşme: Enfekte bir bölgede hayvan hastalıklarının kontrolü için yürütülen bir uygulamadır.

Bölgeselleşme için kriterler: Epidemiyolojik araştırma, bölge dışına hareketlerin kısıtlanması, bölgenin karantinaya alınması, eradikasyonun sınırlı bir periyotta sağlanması, sorumlu bir kriz masası oluşumudur.

Hastalıklı bölgede karşılaşılan problemler: Hastalığın olduğu bölgede hayvan yoğunluğunun yüksek olması, hastalık belirtilerinin şüpheli olması, hayvan hareketleri ve ticaretinin yoğun olduğu bir bölge olması, yabani hayvanlar ve yasal olmayan ithalattır.

AB Acil Veterinerlik Ekibi: Geçmişte yaşanan ciddi salgın hayvan hastalıkları, hastalıkların yayılmasının engellenmesinin etkin şekilde yönetilmesi gerektiği, yüksek eğitim almış personelin gerekliliğini ortaya koymuştur. Birlikte son yıllarda hayvan hastalıklarının bertaraf edilmesinde önemli deneyimler kazanılmıştır. Kriz dönemlerinde üye devletlere ve üçüncü ülkelere bir hastalık ile ilk karşılaşıldığında destek amacı ile hayvan hastalık uzmanları çağırılmıştır.

AB’nde hayvan sağlığı, Birlik hukukunun uyumlaştırılmış bir alanı olduğundan, Komisyon etkilenen bölgelere yardım etmek amacı ile uzmanlar çağırılmıştır. Bu amaçla, 2007/142/EC sayılı Komisyon kararı ile AB Veterinerlik Acil Ekibi kurulmuştur.

Bu ekip, veterinerlik bilimlerinde, viroloji, yaban yaşamı, laboratuvar testleri, risk yönetimi ve ilgili diğeri alanlardan uzmanları içermektedir. Uzmanlar, hayvan sağığı ile ilgili konularda müdahale etmek için hazır bekletilecektir. Üye Devletler ayrıntılı profillerini vererek ekibe alınması için adaylarını göstermişlerdir. Ekipte yer alan uzmanların güncellenmiş listesi yayınlanmaktadır. En son güncelleme tarihi 29.08.2007'dir. Komisyon bir üye devletten veya üçüncü bir ülkeden hayvan sağığı acil talebinde bulunması durumunda söz konusu listeden bir ekip oluşturularak görevlendirilir. Komisyon hayvan sağığı ve gıda zinciri daimi komitesine ekibin faaliyetleri konusunda bilgi vermektedir. Ekiplerin faaliyetleri ile ilgili her yıl bir rapor hazırlanmaktadır (European Commission, 2007j).

Birlik İçi Ticarete Hayvan Sağığı Kontrolleri: Üye devletlerde AB mevzuatı uyum çalışmaları sonucu, artık Birlik içi ticarete sınırlarda veteriner kontrolleri yapılmamaktadır. Kontroller, ürünlerin çıkış ve varış noktasında yapılmaktadır. AB'nde hayvan hareketleri ve hastalıkları veteriner bilgi sistemleri ile takip edilmektedir (European Commission, 1993b).

Canlı Hayvanların Topluluk İçi Ticareti ve İthalatı: Avrupa Birliğini kuran anlaşmada ticaret ve ithalatın arasındaki fark net bir şekilde belirtilmiştir. Canlı hayvanlar ile ilgili olarak, Birlik içindeki ticaret sadece Birlik üyesi devletler içindeki hayvan hareketlerini, İthalat ise AB dışında üçüncü ülkelerden üye ülkelere yapılan hayvan girişlerini belirtmektedir.

AB'nde her gün çok sayıda canlı hayvan ticareti ve ithalatı partiler halinde yapılmaktadır. Bu nedenle AB'nde canlı hayvanların nakliyesi sırasında insanlara ve diğeri hayvanlara hastalık bulaşmaması için hayvan hastalıkları konusunda çok çeşitli kurallar vardır. Canlı hayvanların Birlik içi ticaret ve ithalatına uygulanabilen genel hayvan sağığı gereklilikleri ile ilgili şartlar Birlik Direktiflerinde yer almıştır. Tüm canlı hayvanlar, ilgili Konsey Direktiflerinde belirtildiğı gibi temel hayvan sağığı şartlarına haiz olduklarını belirten resmi veteriner tarafından onaylı bir sağık

sertifikası ile birlikte seyahat etmelidirler. Canlı hayvanların daha sonraki olası denetimleri, varış noktasında da yapılabilir.

Genel hayvan sağığı kurallarına ek olarak, üye ölkeler içinde ciddi egzotik hastalıklar ortaya çıktığında hastalıkların yayılmasını engellemek için canlı hayvan ticareti için özel gereklilikler uygulanabilir.

İthalatlar için, hayvan sağığı gerekliliklerine ek olarak spesifik Komisyon Kararları da mevcuttur. Tüm canlı hayvan ithalatlarında hayvanlara ait sağık sertifikalarının da bulundurulması yasal bir zorunluluktur. Ayrıca, bu sertifikalar Birlik ithalatı için tanınan şartlara haiz olduğunu garanti eden ihracatçı 3. ölkelerin yetkili mercilerinin resmi veteriner hekimi tarafından da onaylanmış olmalıdır. AB'ne varışta hayvanlar ve sertifikalar sınır kontrol noktalarında görevli Birlik resmi veterinerleri tarafından denetlenmeli ve tasdik edilmelidir (European Commission, 2007n; European Commission, 2007r).

AB'de Et ve Süt Ürünlerinin Kişisel İthalatları: AB'de et ve süt ürünlerinin kişisel ithalatları hayvan sağığı açısından gerçek bir tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Örneğin şap ve ateşli domuz hastalığı gibi hayvan hastalıklarına neden olan tehlikeli patojenlerin et, süt ve ürünlerinde bulunabildiğı bilinmektedir. Bu patojenler üçüncü ölkelerden posta yolu ile veya yolcuların valizlerinde AB'ne girebilmektedir. AB'de 2001 yılında görölen şap salgınından sonra, Komisyon, kişisel ithalatı engellemeye yönelik uygulamada olan mekanizmaların AB içinde güçlendirilmesi kanaatine varmıştır. İlk olarak, veteriner onaysız olarak AB'ne getirilebilen bu tip ürünlerin kişisel ithalatlarına daha önce izin veren muafiyetleri geçici olarak kaldırmıştır. Bu koruyucu kurallar, Komisyon'un 2002/995/EC sayılı kararında belirlenmiş ve halkın yeni düzenlemeler konusunda bilinçlendirilmesi için bilgilendirme kampanyaları ile desteklenmiştir.

Et ve süt ürünlerinin kişisel ithalatları yolu ile Birliğe giren ürünlerle ciddi hayvan hastalıkları riskinin devam ettiğı görüşünden hareketle, 2002/995/EC sayılı Komisyon kararı güncelleştirilmiş ve yerine kalıcı tedbirler getirilmiştir.

Bu kurallar 745/2004 sayılı Komisyon Düzenlemesinde belirlenmiştir. 1 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe giren bu düzenlemede;

-Daimi olarak tüm et, süt ve ürünlerinin kişisel taşıma ve posta yolu ile (AB'ye giriş için özel olarak izin verilip onaylanmadıkça) Birliğe girişi yasaklanmaktadır.

-AB'ne giriş noktalarında konu ile ilgili kurallar konusunda seyahat eden kişilerin bilinçlendirilmesine yönelik kampanyalar devam etmekte ve yolcuların AB'ye girişinden önce bilgilendirilmesi için taşıma operatörlerine daha fazla sorumluluk getirilmektedir.

-Büyük miktardaki bagajların aranmasına yönelik mekanizmaların devreye konulması gerekmektedir.

-Kuralları çiğnediği tespit edilen yolculara ceza verilmesine olanak tanıyan spesifik hükümler getirilmektedir.

Bununla birlikte, yolcuların üçüncü ülkelere medikal amaçlı, bebek maması gibi özel veya gerekli gıdaların sınırlı miktarda getirilmesine belli şartlarla izin verilmiştir. İzlanda, Norveç ve İsviçre gibi birkaç ülkede 5 kilogramdan fazla olmayan et, süt ve ürünleri düzenleme dışıdır. Diğer kişisel ithalat ürünlerinin varış anında gerekli veteriner dokümantasyonu ile birlikte verilen beyannameye tabi olarak izin verilmektedir (European Commission, 2007n; European Commission, 2007r).

Topluluk İçinde Diğer Canlı Hayvanların Ticareti: AB'nde "Diğer" canlı hayvan ifadesi, hayvan sağlığı ile ilgili direktiflerde yer almayan tüm canlı hayvanları kapsamaktadır. Bu nedenle prensip olarak büyükbaş hayvan, domuz, koyun ve keçi, at, kümes hayvanları ve su kültürü hayvanları dışındaki türler için geçerlidir. Bu nedenle "Diğer" canlı hayvanlar ifadesi, bazı geviş getiren hayvanlar, devegiller, kedi ve köpekler (sadece ticari ithalatlar için), arı, maymun, tavşan ve yabani hayvanlar, egzotik kuşlar, dağ gelincikleri, vizon, tilki, hayvanat bahçesi hayvanları ve diğer egzotik türleri içermektedir. "Diğer" hayvanların topluluk içi ticaretine yönelik hayvan sağlığı şartları, 11 Temmuz 1992 tarih ve 92/65/EEC sayılı Konsey Direktifinde belirtilmiştir.

Birçok kez değişikliğe uğramış bu Direktif, Birlik içi ticaret kurallarını uyumlaştırır ve bu hayvanların üye ülkeler arasında ticareti için ihtiyaç duyulan hayvan sağlığı garantilerini belirler. Bu uyumlaştırmanın amacı;

-Üye ülkeler arasında hayvanların serbest ve güvenli dolaşımını aynı şartlar altında sağlamak,

-AB sınırları içinde hastalıkların yayılmasını önlemek amacı ile hayvanların nakliye esnasındaki tüm kuralları belirlemektir.

Direktifte ayrıca hayvan hastalıklarına ilişkin sağlık durumu ile ilgili kurallar ve yetkili (resmi) veterinerler tarafından yapılacak olan hastalıkların teşhisine yönelik testlere ilişkin hükümler de yer almaktadır. Böylece direktife uyum doğrultusunda bir Üye ülkenin bir çiftliği, bir bölgesi veya bir ülkenin tümü bile, ticaretin kolaylaştırılması amacı ile resmi olarak bir veya daha fazla hastalık içermediği şeklinde ilan edilebilir. Direktif, hayvanlar konusunda uzman yetkili kurul, enstitü veya merkezler arasındaki irtibata ilişkin hükümleri de içermektedir. Bu birimler, hayvanların sergilenmesi ve eğitimi, hayvanların türlerinin korunması, bilimsel araştırma yapılması vb. amaçları olan birimlerdir.

Direktif, uyumlaştırılmış veteriner sağlık belgeleri de sağlamaktadır. Bu belgeler, sevkiyattan önce, hayvanların iç ticaret için gerekli tüm şartları karşıladığını belirten veteriner onaylı belgelerdir. Bu belge hayvanlar ile birlikte taşınır ve dolaşım ANIMO/TRACES sistemine kaydedilmelidir. Ayrıca, bazı hayvan türleri, uyumlaştırılmış veteriner sertifikası veya dolaşım belgesinin kapsamında değildir. Bu durumlarda üye devletlerin uygulayacağı ulusal kurallar bu Direktifte öngörülen kurallardan daha düşük olamaz.

Üye Devletler arasında yapılan ticarete hayvanlara ait veteriner sertifikasının eksiksiz olduğunu ve hayvanların doğru tanımlandığını temin etmek için menşei ülke noktasında veteriner kontrolleri bulunmaktadır. Hayvanların nakliyesinden sonra sağlık sertifikaları tarafından sağlanan garantilere uygunluğu konusunda, direktif 90/425/EEC'ye göre güzergah üzerinde veya varış yerinde nokta kontrolleri yapılmaktadır (European Commission, 2007n; European Commission, 2007r).

AB içinde üye ülkelerin mevzuat uyumu üç aşamada gerçekleşmiştir. Bunlar;

- 1.Aşama: Hayvan sağlığı muayeneleri, et kontrolleri ve temel zoonoz hastalıkların izlenmesi
- 2.Aşama: İşleme tesisleri, nakil araçları ve diğer alanlarda kontrollerin genişletilmesi
- 3.Aşama: Zootekni ve hayvan refahı mevzuatının uyumudur.

Topluluk İthalatında Hayvan Sağlığı Koruma Önlemleri: Canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin AB'ne ithalatı ile oluşabilecek hayvan hastalıklarına karşı bir dizi önlem ve uygulamalar getirilmiştir. Bu önlemler;

- AB'ne ithalat yapacak ülkelerin listelerinin hazırlanması,
- AB tarafından ithal edilen hayvanlar ve hayvansal ürünler için sağlık sertifikalarının düzenlenmesi,
- AB'ne ihracat yapmasına izin verilen işletmelere ait ortak bir listenin oluşturulmasıdır.

AB'ne giriş noktalarında gelen tüm mallar özel yerlerde ortak prosedür ve şartlarda kontrol edilerek Birlik içinde serbest dolaşımına izin verilmektedir.

Veteriner Tıbbi Ürünleri: Veteriner tıbbi ürünlerin ruhsatlandırılması çevre, hayvan ve insan sağlığının kalitesiz yada güvenilir olmayan ilaçlardan korunması amacı ile yapılmaktadır. AB ilaç direktifi kalite, güvenlik ve etkinlik şeklinde üç esası kapsamaktadır. AB'nde tıbbi bir ürünün ruhsatlandırılması yüksek bir maliyeti ve 10-12 yıllık bir süreci gerektirmektedir.

AB ülkelerinde ruhsat almış veteriner ürünlerinin dağıtımı farklılıklar göstermektedir. Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İrlanda, Portekiz ve Yunanistan'da Veteriner Hekimler tarafından Belçika, Danimarka, İtalya ve Lüksemburg'da ise eczaneler tarafından dağıtımı yapılmaktadır. Ayrıca AB'nde İlaç katkılı yemlerin üretimi, üretici birim için getirilen bir dizi düzenlemelerin yanında bu ürünlerin veteriner hekim reçetesi ile satılması konusunda uygulamalar da yer almaktadır (European Commission, 2004c; European Commission, 2004d).

1.2.6.5 AB’de Gıda Güvenliği ve Halk Sağlığı

AB’nde gıda güvenliği; Hayvan sağlığı, hayvan refahı, bitki sağlığı ile ilgili olarak Birliğe üye olan ülkeler ile 3. ülkelerin gıda üretimi, işlenmesi, ticareti vb. alanlarda uyması gereken ilkeleri ve standartları içeren bir yapıya sahip bulunmaktadır.

Avrupa Birliği, kurucu anlaşma göz önünde bulundurularak, özellikle 37, 95, 133 ve madde 152/4-b’den dolayı, komisyondan gelen öneri, Ekonomik ve Sosyal Komitenin görüşü, Bölge Komitelerinin görüşü ve yine anlaşmadaki madde 251’de ifade edilen prosedürleri de göz önünde bulundurarak güvenli ve sağlıklı gıdanın Birlik içinde hareketi ile vatandaşların sağlıklı ve iyi beslenmeleri için gıda kanununun gerekliliklerinin genel prensiplerini ifade eden, Avrupa Gıda Güvenliği Kurumunu tesis eden ve gıda güvenliği konularında prosedürleri ifade eden 178/2002 (EC) sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğünü yayınlamıştır.

AB yemlerin gıda amaçlı üretilen hayvanlar için olduğu öngörüsü doğrultusunda yemlerle ilgili gereklilikleri de gıda yasasına dahil etmiştir. Bu nedenle Tüzük Gıda güvenliğini sağlamak için gıda zincirini, hayvan yemi üretiminden gıdanın tüketiciye ulaşmasına kadarki tüm konular bir bütünlük içinde değerlendirmiştir. AB’nin, Dünya gıda ve yem ticaretinde büyük bir yeri vardır. Birlik uluslararası standartların geliştirilmesine katkıda bulunmakta, güvenli ve sağlıklı gıda ile yemin serbest ticaretinin prensiplerini desteklemektedir. Gıda Güvenliği Kurumu çok geniş bir sorumluluk bağlamında kapsamlı, bağımsız ve bilimsel bir bakış açısı sağlaması gerektiği gerçeğinden hareketle AB’nde gıda ve yem üretim zinciri; hayvan sağlığı ve refahı ile bitki sağlığı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkisi olan konuları da kapsamaktadır. 178/2002(EC) sayılı Tüzük genel olarak bu prensipleri içermektedir (European Commission, 2002).

Tüzüğün belirlediği temel kurallara ilaveten, AB yem ve gıda yasası; yem ve gıda hijyeni, ilaç katkılı hayvan yemleri, hayvan türleri, hayvansal yan ürünler, atıklar ve kalıntılar, yem ve gıda etiketlemesi, böcek ilaçları, yem ve gıda katkıları, vitamin ve mineral maddeler, gıda ile temas eden malzemeler, kalite ve yapısal

gereklilikler, içme suyu, iyonlaşma, yeni çıkan gıdalar ve genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) dahil olmak üzere farklı alanları da kapsamaktadır.

Bu nedenle Yem ve gıda yasası, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uygunluğun onaylanmasını sağlamak için yapılan resmi kontrollere ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 882/2004 sayılı Tüzüğü bu farklı alanları kapsayacak nitelikte hazırlanmıştır. Üçüncü ülkelerden gelen gıda ve yemlere ilişkin kontroller veterinerler tarafından yapılmaktadır. Bu tüzüğe ayrıca veteriner kontrollerini kapsamayan, katkı maddeleri, etiketleme, gıdanın ısıtılması ve gıda ile temas eden malzemeler gibi konulara ilişkin olarak resmi kontrollerin de eklenmesi sağlanmıştır (European Commission, 2004a).

14 Haziran 1993 tarih ve 93/94/EEC sayılı gıda hijyeni hakkındaki Konsey Direktifi, gıda maddeleri için genel hijyen kurallarını ve bu kurallara uyumun temini için prosedürleri belirlemiştir.

AB’de gıda güvenliği için esas sorumluluk gıda işyeri yöneticilerindedir. Gıda güvenliğinin birincil üretimden başlayan gıda zinciri boyunca sağlanması gerekmektedir. İthal edilen gıdanın en azından Toplulukta üretilen gıda ile aynı hijyen standardına veya denk bir standarda sahip olmasının sağlanması gerekmektedir. Gıda işyeri yöneticileri, HACCP ilkelerine dayanan sürekli prosedür veya prosedürler başlatmalı, uygulamalı ve muhafaza etmelidirler (European Commission, 2004e).

AB’nde herhangi bir koruma ve muhafaza işlemine tabi olmamış tüm etler, taze et olarak kabul edilmektedir. Birlik içinde insan ve hayvan sağlığını korumak için taze etin ithalinde üye devletlerin yetkili makamları tarafından yapılacak sağlık kontrolleri ve ihraç eden üçüncü ülkeler dahilinde üye devletlerin ve Komisyonun veteriner uzmanları tarafından yapılacak muayeneler için de hüküm konulmuştur.

AB’nde halk ve hayvan sağlığını korumayı ve seviyesini yükseltmeyi amaçlayan veteriner tedbirlerinin uygulanması sayesinde hayvancılık sektörü

gelişebilir ve üretkenliği artırılabilir gerçeğinden hareketle, özellikle hayvan menşeli gıda vasıtası ile insan sağlığını tehdit eden zoonoz hastalıklar için koruma tedbirlerini kapsayan 92/117/EEC sayılı Konsey Direktifi yayınlanmıştır. Direktife göre; Üye devletlerin yetkili makamı tarafından her yıl zoonoz hastalıklara ait bilgiler Komisyona rapor edilecektir. Komisyon da üye devletler tarafından sağlanmış bu bilgileri değerlendirerek 68/361/EEC sayılı karar ile kurulmuş Daimi Veteriner Komitesi'ne her yıl düzenli olarak bildirecektir. Ayrıca, Direktif ile yetkili ulusal laboratuvarların, Birlik Müracaat Laboratuvarları ve 81/651/EEC sayılı karar kapsamında kurulmuş olan Bilimsel Veteriner Komitesi ile işbirliği içinde özellikle zoonoz hastalıklarla ilgili riskler, teşhis ve tanı yöntemleri ile mücadele önlemleri konusunda araştırma yapmaları konusu da hükme bağlanmıştır (European Commission,1992).

Avrupa Birliğine arz edilen av hayvanlarının vücutları ve onların iç organları, av hayvanlarını işleyen tesislerde ölüm sonrası resmi kontrole sevk edilir. AB insan sağlığını ve çevreyi koruyan bir bakış açısıyla, genetik modifiye mikroorganizmalar içeren ürünler için ortak önlemleri belirten direktif çıkarmıştır (European Commission, 1990).

AB'de hayvan ve hayvansal kökenli ürünlerin piyasaya sunulması, hayvancılık ile uğraşan nüfus için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Birlik içinde halk ve hayvan sağlığını koruyan ve seviyesini yükseltmeyi amaçlayan veteriner tedbirlerinin uygulanması sayesinde bu sektör rasyonel ve üretken bir yapıda bulunmaktadır. Özel uzmanlıkları ışığında, kesimhanelerin, belirli parçalama tesislerinin ve av işleme işletmelerinin denetimlerinin resmi veteriner hekimlerce yürütülmesi gerekmektedir. Özel coğrafi zorluklara tabi olan bölgelerde veya geleneksel yöntemlerle düşük seviyede üretim yapan işletmelerin ihtiyaçlarının karşılanmasında özel kurallar uygulanmasının tüzüklerde yer alan saydam prosedürler yolu ile olması uygundur. Prosedürlerin ette hijyen kontrolleri için yeni yaklaşımların denendiği pilot bölgelerde yapılmasına izin verilir. Ancak, bu uygulamalarda bile gıda hijyeni hedefleri hiçbir zaman tehlikeye atılamaz (European Commission, 2004d, European Commission, 2004e).

İnsan tüketimi için balık ürünlerinin ithalinde kalıntıların içine veteriner ilaçlarının kalıntıları da dahil edilmiştir. Tedbirler veteriner komitesinin görüşlerine uygun olarak alınmaktadır (European Commission, 2001).

Yem ve gıda yasası, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uygunluğun onaylanmasını sağlamak üzere resmi kontrollere ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 882/2004 sayılı tüzüğü, üçüncü ülkelerden gelen hayvan menşeli gıdalar için veteriner kontrollerini içeren 1997 tarih 97/78 EC konsey direktifi ile canlı hayvanlar için 1991 tarih 91/496AET sayılı Konsey Direktifindeki prosedürler iyi işlediğinden değiştirilmeden devam ettirilmesi kararını almıştır (European Commission, 2004a).

İnsan tüketimi için avlanan hayvanların sağlık ve hijyen kuralları ile ilgili olarak avcılarının eğitilmesi konusu 853/2004(EC) sayılı yönetmelikte hükme bağlanmıştır. İlgili yönetmelikteki hükme göre; yaban hayvanlarının pazara arzı açısından avlama işiyle uğraşan kişilerin, yaban av hayvanı anatomisi, fizyolojisi, davranışı, hastalıkları, üretim bilgisi, yabani hayvanların işlenmesi, nakli, iç organlarının çıkarılması gibi konularda teknik ve hijyenik bilgiler ile yabani hayvan eti üzerinde yapılacak işlemler konularında asgari ölçüde eğitilmiş olmaları gerekmektedir (European Commission, 2004b).

1.2.6.6 AB Hayvan Refahı

Komisyon 30 yılı aşkın bir süredir hayvan refahı yasalarını geliştirmektedir. AB'nin Hayvan refahına ilişkin ilk yasal dayanağını 1957 tarihli Roma Antlaşması oluşturmuştur. 1974 yılında çiftlikte hayvan sağlığı ile ilgili ilk Birlik yasası kabul edilmiştir. Bu yasa kesimden önce hayvanlara şok verilmesi ile ilgilidir. Daha sonra üye ülkeler tarafından 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan ve 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile AB antlaşmasına eklenen "Hayvanların Korunması ve Refahı" isimli protokolde temel kurallar yer almaktadır. Bu protokol, hayvanların hisseden varlıklar olduğunu kabul etmekte ve Avrupa Kurumlarını, AB

yasalarını formüle ederken ve uygularken hayvanların refah gereksinimlerine tam saygı gösterilmesini yükümlü kılmaktadır (European Commission, 2007g).

AB’nce 1991’de hayvanların zincirle bağlanması uygulaması kaldırılmıştır. 2006 yılından itibaren tüm çiftliklerde tek başlık kafesli kasa sisteminin yasaklanması kabul edilmiştir. Kesimhane yönergesi hazırlanmıştır. 1995 yılında hayvanların nakli ile ilgili standartlar kabul edilmiştir. 8 saatten daha uzun süreli nakil işlemlerinde özel araç kullanılması şartı getirilmiştir (European Commission, 2007k).

Vahşi hayvanlar için Leghold tuzakları kullanımı 1995 yılından itibaren yasaklanmıştır. AB sularında veya Dünyanın herhangi bir yerinde AB ülkelerine ait teknelerde Tüm Drifnets kullanımı 2001 yılı sonundan itibaren yasaklanmıştır.

Birlik 1999 yılında hayvanat bahçeleri ile ilgili bir yönerge hazırlamıştır. Yönergede vahşi hayvanların doğal davranışlarını sergileyebilmeleri için yeterli alan ayrılması zorunlu kılınmıştır. 2001 yılından itibaren hayvanat bahçelerinin ruhsatı olması ve denetimlerinin sağlanması zorunlu hale getirilmiştir.

Avrupa konseyince deneysel amaçlı kullanılan laboratuvar hayvanlarının korunmasına ilişkin yönerge 1986 yılında çıkarılmıştır. Hayvanlar üzerinde test edilmiş kozmetik ürünlerin ve karışımlarının pazarlanma yasağı 1998’den itibaren geçerli olmak üzere kabul edilmiş, 2002’ye kadar ertelenmiştir. Komisyon 1993 yılında, İtalya’da testlerde hayvan kullanımı yerine alternatif yöntemler üzerinde çalışan Alternatif Yöntemleri Onaylayan Avrupa Merkezi’ni (ECVAM) kurmuştur.

AB hayvan refahında gerçek iyileştirmelerin temini için çeşitli pratik adımlar atmıştır. Bu bağlamda Birlik Hayvanlarının Korunmasına ve Refahına ilişkin eylem planı 23 Ocak 2006 tarihinde Avrupa Komisyonunda kabul edilmiştir. Bu plan sonraki yıllarda AB vatandaşları, paydaşları, Avrupa Parlamentosu ve konseyine Komisyonun hayvan refahı girişimlerine yönelik planlamış olduğu taahhütlerini içermektedir (European Commission, 2007o).

İlk AB Hayvan Refahı Konferansı 30 Mart 2006'da Brüksel'de toplanmıştır. Konferansta Komisyonun hayvan refahı planı üye ülkeler temsilcilerine uluslararası partnerlere ve uluslararası ortaklara tanıtılmıştır. Bu kapsamda Genel Hayvan Refahı; Politikalar, hayvanların korunması ve refahı (2006-2016) üzerine Birlik hareket planı, görevler ve sorumluluklar, hayvan sağlığı ve hayvan refahı üzerine bilimsel komite, yasaların doğru yorumlanması, muayene ve kontrolden oluşurken, Özel Hayvan Refahı ise çiftlikte hayvan refahı, nakil sırasında hayvan refahı, kesim esnasında hayvan refahı ve uluslararası hayvan refahı kurallarından oluşmaktadır.

Çiftlikte Hayvan Refahı: 1998 yılında Konseyin üretim amacı için bulundurulmuş hayvanların korunmasına yönelik 98/58/EEC sayılı direktifi, eti, sütü, yumurtası derisi, tüyleri ve diğer verim amaçları için beslenen tüm hayvan türlerinin korunmasına ilişkin genel kuralları kapsar. Bu kurallar çiftçilik amacı için tutulan hayvanların korunmasında Avrupa anlaşmasını esas alan kurallardır.

Çiftlik Hayvanları Refahı Konsey tarafından kabul edilen 5 temel özgürlüğe saygı temelinde oluşturulmuştur. Bu özgürlükler;

- Açlık ve susuzluktan korunma özgürlüğü,
- Rahatsızlıktan kurtulma özgürlüğü (Rahat dinlenme alanları ve barınaklı uygun bir çevre)
- Ağrı, yaralanma ve hastalıklardan kurtulma özgürlüğü (elverişli ve uygun yaşama alanı ve kendi cinsleri ile bir arada bulunma özgürlüğü)
- Korku ve strese kurtulma özgürlüğü,
- Psikolojik acılardan kaçınmak için koşullar sağlama ve tedavi özgürlükleridir.

Konsey çiftlik hayvanları refahı için minimum standartları belirler, Ulusal bazda devletler daha fazla yasal kurallar koyabilmektedir. Bu kapsamda spesifik kurallar; yumurta tavukları için, sığırların ve domuzların yavrulaması için uygulanmaktadır. Buna ek olarak Komisyonun son zamanlarda etçi piliçlerin refahı üzerine yeni Birlik kuralları teklifi vardır (European Commission, 2007h).

Hayvan refahına ilişkin Topluluk mevzuatlarının uygulanması üye ülkeler sorumluluğundadır. Bu konuda herhangi bir ihlal görülürse ilgili üye ülkenin yetkili otorite birimine tebliğ edilir. Komisyon 226. maddeye göre bir ihlal prosedürü başlatabilir. İhlallerin tespiti için; bağlı kurumlar veya bireysel şikayetler ile veteriner ve gıda birimlerinin görev raporları gibi komisyon hizmetleri veri olarak kullanılabilir. İlgili devlet savunmasını yaptıktan sonra olay ile ilgili açıklama yapılır. Eğer üye devletin itirazı devam ederse mahkemeye gidilir ve açıklamanın ilanı mahkeme sonrasına bırakılır (European Commission, 2007u).

Nakil Sırasında Hayvan Refahı: Çiftlik hayvanlarının nakli ile ilgili 22 Haziran 1995 yılında yeni standartlar kabul edilmiştir. 8 saatten uzun süren taşımalarda özel araçların kullanılması zorunlu kılınmış, hayvanların nakil esnasında beslenmeleri ile sulama ve dinlendirilmesi konularında periyotlar belirlenerek farklı standartlar getirilmiştir.

Tarım Konseyi'nin Ocak 2001'deki toplantısında üye ülkeler o dönemdeki hayvan taşımacılığı ile ilgili direktif ve uygulamalar üzerine bir rapor yayınlamıştır. Tarım Konseyi bu raporu Haziran 2001'de benimsemiştir. Avrupa Parlamentosu ise raporu Kasım 2001'de benimseyerek, 3 Haziran 2003'de deklere etmiştir.

Hayvan Sağlığı ve Refahı Bilimsel Komitesi, 2002 yılında hayvan taşımacılığı ve refahı konusunda görüşlerini belirtmiş, Komisyon Aralık 2002'de hayvan taşımacılığı konusunda web üzerinden bir kamuoyu yoklaması yapmıştır.

Avrupa Komisyonu, Konseyin 22 Kasım 2004'de AB'de hayvan nakil kurallarını daha da radikalleştiren uygulamalarını içeren “hayvanların nakil sırasında korunması üzerine düzenlemelerini” benimsemiştir. Bu düzenlemeler, tüm hayvan naklini bir zincir şeklinde içine alan ve AB'nde var olan tüm hayvan nakil kurallarını revize ederek “kim ne için sorumlu” şeklinde izah edilerek kolaylaştırılmış yeni kuralların daha etkili şekilde uygulanmasını getirmiştir. Yeni düzenlemeler, 2007 yılından itibaren daha etkili gözlem araçları ve uydu izleme sistemi ile nakil araçlarının ve nakliyatın kontrolü uygulamalarını getirmiştir.

Hayvanların nakil sırasında korunması yönünde uygulamalar ile ilgili Düzenleme (EC) No. 1/2005'e göre 8 saatin üzerinde canlı hayvan nakli sırasında uydu izleme sistemi zorunlu olacaktır. Yeni araçlarda Ocak 2007'den itibaren diğer tüm araçlarda ise Ocak 2009'a kadar bu sistemi uygulama zorunluluğu getirilmiştir (European Commission, 2007k).

Kesim Sırasında Hayvan Refahı: Hayvan kesimi uygulamaları ile AB yasaları uygun sersemletme ve öldürme metotları kullanarak hayvanlarda ağrı ve acıyı en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Kesimden önce sersemletme üzerine ilk konsey direktifi 74/577/AB, 1993 yılında 93/119/EC konsey direktifi ile değiştirilmiştir. Bu direktif hayvanların taşınması, barındırılmaları, zaptırapmaları, bayıltılmaları, kesilmeleri ve öldürülmesinde minimum heyecan, acı ve ızdırap çekmeleri konusunda gerekli şartlarla ilgilidir. Bu direktif yaralanmış veya hasta hayvanın taşınması sırasında daha fazla acı çekmesini önlemek için sersemletilmesi veya öldürülmesi ile ilgili standartları da kapsamaktadır. Kürk hayvanlarını öldürme yöntemleri, üretim fazlası tavuk ve kümes atığı embriyoların öldürülmesi, hayvan hastalıklarının kontrolü için öldürme yöntemleri direktifte belirtilmiştir. Hayvan kesiminde uyulması gereken Avrupa Sözleşmesinde Avrupa Konseyine üye ülkelerin imzası vardır. Kesim sırasında acı çekmeyi önlemek ve acının oranının uygulayan ülkelerde ayarlanması gerekmektedir. Kesim anında korku, acı, can çekişme vb. nedenler etin kalitesini de olumsuz etkilemektedir.

Uyuşturma şekillerinde anlaşılan taraflar; hayvanların dini usullere göre kesilmesi, acil durumlarda hayvanların uyuşturulması mümkün olmadığı durumlarda, kümes hayvanları ve tavşanların hemen öldürme durumunda, sağlık kontrolü için özel sonuçlar nedeni ile hayvanların öldürülmesi durumlarında ihlaller söz konusu olabilir. Ancak, her durumda hayvanlara acı ve can çekiştirmekten kaçınılmalıdır. Konsey yürürlükte olan bu yasayı; gelişmiş bilimsel gerçekleri ve yeni bilgileri göz önüne alarak revize etmeyi planlamaktadır (European Commission, 1993a; European Commission, 2007₁).

1.2.6.7 AB’de Hayvan Besleme ve Yem maddeleri

AB’de Yem Mevzuatı ile ilgili düzenlemeler 1960’lı yıllarda başlamış, ancak ciddi anlamda yasal düzenlemeler 1970 yılında Yem maddeleri ile ilgili Daimi Komitenin kurulmasından sonra başlamıştır.

Avrupa Birliğinin kurucu anlaşmasına ve özellikle bu anlaşmanın 43. maddesine dayanarak hayvan beslenmesinin AB tarımının çok önemli bir unsuru haline geldiğini hayvan beslenmesi alanında resmi denetim ilkelerinin aynı zamanda hayvan sağlığı, insan sağlığı ve çevrenin korunmasına, ticari ilişkilerin adil olmasına ve tüketicilerin çıkarlarının korunmasına yardımcı olduğundan 95/53/EC sayılı 25 Ekim 1995 tarihli resmi denetimleri düzenleyen Konsey Direktifi çıkarılmıştır (European Commission, 1995).

Yem maddelerinin resmi kontrolü, kalitesi ve kompozisyonu ile ilgili yasa, tüzük ve idari önlemlerde ifade edilen hükümler altındaki gerekliliklere uygunluğun kontrolü amacı doğrultusunda AB, örnekleme ve analiz metotlarının kullanılarak uygulanmasını talep etmektedir (European Commission, 1976).

BSE ve memelilerin türetilmiş proteinle beslenmesi konusunda belli koruma önlemleri ile ilgili olan 94/381/EC sayılı Komisyon Kararı 95/60/EC sayılı kararla tadil edilmiş olarak memeli dokulardan türetilmiş proteinlerin belli hayvansal ürünler ve yan ürünler hariç ruminantlara verilmesini yasaklamaktadır. Ayrıca bileşik yem maddelerinde kullanılması yasak olan bileşenlerin listesini tesis eden ilgili komisyon kararlarında ruminantlar için olan bileşik yem maddelerinde memeli dokusundan elde edilen proteinin kullanılması yasaklanmıştır. Hayvansal kökenli bileşenlerin varlığı mikroskobik incelemelerle saptanabilmektedir. Karada yaşayan hayvanların kemikleri ve balık kemikleri mikroskobik incelemelerle tespit edilebilmektedir. Bu nedenle yem maddelerinin resmi kontrolleri için hayvansal kökenli bileşenlerin mikroskobik tanımlanması ve tahmin edilmesine yönelik kılavuzları oluşturan 98/88/EC sayılı Komisyon Direktifi yayınlanmıştır.

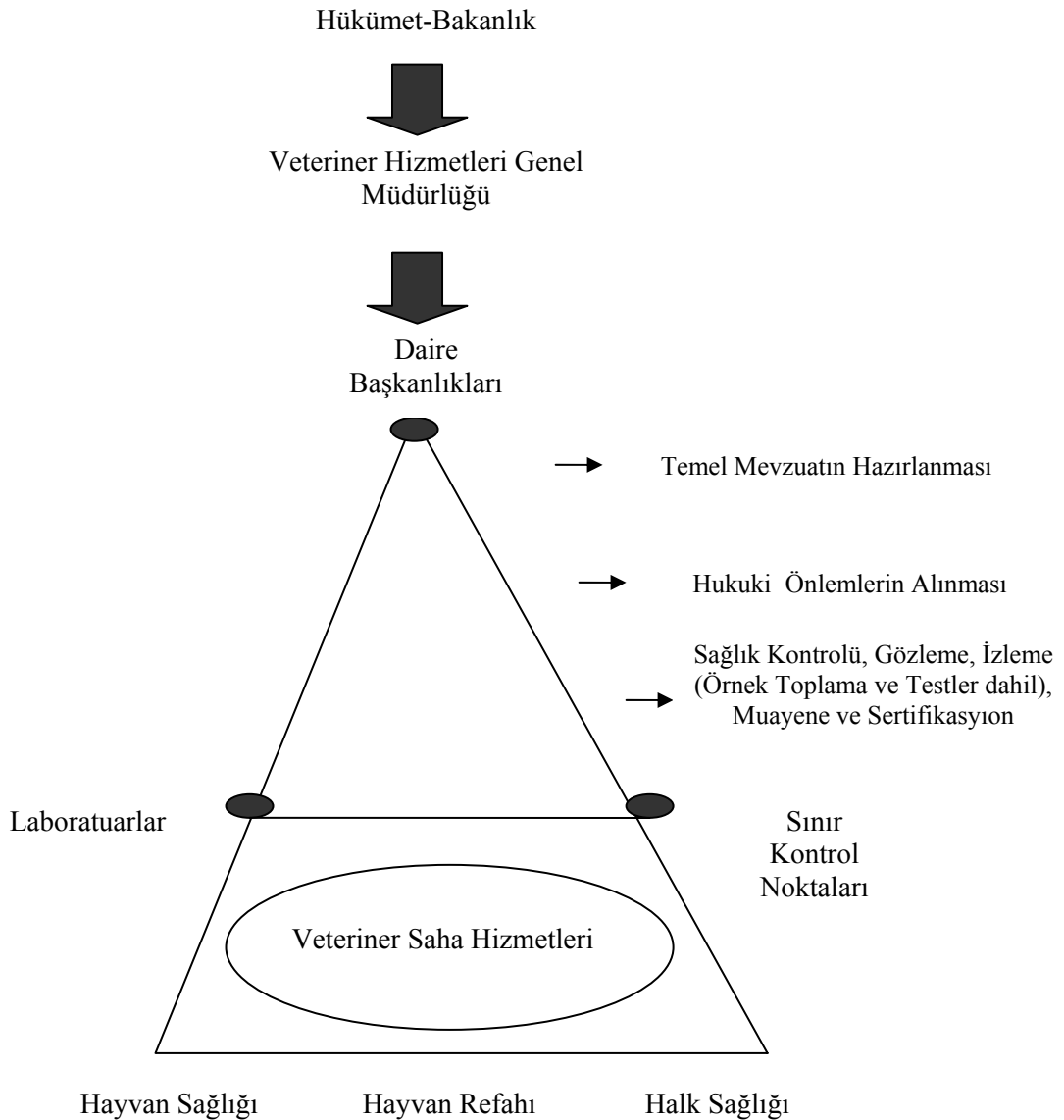
Bu direktifler üye devletler için hayvansal atıkların uzaklaştırılması ve işlenmesi, pazara sokulması ile hayvansal ve balık kökenli yem maddelerinde patojenlerin önlenmesi konusundaki Veteriner kurallarını ifade eden 90/425/EEC sayılı direktifi tadil eden ve en son Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in katılımı antlaşması ile tadil olan 27 Kasım 1990 tarihli ve 90/667/EEC sayılı direktife uygun olarak daha sıkı hükümler içermektedir. Bu direktifler, Daimi Veterinerlik Komitesi görüşlerine uygun bulunmaktadır (European Commission, 1998).

Ayrıca üçüncü ülkelerden gelen hayvan yemleri ile ilgili olarak; hayvan yeminde istenmeyen maddeler üzerine 7 Mayıs 2002 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi 2002/32/EC'de Üçüncü ülkelerden gelen hayvan yemi olarak kullanılacak maddeler sağlam ve kaliteli iseler, kullanıldıklarında insan sağlığı, hayvan sağlığı ve çevre sağlığı için tehlike oluşturmuyor veya çiftlik hayvanları ürünlerini olumsuz olarak etkilemiyorlarsa AB içinde dolaşıma girebilirler ve/veya kullanılabilirler hükmü konulmuştur (European Commission, 2002).

1.2.7 AB Üyesi Olan Bazı Ülkelerde Tarım Sektöründe İdari Yapılanma ve Organizasyon

Bu kısımda, AB’nde hayvancılık sektöründe kamu veteriner hizmetlerinin genel olarak idari yapısı açıklandıktan sonra kimi üye ülkelerdeki yapı ve organizasyonlar verilmiştir. AB’nde veteriner hekimlik hizmetlerinin idari yapılanmasına yönelik olarak tek bir yapılanmadan söz etmek mümkün değildir. Bununla birlikte AB’nde veteriner hizmetlerinin yürütülmesinde görülen ve ideal olan genel organizasyon yapısına ilişkin Şekil 1.2 aşağıda sunulmuştur (TVHK, 2002).

Şekil 1.2 AB’nde Veteriner Hizmetlerinin Genel Organizasyon Yapısı

Şekilde 1.2’de görüldüğü üzere, veterinerlik konularının uzman otoritesi-yetkili merci devlet veterinerlik hizmetleridir. Yapılanma genelde isim değişmekle birlikte Tarım Bakanından sahada çalışan veteriner hekime kadar açık bir emir komuta zinciri yapısında olmaktadır. Bunun nedeni, hayvan hastalıklarının kontrol ve eradikasyonunda gerekli kaynakların çok çabuk bir şekilde ve etkin olarak harekete geçirilmesi zorunluluğudur. Bunu hem işgücü hem de hizmet maliyetinin minimize edilmesi bakımından bütçesel bir yönü de bulunmaktadır.

AB ülkeleri genelinde ve verilen ülke örneklerinde görüleceği üzere, bitki sağlığı, kontrol ve denetimi, yem harici bitkisel üretim, bitki koruma vb. faaliyetler ile ilgili hizmetler veteriner otoriteden, hayvan sağlığı, hayvansal üretim, hayvan refahı, gıda ve yem kontrolü vb. faaliyet alanlarından ayrı şekilde ilgili departmanlarca yürütülmektedir.

TKB’nda yapılacak idari yapılanma ile ilgili olarak ise yetki paylaşımı ve koordinasyon karmaşasını ortadan kaldıracak şekilde merkezin taşra teşkilatı ile ilişkisi doğrudan sağlanmaktadır. AB veteriner mevzuatının uygulanması ve salgın hayvan hastalıkları ile etkin mücadelenin Türkiye’nin konumu da dikkate alındığında ancak bu şekilde başarılabileceği anlaşılmaktadır.

1.2.7.1 Litvanya

Yüzölçümü 65.000 km² ve nüfusu 3.414.000 kişi olan Litvanya’da kişi başına düşen milli gelir 12.200 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %8,3 olan Litvanya’da istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %14,0, %29,0 ve %57,0 olarak bildirilmektedir. Litvanya’nın AB ile Müzakerelere başlama kararı Aralık 1997 tarihinde alınmış olup, müzakerelere Haziran 2001 tarihinde başlanmış ve nihai olarak Aralık 2002 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Litvanya’nın dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 7.410 milyon € ve 5.087 milyon € iken ihracat değeri 6.204 milyon € ve 3.287 milyon € seviyesinde bulunmaktadır. Litvanya AB’ne 2004 yılı itibariyle tam üyelik statüsü kazanmıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Müzakere Pozisyonu

İlgili düzenleme: 2092/91/EEC sayılı tarım ürünlerinin organik üretimi ile ilgili tüzüğe göre onaylanmış organik tarım işletmelerinde 1 Ocak 2006’ya kadar sertifikalı olmayan işletmelerde üretilmiş tohum ve gübrelerin kullanılabilmesi için izin talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 2029/91/EEC sayılı organik arı üretim işletmelerine ilişkin tüzüğe göre onaylanmış organik arı üretim işletmelerinde 1 Ocak 2006’ya kadar onaylanmamış şekerin arıların beslenmesi maksadıyla kullanılması için izin verilmesi talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 1255/99/EC sayılı süt ve süt ürünleri OPD’ne ilişkin tüzüğe göre süt ineklerine ait uygunluk kriterlerinin hayata geçirilmesi için 3 yıllık bir ek süre talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 77/99/EC sayılı et ürünlerinin, 64/433/EEC sayılı taze etin, 71/118/EEC sayılı taze tavuk etinin Birlik içi ticaretini etkileyen sağlık sorunlarına ilişkin direktifler ile 92/46/EEC sayılı çiğ süt, ısıtılmış süt ve süt ürünlerinin

üretimi ve muhafazasına ilişkin ditektif ve 91/493/EEC sayılı balık ürünlerinin üretilmesi ve piyasaya arzı ile ilgili hayvan sağlığı kurallarına ilişkin direktife göre et, süt ve balık işleme tesislerinin AB veterinerlik mevzuatı ve kurallarına uygun olarak yeniden yapılandırılması için 31 Aralık 2006 tarihine kadar ek süre talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: Litvanya tarafından 2597/97/EC sayılı süt ve süt ürünleri OPD'ne dair tüzüğe uyum sağlanması için 1 Ocak 2009'a kadar ek süre talep edilmiştir. İlgili tüzüğe göre tam yağlı sütler de yağ oranı % 3,2, yarı yağlı sütler de ise yağ oranı % 1,0 ile % 2,5 arasında tesbit edilmiştir (İKV, 2005).

Litvanya'da Tarım Bakanlığı, tarım, kırsal kalkınma, gıda ve balıkçılık alanlarındaki tek yetkili ve sorumlu kurumdur.

Litvanya Devlet Gıda ve Veteriner Servisi (DGVS): Tarım bakanlığına doğrudan bağlı olan bu kurumun görevi Hükümetin gıda güvenliği ve kalitesi ile hayvan sağlığı ve refahı vb. alanlarındaki politikalarını geliştirmek ve uygulamaktır.

DVGS'nin amaçları arasında, salgın ve zoonoz nitelikteki hastalıklarla mücadele ve kontrolü, hayvan refahı uygulamalarının izlenmesi, gıda üretiminde hijyen ve gıda güvenliğinin sağlanması, tüketici çıkarlarının korunması, hastalık mihraklarının ortadan kaldırılması, salgın hastalıklar ve zoonozların Litvanya ve AB topraklarına bulaşmasının önlenmesi için gerekli tüm biyolojik tedbirlerin alınması bulunmaktadır (European Commission, 2006a).

DGVS Hükümete karşı sorumlu olup, 2000 yılında daha önce Sağlık Bakanlığı sorumluluğundaki Devlet hijyen ve kalite denetim kurumlarının reorganizasyonundan sonra kurulmuş ve bu kurumların görevini üstlenmiştir.

DGVS merkezi birimleri; Devlet Bölge Gıda ve Veterinerlik Servisi, İl Devlet Gıda ve Veterinerlik Servisleri, İlçe Devlet Gıda ve Veterinerlik Servisleri, Sınır ve Nakil Devlet Veteriner Servisi, Ulusal Veteriner Laboratuvarı ve Devlet

Veteriner Müstahzarlarının Denetim Servisleri'nden oluşmaktadır. Litvanya DVGS'nin bölümleri ise şu şekildedir;

1-Hayvan Sağlığı Bölümü: Bu birimde hayvan sağlığı ile ilgili epidemiyolojik çalışmalarla birlikte risk analizleri yapılmakta olup, ihbarı mecburi endemik hastalıklar ile egzotik hastalıkların eradikasyonu için önlemler alınmakta, izleme ve kontrol görevleri yürütülmektedir.

Ayrıca, bu birimde hayvanların tanımlanması, kayıt altına alınması, hayvan hareketlerinin kontrolü, canlı hayvanların, hayvansal yan ürünlerin, yem maddeleri ve katkılarının ithalat ve ihracatı, Birlik içi ticareti, veteriner tıbbi müstahzarların ithal, dağıtım ve kullanım kontrolleri düzenlenmektedir.

2-Hayvan Refahı Bölümü: Bu birimde hayvan refahı kontrol politikaları geliştirilerek, hayvancılık işletmelerinde, mezbahalarda, hayvan nakillerinde vs. hayvan refahına ilişkin kuralların uygulanması koordine edilmektedir.

3-Gıda Bölümü: DVGS'ye bağlı bu birim tarafından AB müktesebatında belirtilen gıda güvenliği ve kalite kontrol politikaları geliştirilmektedir. Ayrıca, veteriner halk sağlığı, gıda güvenliği ve kalite kontrolü, etiketleme, ulusal gıda güvenliği ve kalite programlarının uygulanması, hayvansal kökenli ve diğer gıda üretim tesislerinde zorunlu hijyen kurallarının uygulanması kontrol ve koordine edilmektedir.

4-Risk ve Kalite Yönetimi Bölümü: AB normlarına göre denetimleri düzenleyen ve genel kriterler halinde kalite sisteminin uygulanmasını sağlayan bu birim, denetim ve laboratuvar testlerinin sonuçlarını analiz ederek, gıda ve yem için hızlı alarm sistemi ile güvenli olmayan gıda veya yem ile ilgili bilgi paylaşımını AB ile birlikte yürütmektedir.

5-Uluslararası Denetim Bölümü: DGVS'nin çalışmalarının etkinliğini artırmak ve fonların kontrolünü sağlamak görevini üstlenmiştir.

Litvanya DVGS'ye Bağlı Kuruluşlar;

1- Sınır ve Nakil Devlet Veteriner Servisi: Bu birim yasal mevzuatlara göre üçüncü ülkelerle olan ticarete sınır kontrol noktalarının çalışmalarını düzenlemektedir. Veteriner sınır kontrol noktaları, AB'ne giren ve transit geçen hayvan, hayvansal kökenli ve hayvansal olmayan gıda ürünlerinin ve yemlerin sağlık, kalite ve güvenlik kontrollerini yapmaktadır.

2. Akredite Veteriner Laboratuvarları:

Ulusal Veteriner Laboratuvarı (NVL): Zoonoz hastalıklar ve diğer hayvan hastalıklarının teşhisi ve kontrolünü yapmaktadır.

Gıda, Yem, Su ve Hayvansal Ürünler Referans Laboratuvarı: Ürünlerde kimyasal, mikrobiyolojik, histopatolojik, serolojik vb. testler ile analizler yapılmaktadır.

3. Veteriner İlaçları İçin Ulusal Denetim Servisi: Bu birimde, Veteriner tıbbi ürünleri kayıt altına alınmaktadır. Veteriner tıbbi ürünlerin kalıntıları için ulusal izleme planları hazırlanmakta, iyi üretim uygulamaları, iyi laboratuvar uygulamaları ve veteriner tıbbi ürünlerin iyi klinik uygulamaları için araştırmalar yapılmaktadır. Ayrıca, yem katkı maddeleri, immunolojik maddeler, premiksler, teşhis maddeleri vb. veteriner tıbbi ürünler için zorunlu şartların uygulanmasını düzenlemekte ve koordine etmektedir (European Commission, 2006a).

1.2.7.2 Macaristan

Yüzölçümü 93.000 km² ve nüfusu 10.087.000 kişi olan Macaristan'da kişi başına düşen milli gelir 14.700 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %7,2 olan Macaristan'da istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %4,9, %32,4 ve %62,7 olarak bildirilmektedir. Macaristan'ın AB ile Müzakerelere başlama kararı Aralık 1997 tarihinde alınmış olup, müzakerelere Haziran 2000 tarihinde başlanmış ve nihai olarak Aralık 2002 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Macaristan'ın dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 36.223 milyon € ve 17.271 milyon € iken ihracat değeri 38.681 milyon € ve 11.907 milyon € seviyesinde bulunmaktadır. Macaristan AB'ne 2004 yılı itibariyle tam üyelik statüsü kazanmıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Müzakere pozisyonu

İlgili düzenleme: OPD'leri ile ilgili olarak 1254/1999/EC sayılı sığır ve dana etinde ortak piyasa düzeni kurulmasına ilişkin tüzüğün 4. maddesine göre özel primlerden yılda 245.000 adet dana ve sığırın yararlanabilmesi ve buna ilaveten yılda 300.000 adet süt sığırının ve 480.000 adet kesimlik (reforme) ineğin özel primlerden yararlanması hususunda Macaristana ayrılacak toplam pay tutarının 12 milyon Euro olarak belirlenmesi talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 2456/93/EC sayılı ve 805/68/EEC sayılı sığıra ilişkin genel ve özel müdahale önlemlerine ilişkin tüzüğe göre büyükbaş hayvan karkaslarının müdahale alımlarından yararlandırılması ve müdahale alımlarının 2008 yılına kadar devam etmesi talep edilerek, aynı önlemlerin üyelerden İsveç ve Finlandiya'ya da tanındığı hatırlatılmıştır.

İlgili düzenleme: 2467/98/EC sayılı koyun ve keçi etinde ortak piyasa düzeni kurulmasına ilişkin tüzüğe göre Macaristan genelindeki keçi ve koyun üreticilerinin primlerden yararlandırılması ve yararlanacak keçi sayısının 50.000, koyun sayısının ise 1.500.000 adet olarak belirlenmesi talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 3950/92/EC sayılı süt ve süt ürünleri sektöründe ek vergi getiren tüzüğe göre süt ve süt ürünleri referans kotasının 2.800.000 ton olarak kabul edilmesi ve bunun tüzüğün 1. ekine ilave edilmesi talep edilmiştir. Bu rakam tespit edilirken 1987 ile 1998 yılları arasındaki üretim ve tüketim miktarları dikkate alınmıştır. Bu yıllar arasında üretim miktarının 2.800.000 tondan fazla olduğu ve bu kota miktarının süt sığırcılık işletmeleri, süt sanayi ve Macaristan hayvancılığı için hayati önem taşıdığı belirtilmiştir. Ayrıca 2005 yılı için 7.3 milyon Euro, 2006 yılı için 14.6 milyon Euro, 2007 ve sonraki yıllar için ise 22 milyon Euro'luk ek ödeme talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 2597/97/EC sayılı süt ve süt ürünleri OPD dair tüzüğe göre Macaristan'da pazardaki içimlik sütün %60'ını oluşturan yağ oranı %2,80 olan içimlik sütlerin pazara sürümü için 2008 yılına kadar ek süre istenmiş, Macaristan'da halkın yağ oranı daha düşük süte alışması için bu ek sürenin gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca benzer uygulamanın Avusturya, Finlandiya ve İsveç'e de yapılmış olduğu vurgulanmıştır.

İlgili düzenleme: 99/74/EEC sayılı kümes hayvanlarının refahı ile ilgili asgari standartlara ilişkin direktifte istenilen şartların yerine getirilmesinin kapsamlı yatırımlar gerektirdiği gerekçesiyle 2011 yılına kadar geçiş süresi talep edilmiştir.

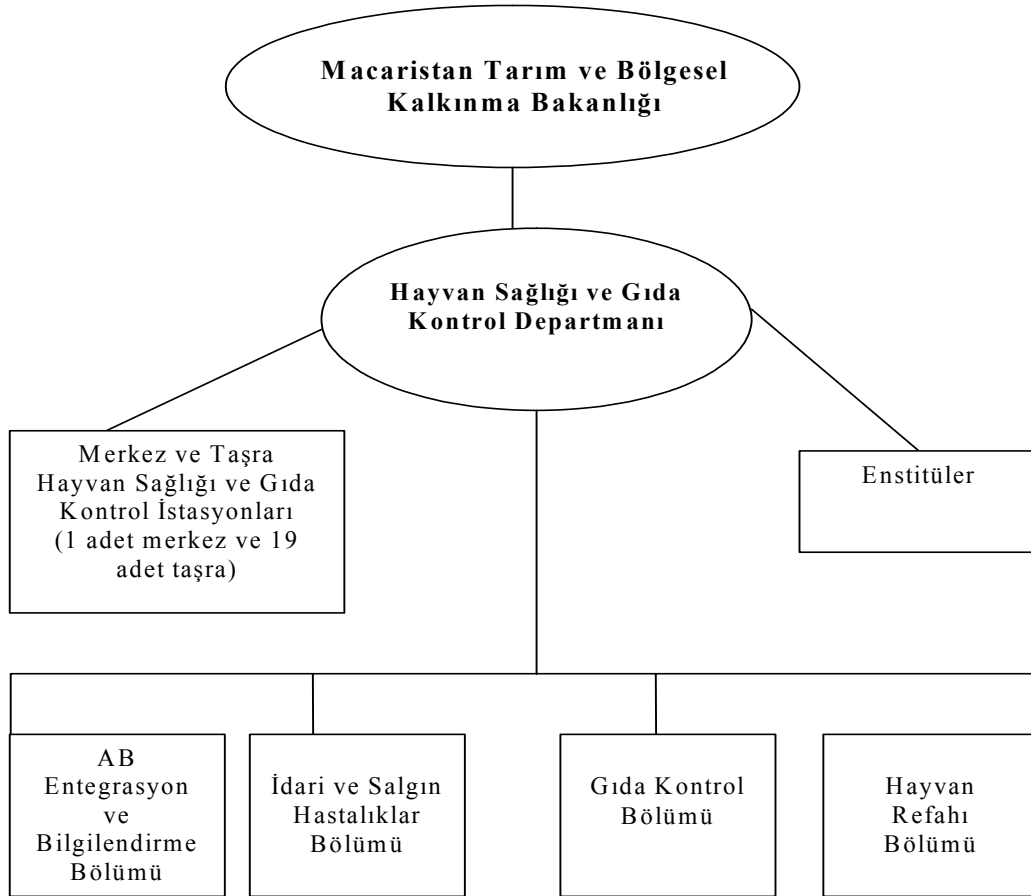
İlgili düzenleme: 99/629/EEC sayılı buzağuların korunmasına ve 91/630/EEC sayılı domuzların korunmasına ilişkin asgari standartlar ile ilgili direktifin kapsamlı yatırımlar gerektirmesi nedeniyle 2013 yılına kadar muaf tutulmaları talep edilmiştir.

İlgili düzenleme: 88/407/EEC sayılı büyükbaş hayvanların dondurulmuş spermalarının ithalatı ve Birlik içi ticaretinde uygulanacak hayvan sağlığı gereksinimlerine ilişkin direktifin uygulanması için 2014 yılına kadar ek süre talep edilmiştir. Macaristan yasalarına göre evcil hayvanların sperm ve embriyolarına leptospirozis testi uygulanması gerekmediği gerekçe olarak gösterilmiştir.

İlgili düzenleme: 64/433/EEC sayılı taze etin Birlik içi ticaretini etkileyen sağlık problemlerine ilişkin direktifin uygulanmasının çok masraflı olması ve uzun zaman gerektirmesi neden olarak gösterilerek 2008 yılına kadar süre talep edilmiştir (İKV, 2005).

Macaristan'da Tarım ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı'na bağlı olan hayvan sağlığı ve gıda kontrol departmanının (Devlet Veteriner Servisi) genel organizasyon yapısı ile ilgili Şekil 1.3 aşağıda sunulmuştur (European Commission, 2006b).

Şekil 1.3 Macaristan Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Departmanının Organizasyon Yapısı

Macaristan Tarım ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı'na bağlı Devlet Veteriner Servisi bir merkez departmanı, gıda zinciri güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı bölümleri ile saha (il ve ilçe) servislerinden oluşmuştur.

Macaristan'da Merkez Veteriner Teşkilatı 5 alt bölüme ayrılmıştır. Bunlar; Gıda Güvenliği Bölümü, Hayvan Sağlığı Bölümü, Bitki, Toprak ve Tarımsal Çevre Koruma Bölümü, Merkezi Denetim ve Değerlendirme Bölümü ve Gıda Sanayi Bölümü'dür.

Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Departmanı'nda full-time çalışan yaklaşık 2160 adet personel bulunmaktadır. Bunun 800'ü resmi veteriner hekim olup, kadro içinde ayrıca gıda kontrolörü olarak görev yapan ve üniversite düzeyinde eğitime sahip bulunan veteriner hekim, gıda mühendisi veya hayvan besleme mühendisleri de bulunmaktadır. Birimde buna ek olarak, 1600 civarında part-time çalışan veteriner hekim bulunmaktadır.

Hayvan sağlığı idaresi hali hazırda bir reorganizasyon süreci içindedir. Bütçe kısıtlamaları sonucunda, 2005/2006 periyodunda veteriner servisinde 500 adet personel azaltılmıştır. Buna karşılık, 2005 yılında hayvan sağlığı hizmetlerinde görevlendirilmek üzere onaylı (sözleşmeli) veterinerlik sistemine başvurulmuştur. Bu sistemde çalışan veteriner hekimler daha çok hayvanların nakillerinde çıkış noktalarındaki kontrollerinin yapılması ve sertifikalandırılmaları, hayvan sağlığı açısından denetimi vb. hizmetleri yürütmek amacıyla oluşturulmuştur.

Ayrıca Macaristan Devlet Veteriner Servisi (Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Departmanı) bünyesinde faaliyet gösteren Ulusal Gıda Araştırma Enstitüsü, Merkez Veteriner Enstitüsü ve buna bağlı iki bölge teşhis laboratuvarı ile Veteriner Tıbbi Ürünleri Enstitüsü mevcut bulunmaktadır.

Macaristan'da bölgesel ve yerel düzeyde devlet veteriner servisleri; 2005'te çıkarılan hayvan sağlığı yasası ile hayvan sağlığının kontrolü, gıda üretimi ve dağıtımında (şarap hariç) gıda hijyeni ve kalite kontrolü, ülke içi kullanım ve

ihracatta gıda maddelerinin denetimi ve insan tüketimi için taze meyve ve sebze kontrolünden sorumlu bulunmaktadır.

Ülkede bölgesel olarak bir tanesi başkentte bulunan merkez olmak üzere 20 adet hayvan sağlığı ve gıda kontrol istasyonu vardır. Bu birimler hayvan sağlığı, gıda, yem ve hayvan refahı konularında görevlendirilmiştir. Birimlerde mevcut 13 adet laboratuarda mikrobiyolojik testler gerçekleştirilmektedir.

Her istasyon uzmanlık alanlarına göre yöresel düzeyde bölümlendirilmiş olup, lokal olarak hizmet veren bu birimlerin ülke genelindeki toplam sayısı ise 105 adettir. Lokal seviyede gıda kontrol görevleri bu birimlere bağlı veteriner hekimlerce yapılmakta olup, ayrıca resmi-devlet veteriner hekimleri spesifik bazı işletmelerde kurulmuş gıda hijyeni şubelerinde de çalışmaktadır (European Commission, 2006b).

Macaristan gıda kontrol sistemi 4 kompetan otoriteden oluşmuştur. Bunlar gıda ve yem güvenliği, hayvan sağlığı, hayvan refahı ve bitki sağlığı resmi kontrollerinden sorumludurlar. Bu otoriteler Tarım ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı içinde yer alan;

- Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Bölümü
- Bitki Koruma ve Toprak Muhafaza Bölümü
- Ulusal Halk Sağlığı ve Sağlık Çalışanları Bölümü
- Genel Tüketici Koruma Bölümü'dür.

Bunlara ek olarak Macaristan Veteriner Tıbbi Ürünleri Enstitüsü de bu kapsamda değerlendirilebilecek spesifik sorumlulukları olan bir kurumdur.

Macaristan Hayvan Sağlığı ve Gıda Kontrol Departmanına bağlı bölümler ve üstlendikleri görevler aşağıda verilmiştir (European Commission, 2006b).

1. AB Entegrasyon ve Bilgilendirme Bölümü:

- AB mevzuatına uyum
- ANP uygulamaları
- Uluslararası ilişkiler ve anlaşmalar

- İthalat, ihracat ve taşıma lisansları
- Sertifikalandırma
- Sınır Kontrol Noktaları (BIP) kontrol ve geliştirme
- Hayvan Kimliklendirme
- Bilgilendirme

2. İdari ve Salgın Hastalıklar Bölümü:

- Mevzuat taslağı hazırlama ve güncelleme
- Veteriner hizmetlerinin yönetimi
- Hayvansal atıklar ve rendering tesisleri
- Hayvan İlaçları

3. Gıda Kontrol Bölümü:

- Besin hijyeni kontrolü
- Besin kalitesi kontrolü
- Kalıntı kontrolü
- Gıda işleme tesislerinin kontrolü
- Taze meyve ve sebze kontrolü
- Şarap Kontrolü
- Yem katkı maddeleri kontrolü
- Organik hayvancılık

4. Hayvan Refahı Bölümü:

- Çiftlik hayvanlarının korunması
- Hayvanların taşınması ve bekleme noktaları
- Hayvanların bayıltılması, kesilmesi ve yüzülmesi
- Deney hayvanları
- Pet hayvanlar
- Hayvanat bahçeleri ve hayvan barınaklarının kontrolü

1.2.7.3 Polonya

Yüzölçümü 313.000 km² ve nüfusu 38.161.000 kişi olan Polonya’da kişi başına düşen milli gelir 11.700 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %17,7 olan Polonya’da istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %17,5, %29,2 ve %53,3 olarak bildirilmektedir. Polonya’nın AB ile Müzakerelere başlama kararı Aralık 1997 tarihinde alınmış olup, müzakerelere Haziran 2000 tarihinde başlanmış ve nihai olarak Aralık 2002 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Polonya’nın dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 61.101 milyon € ve 20.596 milyon € iken ihracat değeri 55.496 milyon € ve 16.393 milyon € seviyesinde bulunmaktadır. Polonya AB’ne 2004 yılı itibariyle tam üyelik statüsü kazanmıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Polonya Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı’na doğrudan bağlı bulunan Veteriner İşleri ve Gıda Güvenliği Departmanı AB mevzuatını uygulamak, veteriner halk sağlığının, hayvan sağlığı ve refahının korunması, gıda ve yem maddeleri kalitesinin denetimi uygulamalarını icra etmekle sorumlu bulunmaktadır.

Bakanlığın altında Veterinerlik Ofisi Başkanlığı’na (CVO) yardımcı olan, Veteriner Genel Kontrolörlüğü (GVI), Devlet Bitki Sağlığı ve Tohum Denetim Servisi (SPHSIS) ile Tarım ve Gıda Kalite Ana Denetim Birimi (MIAFQI) kendi uzmanlık alanlarında denetim, yürürlüğe koyma ve icradan sorumlu merkezi uzmanlık otoriteleridir.

Polonya’da veteriner denetimi ile ilgili faaliyetler Veterinerlik Ofisi Başkanlığı (CVO) tarafından yürütülür. Bu birimin yöneticisi Kırsal Kalkınma ve Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Başbakan tarafından atanır. Baş veteriner yardımcıları ise Baş Veterinerin teklifi üzerine Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanı tarafından atanmaktadır(European Commission, 2006c).

CVO’ya bağlı olarak hizmet veren Veteriner Genel Kontrolörlüğü (GVI), bünyesindeki genel merkezi veteriner denetim hizmet birimleri şunlardır;

- Hayvan Sağlığı ve Refahı Bölümü
- Hayvansal Gıda Maddeleri Hijyeni Bölümü
- Hayvansal Yem Maddeleri, İlaç ve Rendering Bölümü
- Sınır Denetim Bölümü
- Kontrol Bölümü
- AB ve Yabancılarla İşbirliği Bölümü
- Mevzuat ve Örgütlenme Bölümü

Polonya’da veteriner denetimleri 11 sınır veteriner denetim birimi, 16 bölge veteriner denetim birimi ve 304 lokal (ilçe) veteriner birimi tarafından yürütülmektedir. Bu birimlerin başında sırasıyla sınır baş veterineri, bölge baş veterineri ve lokal (ilçe) baş veterineri bulunmaktadır. Tipik bir bölge veteriner denetim biriminde başta bir bölge baş veterineri, bir bölge baş veteriner yardımcısı ile enfeksiyöz hayvan hastalıkları, hayvansal kökenli gıda hijyeni ve hayvan besleme, biyolojik maddeler ve laboratuvarlar, veteriner ilaç ve hayvan refahı üniteleri yer almaktadır. İlçe düzeyinde de benzer bir yapılanma mevcuttur.

Veteriner Genel Kontrolörlüğü (GVI) bünyesinde; merkezde 32 adet, bölge veteriner denetim birimlerinde 194 adet, lokal (ilçe) veteriner birimlerinde 1440 adet veteriner hekim çalışmaktadır. Ayrıca resmi veteriner laboratuvarlarında ise toplam 232 adet veteriner hekim hizmet vermektedir. Lokal (ilçe) veteriner denetim birimleri tarafından özel veteriner hekimler de görevlendirilebilmektedir. Bu veteriner hekimler belirli resmi görevler dahilinde; kasaplık hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayeneleri, numune alma, sağlık sertifikası çıkarma, belirli tesislerin denetimi, aşılama, hayvan hastalıkları kontrol programlarına ilişkin temel görevler, hayvan refahı kontrolleri gibi konularda görev yapabilmektedir. Polonya’da, özel veteriner hekimlerin toplam sayısı 6.756 adettir.

Veteriner Genel Kontrolörlüğü’nün Sınır Denetim Bölümü, tüm sınır kontrol noktalarının (BIP) idare ve denetiminden sorumlu bulunmakta olup, aynı zamanda GVI’nın diğer iş bölümleri olan hayvan sağlığı ve refahı bölümü, hayvansal gıda maddeleri hijyeni bölümü ve kontrol bölümleri ile işbirliği içinde çalışmaktadır.

Hayvansal kaynaklı gıdaların resmi kontrolünün idaresi Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı'nın (MARD) sorumluluğu altındadır. MARD, Sağlık Bakanlığı (MH) ile istişare içinde bu görevi yerine getirir.

Veteriner Genel Kontrolörlüğü (GVI) içinde Hayvansal Gıda Maddeleri Hijyen Ofisi, üretimin denetimi ve doğrudan satışlardan sorumludur. Ek olarak bir üretim tesisinde imal edilen ve depolanan hayvansal gıdaların kontrolü görevi bir veteriner denetçiye veya bir devlet sağlık denetçisine verilebilir.

Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı tarafından idare edilen Ulusal veteriner Araştırma Enstitüsü vardır. Ulusal Veteriner Araştırma Enstitüsü hayvanlarda zoonoz hastalıklar ve neden olan etkenlerin araştırılması, hayvansal gıdalar ve yemlerde yabancı madde kalıntılarının izlenmesi, bölgesel laboratuvarların idaresi, veteriner denetçilere ve bakanlığa teknik yardım sağlanması görevlerini sürdürmektedir. Bölgesel veteriner laboratuvarları hayvan sağlığının korunması, hastalık teşhisi, yem maddeleri ve gıdaların mikrobiyolojik testleri konularında hizmet vermektedir (European Commission, 2006c).

1.2.7.4 Çek Cumhuriyeti

Yüzölçümü 79.000 km² ve nüfusu 10.234.000 kişi olan Çek Cumhuriyeti'nde kişi başına düşen milli gelir 17.300 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %7,9 olan Çek Cumhuriyeti'nde istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %3,8, %38,0 ve %58,2 olarak bildirilmektedir. Çek Cumhuriyeti'nin AB ile Müzakerelere başlama kararı Aralık 1997 tarihinde alınmış olup, müzakerelere Haziran 2000 tarihinde başlanmış ve nihai olarak Aralık 2002 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Çek Cumhuriyeti'nin dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 49.810 milyon € ve 11.690 milyon € iken ihracat değeri 52.800 milyon € ve 9.984 milyon € seviyesinde bulunmaktadır. Çek Cumhuriyeti AB'ne 2004 yılı itibarıyla tam üyelik statüsü kazanmıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Çek Cumhuriyeti'nde Tarım Bakanlığı hayvan sağlığı ve refahı ile bitki sağlığı konularında sorumlu kuruluştur. Buna ek olarak Tarım Bakanlığı gıda maddeleri konusunda sorumluluğu Sağlık Bakanlığı ile paylaşmaktadır. Tarım Bakanlığı bünyesindeki işler 5 organ tarafından yürütülmektedir. Bunlar;

- Devlet Veteriner İdaresi (SVA)
- Çek Cumhuriyeti Yetiştiricilik Denetim Birimi (CBI)
- Çek Cumhuriyeti Tarım ve Gıda Denetim Otoritesi (CAFIA)
- Tarımda Analiz ve Denetim için Merkez Enstitüsü (CISTA)
- Devlet Bitki Sağlığı İdaresi (SPA)

Bu organlar Tarım Bakanlığı idaresinde çalışmakta olup, Tarım Bakanlığı gıda maddelerinin etiketlenmesi ve üretimi ile ilgili mevzuatlar ile bitki sağlığı ve veteriner hizmet alanlarında kanun tasarıları hazırlamaktadır.

Tarım Bakanlığı'nda üretim alanlarında verilen hizmetler içerisinde en önemlileri şu şekilde bölümlendirilmiştir;

Tarım Ürünleri Bölümü: Bu birim hayvanların tanımlanması ve kimliklendirilmesi, hayvan ve işletme kayıtlarının yapılması, bitki sağlığı, hayvan yetiştiriciliği ve ıslahının denetimi, tarımsal üretim alanında kontrol birimlerinin (SVA, CBI, SPA) denetleyici performansları ve mevzuatları arasında uyum ve koordinasyonun sağlanması görevlerini yürütmektedir.

Tarım Bakanlığı Gıda Üretim Bölümü: Bu Bölüm Gıda Otoritesi olarakta bilinmektedir. Gıda ve yem hijyeni mevzuatlarının uyumu ve kontrol bölümlerinin denetleyici performansı ve kontrol aktivitelerini koordine etmektedir. Tarım Bakanlığının denetim organlarının her iki ayda bir toplanan komisyonlarını yönetmektedir. Gıda Otoritesi 2 alt bölüme ayrılmaktadır. Bunlar;

Gıda Üretim ve Mevzuat Departmanı; Gıda üretimi, gıda mevzuatı ve standartisasyonu, tüketici koruma, politika geliştirme ve risk yönetimi gibi konularda uluslararası birimler ve Avrupa Komisyonu ile bağlantılı olarak hizmet vermektedir. Diğer alt bölüm ise Gıda Güvenliği, Çevre, Kalkınma ve Kirliliği önleme Departmanı'dır.

Çek Cumhuriyeti Devlet Veteriner İdaresi (SVA): Devlet Veteriner İdaresi hayvan sağlığı ve refahı, hayvansal gıdalarla ilgili kontrol uygulamalarını yürüten bir kurumdur. Bu birim veteriner hizmetlerinin başında yer alan bir Genel Müdür tarafından yönetilmektedir. Kurumun, genel müdür yardımcıları tarafından yönetilen Veteriner Bölümü ve Ekonomik ve İdari İşler Bölümü olmak üzere iki alt bölümü bulunmaktadır (European Commission, 2006d).

Devlet Veteriner İdaresi'nin Veteriner Bölümü; halk sağlığı, veteriner hijyen ve ekoloji departmanı olmak üzere üç alt birimden oluşmaktadır. Bu birimler kendilerine bağlı bulunan alt bölümler eliyle hayvansal gıda maddelerinin denetimi, sığır eti etiketlenmesi, işlenmemiş hayvansal ürünlerin bulunduğu bölümlerin (kasaplar, dükkan ve süpermarket et reyonları vb.) genel hijyen kontrolleri, hastalık eradikasyon planları, hayvan refahı, laboratuvar hizmetlerinin koordinasyonu, ithalat ve ihracat bölümü vasıtasıyla sınır kontrol noktalarında yürütülen hizmetlerden sorumlu bulunmaktadır.

Devlet Veteriner İdaresi'nin Ekonomik ve İdari İşler Bölümü; bu bölüme bağlı, Personel, Mevzuat, Mali İşler ve Bilgilendirme alt bölümleri bulunmaktadır. Ayrıca İç Denetim ve Kontrol Departmanı, Devlet Veteriner İlaçları ve Biyolojik Maddeleri kontrol Enstitüsü ve 7 adet Devlet Veteriner Enstitüsü direkt olarak Devlet Veteriner İdaresi Genel Müdürüne bağlı bulunmaktadır.

Çek Cumhuriyeti Gümrük İdaresi; Hayvanların ve hayvansal gıdaların ithalatında Devlet Veteriner İdaresi ile, bitkilerin ve bitkisel gıdaların ithalatında ise Devlet Bitki Sağlığı İdaresi ve Tarım Bakanlığı Gıda Üretim Bölümü ile birlikte çalışmaktadır.

Çek Cumhuriyeti Devlet Veteriner İdaresinin (SVA) 14 adet Bölgesel Veteriner İdaresi ve 73 adet Lokal Veteriner İdaresi olmak üzere alt birimleri mevcut bulunmaktadır. Çek Cumhuriyeti'nde mevcut her Bölge Veteriner İdaresi, Hayvan Sağlığı ve Refahı ile Halk Sağlığı ve Veteriner Hijyen Bölümü olmak üzere iki departmana ayrılmaktadır. SVA bünyesinde merkezde ve taşra düzeyinde sırasıyla 88 ve 1299 adet personel istihdam edilmektedir. Hayvan sağlığı analizleri ile ilgilenen 7 adet Devlet Veteriner Enstitüsü'nde 408 adet personel bulunmaktadır. Yemler dahil ulusal kalıntı kontrollerinin analiz uygulamaları 4 laboratuarda gerçekleştirilmektedir (European Commission, 2006d).

1.2.7.5 Almanya

Yüzölçümü 356.854 km² ve nüfusu 82.464.000 kişi olan Almanya'da kişi başına düşen milli gelir 25.800 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %9,5 olan Almanya'da istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %2,2, %25,9 ve %71,9 olarak bildirilmektedir. Almanya'nın dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 398.461 milyon € ve 223.731 milyon € iken ihracat değeri 494.495 milyon € ve 285.783 milyon € seviyesinde bulunmaktadır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Almanya federal bir cumhuriyet olup, 16 eyaletten oluşmuştur. Almanya'da tarım ve orman ürünleri üretimi, gıda kaynaklarının korunması, tarımsal ürünlerin ithalat ve ihracatı, epidemik ve enfeksiyöz hayvan hastalıkları ile mücadele ve kontrol önlemleri, yem maddeleri ve gıda dış ticaretinde koruma ve denetim, bitki koruma ve sağlığı gibi konularda mevcut mevzuat ve uygulamalar gerek ülke genelinde gerekse eyaletler bazında bütünüyle üniform bir yapıya sahip bulunmaktadır. Almanya'da bu konularda yürütülen hizmetler Federal Hükümete bağlı olan Gıda, Tarım ve Tüketici Koruma Bakanlığı (BMELV) ile Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisince (BVL) yürütülmektedir.

Gıda, Tarım ve Tüketici Koruma Bakanlığı (BMELV), bünyesinde gıda ve yem güvenliği, hayvan sağlığı ve refahı ile ilgili konularda 3 nolu departman ve bitki sağlığına ilişkin konularda 5 nolu departman bulunmaktadır. 3 nolu departman kendi içinde Gıda Güvenliği Bölümü ile Hayvan Sağlığı ve Gıda Hijyeni Bölümü olarak 2 alt bölüme ayrılmıştır.

Gıda Güvenliği Bölümü içerisinde koordinasyon birimi, gıda ve gıda katkı maddeleri birimi, gıda maddelerinde kalıntı ve kontaminant birimi, gıda mevzuat birimi, gıda izleme ve kriz yönetimi birimi, kozmetik, tütün ve diğer ürünler ile ilgilenen birim ve hayvan besleme ve yem maddeleri ile ilgili birimler mevcut bulunmaktadır.

Hayvan Sağlığı ve Gıda Hijyeni Bölümü bünyesinde ise hayvan refahı birimi, hayvan yetiştiriciliği ve işletme birimi, hayvan hastalıkları birimi, ticareti etkileyen hayvan hastalıkları ile ilgili ulusal kriz merkezi, hayvansal kökenli gıdalar, veteriner ilaçlar ve kalıntılar ile ilgili birim, hukuki işler birimi, gıda hijyeni ve hayvansal gıdalarda ticaret birimi, et hijyeni birimi olmak üzere 8 alt birim bulunmaktadır.

Tarım ve Tüketici Koruma Bakanlığı (BMELV), tüketici ve gıda politikası kurulu, tarımsal politika, sürdürülebilir tarım ve kırsal bölgelerin kalkındırılması kurulu ile genetik kaynaklar kurulu olmak üzere 3 adet bilimsel danışma kurulundan bilgi desteği almaktadır (European Commission, 2006e).

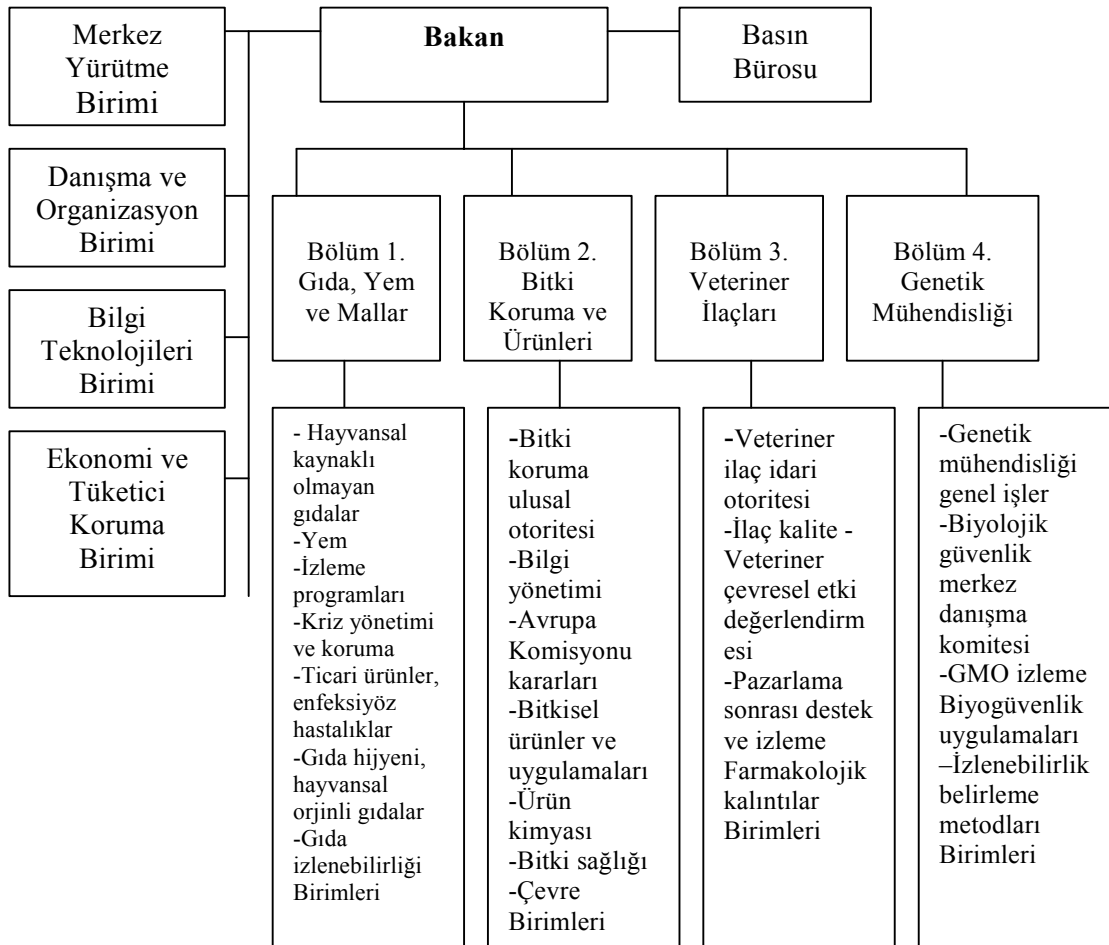
Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisi (BVL) 2002 yılında kurulmuş olup, çok geniş bir alanda sorumlulukları bulunan bir kurumdur. Gıda güvenliği, veteriner işleri ve tüketici koruma gibi konulardaki hizmetleri Bakanlık ile işbirliği içerisinde yürütmektedir. BVL Berlin, Bonn ve Braunschweig'ta bulunan 3 ayrı merkezi birime ayrılmıştır. Berlin'de Veteriner İlaçları, Gıda ve Yem Kontrol Hizmetleri Otoritesi, Bonn'da Gıda ve Yem Güvenliği Birimi ve Braunschweig'ta Bitki Koruma ve Bitkisel Ürünler Otoritesi bulunmaktadır.

Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisi (BVL), 4 ayrı bölüm ve 1 grup şeklinde organize olmuştur. Bunlar; gıda, yem maddeleri ve ticari ürünleri ile ilgili bölüm, bitki sağlığı ve bitkisel ürünler ile ilgili bölüm, veteriner ilaçları ile ilgili bölüm, genetik mühendisliği ile ilgili bölüm ve analizler ile ilgili gruptur.

Almanya'da eyalet düzeyinde gıda ve veterinerlik ile ilgili işler 3 düzeyde ele alınmaktadır. 16 adet eyalette gıda, yem ve veterinerlik alanlarında kontrol, koordinasyon, planlama ve yönetimle ilgili Gıda Kontrol, Yem ve Veteriner İşleri Otoritesi mevcuttur. Bazı eyaletler (5 adet) iller düzeyinde bölümlendirilmiş olup buralardaki otoritenin başı il valisidir. Ayrıca bu alanda yetkili ilçe ve belediye düzeyinde otorite olan birimlerde bulunmaktadır. Sayıları 463 adet olan bu taşra teşkilatlarında halk sağlığı, gıda kontrol ve veterinerlik ile ilgili uygulama ve kontroller yapılmaktadır.

Almanya’da Tarım Bakanlığı Teşkilatı, Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisi şeklinde yapılandırılmıştır. Almanya’daki organizasyon yapısına ilişkin Şekil 1.4 aşağıda sunulmuştur (European Commission, 2006e).

Şekil 1.4 Almanya Tüketici Koruma ve Gıda Güvenliği Federal Ofisi Organizasyon Yapısı

1.2.7.6 Malta

Yüzölçümü 316 km² ve nüfusu 404.000 kişi olan Malta'da kişi başına düşen milli gelir 16.500 € düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %7,3 olan Malta'da istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %3,0, %22,0 ve %75,0 olarak bildirilmektedir. Malta'nın AB ile Müzakerelere başlama kararı Aralık 1999 tarihinde alınmış olup, müzakerelere Aralık 2001 tarihinde başlanmış ve nihai olarak Aralık 2002 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Malta'nın dış ticaretinde ithalat değeri AB-25 ülkeleri ve 3. ülkeler için sırasıyla 2.167 milyon € ve 724 milyon € iken ihracat değeri 943 milyon € ve 886 milyon € seviyesinde bulunmaktadır. Malta AB'ne 2004 yılı itibariyle tam üyelik statüsü kazanmıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Müzakere Pozisyonu

İlgili düzenleme: Malta 1251/1999/EC, sayılı bazı ekilebilir ürün (tarla bitkileri) için üreticilerin desteklenmesine ilişkin ödeme sistemini düzenleyen tüzük kapsamında, buğday, durum buğdayı, arpa, yulaf, çavdar, süpürge darısı, esmer buğday, akdarı, kuş yemi, mısır, kolza tohumu, liflik keten, keten tohumu, ayçiçeği, soya tohumu, bezelye, barbunya, tatlı bakla ekiminin desteklenmesi bakımından ekilebilir 4500 hektarlık bir baz alan talep etmiştir. Bu talepleri sonucunda geniş getiren hayvanlar ve tavşanlar için yeterli yemin elde edilebileceği belirtilmiştir.

İlgili düzenleme: 64/433/EEC sayılı taze etin Birlik içi ticaretini etkileyen sağlık problemlerine ilişkin Direktif ile ilgili tüzüğün 3 (1). maddesi, 77/99/EC sayılı et ürünlerinin Birlik içi ticaretini etkileyen sağlık problemlerine ilişkin Direktif ile ilgili tüzüğün 3 (1). maddesi kapsamında ve 94/65EC sayılı kıyma ve et karışımlarının üretimi ve piyasaya arzı ile ilgili Direktif ve ilgili tüzüğün 3(1b) (i), ve (ii). bentleri kapsamında kesim, parçalama ve işleme tesislerinin yeniden yapılandırılması için 2009'a kadar geçiş süresi talep edilmiştir.

Malta AB'ne üye diğer ülkeler ile üçüncü ülkelere yapılacak hayvan ve hayvansal ürün ithalatına karşı uygulanmakta olan mevcut kısıtlamaların devam etmesini talep etmiştir.

İlgili düzenleme: 71/118/EEC sayılı taze tavuk etinin Birlik içi ticaretini etkileyen sağlık problemlerine ilişkin direktif ile ilgili tüzüğün 3(1a), (1b) bentleri, 91/495/EEC sayılı tavşan ve av etinin üretilmesi ve piyasaya arzını etkileyen sağlık sorunları ile ilgili direktif ve ilgili tüzüğün 3(1). maddesi kapsamında ise aynı yeniden yapılandırmalar için 2006'ya kadar geçiş süresi istenmiştir.

İlgili düzenleme: 92/46/EEC sayılı çiğ süt, ısıtılmış süt ve süt ürünlerinin üretimi ve muhafazasına dair sağlık kurallarına ilişkin direktif ve ilgili tüzüğün 3(1b) ile 5(2). maddeleri kapsamında, mandıra ve çiftliklerin yeniden yapılandırılması ve sürülerde mastitis hastalığının takibine ilişkin olarak Ocak 2009'a kadar geçiş süresi talep edilmiştir. Söz konusu tesislerin katılımdan en geç altı ay önce yeniden yapılandırmayla ilgili planlarını sunmaları gerektiği aksi halde katılımı birlikte kapatılacakları ve küçük ölçekli işletmelerin ise ürünlerini sadece yerli pazara arz edebilecekleri belirtilmiştir.

İlgili düzenleme: 97/747/EC sayılı bazı hayvansal ürünlerdeki madde ve kalıntıların incelenmesine ilişkin örnekleme seviyeleri ile sıklık oranlarının belirlenmesine ilişkin karar ve ilgili tüzüğün 1. maddesi kapsamında yumurta ve süttan alınacak asgari örnekleme sayısına ilişkin muafiyet talep edilmiştir. Malta'da geçerli testleri yapabilecek yeterli bilimsel tecrübe ve teknik donanım olmaması nedeni ile bu gerekçe gösterilmiştir.

Ayrıca, 91/630/EEC sayılı domuzların korunmasına dair gerekli asgari standartlara ilişkin direktifin öngördüğü şartların yerine getirilmesi için 2005'e kadar geçiş süresi istenmiş, 88/166/EEC sayılı folluklarda kuluçkaya yatan kümes hayvanlarına dair asgari standartlara dair Direktifi hayata geçirmek için Ocak 2006'ya kadar ek süre talep edilmiştir (İKV, 2005).

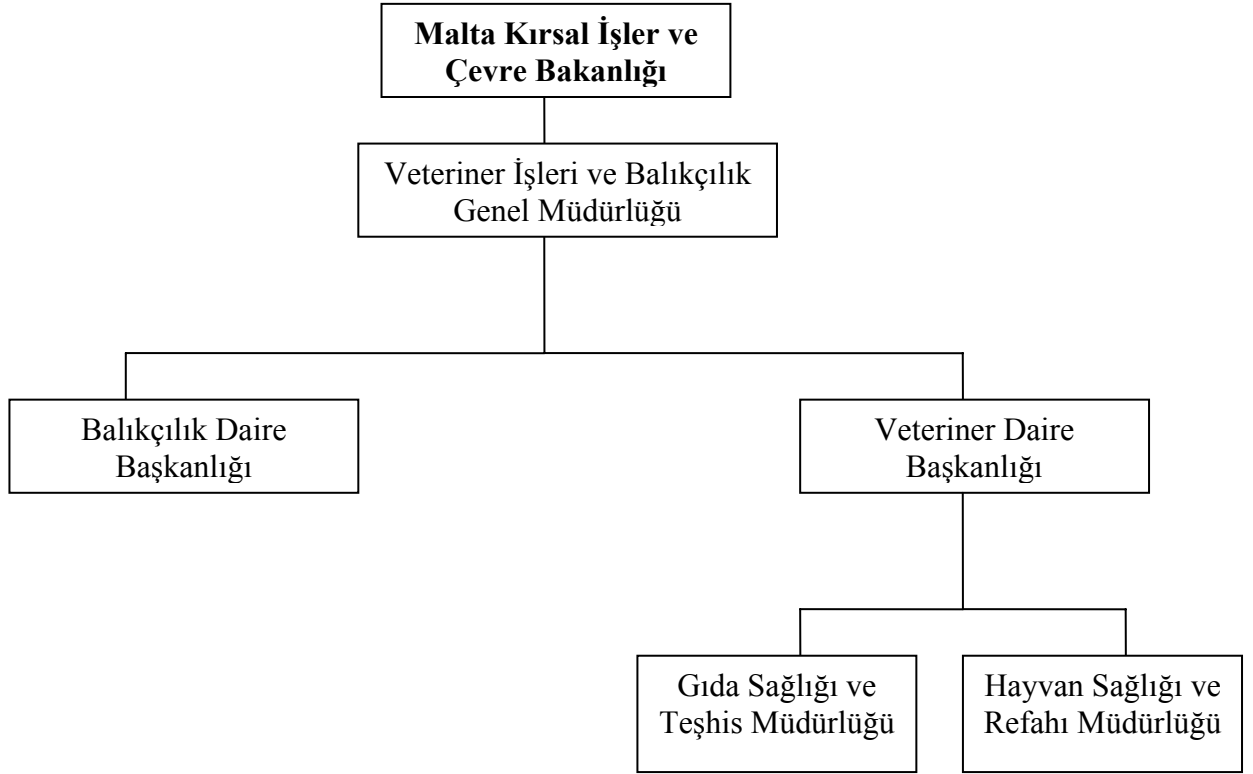
Diğer taraftan, Malta 90/667/EEC sayılı hayvan atıklarının ortadan kaldırılması ve işlenmesi, piyasaya sürülmesi ve balık kökenli veya hayvan yemlerinde patojen olmasının önlenmesi için gerekli olan veterinerlik kurallarını ortaya koyan ve 90/425/EEC sayılı direktifi değiştiren Direktif ve ilgili tüzüğün 4 ve 5. maddeleri kapsamında eritme haricinde yakma yöntemi ile az ve çok riskli maddelerin kontrollü şekilde ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenleme talep etmiştir.

Malta Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığı; Hayvan sağlığı, hayvan refahı, gıda güvenliği ve bitki sağlığı konularında, Yetişkin ve Toplum Sağlığı Koruma Bakanlığı ile birlikte sorumlu bulunmaktadır. Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığı, Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü ile Bitki Sağlığı Direktörlüğünden, Yetişkin Toplum Sağlığı Koruma Bakanlığı ise Halk Sağlığı Müdürlüğü bölümlerinden oluşmuştur. Gıda Güvenliği konusunda iki Bakanlık arasındaki koordinasyonu “Gıda Güvenliği Komisyonu” sağlamaktadır. Bu alanda, teknik ve bilimsel tavsiyeler Malta Standartlar Otoritesi tarafından yapılmaktadır.

Malta’da Hayvan Sağlığı ve Refahı, Bitki Sağlığı, Yem ve Gıda Güvenliği konularında uzman otoriteler; Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığı, Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü, Yetişkin ve Toplum Sağlığı Bakanlığı, Bitki Sağlığı Müdürlüğü, Gıda Güvenliği Komisyonu ve Malta Standartlar Otoritesi’dir.

Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığına doğrudan bağlı bulunan Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü’nün altında Balıkçılık Daire Başkanlığı ve Veteriner Daire Başkanlığı bulunmaktadır. Veteriner Daire Başkanlığına bağlı olarak ise hayvan sağlığı ve refahı ile ilgili sorumluluğu bulunan Hayvan Sağlığı ve Refahı Müdürlüğü ile veteriner halk sağlığı, yem maddeleri, veteriner ilaçları ve kalıntılar ile laboratuvar analizlerinden sorumlu olan Gıda Sağlığı ve Teşhis Müdürlüğü isimli 2 adet müdürlük bulunmaktadır. Uluslararası ve yerel mevzuatların koordinasyonu ve ithalatta hayvanların ve hayvansal gıdaların kontrollerinden Veteriner Daire Başkanlığı sorumludur. Malta Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü’nün mevcut organizasyon yapısına ilişkin Şekil 1.5 aşağıda verilmiştir (European Commission, 2006f).

Şekil 1.5 Malta Kırsal İşler ve Çevre Bakanlığına Bağlı Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü'nün Organizasyon Yapısı

Malta’da gıda güvenliği konusunda sorumluluğu bulunan tüm otoritelerin çalışmalarını koordine etmek için 2002 yılında kurulan Gıda Güvenliği Komisyonu bağımsız bir yapıya sahip bulunmaktadır. Komisyon gıda zinciri ve riskli alanların yönetimi ve risk değerlendirmelerini de kapsayan bir alanda hizmet vermektedir.

Ülkede laboratuvar hizmetleri; Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü altında faaliyet gösteren Veteriner Teşhis Laboratuvarı ve Halk Sağlığı Müdürlüğü’nün altında hizmet veren Halk Sağlığı Laboratuvarı tarafından sağlanmaktadır. Halk Sağlığı Laboratuvarı sadece gıda hijyeni resmi kontrolleri için numune alma ve analizleri konusunda görevlendirilmiştir. Laboratuvar Mikrobiyoloji ve Biyokimya olmak üzere iki bölümünden oluşmaktadır. Veteriner ilaçları ve pestisit kalıntıları ile ilgili analizlerin büyük çoğunluğu, İtalya ve İngiltere’de bulunan sözleşmeli özel laboratuvarlarda yapılmaktadır (European Commission, 2006f).

Hayvan sağlığında uzman otorite Kırsal İşler ve evre Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü'dr. Bu Genel Müdürlük, hayvan sağlığı, hayvan refahı, hayvan hastalıklarının denetim, izleme ve kontrol programlarının uygulanması, işletme kayıtları, hayvanların tanımlanması, hayvan hareketlerinin kontrolleri ve hayvancılık veri tabanının sürdürülmesinden sorumlu bulunmaktadır. Hayvan sağlığı ve refahı, gıda güvenliği, kamu mezbahalarının işletimi, canlı hayvan popülasyonu ve hayvan hareketleri kayıtlarının tutulması ile ilgili hükümlerin yerine getirilmesinden Tarım ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü bünyesindeki Veteriner Dairesi Başkanlığı sorumludur. Daire, Hayvan Sağlığı ve Refahı Müdürlüğü, Gıda Sağlığı ve Teşhis Müdürlüğü, Veteriner Halk Sağlığı Bölümü, Laboratuvar Hizmetleri Bölümü ve Uluslararası Sağlık Bölümünden oluşmaktadır.

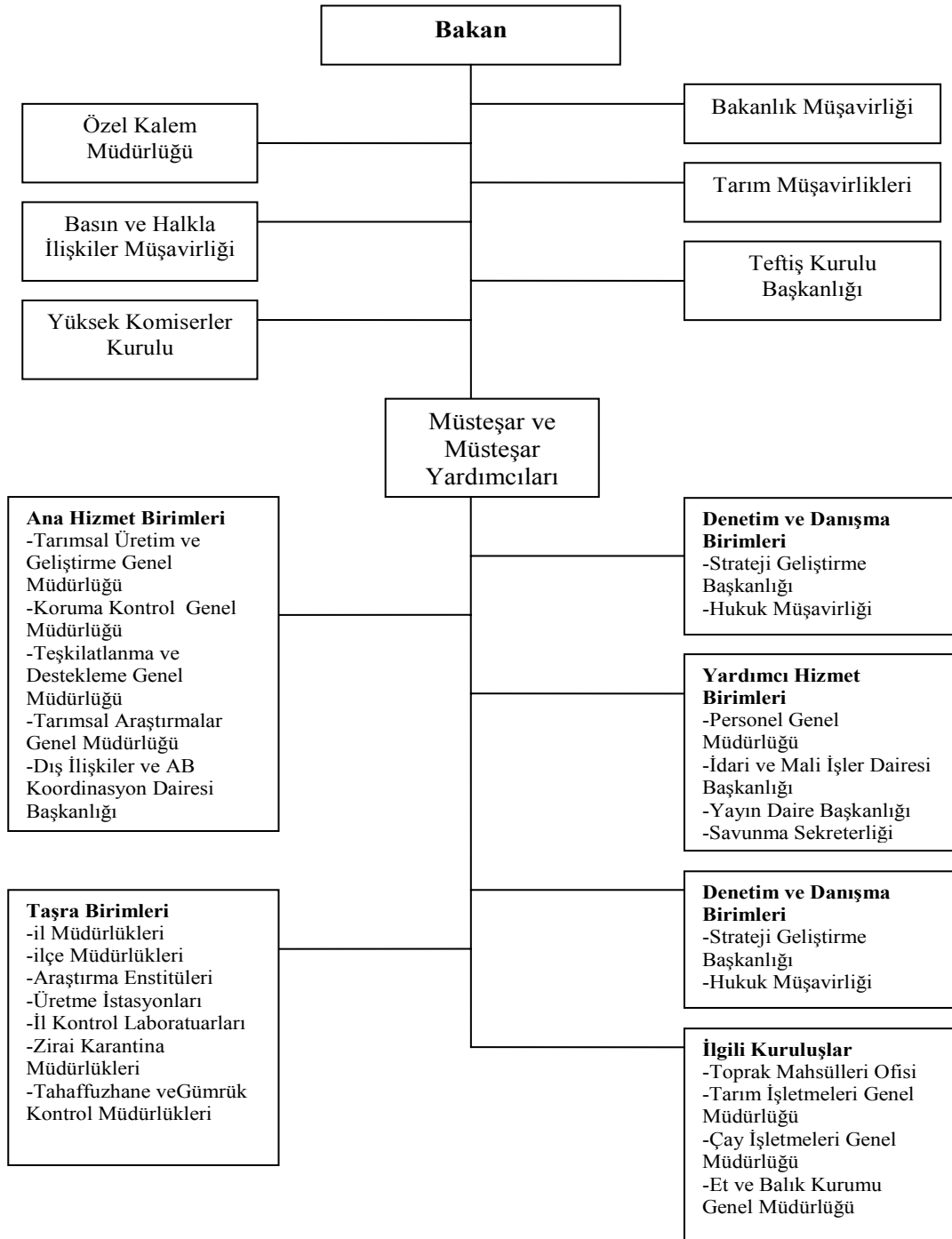
Veteriner Dairesi Başkanlığı, bu kapsamda temel gıda üretimi, endüstriyel işlemler, depolama, dağıtım ve satışa kadar (ahırdan sofraya gıda güvenliği) ile ilgili kontrol ve uygulamalar, canlı hayvan, hayvansal ürünler, sperm, yumurta ve embriyo ithalat ve ihracat denetimleri, hayvanların tanımlanması, sertifikasyon, liman, havaalanı ve sınır kontrol noktaları, hayvan sağlığı kontrolü, hastalık izleme ve bildirimi, hayvan refahı uygulamaları, veteriner halk sağlığı, laboratuvar hizmetleri ve analizleri, veteriner ilaç ve kalıntı izleme, hayvan besleme, ıslah ve zootekni konuları ile ilgili AB mktesebatinin uygulanmasından sorumlu bulunmaktadır.

1.2.7.7 Türkiye'de TKB'nın Mevcut Organizasyon Yapısı

Yzlm 783.562 km² ve nüfusu 72.065.000 kişi olan Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir satın alma gücü paritesine göre 6.500  düzeyindedir. Genel işsizlik oranı %10,3 olan Türkiye'de istihdamın sektörel dağılımı tarım, sanayi ve hizmetler sektörü için sırasıyla %28,0, %19,8 ve %52,2 olarak bildirilmektedir. Avrupa Konseyince 17 Aralık 2004 tarihinde alınan kararla üyelik görüşmelerine başlayan Türkiye'nin AB ile Müzakerelere başlama kararı 3 Ekim 2005 tarihinde verilmiştir. Tarama süreci ise 20 Ekim 2005'te başlamıştır (Dilekli ve Eraslan, 2007).

Türkiye’de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın hizmet birimleri, bağlı kuruluşlar ile merkez ve taşra teşkilat yapısına ilişkin Şekil 1.4 aşağıda sunulmuştur (İnan ve ark., 2005).

Şekil 1.6 Türkiye TKB Merkez ve Taşra Teşkilatının Mevcut Organizasyon Şeması

1.3 Konu ile ilgili Bilimsel Çalışmalar

Aral (1995), bu çalışmada Avrupa Birliğine giriş sürecinde OTP karşısında Türkiye'nin mevcut hayvancılık politikalarını ele alarak AB ile Türkiye arasında karşılaştırmalara yer vermiştir. Çalışmada ayrıca, AB'nde olduğu gibi hayvan üreticisi ve yetiştiricilerinin örgütlenmelerine gereken önemin verilerek, üretim alt sektörlerini dikkate alan ihtisas kooperatiflerine yönelmenin gerekliliği vurgulanmıştır.

Aral (1996), tarafından yapılan bu çalışmada, Avrupa Birliğine giriş sürecinde Türkiye'de hayvancılık politikaları ve alınması gerekli önlemler üzerinde durulmuştur. Ayrıca, devletin ekonomik faaliyet alanlarında giderek küçüldüğünü, bu nedenle kırsal ekonomik yapının rasyonelleştirilmesinde, devletin düzenleyici ve yol göstericiliğini etkin kılan kamu örgütlenmelerinin yeniden yapılandırılması gerektiğini, çünkü hayvancılığı önemli bir çıkmaza götüren nedenlerden birisinin de 1983'de Tarım ve Köyişleri Bakanlığındaki sektörel yapılanmanın kaldırılması olduğu vurgulanmıştır.

Aral ve Sakarya (1989), yaptıkları çalışmada Avrupa Topluluğu ile entegrasyonda Türkiye hayvancılığını geniş kapsamda ele alarak, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesinde ve sorunların çözümüne ilişkin politikaların neler olması gerektiği konusunda önemli fikirler ortaya koymuşlardır. Hayvancılık sektörü açısından Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasındaki işletme yapı ve büyüklükleri, verimlilik düzeyleri ve izlenen politikalar arasındaki farklılıkları ortaya koymuşlar ve bu tespitlere göre sektörün AB'ne entegrasyonunun güç olduğunu belirtmişlerdir.

Beşe (1981), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türk Veteriner Hekimliği ve veteriner hekimlik hizmetleri Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren incelenmiş ve 1980 öncesi dönemdeki yapı ile ilgili önemli bilgiler sunulmuştur.

Çetin (2002), çalışmasında OTP'nin genel esasları, ortak piyasa düzenlemeleri, OTP'na uyumla ilgili Türkiye'nin yapması gerekli yapısal ve yasal düzenlemeleri detaylı olarak ortaya koymuştur.

Emektaş (1995), tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada, Avrupa Topluluğuna entegrasyon sürecinde Türkiye hayvancılığının karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada hayvancılık sektöründe üretici örgütlenmesi, verimlilik ve standardizasyon için yapısal değişimin bir an önce sağlanması önerilmiştir.

Fişek (1979), çalışmasında yönetim biliminin tanımı, kapsam, nitelik ve yöntemi, iş bölümü, örgüt kuramları, yönetsel örgütlenmenin araçları ile ilgili bilgiler vererek, merkezci örgütlenmenin yerine örgüt içi otorite dağılımının daha çok etkinliğe dönük biçimde yeniden düzenlenmesi gerektiğini, örgütlenme sorununa eğilirken, örgütsel etkinlik ve verimli çalışmanın ön koşulunun görev, yetki, hak ve sorumlulukları kesin çizgilerle ayrılmış kademelerden oluşan biçimsel bir hiyerarşinin olması gerektiğini vurgulamıştır.

Güler (2006), çalışmasında Türkiye'nin AB'ye katılma sürecinde, süt sektörünün Ortak Tarım Politikasına uyumu ve rekabet edebilirliği üzerine sektörün uzmanları ve üreticilerle DELPHI anket çalışması yapmış, buna göre süt sektörünün sorunları, OTP'ye uyum öncesi ve sonrası alınması gereken önlemleri inceleyerek süt sektöründe özel ve kamu kuruluşlarının yetersizliğini ortaya koymuştur.

Hekimoğlu (1989), tarafından yapılan çalışmada hayvan ve hayvansal ürünler destekleme politikalarının AET ve Türkiye'deki yapısı incelenerek, Türkiye'de hayvancılığın geliştirilmesi ve işletmelerin modernizasyonu için AET'de bulunmakta olan FEOGA benzeri bir fon kurulup çalıştırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Kılıç (2006), tarafından yapılan doktora tez çalışmasında, Almanya'da sığır ve dana eti ortak piyasa düzeni incelenerek, Türkiye'de OTP'na uyumda yeni

yapılanmalara ve yapısal reformlara bir an önce gidilmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Oluç (1978), işletme yönetimi ve organizasyonu ile ilgili çalışmasında işletme yönetimi, kuruluş yeri, hukuki organizasyon ve işletme içi organizasyon vb. konuları inceleyerek, organizasyonu, insanların ve fiziksel araç ve imkanların herhangi bir amaç veya planı gerçekleştirecek şekilde belirlemek ve gruplar halinde düzenleyerek hizmete konulması olarak tanımlamış ve bu gruplar arasındaki yetki ve sorumluluğun iyi sınırlarla belirlenmesi gerektiğini aksi takdirde görevlerin tam olarak yerine getirilemeyeceğini ve bir çıkmaza sürüklenebileceğini ifade etmiştir.

Sakarya (1989), tarafından yapılan çalışmada Avrupa Topluluğu ile entegrasyonda hayvancılık, hayvan ve hayvansal ürünler hayvancılığa dayalı sanayi açısından incelenmiş ve alınması gereken tedbirler ortaya konularak, Türkiye’de hayvancılık sektörünün Avrupa Topluluğu hayvancılığı ile üretim, teknoloji, verimlilik, işletme ölçeği, standardizasyon, pazarlama sistemi gibi önemli yapısal farklılıkları nedeniyle entegrasyonun ilk yıllarında ciddi rekabet sorunlarıyla karşılaşılabilmesi belirtilmiştir.

Sakarya (1990), tarafından yapılan çalışmada Avrupa Topluluğu ile Entegrasyonda Türkiye Hayvancılığı üzerinde durulmuş, Topluluk ve Türkiye’de karşılaşılan sorunlar ortaya konularak, alınması gerekli tedbirler belirtilmiştir. Ayrıca, kamu kesiminde hayvancılığın teknik ve sağlık hizmetlerinin kendi içinde özel ve kooperatif kesimi örgütlenmesine paralel olarak örgütlenmesinin, hayvancılık sektörünü harekete geçirecek önemli bir itici güç olacağı ifade edilmiştir.

Sakarya (1993), tarafından yapılan çalışmada, Hayvancılık Sektöründe örgütlenme ve destekleme politikaları incelenerek, hayvancılıkta var olan potansiyeli harekete geçirmenin ön koşulunun, çeşitli bakanlıklar arasında yer alan hayvancılığa sağlık, teknik ve ekonomik alanda hizmet veren kamu kurum ve iktisadi devlet teşebbüslerinin bütünleşmesini sağlayacak yeni bir organizasyonun olması gerektiği ortaya konulmuştur.

Sakarya (2005), tarafından yapılan Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde, Hayvancılıkta Kamu Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması isimli çalışmada; TKB’nda mevcut olan fonksiyonel örgüt yapılanmasının, kırsal ekonomik yapıyı oluşturan, ancak benzer özellikler taşımayan sektörlerde sadece üretim, koruma, ıslah, mücadele, planlama ve koordinasyon gibi fonksiyonlar dikkate alınarak ortaya çıkarıldığı, böylelikle hizmet verimi düşük, maliyeti yüksek ve hantal bir kamu örgüt yapısının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Sakarya ve Uysal (2000), bu çalışmada, Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerini tarihsel bir süreçte ele alarak, Avrupa Birliği OTP ve OPD’leri hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca Avrupa Birliği ve Türkiye’de hayvancılığın ülke ekonomisindeki yeri ve öneminden bahsedilerek, Avrupa Birliği ile Türkiye hayvancılığının mevcut durumu, üretim, işletme yapıları, tüketim, verimlilik, hayvancılık politikaları, örgütlenme vb. konular karşılaştırmalı olarak incelenmiş, sektörün rekabet durumu, hayvancılık politikaları ve OTP’na uyumla ilgili öneriler getirilmiştir.

Tayşi (1998), tarafından yapılan çalışmada TKB’nın merkezi örgüt yapısının geçirdiği evreler ortaya konarak, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu tarihten günümüze kadar geçen dönemde bakanlığın kuruluşu ile merkezi örgüt yapısındaki değişiklikler işletme yönetimi ve organizasyon ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmada sonuç olarak; Tarım Bakanlığının, gittikçe büyüyen, gelişen, hantallaşan ve karmaşık bir hale gelen devlet bürokrasisi ile ulusal kalkınmayı negatif yönde etkileyen, köstekleyen bir yapıya dönüştüğü vurgulanmıştır.

TKB (1985), Bakanlık birimlerinin kuruluş ve çalışmaları hakkında bilgiler verilerek merkez ve taşra teşkilatının yeniden düzenlenmesi hakkında inceleme yapılmıştır. Çalışmada Bakanlık teşkilatının yeniden düzenlenmesindeki hedeflerin başında Bakanlığın teknik ve rutin hizmetler yerine bir temel politika bakanlığına dönüştürülmesinin esas alındığı ve ana hizmet birimlerinin konu ve ürün bazından ayrılarak temel fonksiyon birimleri olarak yeniden organize edildiği belirtilmiştir.

Bu araştırmada, Türkiye’deki Veteriner mevzuatının AB müktesebatı içinde ağırlıklı bir yeri olan veteriner mevzuatı ile karşılaştırılarak, TKB’nın mevcut kamu örgüt yapısının yeniden yapılanmasında AB’ne uyumla ilgili alınması gereken tedbirlerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, günümüzde AB müktesebatına uyumda kamuda veteriner hizmetlerinin yeniden yapılandırılması ile ilgili çalışmalarının yoğunlaşması ve Türkiye’de 1984 yılından itibaren uygulanan kamu veteriner hizmetlerinin etkinliği konusunda yapılan değerlendirmeler dışında kantitatif nitelikte bir çalışma olmaması nedeniyle böyle bir çalışma gerekli grlmştir. Bu araştırmada, hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren sanayici ve üreticiler ile sektörde kamu hizmeti veren veteriner hekimler ve uzmanlarla yapılan anket çalışması sonucu konuya ilişkin elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca, çalışmada yapılan anket uygulamasına paralel olarak AB’ne ye kimi ülke örnekleri verilerek konu irdelenmiş ve Türkiye için AB mevzuatına uygun kamu örgütlenme yapısı ve hayvancılıkta etkin bir veteriner hizmet yapısı için öneriler getirilmiştir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1 Gereç

Araştırmanın gerecini, ankete katılmayı gönüllü olarak kabul eden kişiler içinden tesadüfî rasgele örnekleme yoluyla seçilen; kamuda çalışan veteriner hekimler, sektör uzmanları, sanayiciler ve üreticiler ile bu kesimlerden anket yoluyla toplanan veriler oluşturmuştur. Yapılan anket çalışmasında, kamuda çalışan veteriner hekimlerden 48 kişi, sektör uzmanlarından 50 kişi, sanayicilerden 30 kişi ve üreticilerden 77 kişi olmak üzere 205 kişi üzerinde anket uygulanmıştır.

Çalışmada, konuyla ilgili olarak ayrıca, yerli ve yabancı literatür, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DPT Kalkınma Planları Alt Komisyon Raporları, TÜİK verileri, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM), Avrupa Birliği Genel Sekreterliği vb. kuruluşların sektörle ilgili rapor, sempozyum ve kongre tebliğleri ve araştırma verileri de materyal olarak kullanılmıştır.

Diğer taraftan yapılan araştırmada Avrupa Birliği ile ilgili verilerin ve bilgilerin elde edilmesinde; AB Müktesebatı, Komisyon Raporları, Veteriner Mevzuatı ve OTP ile ilgili tüzükler, direktifler vb. kaynaklardan yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

Geniş çaplı literatür araştırmasına dayalı olan bu çalışma, iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşamada; Türkiye’de hayvancılığın mevcut durumu, yapısal sorunlar ortaya konularak, kamu kesiminde veteriner hizmetlerinin Cumhuriyetin ilanında günümüze kadar merkezi örgüt yapısının geçirdiği evreler detaylı olarak incelenmiştir. Kamu örgüt yapısındaki bu değişimler yönetim biliminin öngördüğü organizasyon ve metot araştırma teknikleri açısından da değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada; ülkemizde uluslararası antlaşmalar ve AB mevzuatına göre olması gereken kamu veteriner hizmet örgüt yapısı ortaya konarak Birliğe üye ve Türkiye ile benzer sosyo-ekonomik yapıya sahip olan kimi ülke örnekleri ele alınarak karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

AB'ne uyum sürecinde hayvancılık sektöründe yer alan grupların görüşlerini almak için anket çalışmaları yapılmış olup, Anketin başarılı olması için öncelikle sektörün mevcut durumu, sorunlar, uzman kişi ve uzman kurumlarla ön görüşmelerde bulunulmuştur. Sektörde hangi gruplara anket sorularının yöneltileceği tespit edilerek kamuda çalışan veteriner hekimler, sektörde çalışan yada emekli uzman kişiler, hayvan üreticileri ve hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren sanayici kesime yönelik sorular hazırlanıp anket çalışması yapılmıştır.

Anket çalışmasına, 1980 öncesi ve sonrası kamuda çalışan veteriner hekimler ile uzman veteriner hekimler dahil edilmiştir. Anket uygulanacak hedef kitle (üretici, sanayici, kamuda çalışan veteriner hekimler) üzerinde ön anket çalışması yapılmış ve daha sonra sahaya dönük anket çalışmasına gidilmiştir.

Anketlerden elde edilen verilerin bilgisayar ortamında değerlendirilmesinde ve yapılan hesaplamalarda Microsoft Excel ve SPSS for Windows 11.5 programlarından faydalanılmış ve çıkan sonuçlara göre yorumlarda bulunulmuştur.

3. BULGULAR

3.1 Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Bulguları

Kamuda istihdam edilen veteriner hekimlerden ankete katılan toplam 48 kişinin; 11'i kadın (%22,9), 37'si erkek (%77,1) olup, 1'i (%2,1) Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 18'i (%37,5) Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 13'ü (%27,1) Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 6'sı (%12,5) İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 1'i (%2,1) Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 3'ü (%6,2) Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 5'i (%10,4) Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 1'i (%2,1) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Mezunudur.

Yapılan anket çalışmasında, veteriner hekimlerin ortalama 17 yıllık bir iş deneyimleri olduğu ve 7 kişinin (%14,6) yurt içinde ve 1 kişinin (%2,1) yurt dışında doktora eğitimi aldığı belirlenmiştir.

Çalıştığınız kurumun yurt dışı ile ortak çalışması (teknik bilgi, eğitim, araştırma projesi vb.) var mı? sorusuna karşılık, veteriner hekimlerden 5'i (%10,4) evet, 43'ü ise (%89,6) hayır yanıtını vermiştir.

Veteriner hekimlik ve AB'ne uyumla ilgili gelişmeleri izleme konusunda 7 kişi (%14,6) yakından izlediğini, 27 kişi (%56,2) kısmen takip ettiğini ve 14 kişi (%29,2) ise hiç takip etmediğini ifade etmişlerdir.

Kamu veteriner hekimleri içinde son 5 yıllık dönemde eğitsel programlara 7 kişinin (%14,6) hiç katılmadığı, 41 kişinin ise (%85,4) katıldıkları belirlenmiştir.

Eğitsel programlara katılan 41 veteriner hekimin katılmış olduğu eğitim faaliyetlerini gösteren Tablo 3.1 aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Veteriner Hekimlerin Katılmış Olduğu Eğitim Programları ve Sıklığı

Eğitim Programları	Kişi	Ortalama Katılım Sıklığı
Hizmet içi eğitim	35	3,2
Seminer-konferans-sempozyum	28	3,0
Yurt dışı eğitim	3	2
Kurslar	18	1,9

Tarım ve Köyişleri Bakanlığında çalışan uzman veteriner hekim sayısını 3 kişi (%6,3) yeterli bulurken, 41 kişi (%85,4) yetersiz bulmuş, 4 kişi (%8,3) ise fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Kamu veteriner hekimleri, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında bilimsel yeterliliklerini 42 kişi (%87,5) yetersiz olarak görmekte olup, 4 kişi (%8,3) yeterli bulmakta, 2 kişi (%4,2) ise fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

Bilimsel yeterliliklerini yetersiz bulduğunu belirten kamu veteriner hekimlerinin, %40,5'i bunun veteriner hekimlerin mevcut eğitim sisteminden kaynaklandığını, %45,2'si veteriner hekimlerin kamudaki örgütlenme yapısından kaynaklandığını belirtmiş olup, %14,3'ü ise diğer seçeneğini işaretlemişlerdir.

Diğer seçeneğini işaretleyenlerin nedenleri arasında;

- Veteriner hekimlikte uzmanlık alanları olmalı ve bu alanlarda çalıştırılması,
- Yeteri kadar kursların ve seminerlerin olmaması,
- Bilimsel çalışma ve eğitim çalışmalarının yetersiz olması,
- Ücret, yetki durumunun yetersiz olması ve insan faktörü yer almaktadır.

TKB'nın yurt dışı kaynaklı projelerinin Türkiye hayvancılığını ne ölçüde geliştirdiği konusunda kamuda çalışan veteriner hekimlerin, %79,2'si yeterince katkısı olmadığını, %2,1 oldukça etkili olduğunu, %18,7'si ise fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

Kamuda çalışan veteriner hekimlerce 1984 öncesine göre TKB'nin etkinliklerinin değerlendirilmesine ilişkin veriler Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2 Veteriner Hekimlerin TKB'nın Etkinlikleri ile İlgili Değerlendirmesi

Etkinlik	Daha başarılı	n	Değişim olmamıştır.	n	Daha başarısız	n
Hastalıklarla mücadele	%15,2	7	%10,9	5	%73,9	34
Kamu hizmet maliyeti	%2,3	1	%29,5	13	%68,2	30
Bürokrasi etkinliği	%0,0	0	%17,8	8	%82,2	37
Araştırma Enst. sektörün sorunlarını çözmedeki etkinliği	%6,7	3	%17,8	8	%75,6	34
Gıda kontrol ve halk sağlığı	%22,2	10	%24,4	11	%53,3	24
Yemin kalite ve kontrolü	%20,0	9	%31,1	14	%48,9	22
Yayın hizmetleri	%22,2	10	%31,1	14	%46,7	21

Tabloda görüldüğü üzere, TKB'nin 1984 öncesine göre, bürokrasideki etkinliğini veteriner hekimlerin %82,2'si daha başarısız bulurken, araştırma enstitülerinin sektörün sorunlarını çözmedeki etkinliği, hastalıklarla mücadeledeki etkinliğini ise sırasıyla %75,6 ve %73,9'u daha başarısız bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca veteriner hekimlerin %68,2'si TKB'nin 1984 sonrası kamu hizmet maliyetinin arttığı vurgulamışlardır.

Ankete katılan veteriner hekimlerin, TKB'nın kamu da çalışan veteriner hekimlerle ilgili personel politikasını, 1984 öncesine göre değerlendirmelerine ilişkin veriler Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3 Veteriner Hekimlerin TKB'nın Personel Politikasına İlişkin Değerlendirmesi

Personel Politikaları	Daha Artmıştır	n	Değişim Olmamıştır	n	Daha Azalmıştır	n
Veteriner Hekimlerinin özlük hakları	-	0	%10,4	5	%89,6	43
Veteriner hekimlerinin yasal yetki ve sorumlulukları	%8,3	4	%18,8	9	%72,9	35
Fiziksel ve teknik olanaklar	%10,4	5	%14,6	7	%75,0	36
Hizmet içi eğitim	%2,1	1	%33,3	16	%64,6	31

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere ankete katılan veteriner hekimlerin %65-90 aralığındaki çoğunluğu 1984 sonrası TKB'nin kamu da çalışan veteriner hekimlerin özlük hakları, yasal yetki ve sorumlulukları, fiziksel ve teknik olanaklar ve hizmet içi eğitimlerinin, 1984 öncesine göre azaldığı yönünde görüş bildirmiştir.

Globalleşen dünyada ve AB sürecinde Türkiye'nin uzun vadeli ve istikrarlı bir "Ulusal hayvancılık" politikası konusunda ankete katılan veteriner hekimlerin %85,4'ü ulusal bir hayvancılık politikasının olmadığını belirtmişlerdir.

Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını, ankete katılan veteriner hekimlerin %93,7'si yetersiz bulmuştur. Bunun en önemli nedeni olarak yapılan çalışmaların tercüme düzeyinde kalması ve mesleki çatışmalardan dolayı uygulamaya geçilememesi gösterilmiştir.

Türkiye'ye komşu ülkelerin salgın hayvan hastalıkları açısından yarattığı risk dikkate alındığında kamuda hayvan sağlığı hizmetlerinin daha kapsamlı ve etkin olması açısından şu andaki kamu örgütlenme modeli yeterli midir? sorusuna, 3 kişi (%6,3) evet, 43 kişi (%89,6) hayır ve 2 kişi (%4,6) fikrim yok cevabını vermişlerdir.

Bu soruya hayır cevabını veren veteriner hekimlerin nedenleri arasında;

- 1984 öncesi teşkilatlanma yapısına dönülerek, bağımsız ve etkin bir Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.
- Veteriner Hekimlik hizmetlerinin ayrı bir Bakanlık çatısı altında yürütülmesi gerekmektedir.
- Meslek grupları arasında görev ve yetki karmaşası giderilmelidir.
- Ulusal veteriner servisi acilen kurulmalıdır şeklinde yanıtlar bulunmaktadır.

TKB'da istihdam edilen devlet veteriner hekimlerinin, veteriner hekim çalıştıran özel sektör kuruluşları ve serbest veteriner hekimleri denetim ve kontrolünü, ankete katılanların %87,5'i yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Denetimleri yetersiz bulanların nedenleri aşağıdaki hususları içermektedir;

- TKB'de veteriner hekim ve yardımcı personel sayısındaki yetersizlik.
- Yeterli denetim aracı ve ekipmanının olmaması.
- TKB'de bürokratik işlemlerdeki fazlalık ve insan faktörü.
- Yetki ve yaptırım gücündeki yetersizlik.
- İlgili mevzuattaki yetersizlikten dolayı diğer kurumlarla görev karmaşasının sürmesi.

3.2 Uzman Anket Bulguları

Yapılan anket çalışmasında; ankete katılan 50 uzmanın yaş ortalaması 47,9 olup ortalama mesleki deneyim süreleri 25 yıl olarak hesaplanmıştır. Anket çalışmasına katılan uzmanların tamamı Veteriner Fakültesi mezunu olup, 16 kişi ayrıca doktora eğitimi almıştır.

Anket çalışmasına katılan uzmanların, hayvancılık sektörünün fonksiyonlarını önem sırasına göre sıralamaları istendiğinde sırasıyla; kırsal kalkınmayı sağlaması, dengeli beslenmeyi sağlaması, istihdam sağlaması, stratejik önemi ve dış ticaret potansiyeli yer almaktadır.

Uzmanların %18'i 1984 sonrası Türkiye hayvancılığının 1984 öncesine göre daha çok gelecek vaat eden bir sektör haline geldiğini düşünürken, %81,5'i hayvancılığın 1984 öncesinde daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir.

Hayvancılık sektörünün durumunu 1984 öncesi dönemde daha iyi bulanların öne sürdüğü nedenler arasında;

- 1984 sonrası Bakanlık teşkilat yapısı ve organizasyonunun amaca ve çalışma alanına uygun olmaması,
- Yanlış hayvancılık politikalarının uygulanması,
- Kalkınma projelerinin uygulanmaması,
- 1984 yılında Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü kapatıldıktan sonra veteriner hekimlerin hak ve yetkilerini önemli ölçüde kaybetmeleri gösterilmiştir.

Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi amacıyla 1984'ten sonra kamuda yeniden yapılandırma (Tarım ve Köyişleri Bakanlığındaki reorganizasyon) uygulamalarının sonuçları itibariyle ne derece başarılı buluyorsunuz? Sorusuna uzmanların vermiş olduğu yanıtlar Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4 Ankete Katılan Uzmanların 1984 Sonrası Dönemde TKB’da Yapılan Reorganizasyon Hakkındaki Düşünceleri

Karar	Daha Başarılı	n	Değişim Olmamıştır	n	Daha Başarısız	n
Merkez –Taşra teşkilatlarının birleştirilmesi (Fonksiyonel örgütlenme)	%0,0	0	%8,0	4	%92	46
Veteriner teşkilatının kaldırılması	%4,0	2	%4,0	2	%92	46
Teşkilatlar arası koordinasyon	%4,0	2	%22,0	11	%74	37
Bazı veterinerlik hizmetlerinin özelleştirilmesine bağlı olarak hizmet etkinliğinin başarı derecesi	%10,0	5	%30	15	%60	30

Tabloya göre, uzmanların %92’si, 1984 sonrası dönemde TKB’da yapılan reorganizasyon ile merkez–taşra teşkilatlarının birleştirilmesi (Fonksiyonel Örgütlenme) ve veteriner teşkilatının kaldırılmasının Türkiye hayvancılığının gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi amacıyla 1984’ten sonra kamuda yeniden yapılandırma (reorganizasyon) döneminde verilen hizmetlerin etkinliğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusuna uzmanların vermiş olduğu yanıtlar Tablo 3.5’te verilmiştir.

Tablo 3.5 Ankete Katılan Uzmanların 1984 Sonrası Dönemde TKB’deki Hizmet Etkinliği İle İlgili Değerlendirmeleri

Hizmetler	Daha Başarılı	n	Değişim Olmamıştır	n	Daha Başarısız	n
Hastalıklarla mücadele	%8	4	%18	9	%74	37
Islah çalışmaları	%14	7	%22	11	%64	32
Kamu hizmet maliyeti	%10	5	%30	15	%60	30
Bürokrasi	%0	0	%30	15	%70	35
Hayvan hareketlerinin kontrolü	%4	2	%30	15	%66	33
Gıda kontrol ve halk sağlığı	%4	2	%36	18	%60	30
Yemin kalite ve denetimi	%28	14	%32	16	%40	20

Ankete katılan uzmanların 1984 sonrası dönemde TKB’deki hizmet etkinliği ile ilgili değerlendirmelerinde; hastalıklarla mücadelede %74 oranında, bürokrasi, hayvan hareketlerinin kontrolü, ıslah çalışmaları, kamu hizmet maliyeti, gıda kontrol ve halk sağlığı ile ilgili hizmetlerde ise %60-70 oranında başarısız bulunmuştur.

Anket çalışmasına katılan uzmanların %96'sı, SEK ve YEM sanayi AŞ'nin tamamen ve EBK'nin kısmen özelleştirilmesinin, hayvancılık sektörünü olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Uzmanlara göre özelleştirme ile hayvancılık sektöründe meydana gelen değişiklikler sırasıyla aşağıdaki hususları içermektedir:

- Ruhsatlı sanayi tesislerinin azlığı, üreticilere götürülen hizmeti yavaşlattığı gibi kaçak kesimi artırmaktadır.
- Bu kurumların özelleştirilmesi ile devletin piyasadaki fiyat politikalarındaki düzenleyici rolleri ortadan kalkmıştır. Üreticilerin hayvanlarını kestirecek yer bulamamaları ve çok düşük fiyatla elden çıkarmak durumunda kalmaları.
- Özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgesindeki hayvancılık olumsuz yönde etkilenmiştir.
- Sistem tüm yetki ve sorumlulukların belirlenememesi nedeniyle verimli bir şekilde çalışmamaktadır.
- Şarta tabi ve tazminatlı hayvan hastalıkları yönünden kontrollü kesimlerin azalması ve bu nedenle halk sağlığının büyük bir risk altında olması.

Yapılan anket çalışmasında; 25.02.1998'de kabul edilen Mera Kanunu uygulamalarını uzmanların %66'sı başarısız bulurken, %22'si başarılı, %12'si ise bu konu ile ilgili bir fikrinin olmadığını belirtmişlerdir.

Türkiye'nin damızlık hayvan ithalatı politikasının hayvancılığa etkisini uzmanların %88'i olumsuz, %12'si ise olumlu bulduğunu ifade etmişlerdir.

Uzmanların, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile karşılaştırdıklarında, Türkiye'deki hayvan ıslahı ile ilgili yapılması gereken yöntemlere ilişkin ağırlıklı önem sıralaması Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6 Uzmanların Hayvan Islahı ile İlgili Yöntemleri Tercih Sıralaması

Yöntemler	Önem derecesi
Suni tohumlama yöntemi	1
Seleksiyon çalışmaları	2
Embriyo transferi	3
Köye verilen boğalar	4
Damızlık hayvan ithalatı	5

Uzmanlar, hayvan ıslahı konusunda kullanılması gereken ilk üç yöntemi sırasıyla; suni tohumlama çalışmaları, seleksiyon çalışmaları ve embriyo transferi yöntemi olarak önermişlerdir.

Uzmanlar, hayvancılığın geliştirilmesi ile ilgili alternatifleri önem derecesine göre Tablo 3.7’de aşağıdaki biçimde sıralamışlardır.

Tablo 3.7 Uzmanların Hayvancılığın Geliştirilmesi ile İlgili Alternatif Tercih Sıralaması

	Önem derecesi
Sektörde yerli yatırımcıya teşvik	1
Hayvancılığa yönelik Kamu kaynakları	2
AB-UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) ve Dünya Bankası gibi kuruluşların verdiği proje temelli krediler	3
Sektörde yabancı yatırımcıya teşvik	4

Tablo’da görüldüğü gibi, hayvancılığın geliştirilmesi ile ilgili alternatif yöntemlerden “sektörde yerli yatırımcının teşvik edilmesinin” birinci derecede önemli olduğu ifade edilirken, “hayvancılığa yönelik kamu kaynakları” ikinci derecede önemli bulunmuştur.

Ankete katılan uzmanların %90’ı, Türkiye’nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda yapılan veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yetersiz bulduğunu ifade etmişlerdir.

Uzmanların, Veteriner Hekimlik Hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yetersiz bulmalarının nedenleri arasında; ayrılan bütçe ve kadronun yetersiz olması ve bazı kesimlerce bu yeniden yapılandırılma ile ilgili bir isteksizliğin olduğu gösterilmiştir. Ayrıca anket çalışmasında uzmanların %96'sı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda çalışan uzman veteriner hekim sayısını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

AB-Ortak Tarım Politikası (OTP)'na uyum kapsamında Türkiye'nin hayvancılık sektöründe; üretimi ve verimliliği artırmak için uygulaması gereken destekleme politikaları ağırlıklı önem sırasına göre Tablo 3.8'de sunulmuştur.

Tablo 3.8 Uzmanların Hayvancılık Sektöründe Üretim ve Verimliliği Artırma Konusundaki Destekleme Politikaları Tercih Sıralaması

Destekleme Politikaları	Önem derecesi
Örgütlenme(ekonomik ve teknik)	1
Ürün-fiyat desteği(sübvansiyonlar)	2
Depolama yardımları	3
Doğrudan gelir desteği	4

Uzmanlara göre, hayvancılık sektöründe üretim ve verimliliği artırmak için yapılacak destekleme politikalarında birinci sırada örgütlenme ile ilgili desteklemeler yer alırken, doğrudan gelir desteği dördüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin AB'ye uyumda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda (TKB) hayvancılık sektörünün yeniden yapılanması konusunda bugüne kadar yapılan çalışmaları uzmanların %92'si yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Uzmanların yapılan çalışmaları yetersiz bulma nedenlerinin başında; bugüne kadar bu konu ile ilgili yeterli ve somut bir çalışmanın yapılmaması gösterilmiştir.

Uzmanların, TKB'nın hayvancılığın geliştirilmesi üzerindeki etkinliklerini 1984 öncesine göre değerlendirmeleri Tablo 3.9'da gösterilmiştir.

Tablo 3.9 Uzmanların TKB'nın Hayvancılığın Geliştirilmesi Üzerindeki Etkinliklerine İlişkin Değerlendirmesi

Faaliyetler	Daha Başarılıdır	n	Değişim Olmamıştır	n	Daha Başarısızdır	n
AR-GE çalışmaları	%8	4	%26	13	%66	33
Aşı ve biyolojik madde üretiminde kendine yeterlilik	%10	5	%30	15	%60	30
Aşı ve biyolojik madde kalitesi	%26	13	%44	22	%30	15
Sperma üretiminde kalite ve kendine yeterlilik	%10	5	%52	26	%38	19
Bakanlık – Üniversite ilişkileri	%0	0	%14	7	%86	43
Uzmanlık eğitimi ve uzman yetiştirme	%4	2	%8	4	%88	44
Hizmet içi eğitim faaliyetleri	%4	2	%36	18	%60	30
Fiziksel ve teknik olanaklar	%20	10	%50	25	%30	15
Yayın hizmetleri	%20	10	%50	25	%30	15

Uzmanlar, tabloda görüldüğü üzere Bakanlığın Üniversite ile ilişkilerinde ve uzmanlık eğitimi ile ilgili konularda 1984 öncesine göre sırasıyla %86 ve %88 oranında daha başarısız olduğu, AR-GE çalışmalarında %66, Aşı ve biyolojik madde üretimi ile hizmet içi eğitim faaliyetlerinde %60 daha başarısız olduğu ve ayrıca sperma kalitesi, yayım hizmetleri ve fiziksel-teknik olanaklarla ilgili konularda ise %50 oranında değişim olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

3.3 Sanayici Anket Bulguları

Hayvancılığa dayalı sanayi kollarında çalışan 30 kişi ile yapılan anket çalışması sonuçlarına göre; sanayicilerin yaş ortalaması 45 olup, bunların, 6'sının (%20) ilköğretim, 15'inin (%50) lise ve 9'unun (%30) üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir.

Anket çalışması yapılan işletmelerin tamamı özel sektöre ait olup, sanayicilerin 12'sinin (%40) üretim faaliyetinin et, 12'sinin (%40) süt ve 6'sının (%20) ise hem et hem de süt üretim faaliyetlerini birlikte yaptıkları tespit edilmiştir. Sanayicilerin sektördeki ortalama deneyim süresi 21,6 yıldır.

1984 sonrasındaki TKB'de verilen kamu hizmetlerini (projelendirme, ruhsatlandırma, teknik yardım alma, sonuçlandırma vb.) ve verimliliğini (bürokrasi ve veteriner hizmetlerini) sanayicilerin % 50'si daha başarılı bulurken, %30'u daha başarısız, %20'si ise fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

Sanayicilerle yapılan anket çalışmasına göre Türkiye'nin Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına (OTP) uyum sağlaması halinde hayvancılık sektörünü %60'ı olumlu yönde etkileneceğini, %30'u sektörde önemli bir gelişme olmayacağını, %10'u ise sektörün olumsuz yönde etkileneceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, sanayicilerin, %70'i sektörün Avrupa Birliği ülkeleri ile bu yapı ile rekabet edemeyeceğini ifade etmişlerdir.

Sanayicilere göre, Türkiye'de hayvancılık sektörünün OTP'ye uyumda asgari geçiş süresi ortalama 7 yıl olması gerekmektedir.

Türkiye'nin Et ve Süt sektöründe OTP'ye uyum sürecinde, "Çiftlikten Sofraya" gıda işleme kuruluşlarının AB gıda hijyeni ve güvenliği mevzuatına uyumu kapsamında yapılan çalışmaların yeterliliği konusunu sanayicilerin %60'ı yeterli bulurken, %40'ı yetersiz bulduğunu ifade etmişlerdir.

Sanayicilere göre, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sonrası ve hayvancılık sektörü için geçiş sürecinde, sektörü bekleyen avantaj ve dezavantajların ağırlıklı önem sıralaması tablo 3.10'da gösterilmiştir.

Tablo 3.10 Sanayicilerin AB'ne Tam Üyeliğin Hayvancılık Sektörüne Yansıması Avantaj ve Dezavantajlı Yönler ile İlgili Görüşleri

AVANTAJLAR	Önem sırası
Sanayicinin AB fonları ve ulusal kaynaklardan daha fazla destek alması	1
Sadece kaliteli ve teknik anlamda iyi olan İşletmelerin faaliyette bulunması	2
Sektörde kayıt dışı ekonominin azalmasıyla yurt içindeki haksız rekabetin önlenmesi	3
Türkiye'nin kendine özgü yerel ürünleri için yeni pazar oluşması	4
İstikrarlı ve sanayicinin önünü görmesine olanak veren politikalar	5

DEZAVANTAJLAR	Önem sırası
Üretim maliyetleri açısından diğer AB ülkeleriyle rekabet gücü	1
Rekabet ve uyum zorluğu yaşayan bazı işletmelerin kapanması sonucu oluşan istihdam (işsizlik) sorunu	2
Çeşitli hayvansal ürünlerde artabilecek ithalata bağlı sorunlar	3
Süt kotası ve hijyen kuralları nedeniyle sanayinin talep ettiği miktarda sütü ve diğer alt sektörlerin kaliteli hammadde tedarikinin ülke içinden karşılanamaması,	4
AB Gıda Hijyeni ve Güvenliği Kriterlerine uyum sonucu, üretim maliyetlerini artırması	5

Sanayicilere göre AB'ne tam üyeliğin hayvancılık sektörüne getireceği en önemli avantajların ilk üçü sırasıyla; Sanayicinin AB fonları ve ulusal kaynaklardan daha fazla destek alması, kaliteli ve teknik anlamda iyi olan işletmelerin faaliyette bulunması, sektördeki kayıt dışı ekonominin azalmasıyla yurt içindeki haksız rekabetin önlenmesi gelmektedir.

Sanayicilere göre AB'ne tam üyeliğin hayvancılık sektörüne getireceği en önemli dezavantajlar ise, üretim maliyetleri açısından diğer AB ülkeleriyle rekabet etme gücü, rekabet ve uyum zorluğu yaşayan bazı işletmelerin kapanması sonucu oluşan istihdam (işsizlik) sorunu, çeşitli hayvansal ürünlerde artabilecek ithalata bağlı sorunlar şeklinde sıralanmıştır.

Sanayiciler, Türkiye'nin AB, OTP'na uyumla ilgili adaylığın getirdiği yükümlülükler çerçevesinde, hayvansal ürünlerde gıda güvenliği ve hijyeni konusunda özel sektörün yaptığı çalışmaları %56,7 oranında yeterli bulurken, %43,3 oranında yetersiz bulduklarını, kamu sektörünün yaptığı çalışmaları ise %36,7 oranında yeterli bulduklarını, %63,3 oranında yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sanayicilerin %58,7'si, TKB'nin gıda güvenliği ve halk sağlığı konusunda sektörde verdiği sağlık ve denetim hizmetlerini yeterli ve etkin bulurlarken, %41,3'ü ise yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

TKB'nin gıda güvenliği ve halk sağlığı konusundaki sağlık ve denetim hizmetlerini yetersiz bulanların ise %69,2'si bu denetim ve kontrol hizmetlerinin TKB'nin il ve ilçe teşkilatlarınca yapılması gerektiğini, %30,8'i ise Tüketici Birliklerince finanse edilen özel denetim kurullarınca denetim yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sanayicilere yapılan anket çalışmasına göre, Ortak Tarım Politikası'na uyum kapsamında sektörün üretim ve verimliliğini artırmak için uygulanabilecek hayvancılık politikaları Tablo 3.11'de ağırlıklı önem sırasına göre sıralanmıştır.

Tablo 3.11 Sanayicilerin OTP'ye Uyum Kapsamında Uygulanabilecek Hayvancılık Politikaları İle İlgili Önem Sıralaması

Politikalar	Önem derecesi
Teknolojik yenilenme ve geliştirme yardımları	1
İmalat yardımları	2
Fiyat destekleri	3
Depolama yardımları	4
İhracat destek yardımları	5

Sanayicilere göre, OTP'ye uyum kapsamında uygulanabilecek hayvancılık politikaların başında teknolojik yenilenme ve geliştirme yardımları, imalat yardımları ve fiyat destekleri gelirken, depolama yardımları ve ihracat destek yardımları ise sırasıyla 4. ve 5. sırada önemli bulunmuştur.

Türkiye’de hayvansal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması ve AB’de sektörün rekabet gücünü yakalayabilmesi için hayvancılığa dayalı sanayide üretim-sanayi entegrasyon modeli sanayicilerin; %16,7’sine göre Sözleşmeli Üretim Modeli, %30’na göre Üretici Kooperatif-Sanayi Entegrasyon Modeli, %43,3’üne göre Özel Sektör Sanayici-Üretici Kooperatifleri Sanayi Entegrasyon Modeli ve %10’na göre ise Vadeli İşlemler Borsası modeli olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sanayiciler, Türkiye’de Tarım Kanununda yer alan “Tarım Destekleme ve Düzenleme Kurulu” et ve süt piyasalarının düzenleme görevini beklentiler doğrultusunda yerine getirebilecek yeterlilikte midir? Sorusuna; %26,7’si yeterli olduğunu, %73,3 ‘ü ise yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

3.4. Üretici Anket Bulguları

Anket çalışmalarına yaş ortalaması 43,2 yaş olan 77 üretici katılmış olup, bunların 33'ü (%42,9) ilkokul, 11'i (%18,1) orta öğretim, 13'ü (%16,9) lise, 20'si (%23,1) üniversite mezunudur. Üniversite mezunu üreticilerin 3'ü veteriner fakültesi mezunudur.

Üreticilerin sektörde gösterdiği ortalama faaliyet süresi 16 yıl olup, 12 kişi (%15,6) sadece besi hayvancılığı ile uğraşırken, 50'si (%64,9) süt hayvancılığı ile, 15'i (%19,5) ise hem besi hem de süt hayvancılığı ile uğraştıkları tespit edilmiştir.

Ankete katılan üreticilerin % 48,1'i Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine, %9,1'i kooperatiflere üye olduklarını, %42,8'i ise herhangi bir kuruluşa üye olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Üreticilerin %63,3'ü hayvan başına aldığı verimin düşük olduğunu ifade etmiş olup, nedenleri ağırlıklı önem sırasına göre tablo 3.12'de sunulmuştur.

Tablo 3.12 Üreticilerin Hayvanlarındaki Verim Düşüklüğünün Sebeplerine İlişkin Önem Sıralaması

Sebepler	Önem Sırası
Yem maliyetlerinin yüksek olması	1
Düşük verimli hayvan ırkının olması	2
Hayvan hastalıkları	3
Barınak yetersizliği	4

Üreticiler hayvanlarındaki verim düşüklüğünü; yem maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle hayvanların iyi beslenememesine, hayvanların düşük verimli ırklar olmasına, hayvan hastalıkları ve barınak yetersizliğine bağlamışlardır.

Ayrıca ankete katılan üreticilerin % 31,1'i yem kalitesinin düşük olduğunu, %42,9'u kaba yem açığının bulunduğunu, %26,0'sı ise çayır-mera alanlarının

yetersiz olduğunu ifade etmiş olup, üreticilerin %74,0'ü Mera Kanununun, mera ve kaba yem sorununu da çözemediğini belirtmişlerdir.

Yapılan anket çalışmasında üreticilerin %72,7'si hayvan başına alınan verimin düşük olmasında salgın ve paraziter hayvan hastalıklarının da önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

TKB'nın 1984 sonrası oluşturulan il ve ilçe tarım müdürlüklerinin sundukları hayvancılık ve veteriner hizmetleri konusunda, üreticilerin %61'i hizmetin etkinliği ve zamanında ulaşması yönünden 1984 öncesi dönemi daha başarılı bulduklarını, %26'sı ise önemli bir değişimin olmadığını, %13'ü ise daha başarısız bulduklarını ifade etmişlerdir.

TKB'nın 1984 sonrası oluşturulan tarım il ve ilçe müdürlüklerinin verdikleri salgın ve paraziter hayvan hastalıklarıyla mücadelesi 1984 öncesi ile kıyaslamaları sonucunda; üreticilerin %53,3'ü 1984 öncesinin daha başarılı olduğunu, %27,2'si 1984 sonrasını daha başarılı bulduğunu ve %19,5'i ise önemli bir değişimin olmadığını belirtmişlerdir.

Hayvansal üretimin artırılmasında verilecek desteğe ilişkin üreticilerin ağırlıklı önem sıralaması Tablo 3.13'te verilmiştir.

Tablo 3.13 Üreticilerin Hayvansal Üretimin Artırılmasında Devlet Desteğine İlişkin Önem Sıralaması

Desteklemeler	Önem Sırası
Düşük ve uzun vadeli kredi vermelidir	1
Devlet yem desteği vermelidir	2
Devlet hayvan ıslahı konusunda destek vermelidir	3
Devlet hayvan sağlığını korumada ve mücadelede önlemler almalıdır	4

Tabloda görüldüğü üzere hayvansal üretimin artırılması hususunda üreticiler sırasıyla; düşük faizli ve uzun vadeli kredi, yem desteği, hayvan ıslahı desteği, hayvan sağlığı koruma ve mücadelede gerekli devlet desteğini talep etmektedirler.

Üreticilerin %76,6'ına göre EBK'nin kısmen, SEK ve YEM Sanayi AŞ'nin tamamen özelleştirilmesi hayvancılığı olumsuz yönde etkilemiştir.

Üreticilerin %88,5'i üreticilerin ekonomik örgütlenmelerinin (Kooperatif, Birlik, şirket, vakıf vb.) yetersiz olduğunu, üreticilerin %49,4'ü ise Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin çalışmalarını yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Türkiye'de hayvansal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması ve AB'deki sektörün rekabet gücüne ulaşabilmesi için hayvancılığa dayalı sanayimizde üretim-sanayi entegrasyon modeli olarak üreticilerin %50,6'sı Üretici Kooperatif-Sanayi Entegrasyonu Modelini, %24,7'si Sözleşmeli Üretim Modelini, %23,4'ü Özel Sektör Sanayici-Üretici Kooperatifleri Sanayi Entegrasyonu Modelini, %1,3'ü ise Vadeli İşlemler Borsası modelini önermişlerdir.

4.TARTIŞMA

Türkiye’de, veteriner hekimlik mesleği yetki ve sorumlulukları, 1936 yılında Cenevre’de imzalanıp 1937 yılında Bakanlar kurulu tarafından onaylanan 3243 sayılı yasa ile yürürlüğe giren “Cenevre Anlaşması”nın 2. ve 3. maddeleri dikkate alınarak çıkarılan 3203 sayılı yasanın 9. maddesi ve veteriner hizmetlerinin doğrudan Bakana bağlanması zorunluluğu gereğince, merkezde Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü ile taşra örgütü olarak İl ve İlçe Veteriner Müdürlükleri kurulmuştur. Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü hayvan ıslahı ve üretimi, suni ve tabii tohumlama, hayvan sağlığı, halk sağlığı gibi hayvancılıkla ilgili tüm konularda yetkili kılınmış tüzel kişiliğe haiz bir teşkilatlanma olmuştur.

Bu sektörel yapılanma, 31.12.1983 tarih ve 183 sayılı Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı’nın teşkilat ve görevleri hakkında KHK ve onu değiştiren 06.03.1985 tarihli 3161 yasa ile değiştirilerek kamuda tarım ve hayvancılığa dönük hizmetlerde fonksiyonel örgütlenme biçimi seçilmiştir. Bu anlayışa göre daha önce Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü tarafından götürülen tüm kamu hizmetleri bu fonksiyonel anlayışın bir gereği olarak kabul edilerek üç genel müdürlük çatısı altında ve ortak şekilde yeniden örgütlenmiştir. Bunlar; Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Proje ve Uygulama Genel Müdürlüğü ile Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü’dür (TKB, 1985).

Veteriner Hekimlik hizmetleri bu üç genel müdürlük arasında dağıtılmıştır. Ayrıca, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki yetiştirme, ıslah ve araştırma kurumları olan Veteriner Zootekni Araştırma Enstitüleri, Hara ve İnek haneler ile Devlet Üretme Çiftlikleri birleştirilerek KİT statüsünde yeni bir kuruluş olan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü’ne devredilmiştir. Tüm bu yapılan değişiklikler YÖK’ün Veteriner Fakültelerindeki değişiklikleri ile aynı dönemlere denk düşmüştür. Veteriner Hekimlerin lisans ve lisansüstü eğitimleri etkisizleştirilmiş, uzmanlık eğitimi kaldırılmış ve Türkiye’de hayvancılığına hizmet götüren en yetkili kamu kurumu içindeki etkinlikleri de azaltılmıştır.

Hayvancılık sektörünün ülke ekonomisine sağladığı katkılar nedeni ile çok geniş bir kitlenin kamudan talebi bulunmaktadır. Bu taleplerin etkin bir şekilde karşılanması hayvancılık sektörünün gelişmesini sağlayacaktır. Hizmetlerin zaman içinde gelişmesi ve kuruluşların daha dinamik bir yapıya uyum sağlaması kuralı TKB içinde genel olarak işletilememiş, hayvancılık ve veteriner hekimlik ile ilgili hizmetler zaman içinde başka birimlerin sorumlulukları içine kaydırılmıştır. TKB'nın 1984 sonrası yeniden yapılanması, merkez ve il örgütlerinin organizasyon şeklinin sektörel yapıdan fonksiyonel yapıya dönüştürülmesi olumsuz bir uygulama olmuştur.

Kumlu (2000), tarafından yapılan çalışmada da fonksiyonel örgüt yapısının daha çok küçük örgütler için olduğu, TKB gibi Türkiye'nin her köşesinde örgütlenmiş, çok sayıda personele sahip, çeşitli amaçlarla değişik kesimlere hizmet götüren büyük bir örgütün sektörel yapıyı terk ederek fonksiyonel bazda örgütlenmesinin hatalı bir yaklaşım olduğu belirtilmiştir.

TKB'nın 1984 sonrası yapılanması kuruluş amacı doğrultusunda hizmet üretmesini engellemiştir. Veteriner işlerinin kaldırılması ile birlikte TKB'nın hayvan hastalıkları, yetiştiriciliği, ıslahı ile gıda hijyeni ve güvenliği, yem üretimi ve kontrolündeki etkinliği azalmıştır.

Ekonomik bir faaliyet olan hayvancılığa götürülecek hizmetlerin, bilimsel ve günün gelişen teknolojisine, çevre şartlarına uygun olması gerekmektedir. Hizmetin sunumunda, etkinliğin arttırılmasını tek bir faktöre bağlamak olası değildir. Çünkü götürülecek hizmet, insan gücü, kaynak, teknoloji, organizasyon vb. birçok faktörün bileşiminden ortaya çıkmaktadır (TVHK, 2002).

Hayvancılığa yönelik kamu hizmetlerinin etkinliğinin arttırılmasının, Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecinde hayvancılıkla ilgili çevrelerce her zaman tartışılan önemli ve hassas bir konu olduğu, bu alanda örgütlenmenin etkin bir şekilde sağlanmasının Türkiye hayvancılığının sorunlarının çözümüne doğrudan ve ilgili sektörlerin sorunlarına da dolaylı olarak katkıda bulunabileceği, Sakarya (2005), tarafından yapılan çalışmada vurgulanmıştır.

Türkiye hayvancılıkta öne çıkan bu konularla birlikte, AB OTP’na uyum açısından kamuda idari yapıda köklü değişiklikler ve yeniden yapılandırma çalışmalarını hızlandırmak zorundadır. Tarım ve Hayvancılık sektörlerinin, OTP’na uyumunun, topluluktaki mevcut mevzuat, organizasyon ve politikaların aynen benimsenmesinden geçtiği unutulmamalıdır. Birlik Mevzuatı esas itibarıyla topluluk içi ticarete veteriner kontrollerinin ortadan kalkmasını sağlayacak şekilde Veteriner Mevzuatın uyumlaştırılması, üye ülkelerdeki ilgili otoritelerin karşılıklı olarak birbirlerini tanımalarını esas almaktadır. Hayvan ve hayvansal ürünlerin Birlik şartlarında ticaretinin, kontrol ve denetiminin nasıl yapılacağı Veteriner direktifler aracılığı ile düzenlenmektedir.

Devletin ekonomik faaliyet alanlarını giderek daralttığı gerçeğini unutmadan, kırsal ekonomik yapının rasyonelleştirilmesinde, devletin düzenleyici ve yol göstericiliğini etkin kılan kamu örgütlenmelerini yeniden gözden geçirmek gerekmektedir. Mevcut organizasyonda; kırsal ekonomik yapıyı oluşturan ancak benzer özellikler taşımayan sektörler sadece üretim, koruma, mücadele, planlama ve koordinasyon gibi fonksiyonlar dikkate alınarak bir araya getirilmiş; hizmet verimi düşük, maliyeti yüksek, hantal ve geleneksel bir örgüt yapısı ortaya çıkmıştır (Sakarya, 2005). Diğer taraftan bakanlığın ve kaldırılan taşra teşkilatının organizasyonunda hayvancılığa yönelik kamu hizmetleri ve bu hizmetlerin yürütülmesine ilişkin yetkiler, çeşitli bakanlık ve kuruluşlarına dağıtılmış, bu dağınıklık ve koordinasyonsuzluk hizmetlerin başta üretim kesimine olmak üzere etkin ve verimli sunumunu önleyen diğer önemli bir faktör olmuştur.

AB’ne üye ülkelerde veteriner hizmetlerinde mevcut bulunan ideal örgütsel yapı; Tarım Bakanından, Merkez Veteriner Yetkilisine (Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü veya Veteriner Hizmetleri Genel Müdürlüğü), Saha Hizmetlerine (Taşra) kadar uzanan etkin bir düşey entegrasyon yapısında bulunmaktadır. Türkiye’nin de kamu veteriner hizmetlerinin yeniden yapılandırılmasında buna benzer bir idari yapıya gitmesinin gerekliliği, hayvansal ürünlerde “gıda güvenliğinin” ancak bu tip bir idari yapılanma ile mümkün olabileceği ve bunun AB Ortak Tarım Politikasına (OTP) uyumda ön şart olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye’de AB uyum sürecinde; 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin icrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Odaların Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun ve 3285 sayılı hayvan sağlığı ve zabıtası kanunu başta olmak üzere ilgili mevzuat gereğince hayvancılığın kalkındırılması, hayvan hastalıkları ile mücadele ve halk sağlığının korunmasına yönelik hizmet veren Veteriner Hekimlerin kamuda yeniden etkin ve entegre bir örgütlenme yapısı içinde çalışması için gerekli dönüşüm sağlanmalıdır. Kamu yönetiminin örgütlenmesi, daha çok kamu hizmetleri için gerekli olan personel, araç ve olanakları bir araya toplamak; yetki, görev ve sorumlulukları belirleyerek bir sistem dahilinde uygulamayı hedeflemelidir.

Ülkemizde insanların sağlıklı ve dengeli şekilde beslenmesi için hayvan varlığımızın ve sağlığının korunması, hayvansal üretim ve verimliliğin artırılması, hayvansal kökenli gıdalarda kalite ve standartların iyileştirilmesi için gereken önlemlerin devlet eliyle ve ivedi şekilde alınması gerekmektedir.

Ülkemizde, hayvancılığa dönük hizmetleri yürütmek, hayvan varlığının ve sağlığının korumasını sağlamak, hayvan hastalıkları ve zararlıları ile etkin mücadelede bulunmak, hayvan refahının ve hayvanların korunması, hayvanların ve hayvancılık işletmelerinin kayıt altına alınması ve ülke envanterinin çıkarılması, hayvan hareketlerinin kontrol edilmesi ve izlenmesi, hayvan satış yerleri, hayvan nakilleri ve kesimleri ile ilgili standartların geliştirilmesi, insan ve hayvan sağlığı için büyük önem arz etmektedir.

Hayvansal gıdaların üretimi, pazarlanması ve kullanımı, veteriner sağlık ürünlerinin etkin şekilde denetimi, sağlıklı ve güvenli yem üretiminin temin edilmesi, tüm yem üretim işletmelerinin kayıt altına alınması ve denetimi, çiftlikten sofraya gıda güvenliğinin sağlanarak halk sağlığının korunması, hayvancılığa dayalı sanayi, ürünlerin laboratuvar analizleri ve dış ticareti konularında global ölçekte görev ve sorumlulukları bulunan veteriner hekimlerin TKB’nda mevcut sayı ve niteliğinin artırılması, merkezi bir otorite yönetiminde koordinasyon ve hizmet verimliliğinin sağlanması hususu da AB uyum sürecinde öncelikli olarak ele alınmalıdır.

Türkiye’de kırsal nüfus ve istihdam bakımından önemi tartışılmaz olan Tarım ve Hayvancılık sektörlerine hizmet götürmekle yükümlü olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı çatısı altında 2446’sı Veteriner Hekim, 6157’si Mühendis, 3161’i Ziraat Teknisyeni ve 1905’i Veteriner Sağlık Teknisyeni olmak üzere toplam 13669 adet teknik personel istihdam edilmektedir (KKGM, 2007).

AB’ne tam üyeliği hedef alan Türkiye üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek zorundadır. AB’nde 12. faslın müzakereye açılabilmesi için ön koşul olan veterinerlik hizmetleri, veteriner sağlık ürünleri, gıda ve yem konularındaki ulusal mevzuatların ve mevcut yapının, AB mevzuatları ve standartları ile uyumlaştırılması gerekmektedir. Değişen ve gelişen günümüz koşullarında hayvancılık sektörüne hizmet üretmek için kamudaki teşkilatlanma yapısının yetersiz kaldığı, özellikle 1984 sonrası reorganizasyon ile teşkilat yapısı değiştirilen TKB’nın başarısız olduğu ve yeniden yapılandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışmada, Türkiye’de veteriner hizmetleri ve hayvancılık ile ilgili AB mevzuatları ile uyum çalışmalarının tercüme aşamasında kaldığı, mevzuatlarda belirtilen yetki, görev, sorumluk ve yetkili kurumların açık ve net bir şekilde belirtilmediği ve mevzuatlara uygun şekilde gerekli düzenlemelerin henüz yapılmadığı konuyla ilgili uzmanlarca dile getirilmiştir. TKB’nın yapılması muhtemel reorganizasyonunda ulusal mevzuatlarla AB mevzuatlarının uyumlaştırılması gereğince, örgütlenmenin 1984 öncesi dönemdekine benzer şekilde ve AB’ndeki genel yapıya uygun bir yapılanma modeli olan sektörel bazda örgütlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de AB’ne üyelik sürecinde kamu veteriner hizmetlerinde yeniden yapılanmasının etkinliği üzerine gerçekleştirilen bu araştırmada, sektörde hizmet üreten kamu veteriner hekim ve uzmanlarla, hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren sanayici ve üreticilerde uygulanan anket çalışması bulgu ve sonuçları kendi içinde ve literatür bilgileri ışığında tartışılarak yorum ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4.1 Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Bulgularının Değerlendirilmesi

Anket sonuçlarına göre kamuda çalışan veteriner hekimlerden sadece %16,7'sinin yurt içi veya yurt dışında doktora eğitimi aldığı, kamuda çalışan veteriner hekimlerin çalıştıkları kurumun büyük oranda (%89,6) yurt dışı ile ortak çalışmalarının (araştırma projesi, teknik ve mesleki eğitim vb.) bulunmadığı, veteriner hekimlerin %14,6'sının son 5 yıllık periyotta hiçbir eğitsel programa katılmadığı, katılanların ise hizmet içi eğitim, kurs, seminer, konferans vb. bu programlara katılım sıklığının düşük düzeyde bulunduğu belirlenmiştir.

Bu bakımdan kamuda çalışan veteriner hekimlerin aldıkları yüksek lisans eğitimi sonrası kurum içi mesleki ve bilimsel eğitim çalışmalarına, uluslararası proje ve bilgilendirme toplantılarına daha aktif katılımını sağlayıcı düzenlemelerin yapılması gerekli görülmektedir. Kamu çalışanı veteriner hekimlerin mesleki bilgi ve beceri kazanmaları, kendilerini yenileyebilmeleri ve bilimsel gelişmeleri yakından takip edebilmelerinin tamamen bireysel isteğe bırakılmadan teşvik edilmesi önemli bulunmaktadır.

Yapılan araştırmada, kamuda çalışan veteriner hekimlerin veteriner hekimlik ve AB'ne uyumla ilgili çalışmaları %56,2 oranında kısmen takip edebildiği ve %29,2 oranında ise hiç takip etmediği bilgisine ulaşılmıştır. Birliğe üyelik sürecinde bulunan ülkemizde kamuda çalışan veteriner hekimlerin AB veteriner mevzuatı, OTP, yürütülen veteriner hizmetleri, denetim ve kontrol uygulamaları çerçevesinde ortak ve eşgüdümlü AB projelerinde ve araştırmalarda görev alarak deneyim kazanmaları, Birlik genelinde uygulanan standart, norm ve kuralların kavranmasını da kolaylaştıracaktır. Ayrıca, kamuda çalışan veteriner hekimlerin, AB mevzuat uyum çalışmalarının içinde olmaları ve bu konuda kazanacakları bilgi ve tecrübelerini sahaya aktarmaları gerekmektedir.

Anket sonucunda kamu veteriner hekimlerinin, TKB'nda çalışan uzman veteriner hekim sayısını %85,4'lük bir oranda yetersiz gördüğü, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında ise kendi bilimsel yeterliliklerini %87,5 gibi yüksek bir oranda yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir.

Kamu veteriner hekimleri bu olumsuz durumun daha çok veteriner hekimlerin mevcut eğitim sisteminden kaynaklandığı, maaş ve özlük haklarındaki geri gidiş, uzmanlık eğitim alanlarının olmaması, yetki ve görev karmaşası ile kamudaki mevcut örgütlenme yapısının getirdiği zorlukların buna zemin oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, TKB’da görevli bulunan veteriner hekimler kimi zaman meslekleri ile ilgili olmayan işlerde de görevlendirildiklerini, bazı yetkilerinin ellerinden alındığını, kurum içi mesleki ve bilimsel eğitim çalışmalarının ise yetersiz düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Oysaki, AB müktesebatı incelendiğinde, bu mevzuat hükümlerini uygulama sorumluluğunda olan kamu veteriner hekimlerinin mutlaka mesleki uzmanlık ve bilimsel eğitim programlarına alınması ve yürütülen hizmetlerde meslekleri ile ilgili görevleri icra eden departmanlarda çalıştırılmaları gerektiği belirlenmektedir. Bu durum TVHK (2002), çalışmasında da vurgulanmıştır.

Dünyada bilginin üretilmesi, saklanması ve kullanılmasında sağlanan gelişmeler, ekonomik ve sosyal yapılarda değişime neden olmuş, bireylerin mesleki rolleri ve sunumu da yeni boyutlar kazanmıştır. Bu küresel değişimin ülkemize yansması da; hem Veteriner Fakültelerinde eğitimin yapısı ve kalitesinin artırılması hem de kamu veteriner hizmetlerinin etkin ve kaliteli sunumu konularında da yeni açılımların gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Sakarya, 2005).

YÖK’ün 1980 sonrası uzmanlık eğitimini kaldırmasının, veteriner hekimlerin meslekte uzmanlaşmalarının önünde engel teşkil ettiği, TKB bünyesinde yapılan bazı sempozyum, konferans vb. toplantılar dışında planlı ve periyodik meslek içi eğitim programlarının olmadığı, bu nedenle kamuda çalışan veteriner hekimlerin bilimsel açıdan kendilerini geliştirme fırsatının çok fazla yaratılamadığı fikri yine TVHK (2002), da üzerinde durulan bir konu olmuştur.

Araştırmada, kamuda çalışan veteriner hekimler, %79,2 gibi yüksek bir oranda TKB'nin yurt dışı kaynaklı projelerinin Türkiye hayvancılığının gelişimine yeterli ölçüde katkıda bulunmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüş doğrultusunda, TKB'nca yapılması planlanan yurt dışı projelerin daha detaylı bir şekilde incelenmesi, ülke hayvancılığının kronik ve belirgin sorunlarına yönelik çözüm getirecek ve sektörün gelişmesine katkıda bulunabilecek projelerin seçilmesi önemli bulunmaktadır.

Ankete katılan kamu veteriner hekimleri; TKB'nın 1984 sonrası dönemde hastalıklar ile mücadelede konusunda %73,9, kamu hizmet maliyeti konusunda %68,2, bürokrasi etkinliği konusunda %82,2, araştırma enstitülerinin sektörün sorunlarını çözme konusunda %75,6, gıda kontrolü ve halk sağlığı konusunda %53,3, yemin kalite ve kontrolü konusunda %48,9 ve yayım hizmetlerinde %46,7'lik bir oranla daha başarısız bulunduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. 1984 sonrası dönemde bu hizmetler bakımından TKB'nı daha başarılı bulan veteriner hekim oranı ise %22,2'yi geçmemiştir.

Bu sonuçlara göre, Türkiye'de 1984 öncesi dönemde yürütülen veteriner hizmetlerinin ve uygulamaların 1984 sonrasına göre daha başarılı olduğu tespit edilmiş olup, bu bakımdan AB'ne üye ülkelerdeki veteriner servislerinin mevcut yapılarına uygunluk gösteren, TKB'nda 1984 öncesi dönemde varolan sektörel bazdaki teşkilat yapısına benzer bir organizasyonun AB'ne uyum ve hizmet etkinliği açısından daha uygun ve gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kamuda çalışan ve ankete katılım gösteren veteriner hekimlerin, %64,6-89,6 aralığındaki büyük bir çoğunluğu TKB'nın veteriner hekimlerin özlük hakları, yasal yetki ve sorumlulukları, fiziksel ve teknik olanakları ile hizmet içi eğitim konularındaki personel politikasını 1984 sonrası dönem için daha başarısız buldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre kamuda 1984 öncesine göre maaş ve özlük hakları gerileyen, yetkileri kısıtlanan, yaşam standardı azalan, fiziksel ve teknik olanakları kötüleşen veteriner hekimlerin hizmet sunmada daha verimli olmalarını beklemek pek mümkün görülmemektedir.

Yapılan araştırmada, ankete katılanların %85,4'ü globalleşen Dünyada ve AB üyelik sürecinde bulunan Türkiye'nin uzun vadeli ve istikrarlı bir ulusal hayvancılık politikasının olmadığı yönünde, geri kalan %14,6'sı ise fikri bulunmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Türkiye'nin ulusal sürdürülebilir bir hayvancılık politikası olduğunu belirten hiçbir katılımcının olmaması dikkat çekicidir. Bu nedenle, ülkemizde AB'ne uyum sürecinde hayvancılığın gelişmesi için Hükümet, TKB, DPT, meslek örgütleri, üretici ve sanayiciler, üniversiteler, sektör uzmanları vb. ilgili tüm kesimlerin katılımıyla geleceğe dönük ulusal sürdürülebilir bir hayvancılık politikasının oluşturulması ve uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

Anket sonucunda kamuda çalışan veteriner hekimlerin %93,7'sinin Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yeterli bulmadığı belirlenmiştir. Oysaki, AB'ne son dönemde üye olan ülkelerin katılım süreçleri incelendiğinde, mevzuatlarını çok kısa bir sürede AB'ne uyumlaştırdıkları görülmüştür. Türkiye'de ise mesleki çıkar çatışmaları nedeniyle AB mevzuatına uyum kapsamında henüz tercümeler bile tam ve doğru şekilde yapılamamış ve AB'ndeki mevcut organizasyon yapısı hala kavranamamıştır.

Fişek (1979), tarafından yapılan çalışmada, örgütlenme sorununa yönelik olarak, organizasyonlarda etkinlik ve verimli çalışmanın ön koşulunun görev, yetki, hak ve sorumlulukların kesin çizgilerle ayrılması ve yönetim kademelerinden oluşan biçimsel bir hiyerarşinin olması gerektiği bildirilmiştir. Örgütsel yapılarda gruplar arasındaki yetki ve sorumluluğun iyi sınırlarla belirlenmesi gerektiği, karmaşaların önüne geçebilmek için yürütülecek hizmetlerde görev ve yetki paylaşımının net ve doğru biçimde yapılması zorunluluğu bulunduğu Oluç (1978), tarafından yapılan çalışmada da ortaya konmuştur.

Hayvancılığa sağlık, teknik ve ekonomik alanda hizmet veren kamu kurum ve iktisadi devlet teşebbüslerinin bütünleşmesini sağlayacak yeni bir yapılanmanın olması gerektiği Sakarya (1993), tarafından yapılan çalışmada belirtilmiştir.

Kamuda çalışan veteriner hekimler, Türkiye'ye komşu ülkelerin salgın hayvan hastalıkları açısından yarattığı risk dikkate alındığında kamuda hayvan sağlığı hizmetlerinin daha kapsamlı ve etkin olması açısından kamu örgütlenme modeli yeterli midir sorusuna; %89,6 gibi yüksek bir oranda hayır yanıtını vermişlerdir. Ayrıca ankete katılan kamu veteriner hekimlerinin %87,5'i, devlet veteriner hekimlerinin özel sektör kuruluşları ve serbest veteriner hekimleri denetim ve kontrolünü de yetersiz bulmuşlardır. Bu kapsamda, kamuda hayvan sağlığı, denetim ve kontrol faaliyetlerine ilişkin hizmetlerin etkinliği yetersiz olarak bulunmuş olup, 1984 öncesi dönemdekine benzer olarak veteriner teşkilatının yeniden yapılandırılması, AB müktesebatına ve üye ülkelerdeki kamu veteriner servislerinin teşkilat yapısına uyumlu, doğrudan Bakana ve Başbakana bağlı, merkez ve taşra teşkilatı bulunan bir yönetim modelinin oluşturulması gerekli görülmektedir.

Türkiye'de hayvancılığı önemli bir çıkmaza götüren nedenlerden birisinin de 1983'de Tarım ve Köyişleri Bakanlığındaki sektörel yapılanmanın kaldırılması olduğu, kırsal ekonomik yapının rasyonelleştirilmesinde, devletin düzenleyici ve yol göstericiliğini etkin kılan kamu örgütlenmelerinde reorganizasyonunun gerekliliği, Aral (1996), tarafından yapılan çalışmada da vurgulanmış bulunmaktadır.

4.2 Uzman Anketi Bulgularının Değerlendirilmesi

Türkiye’de veteriner hekimlik alanında çok önemli yeri bulunan ve uzmanlık gerektiren bir çok görev artık emekliliği gelmiş bulunan veteriner hekimler tarafından yürütülmektedir. Türkiye’de 1980 sonrası dönemde uzmanlık eğitiminin kaldırılması ile birlikte oluşan uzman açığı nedeniyle araştırma enstitüleri etkinliklerini hızla kaybetmekte, aşı ve biyolojik madde üretimi de yeterli düzeyde yapılamamaktadır. Kamuda bulunan uzman veteriner hekim sayısının ihtiyaca cevap verebilecek şekilde ve ülke hayvancılığının geliştirilmesi için artırılması gerekli görülmektedir.

Yapılan araştırmada, 1984 sonrası Türkiye hayvancılığının, 1984 öncesine göre daha çok gelecek vaat eden bir sektör haline geldiğini düşünüyor musunuz sorusuna; ankete katılan uzmanların %81,5 oranındaki büyük çoğunluğu hayır yanıtını vermiştir. Uzmanlar hayvancılığın gelişmemesinin nedenlerini, büyük ölçüde kamuda 1984 yılında yeniden yapılanan TKB’nın teşkilat yapısından kaynaklandığı, uzun vadeli hayvancılık politikaları ve kalkınma projeleri yapılamadığı, veteriner hekimlerin kamudaki etkinliklerinin, hak ve yetkilerinin azaltıldığı şeklinde belirtmişlerdir.

Uzmanlar hayvancılığın fonksiyonları arasında birinci derecede kırsal kalkınmayı, ikinci derecede dengeli beslenmeyi, üçüncü derecede istihdam sağlamayı önemli bulmuş olup, stratejik önemi ve dış ticaret potansiyelini ise daha geri planda tutmuşlardır. AB’ne üye ülkelerde kırsal kalkınma için ayrı fonlar ayrılmakta ve özellikle bölgesel farklılıklar giderilmeye çalışılmaktadır. Anket bulgularına göre de özellikle kırsal kalkınma açısından hayvancılığın geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

TKB (1985), tarafından yapılan incelemede, Bakanlık teşkilatının yeniden düzenlenmesindeki hedeflerin başında Bakanlığın teknik ve rutin hizmetler yerine bir temel politika bakanlığına dönüştürülmesinin esas alındığı ve ana hizmet birimlerinin konu ve ürün bazından ayrılarak temel fonksiyon birimleri olarak yeniden organize edildiği belirtilmiştir.

Ankete katılan uzmanlar, 1984'ten sonra Tarım ve Köyişleri Bakanlığındaki reorganizasyon çalışmaları çerçevesinde, merkez-taşra teşkilatlarının birleştirilmesi, veteriner teşkilatının kaldırılması, teşkilatlar arası koordinasyon uygulamaları ve bazı veterinerlik hizmetlerinin özelleştirilmesine bağlı hizmet etkinliğini 1984 öncesi döneme göre %60-92 arasındaki oranlarla daha başarısız olarak nitelendirmişlerdir.

Araştırmada ankete katılan uzmanlar, TKB'nda 1984 sonrası dönemde hastalıklarla mücadele, ıslah çalışmaları, kamu hizmet maliyeti, bürokrasi, hayvan hareketlerinin kontrolü, gıda kontrol ve halk sağlığı uygulamaları ile yemin kalite ve denetimi konularındaki hizmet etkinliğini de %40-74 oranında daha başarısız bulduklarını belirtmişlerdir.

Sakarya (2005), tarafından yapılan çalışmada; TKB'nda mevcut olan fonksiyonel örgüt yapılanmasının, kırsal ekonomik yapıyı oluşturan, ancak benzer özellikler taşımayan sektörlerde sadece üretim, koruma, ıslah, mücadele, planlama ve koordinasyon gibi fonksiyonlar dikkate alınarak ortaya çıkarıldığı, böylelikle hizmet verimi düşük, maliyeti yüksek ve hantal bir kamu örgüt yapısının ortaya çıktığı belirtilmiştir.

TKB'nın, sahip olduğu fonksiyonel örgüt yapısı ile birlikte gittikçe büyüyen, gelişen, hantallaşan ve karmaşık bir hale gelen devlet bürokrasisi sebebiyle negatif özellikler taşıyan bir yapıya dönüştüğü Tayşi (1998), tarafından yapılan çalışmada da vurgulanmıştır.

EBK'nin kısmen, SEK ve YEM Sanayi Aş'nin tamamen özelleştirilmesi uygulamalarını uzmanların %96'sı hayvancılık sektörü açısından olumsuz bir gelişme olarak görmektedir. Bu cevabın nedenleri arasında ise devletin sektörde fiyat politikalarında düzenleyici rolünün ortadan kalkması, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi hayvancılığının gerilemesi, kaçak ve kayıt dışı kesimlerin artması, şarta tabi ve tazminatlı hayvan hastalıkları yönünden kontrollü kesimlerin azalması gösterilmiştir.

AB’nde destekleme politikaları ve OPD’leri kapsamında üreticiyi koruyan, pazarda fiyatı düzenleyen ve destekleme alımları yapan müdahale kurumları bulunmaktadır. Türkiye’de de AB’ne uyum sürecinde aynı işlevleri göreceк özelleştirme öncesinde varolan bu tür kurumların yeniden oluşturulması gerekecektir.

Ankete katılan uzmanlar Türkiye’de mera kanunu uygulamaları ile zaman zaman yapılan damızlık hayvan ithalatının hayvancılığa etkilerini sırasıyla %66 ve %88 oranında başarısız olarak ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan uzmanlar, ankette AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında hayvan ıslahında uygulanması gereken yöntemleri önem sırasına göre sırasıyla suni tohumlama, seleksiyon çalışmaları ve embriyo transferi olarak belirtmişlerdir. AB ülkelerinde de ıslah çalışmalarında en çok suni tohumlama yöntemi kullanılmaktadır. Ancak, başarı oranı devlet denetiminde yürütölen ıslah çalışmaları neticesinde AB’nde çok yüksek iken ölkemizde aynı oranda başarı sağlanamamaktadır.

Yapılan çalışmada, uzmanların hayvancılığın geliştirilmesi için sektörde en çok tercih ettiğı alternatifler sırasıyla yerli yatırımcıya teşvik verilmesi, hayvancılığa yönelik kamu kaynaklarının artırılması, AB-UNDP, Dünya Bankası gibi kuruluşların verdiği proje temelli kredilerden faydalanılması ve yabancı yatırımcının teşvik edilmesi olarak sıralanmıştır.

Ankete katılan uzmanlar, Türkiye’nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda yapılan veteriner hekimlik hizmetlerinin reorganizasyon çalışmalarını %90 oranında yetersiz olarak gördüklerini beyan etmişlerdir. TKB’nda çalışan uzman veteriner hekim sayısı da yine büyük çoğunlukla (%96) yetersiz olarak belirtilmiştir.

AB Ortak Tarım Politikası’na uyum kapsamında Türkiye’nin hayvancılık sektöründe; üretimi ve verimliliğı artırmak için uygulaması gereken destekleme politikaları uzmanlarca önem sırasına göre örgütlenme (ekonomik ve teknik), ürün-fiyat desteğı, depolama yardımları ve son olarak doğrudan gelir desteğı şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmada, uzmanlar TKB'nın AR-GE çalışmaları, aşı ve biyolojik madde üretimi ve kalitesi, sperma üretiminde kalite ve kendine yeterlilik, Bakanlık-üniversite ilişkileri, uzmanlık eğitimi ve uzman yetiştirme, hizmet içi eğitim faaliyetleri, fiziksel ve teknik olanaklar ile yayım hizmetleri gibi hayvancılığın geliştirilmesine yönelik etkinliklerini 1984 sonrası dönemde %30-88 arasındaki oranlarla daha başarısız olarak bulmuşlardır. 1984 sonrasını başarılı bulanların oranı ise etkinlik türüne göre %0-26 arasında değişiklik göstermektedir.

Son yıllarda kırsal ekonomik yapıda ekonomik kalkınma atılımı içerisine giremeyişimizin nedenlerinden biri olarak gösterilen bakanlıktaki mevcut idari yapının belirli kesimlerce sürdürülme eğiliminde olması dikkat çekicidir. Reorganizasyonla getirilen kamu örgüt yapısı, merkezi plan anlayışında, çağdaş gelişme ve uluslararası antlaşmalar (Cenevre Antlaşması), AB mevzuatı ve globalleşme anlayışıyla da bağdaşmamaktadır. Üretimde ihtisaslaşmanın önünü tıkayan, geleneksel kamu örgüt yapısı 21.yy'da Türkiye tarım ve hayvancılığının sorunlarını çözmekten uzaktır.

AB Veteriner Mevzuatının uygulanması ve salgın hayvan hastalıkları ile etkin mücadelenin başarılması açısından, kamuda süreklilik göstermesi gereken veteriner hizmetlerinin yeniden yapılandırılmasında yetki paylaşımını öngören ve koordinasyon karmaşasını ortadan kaldıran bir şekilde merkezin taşra teşkilatıyla doğrudan irtibatının sağlanması önemli görülmektedir.

Çetin (2002), yaptığı çalışmada, AB mevzuatı ve OTP'na uyumla ilgili Türkiye tarafından yapılması gereken hukuki, idari ve yapısal düzenlemelerin en kısa sürede hayata geçirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aynı şekilde Kılıç (2006), tarafından yapılan çalışmada da Türkiye'de OTP'na uyumda yeni yapılanmalara ve yapısal reformlara bir an önce gidilmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

4.3 Sanayici Anketi Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmada, anket uygulanan sanayicilerin TKB'nca kendilerine yönelik verilen projelendirme, ruhsatlandırma, teknik yardım vb. kamu hizmetlerini ve etkinliğini 1984 sonrası dönemde %50 oranında daha başarılı bulduğu tespit edilmiştir. Sanayicilerin %60'ının Türkiye'nin, Avrupa Birliği OTP'na uyum sağlaması durumunda, hayvancılık sektörünün olumlu yönde etkileneceği fikrini taşıdıkları, %70'ininde mevcut yapının sürmesi halinde AB'nde hayvan ve hayvansal ürünler üretimi konusunda çiftlikten sofraya her aşamada devlet desteği verilmesi nedeniyle AB ülkeleri ile rekabet şansının düşük olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

AB'ne üyelikle birlikte rekabet şansı olmayan, sermaye yetersizliği içinde olan küçük ve orta ölçekli et ve süt sanayi işletmelerinin modernize edilmesi, AB standartlarına ulaşması ancak bu konuda AB fonlarından ve ulusal kaynaklardan sağlanacak mali yardımlarla mümkün olabileceği sanayici kesim tarafından ifade edilmiştir.

Ankete katılan sanayiciler, Türkiye'nin AB'ne tam üyelik sonrası ve hayvancılık sektörü için geçiş sürecinde, faaliyet gösterilen sektörü bekleyen avantaj ve dezavantajları önem sırasına göre şu şekilde sıralanmıştır. Sanayicinin AB fonları ve ulusal kaynaklardan daha fazla destek alması, kaliteli ve teknik açıdan daha donanımlı işletmelerin faaliyetlerini sürdürmesi, sektörde kayıt dışılığın azalarak haksız rekabetin önlenmesi başlıca avantajlar olarak görülürken, üretim maliyetleri açısından AB üyesi diğer ülkelerle oluşacak rekabet güçlüğü, rekabet ve uyum zorluğu yaşayan işletmelerin kapanması ile oluşacak işsizlik sorunu ve çeşitli hayvansal ürünlerde artabilecek ithalata bağlı sorunlar ise başlıca dezavantajlar olarak ifade edilmiştir.

Tüm bu dezavantajlarına rağmen sanayicilerin büyük çoğunluğu AB'ne tam üyeliği savunmakta olup, küreselleşen dünyada mutlaka gelişmelere ayak uydurmanın ve dışa açılmanın gerekli olduğunu altını çizmektedirler.

Türkiye'nin hayvancılık, hayvan ve hayvansal ürünler ve hayvancılığa dayalı sanayi açısından, üretim, teknoloji, verimlilik, işletme ölçeği, standardizasyon, pazarlama sistemi gibi önemli yapısal farklılıkları bulunduğu, bu nedenle Birliğe entegrasyonun ilk yıllarında ciddi rekabet sorunlarıyla karşılaşılabilceği Sakarya (1989), tarafından yapılan çalışmada vurgulanmıştır.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Antlaşması çerçevesine tarımsal ve hayvansal ürünlerin dış ticaretinde korumacı engellemelerin (gümrük vergisi ve ihracat destekleri vb.) kaldırılmasıyla birlikte, AB'de bitki ve hayvan sağlığı kuralları ile gıda güvenliği, hayvan refahı konuları yeni bir korumacılık şekli olarak artan bir önem kazanmıştır. Bu tercih, süreç içinde hayvan sağlığı kurallarının hayvansal ürünlerin dış ticaretinde topluluk piyasasını koruyucu bir araç olarak kullanılmasına olanak sağlayacaktır (Sakarya, 2005).

Gerçekleştirilen araştırmada sanayicilerin %60'lık bir bölümünün OTP'na uyum sürecinde gıda işleme kuruluşlarının AB gıda hijyeni ve güvenliği mevzuatına uyumu kapsamında yapılan çalışmaları yeterli bulduğu, kamu ve özel sektörün hayvansal ürünlerde gıda güvenliği ve hijyeni kapsamındaki uygulamalarını ise sırasıyla %63,3 ve %43,3 oranında yetersiz gördüğü anlaşılmıştır.

Anket çalışmasında sanayicilerin, TKB'nın gıda güvenliği ve halk sağlığı konularındaki denetim hizmetlerini %41,3 oranında yetersiz bulduğu, bu hizmetleri yetersiz gören kesim içinde ise %69,2'sinin sağlıkla ilgili gıda denetimlerinin TKB il ve ilçe teşkilatlarınca, geri kalan %30,8'inin ise tüketici birliklerince finanse edilen özel denetim kurullarınca yapılmasını istediği saptanmıştır.

Hayvancılıkta gıda güvenliği konusunu ön plana çıkaran Birlik, hayvansal ürünlerin üretim tüketim ve dış ticaretinde veteriner hizmetlerinin düzenlenmesi ve organizasyonu ile ilgili mevzuat düzenlemeleri ve uygulamaların izlenmesine büyük önem vermektedir. Bu çerçevede yapılan bir dizi yasal düzenlemelerle önemli yetki ve sorumluluklar verilen Veteriner Hekimler bu alanlarda etkin bir şekilde görevlendirilmişlerdir (Sakarya, 2005).

Sanayiciler OTP’na uyum kapsamında sektörün üretim ve verimliliğini artırmak için uygulanabilecek hayvancılık politikalarını ise önem sırasına göre teknolojik yenilenme ve geliştirme yardımları, imalat yardımları, fiyat destekleri, depolama ve ihracat destek yardımları olarak bildirmişlerdir.

AB’nde özellikle hayvansal ürünlerde “çiftlikten sofraya” gıda güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele alınmakta olup, bu husus büyük önem taşımaktadır. AB üyesi ülkelerde, ürünler, ticareti de dahil olmak üzere üretimden tüketime her aşamada ancak veteriner hekimler tarafından sağlık, hijyen ve kalite açılarından denetlendikten sonra piyasaya sunulabilmektedir. Hayvan sağlığı, hayvan refahı ve gıda güvenliğinin sağlanması açısından, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nda kamu veteriner hizmetlerinin yeniden yapılandırılmasının (reorganizasyon) OTP’na uyum açısından ön koşul olduğu bilinci içerisinde, AB Veteriner Mevzuatı uyum çalışmalarına hız verilmesi gerekmektedir.

4.4. Üretici Anketi Bulgularının Değerlendirilmesi

Yapılan araştırmada, anket uygulanan üreticilerin %42,8 oranındaki bir bölümünün birlik, kooperatif vb. herhangi bir üretici örgütüne üye olmadıkları, %63,3'ünün hayvan başına aldıkları verimin düşük düzeyde bulunduğu belirlenmiştir. Üreticiler verimlilik düzeyindeki düşüklüğe neden olarak önem sırasına göre yem maliyetlerinin yüksek olması, sahip oldukları hayvanların verim düzeyi düşük ırklardan oluşması, hayvan hastalıkları nedeniyle oluşan verim kaybı ve barınak yetersizliğini göstermiştir.

Aral ve Sakarya (1989), tarafından yapılan çalışmada hayvancılık sektörü açısından Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasındaki işletme yapı ve ölçekleri, verimlilik düzeyleri, üretim maliyetlerinin yüksekliği ve izlenen politikalar arasındaki farklılıkların sektörün entegrasyonunu geciktirdiği belirtilmiştir.

Üreticiler hayvan besleme konusunda kaba ve kesif yem açığının önemli boyutlarda olduğunu vurgulamış olup, kaba yem açığının karşılanması yönünden önemli olan çayır-mera sorununa çözüm bulunamadığını, mera kanununun işlevini yerine getiremediğini, kaba yem kalitesinin ise düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada anket uygulanan üreticiler içinde %61'lik bir bölüm TKB'nın hayvancılık ve veteriner hizmetleri konusunda, hizmetin etkinliği ve zamanında ulaşması yönünden 1984 öncesi dönemi daha başarılı bulmuştur.

Anket sonucunda, üreticilerin birim hayvan başına aldıkları verimin düşük olmasında %72,7'lik bir oranda salgın ve paraziter hayvan hastalıklarının da rol oynadığını düşündüğü tespit edilmiştir. Üreticiler yaptıkları kıyaslamada salgın ve paraziter hayvan hastalıkları ile mücadelede ise %53,3'lük bir oranla 1984 öncesi dönemde TKB'na bağlı il ve ilçe müdürlüklerince yürütülen hizmetleri daha başarılı olarak nitelendirmişlerdir.

Araştırmada üreticilerin önem sırasına göre hayvansal üretimin artırılması maksadıyla devletten daha çok düşük ve uzun vadeli krediler verilmesi, yem desteği verilmesi, hayvan ıslahı konusunda devlet desteği olması ve hayvan sağlığını koruma ve mücadelede önlemler alınması yönünde talepleri olduğu belirlenmiştir. Ankete katılan üreticilerin büyük çoğunluğu (%76,6) hayvancılık sektöründeki özelleştirmelere karşı olup, EBK'nın kısmen, SEK ve Yem Sanayi AŞ'nin tamamen özelleştirilmesinin hayvancılığı olumsuz şekilde etkilediğini bildirmiştir. Diğer taraftan üreticilerin yine önemli bir bölümü (%88,5) Türkiye'de üreticilerin ekonomik örgütlenmesinin yetersiz düzeyde olduğunu düşünmektedir.

Araştırmada, üreticilerin %50,6 oranındaki önemli bir kısmının, Türkiye'de hayvansal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması, AB'ndeki sektörün rekabet gücüne ulaşılabilmesi için hayvancılığa dayalı sanayide üretim sanayi entegrasyon modeli olarak "Üretici Kooperatif-Sanayi Entegrasyon" modelini tercih etmekte olduğu görülmektedir. Ülkemizde, kırsal kesime dönük örgütlenme sorunları; mevzuattan kaynaklanan sorunlar başta olmak üzere finansman yetersizliği, örgütlenme bilincinin gelişmemesi, üretici kesimin eğitim düzeyinin yetersizliği vb. şeklinde özetlenebilir.

Gelişmekte olan ülkelerin hayvancılık sektöründe yapısal sorunların çözümünde, üretici katılımı, eğitimi ve çabaları önem kazanmaktadır. Hayvancılıkta teknik ve ekonomik örgütlenmelerde kooperatif, üretici birliği, şirket, sendika, dernek vb. kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarının hukuki anlamda belirlenmesi örgütlenmede başarıyı sağlamada en önemli faktördür. Ülkemizde 2004 yılında çıkarılan Üretici Birlikleri Yasası ile ürün ve ürün grubu bazında AB benzeri üretici örgütlenmesine gidilmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak, üretici birliklerinin faaliyetlerine ilişkin getirilen kuruluş amacıyla kooperatifler gibi ekonomik faaliyetlerde bulunması (ürün pazarlama veya üreticilere girdi sağlama gibi) kooperatiflerin gelişimini olumsuz yönde etkileyecek bir yaklaşımdır. Aral (1995), Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye'de AB'nde olduğu gibi hayvan üreticisi ve yetiştiricilerinin örgütlenmelerine gereken önemin verilerek, üretim alt sektörlerini dikkate alan ihtisas kooperatiflerine gidilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Emektaş (1995), tarafından gerçekleştirilen çalışmada da Birliğe entegrasyonda hayvancılık sektöründe üretici örgütlenmesi, verimlilik ve standardizasyon için yapısal değişimin bir an önce sağlanması önerilmiştir. Hayvancılıkta; kamu kesiminde yeniden yapılanma çalışmalarına paralel olarak, üretici kesimin ekonomik örgütlenmesinde AB benzeri konu ve ürün bazında ihtisaslaşmış üretici birlikleri ve kooperatif örgütlenmelerine gidilmesi gerektiği Sakarya, (2005), tarafından yapılan çalışmada da belirtilmiştir.

AB müktesebatına uyum çerçevesinde; Tarım ve Köyişleri Bakanlığında Veteriner hizmetlerinin sunumu ve organizasyonu ile ilgili yeniden yapılanma çalışmaları sürdürülmektedir. Bu çerçevede Birlik mevzuatına uyumla ilgili çalışma ve uygulamaların eksiksiz olarak sürdürülmesi sağlanmalıdır. Düzenlemelerde, sektörel farklılıklar ve kırsal alana hizmet götüren mesleklerin sahip oldukları mesleki hak ve yetkileri belirleyen yasalarında dikkate alınması gerekmektedir (Sakarya, 2005).

AB tam üyelik hedefine adım adım ilerleyen Türkiye birlik ile rekabet şansının olmadığı hayvancılık sektöründe; uluslararası şartlara uygun, rekabete açık, iyi organize olabilen, sürdürülebilir bir üretim düzenine geçmede yardımcı olacak idari yapılanmayı süratle gerçekleştirmelidir. Bunun hayvancılık sektörünün, OTP'na uyumunda getirilen bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır. Toplulukta, tarımla ilgili mevzuatın yarısını Veteriner Mevzuatı oluşturmakta, Birliğe üye çoğu ülkede kamu veteriner hizmetlerinin organizasyonunun, doğrudan bakana bağlı, bütçesi, personeli, taşra örgütü tamamen bağımsız sektörel bir yapılanma şeklinde olduğu görülmektedir.

Yeniden yapılanma, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının mevcut karmaşık, hantal ve hizmet maliyeti yüksek olan kamu örgüt yapısını iyileştiren, geçmişin başarısızlığını akılcı bir şekilde yorumlayan rasyonel bir anlayışla ele alınmalıdır. Bu amaçla örneğin; Bakanlıkta çok sayıda, bugün işlevini çoktan yitirmiş sadece gizli işsizliğe neden olan, kişilere iş vermek dışında bir etkinliği bulunmayan genel müdürlüklerin yeni yapılanmada yer almamasına özen gösterilmelidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde kamuda veteriner hizmetlerinin yeniden yapılandırılması için gerekli düzenlemeleri ortaya koyan bu tez çalışmasında; ilk bölümde Türkiye hayvancılığının Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze değin kamu örgüt yapısında reorganizasyon girişimleri incelenmiştir. Bu çerçevede hayvancılığın teknik ve ekonomik sorunları ortaya konarak sektörün AB ile karşılaştırmalı olarak gelişmişlik düzeyi, rekabet durumu ve alınması gereken teknik ve yapısal reformlar ele alınmış, 1980 öncesi ve sonrası değişimle ilgili çözüm önerileri getirilmiştir.

Diğer taraftan, araştırmada AB'ne üye ülkelerden sosyo-ekonomik yapısı ülkemize benzer bazı ülkeler seçilerek hayvan sağlığına dönük veteriner hizmetlerinin kamudaki örgütlenme yapıları incelenmiştir.

Hayvancılık sektöründe, AB ile Türkiye arasında işletme yapı ve ölçekleri, üretim, teknoloji, verimlilik düzeyleri, izlenen hayvancılık politikaları, idari yapılanma gibi konularda önemli farklılıklar bulunmakta, bu durum ise sektörün AB'ne entegrasyonunu güçleştirmektedir.

Türkiye'de her alanda olduğu gibi tarım ve hayvancılıkta yapısal sorunlar devam etmektedir. Bu nedenle AB'nin tarım ve hayvancılıkta yaşadığımız yapısal reformları gerçekleştirmede gerekli olan teknik ve ekonomik desteklerin artırılması gerekmektedir. Bu çerçevede gerek FEOGA'nın yönlendirme bölümünden ve kırsal kalkınmaya dönük çeşitli fonlardan yararlanılabilir. Ancak sektörde yapısal dönüşümü sağlamada son dönemde AB'ne üye olan MEDAÜ'nün (Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri) AB fonlarından aldığı yardımların %25 civarında olduğu göz önüne alındığında ulusal kaynaklardan tahsis edilecek kaynağın önemi ortaya çıkmaktadır.

AB’nde uygulanan OTP tüm tarımsal ve hayvansal üretimin temelini oluşturmaktadır. OTP kapsamında uygulanan tüm çalışmalar, direktifler olarak tüm ülkelerin tarım ve hayvancılığı için bağlayıcı konumdadır.

Türkiye’de hayvancılığın geliştirilmesi için AB’nde uygulanan politikalar ve kamuda hayvancılık sektörünün örgütlenme yapısının Birlik benzeri bir yapıya dönüştürülmesi üyelik sürecinde ön koşul olarak getirilmektedir. Bu çerçevede TKB’nda mevcut örgüt yapısının yeniden oluşturulmasına dönük reorganizasyon çalışmaları özetle aşağıda verilmiştir.

Türkiye’de TKB’nın merkez ve taşra teşkilatının organizasyonunda, 1937 yılında çıkarılan 3203 sayılı yasa “Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilat Kanunu” ile hayvancılık hizmetleri ilk defa bir bütünlük içinde konu ve ürün bazında (sektörel) ele alınmıştır. Ancak 1984 yılında yapılan reorganizasyonda sektörel yaklaşım yerine hiçbir bilimsel açıklaması olmayan bir anlayışla fonksiyonel bazda yeni bir yapılanmaya gidilmiştir.

Oysa, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatının organizasyonunun konu ve ürün bazında (sektörel) oluşturulması, veteriner hizmetlerinin etkin, süratli ve maliyeti düşük şekilde götürülmesinde en önemli faktör olmuştur. Bu dönemde bitkisel ve hayvansal üretimde önemli gelişmelerin sağlanması da bu çağdaş ve sektörel örgütlenmenin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi ve hizmetlerin üreticiye etkin biçimde götürülmesi amacıyla 1984 yılında yapılan reorganizasyon sonucunda oluşturulan kamu örgütlenmesinin, olağanüstü bir dönemin ürünü olduğu genel kabul görmektedir. Yirmi üç yıldan beri süregelen bu yapı, Türkiye’de yapısal bir dönüşüme ve rasyonelleşmeye imkan vermemiştir. Bunun sonucu olarak kırsal ekonomik yapıyı oluşturan tarım ve hayvancılık sektörlerinde hizmetler, etkin ve verimli olarak üretici kesime götürülemediği, hizmet maliyeti artmış, yetkilerin çeşitli bakanlık ve kuruluşlara dağıtıldığı, koordinasyon yetersizliği olan, hantal ve merkeziyetçi karmaşık bir örgütsel yapıya dönüşmüştür.

Oysaki, reorganizasyonun amacı; sektörler veya ekonomiye rasyonel bir yapı kazandırmanın, sosyo-ekonomik bünyeye yeni bir dinamizm sağlamanın bir aracıdır. Halen yürürlükte olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kuruluş ve görevleri ile ilgili 441 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen örgüt yapısı, merkezi plan anlayışında, çağdaş gelişme ve uluslar arası anlaşmalar (Cenevre Anlaşması), AB Müktesebatı ve globalleşme anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Mevcut irrasyonel örgüt yapısı tarım ve hayvancılıkta üretimde ihtisaslaşmanın önünü tıkayan sorunları çözmekten uzaktır.

Araştırmada ankete dahil edilen kamuda çalışan uzman veteriner hekimler ve üretici kesim; gerek hizmetin etkin olarak sunulmaması gerekse yetkilerin çeşitli bakanlıklar arasında dağıtılması nedeniyle koordinasyonun olmaması ve hizmet maliyetinin yüksekliği, denetim ve kontrol faaliyetlerinin yetersizliği gibi sorunları ağırlıklı olarak ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan anket çalışmasına katılan sanayici kesim bulgularından, TKB'nın mevcut örgüt yapısının, bürokrasinin fazla, hantal ve merkeziyetçi bir yapıda olduğu, bunun hayvancılık sektörünün AB'ne uyum çalışmaları ve globalleşme çerçevesinde başarıyı kısıtlayacağı, bu nedenle özellikle mevcut sanayi kuruluşlarının modernizasyonunda ve AB standartlarına uyumda mali desteğin sağlanmasının gerekli olduğu, aksi taktirde rekabet şansı olmayan çok sayıda işletmenin bu üretim alanlarından çekilebileceği anlaşılmaktadır.

AB'ne uyum çerçevesinde, TKB'nın çağdaş gelişme, kamunun küçülmesi, kaynakların etkin kullanılması ve AB müktesebatına uyumda kamuda veteriner hizmetlerinin reorganizasyonuna dönük çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bu yeniden yapılanma çalışmaları bağlamında oluşturulan kanun tasarı ve taslakları incelendiğinde, AB'nin Ortak Tarım Politikası ve AB müktesebatı çerçevesinde ele alınan yeni düzenlemelerin gerektirdiği gibi mevcut hantal yapıda ciddi değişimler yapılmadığı, mevcudun bir anlamda muhafaza edildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Hayvancılık, ekonomik bir faaliyettir. Böyle bir üretim alanına götürülecek hizmetlerin bilimsel, teknolojik ve coğrafi şartlarına uygun olması gerekmektedir. Bu çerçevede hizmetlerin devletin kontrolünde gelişmesi gerekmektedir. Özellikle hayvan sağlığı, halk sağlığı ve gıda güvenliği konularında ülkemizde kamuda ki yapılanmalar yetersiz düzeyde bulunmaktadır.

Nitekim, ülkemizde yıllardır görülmeyen hastalıklar, zoonozlar tekrar ortaya çıkmıştır. 1980 öncesi şap hastalığından ari bölge olan Trakya bölgesi şaptan ari belgesi almak için AB’nde bekletilmektedir. Aynı şekilde sığır vebası 1980 sonrası ülkemizde büyük kayıplara neden olmuştur. Bunlar epidemik seyreden hastalıklar olduğu için ve takip edildiği için bilinen hastalıklardır. Diğer birçok hayvan hastalığı örn; paraziter hayvan hastalıkları önemli ekonomik verim kayıplarına neden olmaktadır. 1980 öncesi yapılan birçok ihbarı mecburi hastalık eradike edilmediği halde ihbarı mecburi hastalıklar listesinden çıkarılmıştır. 1980 sonrası kamuda fonksiyonel bazdaki örgütlenme merkezden perifere doğru tüm yapılanmayı değiştirmiş yerine konulan yeni yapılar hayvan hastalıkları konusunda birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Tarım ve hayvancılıkta, özellikle de hayvancılıkta sağlığı üretimden, üretimi ise sağlıktan ayrı düşünmek mümkün değildir. Türkiye’nin Ortadoğu’ya yakın bir coğrafyada yer alması, salgın hayvan hastalıkları yönünden riskli ülkelerle komşu olması, aynı zamanda oldukça sık yaşanan hayvan hareketleri nedeniyle merkezi veteriner hizmetleri veya veteriner işleri müdürlüğüne bağlı taşra teşkilatının oluşturulması Türkiye’nin özel konumundan kaynaklanan ayrı bir zorunluluktur.

O nedenle hayvancılıkta yetiştirmeden ıslaha, üretimden tüketime kadar olan tüm sürecin sağlıklı bir şekilde götürülmesi ve yürütülen tüm faaliyetlerin kamuda bir bütünlük içinde ele alınması gerekli görülmektedir. Bu süreçler arasında bir kopukluk veya kesinti olması hayvan sağlığı, hayvansal ürün üretimi ve halk sağlığında ciddi tehlikeler ortaya çıkaracaktır.

1984 yılında yapılan reorganizasyon sonucu, Tarım il ve ilçe teşkilatlarında veteriner hekim ve ziraat mühendislerinin kırsal kesime birlikte hizmet götürmesindeki fonksiyonel yaklaşım ile sektörlerin talep ettiği hizmetin özelliği göz ardı edilmiştir. Oysa pratikte hayvansal ve bitkisel üretimin yılın değişik ay, gün ve saatlerinde yapıyor olması bu kesimlere götürülecek teknik hizmetlerin uygulamada birleştirilmesini zorlaştırmış, özellikle hayvancılığa götürülen hizmetlerin etkinliğinin azalmasına neden olmuştur.

Görünür amacı kamu hizmetlerini etkinleştirmek, hizmet dağınıklığını gidermek, hizmet maliyetini azaltmak olan bu fonksiyonel örgütlenme ile TKB’nda bir mesleğin potasında diğer bir mesleğin yasal yetki ve sorumluluklarının asimile edilerek adeta yok edilmesinin amaçlandığı kanaati yaygınlaşmıştır.

Bakanlıkta kamu örgüt yapısında yapılan reorganizasyon ile birlikte, veteriner hekimler kamu hizmetleri konusunda yapılan yeni düzenleme ile veteriner fakültelerinin eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesi aynı zamana rastlamaktadır. 2547 sayılı YÖK yasasının değil, ancak onun adına kişisel tasarrufların ortaya konduğu bu düzenleme eğitim ve öğretim sistemimizde önemli sorunlara neden olmuştur. Bu dönemde fakültelerde bazı kürsüler ve uzmanlık eğitimi hiçbir haklı neden olmadığı halde kaldırılmıştır. Bu durum mesleki açıdan çok ciddi sakıncalar doğurmuş, meslekte uzman olanların zaman içinde hizmetten çekilmesi (emekli), uzmanlık gerektiren bütün veteriner hizmetlerinde aksamalara neden olmuştur.

Son yıllarda tarımsal ve hayvansal ürünlerin dış ticaretinde korumacı engellemelerin (gümrük vergisi ve ihracat destekleri vb.) kaldırıldığı, ancak gelişmiş ülkelerin çoğunda bitki ve hayvan sağlığı kuralları ile gıda güvenliği, hayvan refahı konularına getirilen yüksek standartlar yeni bir korumacılık şekli olarak artan bir önem kazanmıştır.

Bilindiği üzere, Türkiye'nin AB'ne tam üyelik sürecinde OTP'na uyum kapsamında getirilen ön koşullardan biriside kamuda idari yapının AB'ne uyumlaştırılmasıdır. Diğer taraftan Birlik mevzuatı esas itibariyle topluluk içi ticarete veteriner kontrollerinin ortadan kalkmasını sağlayacak şekilde veteriner mevzuatının uyumlaştırılması, üye ÷lkelerdeki ilgili otoritelerin karşılıklı olarak birbirini tanımalarını esas alması, hayvan ve hayvansal ürünlerin birlik şartlarında ticaretinin kontrol ve denetiminin nasıl yapılacağını düzenleyen veteriner direktiflerin ortaya konması uyum açasından diğer bir gerekliliktir.

ÖZET

Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinde Kamu Veteriner Hizmetlerinde Yeniden Yapılanmanın Etkinliği Üzerine Bir Araştırma

Bu araştırmanın amacı, veteriner hizmetlerinin cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar kamudaki örgütsel değişimi incelenerek, AB'ne tam üyelikte (müzakere sürecinde) ön koşul olarak getirilen kamu örgüt yapısında yeniden yapılanmaya dönük çalışmalara ve hizmet etkinliğinin sağlanmasında etkin bir kamu örgüt yapısının oluşturulmasına yönelik öneriler sunmaktır.

Araştırmanın gereğini, kamuda çalışan veteriner hekimler, sektör uzmanları, sanayiciler ve üreticiler ile yapılan anket çalışmasında, kamuda çalışan veteriner hekimlerden 48 kişi, sektör uzmanlarından 50 kişi, sanayicilerden 30 kişi ve üreticilerden 77 kişi üzerinde uygulanan anket verileri oluşturmuştur. Anketlerden elde edilen verilerin bilgisayar ortamında değerlendirilmesinde ve yapılan hesaplamalarda Microsoft Excel ve SPSS for Windows 11.5 programlarından faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda; ankete katılan kamuda çalışan veteriner hekimler; 1984 öncesine göre TKB'nın hayvan hastalıkları ile mücadele konusunda ve bürokrasideki etkinliğini sırasıyla %73,9 ve ise %82,2 oranında daha başarısız bulmuşlardır. Diğer taraftan personel politikasına ilişkin yanıtlarda; veteriner hekimlerin %64,6-89,6 oranındaki önemli bir bölümünün 1984 sonrası dönemde TKB'nın veteriner hekim özlük hakları, yasal yetki ve sorumlulukları, fiziksel ve teknik olanaklar ile hizmet içi eğitim ile ilgili personel politikalarını daha başarısız bulmuşlardır.

Çalışmada anket uygulanan uzman veteriner hekimlerin; %90'ının Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda yapılan veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yetersiz bulduğu, yine ankete katılan uzmanların %88 oranında 1984 sonrası dönemde TKB'nın uzmanlık eğitimi ve uzman yetiştirme ile ilgili etkinliğini uzmanlık eğitiminin aynı dönemde 2547 sayılı yasa gereğince kaldırılması nedeniyle daha başarısız buldukları tespit edilmiştir.

Ayrıca ankete katılan sanayiciler; Türkiye'nin AB, OTP'na uyumla ilgili adaylığın getirdiği yükümlülükler çerçevesinde, hayvansal ürünlerde gıda güvenliği ve hijyeni konusunda özel sektörün yaptığı çalışmaları %56,7 oranında yeterli bulurken, kamu sektörünün yaptığı çalışmaları ise %36,7 oranında yeterli bulmuşlardır. Sanayicilerin, %70'i hayvancılık sektörünün AB ile bu yapı ile rekabet şansının bulunmadığını bildirmiştir.

Araştırmada, hayvansal üretimin artırılması hususunda üreticiler sırasıyla; düşük ve uzun vadeli kredi, yem, hayvan ıslahı, hayvan sağlığı koruma ve mücadelede gerekli devlet desteklerini talep etmiştir. Üreticilerin %76,6'sına göre EBK'nun kısmen, SEK ve YEM Sanayi AŞ'nin tamamen özelleştirilmesi hayvancılığı olumsuz yönde etkilemiştir.

Tarım ve hayvancılıkta, özellikle de hayvancılıkta sağlıklı üretimden, üretimi ise sağlıktan ayrı düşünmek mümkün değildir. Türkiye'nin Ortadoğu'da yer alması, salgın hayvan hastalıkları yönünden riskli ülkelerle komşu olması, aynı zamanda oldukça sık yaşanan hayvan hareketleri nedeniyle merkezi veteriner hizmetleri veya veteriner işleri müdürlüğüne bağlı taşra teşkilatının oluşturulması Türkiye'nin özel konumundan kaynaklanan ayrı bir zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler: Örgütlenme, Reorganizasyon, Hizmet Etkinliği, Veteriner Mevzuatı, Ortak Tarım Politikası

SUMMARY

Research on the Effectiveness of the Reconstruction in Public Veterinary Services during Turkey's EU accession process

The purpose of this research is to submit proposals for an effective structure of public organization in provision of service effectiveness and towards reconstruction in structure of public organization, which is referred as a precondition in full membership (during negotiation) to the EU, by examining organization change of veterinary services in public since the establishment of the Republic.

The material of the research has comprised veterinary surgeons employed in public, sectors experts, industrialists and producers, of whom survey is conducted, 48 persons from veterinary surgeons employed in public, 50 persons from sectors experts, 30 persons from industrialists and 77 persons from producers, the data of the survey. During the assessment of data provided by the surveys, in computer environment and the calculations made, Microsoft Excel and SPSS for Windows 11.5 programs have been benefited.

In conclusion of the research, veterinary surgeons employed in public, participated to the survey, have found that the struggle of Ministry of Agriculture and Village Affairs in animal diseases and its effectiveness in bureaucracy more unsuccessful when compared before 1984, respectively 73,9 and 82,2. On the other hand, in the responses concerning personnel policy considerable number of veterinary surgeons found that Ministry of Agriculture and Village Affairs was more unsuccessful post-1984 period as 64,6 %-89,6% about the personnel policies in the issues of personal rights, legal power and responsibilities of veterinary surgeons, physical and technical possibilities, in-service training.

It is being determined in the survey that the 90% of expert veterinary surgeons, of whom conducted survey, found veterinary surgeon services in public insufficient in harmonization period of Turkey for EU Acquis Communautaire and 88 % of the experts, who participated to the survey, found that Ministry of Agriculture and Village Affairs was more unsuccessful about its effectiveness on expertise training and expert teaching in post 1984 period due to abolition of expertise training in accordance with the law numbered 2547 in the same period.

Besides, industrialists participated to the survey, found that initiatives of private sector sufficient as 56,7 % concerning food safety and hygiene in animal products within the framework of obligations for harmonization of Turkey to EU and Common Agricultural Policy and they found the initiatives of public sector sufficient as 36,7 %. 70 % of the industrialists informed that as long as the current structure of livestock is kept on, it will not have the chance of competition with the EU.

In the research, producers asked respectively, low and long term credit, feed, animal breeding, protection of animal health, and the required state support for increasing livestock production. According to 76,6 % of the producers, partial privatization of Meat and Fish Institution (EBK) and Milk Industry Institution (SEK) and YEM Sanayi A.Ş. were negatively effected the livestock sector.

It is impossible to separate health from production and production from health in agriculture and livestock, particularly in livestock. Formation of country organization affiliated to central veterinary services or veterinary affairs directorate due to location of Turkey in Middleast, its neighborhood to risky countries in terms of animal diseases, and also so often movement of live animals, is a separate necessity emanating from private position of Turkey.

Key Words: Organization, Reconstruction, Service Effectiveness, Veterinary Legislation, Common Agricultural Policy

KAYNAKLAR

- AKDER, H. (1988). Avrupa Topluluğunda Ortak Tarım Politikasının Reformu ve Türkiye'nin Tarım Ürünleri Dış Ticareti. ATAUM, Ankara.
- AKMAN, N. (2006). Türkiye'nin Hayvansal Üretimi. Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Yayınları, No:4, Ankara.
- ALPASLAN, N. (1996). Avrupa Birliğinde Hayvancılıkta Uygulanan Koruma Politikaları. Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı, Seminer. Ankara.
- ALTINEL, A. (2000). Sığır ve Koyun Yetiştiriciliği. 8. Türkiye Hayvancılık Kongresi. Sayfa: 60-70. Ankara.
- ARAL, S. (1971). Memleketimizde Et ve Mamullerinin Sürümünde Et ve Balık Kurumunun Yeri ve Önemi. Doktora Tezi. Ankara.
- ARAL, S., SAKARYA, E. (1989). Türkiye'de Hayvan Üreticisi ve Besicisinin Örgütlenmesi. *Ankara Ticaret Borsası Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Sayfa: 10-14. Ankara.
- ARAL, S. (1995). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Ortak Tarım Politikası Karşısında Türkiye'nin Hayvancılık Politikası. *Ankara Ticaret Borsası Dergisi*. Ankara.
- ARAL, S. (1996). "Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Hayvancılık Politikaları ve Alınması Gerekli Önlemler" Konulu Hayvancılık Ekonomisi Üzerine Görüşler. AVHO, Ankara.
- ARAL, S., SAKARYA, E. (1996). Yozgat'ın Hayvancılık Potansiyeli ve İl Kalkınmasındaki Önemi. Yozgat İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Sayfa: 41-71. Yozgat.
- ARAL, S., CEVGER, Y. (2000). Türkiye'de Cumhuriyetten Günümüze İzlenen Hayvancılık Politikaları. Hayvancılık Kongresi, Sayfa: 35-68. Ankara.
- ARAL, Y. (2007). Türkiye'de Bazı Kamu, Özel Sektör Mezbaha ve Et Kombinalarında Sığır Kesim Hattı Etkinliği ile Kesim Aşamalarındaki İşgücü Verimliliklerinin Ölçümü Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.
- ARIKBAY, C. (1992). Avrupa Topluluğuna Tam Üyeliğin Türkiye'nin Tarımsal Ürünler Üretimi, Fiyatları ve Dış Ticaretinde Yaratacağı Olası Değişmeler. MPM Yayınları, No: 47, Ankara.
- BAYHAN, R. (1993). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Uygulanan Tarımı Koruma Politikaları. ATAUM Yayınları. Ankara.
- BEŞE, M., (1981). Atatürk'ün Doğumunun 100. Yıldönümünde Türk Veteriner Hekimliğinin Gelişmesine Kısa Bir Bakış. *İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg.* 7(1): 1-120. İstanbul.
- ÇETİN, C. F. (2002). Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası ve Türkiye Tarımı. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD., Uluslararası İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Niğde.

- DİLEKLİ, S., ERASLAN, T. (2007). AB Üyesi Ülkelerde ve Aday Ülkelerde Ekonomik Gelişmeler. AB İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını. Ankara.
- DPT (2006a). Milk and Milk Products Sector. Agriculture and Rural Development. Questionnaire & Answers. No: 11, Ankara.
- DPT (2006b). Devlet Planlama Teşkilatı. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.
- EMEKTAS, G. (1995). Avrupa Topluluğuna Entegrasyon Sürecinde Türkiye Hayvancılığının Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Hayvancılık İşletme Ekonomisi Anabilim Dalı, Seminer. Ankara.
- ENE, O. (1985). Avrupa Ekonomik Topluluğu Ortak Tarım Politikasının Esasları ve İşleyiş Mekanizması. İKV Yayınları, Sayı: 14. İstanbul.
- ERAKTAN, G. (1992). Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası. ATAUM.
Erişim:[file://C:\DocumentsandSettings\casper\Desktop\malta\pozisyon\Agriculture 2.htm].
Erişim Tarihi: 14.03.2005
- EUROPEAN COMMISSION (1976). Yem Maddelerinin Resmi Kontrolü İçin Topluluk Örnekleme Metotlarını Tesis Eden 1 Mart 1976 Tarihli Birinci Komisyon Direktifi. Sayı: 76/371/EEC
- EUROPEAN COMMISSION (1985). Taze Et ve Kümes Hayvanları Etinin Sağlık Muayeneleri ve Kontrolleri Hakkında 29 Ocak 1985 Tarihli Konsey Direktifi. Sayı: 85/73/EEC
- EUROPEAN COMMISSION (1990). Genetik Modifiye Mikroorganizmalar İçerenlerin Kullanımına Yönelik 23 Nisan 1990 Tarihli Konsey Direktifi. Sayı: 90/219/EEC
- EUROPEAN COMMISSION (1992). Gıdaya Bağlı Enfeksiyon ve Zehirlenmeleri Önlemek Amacı ile, Hayvan ve Hayvan Menşeli Ürünlerde Bulunan Belli Zoonozlar ve Zoonotik Amillere (ajan) Karşı Korunma Tedbirlerine Dair 17 Aralık 1992 Tarihli Konsey Direktifi. Sayı: 92/117/EEC
- EUROPEAN COMMISSION (1993a). Hayvanların Kesimi ve Öldürülmesi Esnasında Uyulması Gereken Kurallar Hakkında 22 Aralık 1993 Tarihli Konsey Kararı. Sayı: 93/119/EC
- EUROPEAN COMMISSION (1993b). Üçüncü Ülkelere İhracı Hedeflenen Bazı Canlı Hayvanların ve Ürünlerin Topluluk İçi Ticaretini Yöneten Ayrıntılı Kurallara İlişkin 2 Temmuz 1993 Komisyon Kararı. Sayı: 93/444/EEC
- EUROPEAN COMMISSION (1995). Hayvan Beslenmesi Alanındaki Resmi Denetimlerin Düzenlenmesini Yöneten İlkeleri Belirleyen 25 Ekim 1995 Tarihli Konsey Direktifi. Sayı: 95/53/EC
- EUROPEAN COMMISSION (1998). Yem Maddelerinin Resmi Kontrolleri İçin Hayvansal Kökenli Bileşenlerin Mikroskobik Tanımlanması ve Tahmin Edilmesine Yönelik Kılavuzları Tesis Eden 13 Aralık 1998 Tarihli Komisyon Direktifi. Sayı: 98/88/EC

- EUROPEAN COMMISSION (2001). İnsan Tüketimi İçin, Balık Ürünlerinin İthal Edilmesine İzin Veren Üçüncü Ülkelerin Listesinin Hazırlanması Hakkındaki Kararı 97/296/EC’de Değişiklik Yapan 23 Ocak 2001 Tarihli Komisyon Kararı. *Avrupa Topluluğu Resmi Dergisi*. Sayı: L22/39-40
- EUROPEAN COMMISSION (2002). Gıda Kanununun Gerekliliklerinin Genel Prensiplerini İfade Eden, Avrupa Gıda Güvenliği Makamını Tesisi Eden ve Gıda Güvenliği Konularında Prosedürleri İfade Eden 28 Ocak 2002 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü. Sayı: 178/2002/EC
- EUROPEAN COMMISSION (2004a). Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü. Sayı: 882/2004
- EUROPEAN COMMISSION (2004b). Gıda Maddeleri Hijyeninde Belirli Hijyenik Kurallara İlişkin 29 Nisan 2004 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Yönetmeliği. Sayı: 853/2004/EC
- EUROPEAN COMMISSION (2004c). Yem ve Gıda Yasası, Hayvan Sağlığı ve Hayvan Refahı Kurallarına Uygunluğun Onaylanmasını Sağlamak Üzere Yapılan Resmi Kontrollere İlişkin 29 Nisan 2004 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 882/2004 Sayılı Tüzüğü. *Avrupa Topluluğu Resmi Dergisi*. Sayı: L165/1-142
- EUROPEAN COMMISSION (2004d). İnsan Tüketimine Uygun Hayvansal Kökenli Ürünlerin Resmi Kontrollerinin Düzenlenmesine İlişkin Özel Kuralları Ortaya Koyan 29 Nisan 2004 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü. Sayı: 854/2004
- EUROPEAN COMMISSION (2004e). Gıda Maddelerinin Hijyeni hakkında 29 Nisan 2004 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği. Sayı: 852/2004/EC
- EUROPEAN COMMISSION (2006a). Country Profile of Lithuania. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 29.04.2006
- EUROPEAN COMMISSION (2006b). Country Profile of Hungary. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 11.03.2006
- EUROPEAN COMMISSION (2006c). Country Profile of Poland. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 09.11.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2006d). Country Profile of Czech Republic. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 04.11.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2006e). Country Profile of Germany. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 08.11.2007

- EUROPEAN COMMISSION (2006f). Country Profile of Malta. Health & Consumer Protection Directorate-General, Directorate F- Food and Veterinary Office.
Erişim: [http://ec.europa.eu/Food/Fvo/country_Profiles_en.cfm].
Erişim Tarihi: 29.04.2006
- EUROPEAN COMMISSION (2007a). ANIMO/TRACES.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/animo/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 08.01.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007b). The New Animal Health Strategy (2007-2013): Prevention is better than cure
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/framework_en.htm].
Erişim Tarihi: 19.06.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007c). The Food and Veterinary Office Introduction.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/fvo/index_en.htm]
Erişim Tarihi: 28.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007d). Animal Diseases-Eradication and Monitoring Programmes.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 14.02.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007e). Animal Diseases – Control Measures.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/controlmeasures/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 05.07.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007f). Control Measures for some further Exotic Diseases
Erişim: [<http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/controlmeasures/other-en.htm>].
Erişim Tarihi: 30.08.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007g). The EU and Animal Welfare Policy Objectives
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/policy/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 18.09.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007h). Animal Welfare on the Farm.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/lfarm/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 22.09.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007i). Animal Welfare at the time of Slaughter or Killing.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/lfarm/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 18.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007j). Community Veterinary Emergency Team.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/event_en.htm].
Erişim Tarihi: 27.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007k). Animal Welfare During Transport.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 09.11.2007

- EUROPEAN COMMISSION (2007l). Zootechnics-Introduction.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/zootechnics/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 28.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007m). Control Measures for Certain Fish Diseases.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/controlmeasures/fish_en.htm].
Erişim Tarihi: 13.11.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007n). Intra-Community. Trade in Other Live Animals.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimal/other/intra_trade_en.htm].
Erişim Tarihi: 08.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007o). Animal Welfare Introduction.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 22.11.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007p). International Animal Welfare Issues.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/international/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 02.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007r). Trade and Import of Live Animals-Introduction.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimals/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 26.10.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007s). Animal Diseases Notification System.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/adns/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 13.11.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007t). Community Reference Laboratories.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/laboratories/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 14.02.2007
- EUROPEAN COMMISSION (2007u). Correct Implementation of EU Legislation on Animal Welfare.
Erişim: [http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/legislation/index_en.htm].
Erişim Tarihi: 28.10.2007
- EVİRİM, M. (1993). Islah Politikaları. 2000'lere Doğru Türkiye Hayvancılığı Kongresi. Sayfa:88-100. Ankara.
- GÜLER, H., (2006). Türkiye'nin AB'ne Katılım Sürecinde Süt Sektöründe Ortak Tarım Politikası'na (OTP) Uyum Öncesi ve Sonrası Alınması Gereken Önlemler. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- HEKİMOĞLU, Ö. L., (1989). Avrupa Topluluğu ve Türkiye'de Hayvancılık Sektörüne Uygulanan Destekleme Politikaları, *Ankara Ticaret Borsası Dergisi*. Sayı:5, Ankara.
- FİŞEK, K. (1979). Yönetim. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 437. Ankara.
- İKV (2005). Avrupa Birliği ile Katılım Müzakereleri Rehberi. Sayı: 184. İstanbul

- İNAN, İ. H., DİREK, M., BAŞARAN, B., BİRİNCİ, S., ERKMEN, E. (2005). Tarımda Örgütlenme. VI. Türkiye Ziraat Mühendisleri Teknik Kongresi. 3-7 Ocak 2005, Ankara. Erişim: [<http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/6tk05/057hakkiinan.pdf>] Erişim Tarihi: 23.08.2007
- KILIÇ, S. (2006). Almanya’da Sığır ve Dana Eti Piyasa Düzeni ve Türkiye İçin Sığır Eti Pazarlamasında Model Oluşturabilme Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara.
- KUMLU, S. (2000). Hayvancılık Örgütleri. Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Yayınları, No:2. Ankara.
- OLUÇ, M. (1978). İşletme Organizasyonu ve Yönetimi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, No: 77. İstanbul.
- SAÇLI, Y. (2007). AB’ye Uyum Sürecinde Hayvancılık Sektörünün Dönüşüm İhtiyacı. DPT Yayınları, Ankara.
- SAKARYA, E. (1989). Avrupa Topluluğu ile Entegrasyonda Hayvancılık, Hayvan ve Hayvansal Ürünler Sanayii I. Milli Sempozyumu, Süt ve Et Sanayicileri Birliği. Ankara.
- SAKARYA, E. (1990). Avrupa Topluluğu ile Entegrasyonda Türkiye Hayvancılığı, *Vet. Hek. Der. Derg.*, Cilt 60, Sayı 1-2. Ankara.
- SAKARYA, E. (1993). Hayvancılık Sektöründe Örgütlenme ve Destekleme Politikaları. 2000'lere Doğru Türkiye Hayvancılığı Kongresi, Sayfa: 143. Ankara.
- SAKARYA, E. (1996a). Türkiye’de Et Sanayinin Gelişimi ve Et Balık Kurumu. *Ankara Veteriner Hekimler Odası Dergisi*, Sayı: Ekim-Kasım, Sayfa: 2-5. Ankara.
- SAKARYA, E. (1996b). Türkiye’de ve Dünya’da Hayvancılığa Dayalı Sanayi İşletmelerinde Özelleştirme. *Ankara Veteriner Hekimler Odası Dergisi*, Sayı: Ekim-Kasım, Sayfa:11-22. Ankara.
- SAKARYA, E., UYSAL, G. (2000). Avrupa Birliği - Türkiye Adaylık Sürecinde Hayvancılık Sektöründe Alınması Gerekli Önlemler. Hayvancılık Kongresi, Sayfa: 200. Ankara
- SAKARYA, E. (2005). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde, Hayvancılıkta Kamu Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması. *Vet. Hek. Der. Derg.*, Cilt: 76, Sayı: 3-4. Ankara.
- SAKARYA, E., CEVGER, Y., ARAL, Y. (2006). Türkiye’de Uygulanan Hayvancılık Politikalarının Sonuçları İtibariyle Değerlendirmesi, Türkiye Ziraatçılar Derneği, 6. Ulusal Tarım Kongresi. Belgeler-yazılı tebliğ, Sayfa: 108-118, 20 Aralık 2006, Ankara.
- TAN, H. (1981). Hayvancılığa Yönelik Kamu Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması. Türkiye 7. Hayvancılık Kongresi. Sayfa:3-23. Ankara.
- TAYŞİ, İ. (1998). Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez Örgüt Yapısının Geçirdiği Evreler. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, APK Kurulu Başkanlığı Yayını, Ankara.
- TCZB. (2007). Tarımsal Kredi Kayıtları. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü. Ankara.

- TKB. (1985). Bakanlık Birimlerinin Kuruluş ve Çalışmaları Hakkında Bilgiler. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, APK Başkanlığı Yayını. No:101. Ankara.
- TKK. (2007). Tarım Kredi Kooperatiflerinden Tarımsal Üretime Yönelik Krediler.
Erişim: [<http://www.tarimkredi.org.tr>].
Erişim tarihi: 06.10.2007
- TODAİE. (1966). Merkezi Hükümet Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri (MEHTAP), Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Raporu. Ankara.
- TÜİK. (2001). Türkiye İstatistik Kurumu. Genel Tarım Sayımı Sonuçları. Ankara.
- TÜİK. (2006). Türkiye İstatistik Kurumu. Tarım-Hayvancılık İstatistikleri, Veri-Bilgi.
Erişim: [<http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab-id=140-143,485-490>].
Erişim tarihi: 10.03.2007
- TVHK (1998). 1. Türk Veteriner Hekimliği Kurultayı Sonuç Raporu. Ankara.
- TVHK (2002). 2. Türk Veteriner Hekimliği Kurultayı Sonuç Raporu. Ankara.
- TVHB. (2000a). Türkiye Hayvancılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri ile Hayvancılıkta Alternatif Kamu Örgütlenmesi Modeli. Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi. Ankara.
- TVHB. (2000b). 8. Türkiye Hayvancılık Kongresi. Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi. Ankara.

EKLER

Ek-1. Uzman Anket Soruları

Adı ve Soyadı :

Yaş :

Eğitim Durumu :

Meslekteki Deneyim Süresi (yıl) :

Çalıştığı Kurum-kuruluşlar ve Görevleri :

İl:

Uzmanlık Alanı:

1. 1984 sonrası Türkiye hayvancılığının 1984 öncesine göre daha çok gelecek vaat eden bir sektör haline geldiğini düşünüyor musunuz?

☐

Evet

☐

Hayır

Neden (kısaca açıklayınız) :

2. Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi bakımından aşağıda belirtilen faktörleri önem derecesine göre belirtiniz. (1= çok önemli, 2= önemli, 3= orta, 4= az önemli, 5=en az önemli)

Faktörler	Önem derecesi
Beslenme	
Kırsal kalkınma	
Stratejik önemi var	
İstihdam sağlama	
Dış ticaret potansiyeli	

3. Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi amacıyla 1984'ten sonra kamuda aşağıda belirtilen yeniden yapılandırma (Tarım ve Köy işleri Bakanlığındaki reorganizasyon) uygulamalarını sonuçları itibariyle ne derece başarılı buluyorsunuz? (1= daha başarılı 2= değişim olmamıştır 3= daha başarısız) (X İşareti ile belirtiniz).

Karar	1	2	3
Merkez –Taşra teşkilatlarının birleştirilmesi (Fonksiyonel örgütlenme)			
Veteriner teşkilatının kaldırılması			
Teşkilatlar arası koordinasyon			
Bazı veterinerlik hizmetlerinin özelleştirilmesine bağlı olarak hizmet etkinliğinin başarı derecesi			
Diğer (belirtiniz).....			

4- Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi amacıyla 1984'ten sonra kamuda yeniden yapılandırma (reorganizasyon) döneminde aşağıda belirtilen hizmetlerin etkinliğini nasıl değerlendiriyorsunuz? (1= daha başarılı 2= değişim olmamıştır 3= daha başarısız) (X İşareti ile belirtiniz).

Hizmetler	1	2	3
Hastalıklarla mücadele			
Islah çalışmaları			
Kamu hizmet maliyeti			
Bürokrasi			
Hayvan hareketlerinin kontrolü			
Gıda kontrol ve halk sağlığı			
Yemin kalite ve denetimi			
Diğer (belirtiniz).....			

5. EBK'nin kısmen, SEK ve YEM tamamen sanayinin özelleştirilmesi sizce hayvancılığımızı nasıl etkilemiştir?

☐

olumlu

☐

olumsuz

Neden (kısaca açıklayınız):

6. Sizce 25.02.1998'de kabul edilen Mera kanunun uygulamalarını ne ölçüde başarılı buluyorsunuz ?

☐

Başarılı

☐

Başarısız

Neden (kısaca açıklayınız) :

7. Türkiye'nin Damızlık hayvan ithalatı politikası bölgeniz hayvancılığını nasıl etkilemektedir?

☐

Olumlu

☐

Olumsuz

Neden (kısaca açıklayınız):

8. Türkiye'nin hayvan ıslahı çalışmalarında Avrupa Birliği(AB) ülkeleri ve gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında aşağıdaki yöntemlerden hangisi veya hangileri daha çok tercih edilmelidir? (Tercihlerinizi önem sırasına göre belirtiniz.)

	Önem derecesi
Suni tohumlama yöntemi	
Damızlık hayvan ithalatı	
Seleksiyon çalışmaları	
Köye verilen boğalar	
Diğer (embriyo transferi vb.)	

9. Bölgenizde hayvancılığın geliştirilmesi için aşağıdaki alternatifleri önem derecesine göre sıralayınız? (1= çok önemli, 2= önemli, 3= orta, 4= az önemli, 5=en az önemli)

	Önem derecesi
Hayvancılığa yönelik Kamu kaynakları	
AB-UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) ve Dünya bankası gibi kuruluşların verdiği proje temelli krediler	
Sektörde yerli yatırımcıya teşvik	
Sektörde yabancı yatırımcıya teşvik	
Diğer (belirtiniz).....	

10. Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Neden (kısaca açıklayınız) :

11. AB-Ortak Tarım Politikası(OTP)'ne uyum kapsamında Türkiye'nin hayvancılık sektöründe; üretimi ve verimliliği artırmak için uygulaması gereken aşağıda belirtilen destekleme politikalarını önem sırasına göre sıralayınız. (1= çok önemli, 2= önemli, 3= orta, 4= az önemli, 5=en az önemli)

	Önem derecesi
Ürün-fiyat desteği(sübvansiyonlar)	
Örgütlenme(ekonomik ve teknik)	
Doğrudan gelir desteği	
Depolama yardımları.	
Diğer (belirtiniz).....	

12. Türkiye'nin AB'ye uyumda Tarım ve Köyişleri(TKB)'de hayvancılık sektörünün yeniden yapılanması konusunda bugüne kadar yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

☐ Yeterli ☐ Yetersiz

Neden (kısaca açıklayınız):

13. TKB'nın aşağıdaki tabloda belirtilen hayvancılığın geliştirilmesi üzerindeki etkinliklerini 1984 öncesine göre nasıl değerlendiriyorsunuz? (1=daha başarılıdır, 2=değişim olmamıştır, 3= daha başarısızdır.)

FALİYETLER	1	2	3
AR-GE çalışmaları			
Aşı ve biyolojik madde üretiminde kendine yeterlilik			
Aşı ve biyolojik madde kalitesi			
Sperma üretiminde kalite ve kendine yeterlilik			
Bakanlık – Üniversite ilişkileri			
Uzmanlık eğitimi ve uzman yetiştirme			
Hizmet içi eğitim faaliyetleri			
Fiziksel ve teknik olanaklar			
Yayın hizmetleri			
Diğer (belirtiniz).....			

14. TKB'ye bağlı araştırma kurumlarında, 1984 öncesi ve 1984 sonrasında, hayvancılıkla ilgili faaliyet gösteren aşağıda belirtilen alanlarda araştırmaları önceliklerine göre sıralayınız.(1= 1. öncelikli, 2= 2. öncelikli, 3= 3. öncelikli, 4= 4. öncelikli)

	1984 öncesi	1984 sonrası
Temel araştırma		
Uygulamalı araştırma		
Geliştirme araştırması		
Güdümlü araştırma		

15. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nda çalışan uzman veteriner hekim sayısı yeterlimidir?

☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Fikrim yok

Cevabınız olumsuz ise veteriner hekimlikte uzmanlık eğitimi ile ilgili görüş ve önerilerinizi kısaca belirtiniz.

Ek-2. Kamuda Çalışan Veteriner Hekimler Anket Soruları

A. GENEL KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyeti: ☐ Kadın ☐ Erkek
 2. Bitirdiğiniz üniversite ve yılı:
 3. Eğitim durumunuz
☐ Yüksek lisans ☐ Uzmanlık ☐ Doktora
 4. Kaç yıldır kurumda çalıştığınız
 5. Bu kuruma gelmeden önce çalıştığınız kurumlar/ işler.
 6. Yurt dışında yüksek lisans veya doktora yaptınız mı. ☐ Hayır ☐ Evet
.....(ülke)
 7. Kurumda halen yaptığınız görev ve unvanınız.
 8. Çalıştığınız kurumun yurt dışı ile ortak çalışmaları (teknik bilgi, eğitim, araştırma projesi) var mı? Evet ☐ Hayır ☐
Yanıtınız evet ise, projenin ismi ve hangi uluslararası kuruluş veya kuruluşlar ile çalışıyorsunuz?
 9. Mesleğiniz ve AB'ye uyumla ilgili gelişmeleri ne ölçüde takip edebiliyorsunuz?
☐ Yakından takip ediyorum
☐ Kısmen takip edebiliyorum
☐ Hiç takip edemiyorum
 10. Kamu veteriner hekimleri olarak aşağıda belirtilen hangi eğitsel programlara son 5 yıl içinde kaç kez katıldınız?
Eğitim programları	Sıklığı
Hizmet içi eğitim	
Seminer-konferans-sempozyum	
Yurt dışı eğitim	
Kurslar	
11. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda çalışan uzman veteriner hekim sayısı yeterlidir?
☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Fikrim yok

Cevabınız olumsuz ise veteriner hekimlikte uzmanlık eğitimi ile ilgili görüş ve önerilerinizi kısaca belirtiniz.

12. Kamu veteriner hekimlerinin gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında bilimsel yeterlilikleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Fikrim yok

13. Yanıtınız yetersiz ise nedeni sizce aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Veteriner hekimlerin mevcut eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır.
- b) Veteriner hekimlerin kamudaki örgütlenme yapısından kaynaklanmaktadır.
- c) Diğer (belirtiniz):.....

14. TKB yurt dışı kaynaklı projelerinin Türkiye hayvancılığını ne ölçüde geliştirdiğini düşünüyorsunuz?

☐ Oldukça geliştirmiştir ☐ Yeterince katkısı olmamıştır ☐ Fikrim yok

B. KAMUYA İLİŞKİN TUTUMLARI

1. TKB'nin aşağıdaki tabloda belirtilen konulardaki etkinliklerini 1984 öncesine göre nasıl değerlendiriyorsunuz? (1=daha başarılıdır, 2=değişim olmamıştır, 3=daha başarısızdır.)

	1	2	3
Hastalıklarla mücadele			
Kamu hizmet maliyeti			
Bürokrasi etkinliği			
Araştırma enstitülerinin sektörün sorunlarını çözmede etkinliği			
Gıda kontrol ve halk sağlığı			
Yemin kalite ve kontrolü			
Yayın hizmetleri			

2. TKB'nin kamu da çalışan veteriner hekimlerle ilgili personel politikasını aşağıdaki konular itibarıyla 1984 öncesine göre nasıl değerlendiriyorsunuz? (1=daha artmıştır, 2=değişim olmamıştır, 3=daha azalmıştır.)

	1	2	3
Veteriner Hekimlerinin özlük hakları			
Veteriner hekimlerinin yasal yetki ve sorumlulukları			
Fiziksel ve teknik olanaklar			
Hizmet içi eğitim			

3. Globalleşen dünyada ve AB sürecinde Türkiye'nin uzun vadeli ve istikrarlı bir "Ulusal hayvancılık" politikası olduğu görüşünde misiniz?

☐ Evet vardır. ☐ Hayır yoktur. ☐ Fikrim yok.

Neden (kısaca belirtiniz):

4. Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde kamuda veteriner hekimlik hizmetlerinin yeniden yapılandırma çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Neden (kısaca belirtiniz):

5. Türkiye'ye komşu ülkelerin salgın hayvan hastalıkları açısından yarattığı risk dikkate alındığında kamuda hayvan sağlığı hizmetlerinin daha kapsamlı ve etkin olması açısından kamu örgütlenme modeli yeterli midir?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim yok.

Yanıtınız hayır ise bu konuda önerileriniz:

6. TKB'da istihdam edilen devlet veteriner hekimlerinin, veteriner hekim çalıştıran özel sektör kuruluşları ve serbest veteriner hekimleri denetim ve kontrolünü yeterli buluyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim yok.

Neden (kısaca belirtiniz):

Ek-3. Üretici Anket Soruları

GENEL KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı :

Yaş :

Eğitim Durumu :

Üretim faaliyet türü : ☐ Besi Hayvancılığı ☐ Süt Hayvancılığı

Üretim faaliyetindeki deneyimi (yıl) :

İşletme kapasitesi : baş

Üretici olarak üyesi bulunduğunuz kuruluş varmı? Varsa İsmi

Nedir?.....

☐ Kooperatif ☐ Birlik ☐ Dernek ☐ Diğer..... ☐ Yok

1. Hayvan başına aldığınız verimin düşük olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

Yanıtınız evet ise, bunun hangisi/hangileri en önemlidir? Seçeneklerinizi önem sırasına göre numaralandırınız.

	Önem Sırası
Hayvanımı iyi besleyemiyorum.	
Hayvanımı iyi besliyorum ama verimi yüksek bir ırk değildir.	
Hayvanım çok sık hastalanıyor.	
Diğer (belirtiniz).....	

2. Hayvan beslemede yem konusunda aşağıda belirtilen sorunlarının en önemlisi sizce hangisidir?

- a) Kaba yem açığı çok önemlidir.
- b) Kesif yem (Fenni yem) sorunu çok önemlidir.
- c) Yemlerde kalite sorunu çok önemlidir.
- d) Meralar sorunu
- e) Diğer(belirtiniz).....

3.Mera kanunun, mera ve kaba yem sorununuza çözüm getirdiğini düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

4. Hayvan başına aldığınız verimin düşük olmasında salgın ve paraziter hayvan hastalıkları ne ölçüde önemli ve etkilidir.

☐ çok önemlidir ☐ önemlidir ☐ çok önemli değildir ☐ önemli değildir

5. TKB'nin (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) 1984 öncesi il ve ilçe veteriner müdürlüklerinin sundukları hayvancılık hizmetlerini, 1984 sonrası oluşturulan il ve ilçe tarım müdürlüklerinin sundukları hayvancılık ve veteriner hizmetleri ile karşılaştırıldığında hizmetin etkinliği ve zamanında ulaşması yönünden nasıl değerlendiriyorsunuz?

☐ 1984 öncesi daha iyi ve etkiliydi. ☐ 1984 öncesi daha az etkiliydi.

☐ Önemli bir değişme olmadı.

6. TKB'nin (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) 1984 öncesi il ve ilçe veteriner müdürlüklerinin salgın ve paraziter hayvan hastalıkları ile mücadelesini, 1984 sonrası oluşturulan tarım il ve ilçe müdürlüklerinin verdikleri salgın ve paraziter hayvan hastalıklarıyla mücadelesi arasındaki etkinliği karşılaştırır mısınız?

- a) 1984 öncesi salgın ve paraziter hayvan hastalıkları azdı ve mücadele etkinliği iyiydi.
- b) 1984 öncesi salgın ve paraziter hayvan hastalıkları çoktu
- c) 1984 sonrası salgın ve paraziter hayvan hastalıkları azaldı.
- d) 1984 sonrası salgın ve paraziter hayvan hastalıkları çoğaldı
- e) Önemli bir değişme olmadı

7. Hayvansal üretimin artırılmasında devletin desteği hangi konularda olmalıdır; seçeneklerden uygun gördüklerinizi önem sırasına göre numaralandırınız?

	Önem Sırası
Devlet yem desteği vermelidir	
Devlet hayvan sağlığını korumada ve mücadelede önlemler almalıdır	
Devlet hayvan ıslahı konusunda destek vermelidir	
Düşük ve uzun vadeli kredi vermelidir	
Diğer (Belirtiniz.....)	

8. EBK'nin kısmen, SEK ve YEM tamamen sanayinin özelleştirilmesi sizce hayvancılığınızı nasıl etkilemiştir, devletin et ve süt piyasasını düzenlemedeki model sizce ne olmalıdır?

☐ olumlu ☐ olumsuz

Model (kısaca açıklayınız):

9. Hayvan üreticisi olarak ekonomik örgütlenmenizi (Kooperatif, şirket, vakıf vb.) yeterli buluyor musunuz. Neden?

☐ Kesinlikle yeterli ☐ Yeterli ☐ Fikrim yok ☐ Yetersiz ☐ Kesinlikle yetersiz

Neden (kısaca belirtiniz):

10. Hayvan üreticisi olarak Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin çalışmalarını nasıl buluyorsunuz. Neden?

- ☐ Kesinlikle yeterli ☐ Yeterli ☐ Fikrim yok ☐ Yetersiz
☐ Kesinlikle yetersiz

Neden (kısaca belirtiniz):

11) Türkiye’de hayvansal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması ve AB’deki sektörün rekabet gücüne ulaşabilmesi için hayvancılığa dayalı sanayimizde üretim-sanayi entegrasyon modeli ne olmalıdır?

- a) Sözleşmeli Üretim Modeli
- b) Üretici Kooperatif-Sanayi Entegrasyonu Modeli
- c) Özel Sektör Sanayici-Üretici Kooperatifleri Sanayi Entegrasyonu Modeli
- d) Vadeli işlemler borsası modeli
- e) Diğer (belirtiniz.....)

Ek-4. Sanayici Anket Soruları

Adı ve Soyadı :

Yaş:

Eğitim Durumu:

Şirketin Üretim Faaliyeti: Et ☐ Süt ☐

Üretim Kapasitesi:

Sektördeki Deneyim (yıl):

Şirketin Statüsü: ☐ Kamu ☐ Özel sektör

Şirketin bulunduğu il/bölge:

Araştırma Konusu: “AB Uyum Sürecinde Veteriner Hekimlik Hizmetlerinin Kamuda Yeniden Yapılanmasının Etkinliği”

1-) Sanayici ve girişimci olarak, 1984 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı(TKB) da yapılan yeniden yapılanma(reorganizasyon) öncesine göre, 1984 sonrasında (reorganizasyon) TKB’de verilen kamu hizmetlerinin (projelendirme, ruhsatlandırma, teknik yardım alma, sonuçlandırma vb) verimliliğini (bürokrasi ve veteriner hizmetlerini) nasıl değerlendirmektesiniz?

☐ Daha başarılıdır ☐ Değişim olmamıştır ☐ Daha başarısızdır. ☐ Fikrim yok

2-) Türkiye’nin Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası(OTP)ne uyum sağlaması halinde üretim yaptığınız sektörün avantaj ve dezavantajları dikkate alındığında, böyle bir değişimin net etkisi ne yönde olacaktır?

☐ Sektörü çok olumlu yönde etkileyecektir.

☐ Sektörü olumlu yönde etkileyecektir

☐ Sektörde önemli bir gelişme olmayacaktır.

☐ Sektörü olumsuz yönde etkileyecektir

☐ Sektörü çok olumsuz yönde etkileyecektir

Kısaca açıklayınız:

3-) Türkiye’nin Et ve Süt sektöründe OTP ’ye uyum sürecinde, “çiftlikten sofraya” gıda işleme kuruluşlarının AB Gıda Hijyeni ve Güvenliği Mevzuatına uyum kapsamında yapmış olduğu çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

☐ Oldukça yeterli buluyorum ☐ Yeterli buluyorum

☐ Yetersiz buluyorum ☐ Çok yetersiz buluyorum

☐ fikrim yok

4-) Türkiye'nin, Avrupa Birliği OTP' ye uyum sağlaması durumunda, içinde bulunduğunuz sektörün rekabet şansını nasıl değerlendiriyorsunuz?

☐ Çok olumlu ☐ Olumsuz ☐ Önemli bir değişme olmayacaktır.

☐ Çok olumsuz ☐ Olumlu

5-) Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sonrası ve hayvancılık sektörü için geçiş sürecinde, içinde bulunduğunuz sektör bir takım Avantaj ve Dezavantajlarla karşılaşabilecektir. Avantaj ve Dezavantajlar Sanayici açısından aşağıda belirtilmiştir. Bu Avantaj ve Dezavantajları önem sırasına göre sıralayınız. (1= en önemli.....5= en az önemli)

AVANTAJLAR		
☐	Sanayicinin AB fonları ve ulusal kaynaklardan daha fazla destek alması	
☐	Sadece kaliteli ve teknik anlamda iyi olan İşletmelerin faaliyette bulunması	
☐	Sektörünüzde kayıt dışı ekonominin azalmasıyla yurt içindeki haksız rekabetin önlenmesi	
☐	Türkiye'nin kendine özgü yerel ürünleri için yeni pazar oluşması	
☐	İstikrarlı ve sanayicinin önünü görmesine olanak veren politikalar	

DEZAVANTAJLAR		
☐	Üretim maliyetleri açısından diğer AB ülkeleriyle rekabet gücü	
☐	Rekabet ve uyum zorluğu yaşayan bazı işletmelerin kapanması sonucu oluşan istihdam (işsizlik) sorunu	
☐	Süt kotası ve hijyen kuralları nedeniyle sanayinin talep ettiği miktarda sütü ve diğer alt sektörlerin kaliteli hammadde tedarikinin ülke içinden karşılanamaması,	
☐	AB Gıda Hijyeni ve Güvenliği Kriterlerine uyum sonucu, üretim maliyetlerini artırması	
☐	Çeşitli hayvansal ürünlerde artabilecek ithalata bağlı sorunlar	

6-) Özel Sektör ve Kamu Sektörü olarak Türkiye'nin AB, OTP' ye uyumla ilgili adaylığın getirdiği yükümlülükler çerçevesinde, hayvansal ürünlerde Gıda Güvenliği ve Hijyeni konusunda yapılan çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Özel sektör

☐ Oldukça yeterli ☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Çok yetersiz ☐ Fikrim yok

Kamu Sektörü

☐ Oldukça yeterli ☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Çok yetersiz ☐ Fikrim yok

7-) Ortak Tarım Politikası'na uyum kapsamında **sektörünüzde** üretimi ve verimliliği artırmak için uygulanabilecek aşağıda belirtilen hayvancılık politikalarını önem sırasına göre sıralayınız. (1= en önemli.....5= en az önemli)

	Önem derecesi
Depolama yardımları	
İmalat yardımları	
Teknolojik yenilenme ve geliştirme yardımları	
Fiyat destekler	
İhracat destek yardımları	
Diğer (belirtiniz)	

8) Türkiye’de yasalaşan Tarım Kanununda yer alan “tarım destekleme ve düzenleme kurulu” et ve süt piyasalarının düzenleme görevini beklentiler doğrultusunda yerine getirebilecek yeterlilikte midir?

☐ Oldukça yeterli ☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Çok yetersiz ☐ Fikrim yok

9) Türkiye’de Sektörünüzün OTP’ye uyumda asgari geçiş süresi sizce kaç yıl olmalıdır?

..... Yıl

10) Türkiye’de Hayvansal Üretimin kalite ve miktar olarak artırılması ve AB’nde sektörün rekabet gücünü yakalayabilmesi için hayvancılığa dayalı sanayimizde üretim-sanayi entegrasyon modeli ne olmalıdır?

b) Sözleşmeli Üretim Modeli

b) Üretici Kooperatif-Sanayi Entegrasyonu Modeli

c) Özel Sektör Sanayici-Üretici Kooperatifleri Sanayi Entegrasyonu Modeli

d) Vadeli işlemler borsası modeli

e) Diğer (belirtiniz.)

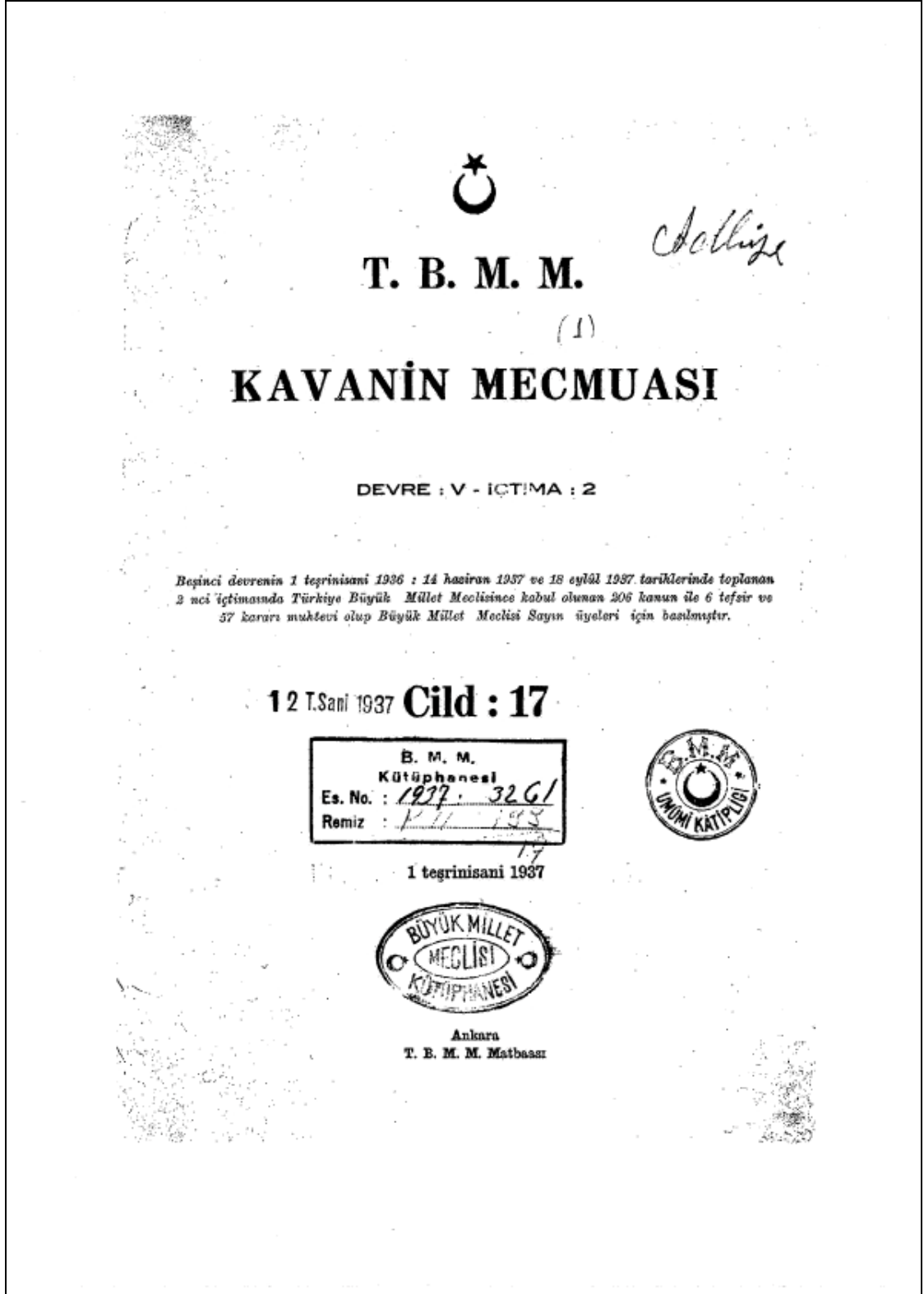
11) TKB'nin Gıda Güvenliği ve Halk Sağlığı konusunda sektörünüzde verdiği sağlık ve denetim hizmetlerini yeterli ve etkin buluyor musunuz?

☐ Oldukça yeterli ☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Çok yetersiz ☐ Fikrim yok

Yetersiz ise sizce model aşağıdaki seçeneklerden hangisi olmalıdır:

- a) Denetim ve kontrol hizmetlerinin TKB'nin il ve ilçe teşkilatlarınca yapılması
- b) Tüketici Birliklerince finanse edilen özel denetim kurullarınca denetim yapılması
- c) Her kurumun kendi Veteriner Hekimi tarafından denetlenmesi
- d) Yerel yönetimlerce denetlenmesi
- e) Diğer (belirtiniz).....

Ek-5. Cenevre Anlaşması

— 989 —

Hayvanların bulaşıcı hastalıklarına karşı mücadeleyle dair beynelmilel mukavele ile hayvanların, etlerin ve menşei hayvanî olan diğer mahsullerin transitine dair beynelmilel mukavelenin ve (Et ve et müstahzarlarından, taze hayvanî mahsulât ve süttten çıkarılanlardan başka) olan mahsullerin ihraç ve ithaline dair beynelmilel mukavelenin kabul ve tasdikına mütedair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 25/VI/1937 - Sayı : 3640)

No.
3243

Kabul tarihi
11 - VI - 1937

BİRİNCİ MADDE — 20 şubat 1935 tarihinde Cenevrede tanzim ve 1 şubat 1936 tarihli ve 3969 sayılı İcra Vekilleri Heyeti kararile tasvib ve imza edilmiş olan hayvanların bulaşıcı hastalıklarına karşı mücadeleyle dair beynelmilel mukavele ile hayvanların, etlerin ve menşei hayvanî olan diğer mahsullerin transitine dair beynelmilel mukavelenin ve (Et ve et müstahzarlarından, taze hayvanî mahsulât ve süttten çıkarılanlardan) başka menşei hayvanî olan mahsullerin ihraç ve ithaline dair olan beynelmilel mukavelenin kanuniyetleri tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerinin icrasına Adliye, Maliye, Gümrük ve İnhisarlar, Hariciye, İktisad ve Ziraat vekilleri memurdur.

15 haziran 1937

HAYVANATIN SARI HASTALIKLARINA KARŞI MÜCADELEYE DAİR BEYNELMİLEL MUKAVELE

Avusturya Federal Reisi, Sa Majeste Belçikalılar Kralı, Sa Majeste Bulgarlar Kralı, İspanya Cumhuriyeti Reisi, Fransa Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Yunanlılar Kralı, Sa Majeste İtalya Kralı, Letonya Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Hollanda Kraliçesi, Lehistan Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Romanya Kralı, İsviçre Federal Meclisi, Çekoslovakya Cumhuriyeti Reisi, Türkiye Cumhuriyeti Reisi, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri İttifakı Merkezî İcra Komitesi;

Hayvanatın sarı hastalıklarına karşı faslasız ve mütezayid müessiriyetle mücadelenin ancak alâkadar memleketlerin müşterek faaliyetle hüsnü intaç edileceği kanaatini besleyerek;

Diğer taraftan beynelmilel hayvanat ve mahsulâtı hayvaniye mübadelâtını teshile matuf olan her teşebbüsün programı bağında vesaiti mümkün ile sıhhl, baytari şeraitin ıslahı ve bu meyanda daha sıkı beynelmilel bir teşriki mesai lüzumuna mütefikân kail olarak vekil ve murahhas olmak üzere;

Avusturya Federal Reisi:

B. Emerich Pfügl, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî mümessil, Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Sa Majeste Belçikalılar Kralı:

B. Paul Van Zeeland, Başvekil, Hariciye ve Dış ticaret bakanı.

Sa Majeste Bulgarlar Kralı:

B. Nicolas Antonoff, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi.

No. 3243

— 990 —

25 - VI - 1937

İspanya Cümhuriyeti Reisi:

B. Julio Lopez Olivan, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Fransa Cümhuriyeti Reisi:

Doktor V. Drouin, Tarım bakanlığı Baytar servisi şefi.

Sa Majeste Yunanlılar Kralı:

B. Raoul Bibica - Rosetti, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi.

Sa Majeste İtalya Kralı:

Profesör C. Bisanti, İç işleri bakanlığı Baytar umumî müfettişi.

Letonya Cümhuriyeti Reisi:

B. Jules Felmans, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Sa Majeste Hollanda Kraliçesi:

B. Chevalier C. Van Rappard, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Lehistan Cümhuriyeti Reisi:

B. Titus Komarnicki, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi.

Sa Majeste Romanya Kralı:

B. Constantin Antoniadu, Milletler Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

İsviçre Federal Meclisi:

Doktor C. Flückiger, Federal Baytar ofisi direktörü.

Çekoslovakya Cümhuriyeti Reisi:

B. Rodolphe Künl - Jizersky, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Türkiye Cümhuriyeti Reisi:

B. Cemal Hüsnü Taray, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı merkezi icra komitesi:

B. Vladimir Potemkine, Fransa Cümhuriyeti Reisi nezdinde Fevkalâde büyük elçi ve vekil ve murahhası tayin etmişlerdir.

Müşarûnileyhın usulüne muvafık ve muteber görülen selâhiyetnamelerini ibrazdan sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Akid Taraflar hayvanların bulagıcı hastalıklarının çıkmasına ve yayılmasına karşı birlik ve tesirli bir hareket temini için lüzumlu teşrii ve idari tedbirler alacaktır.

İşbu tedbirler bilhassa aşağıdaki hususata matuf olacaktır:

1 - Her nevi ehli hayvanlar ile, menbahaların, ekarısaj atelyelerinin hayvan veya et pazarlarının, besi yerinin, süthanelerin, hanlara, tüccarlara ve menzillere aid ahırların, hayvanî mahsulât kullanan müesseseler kabilinden olup hayvan hastalıkları ile mücadele bakımından hususî alâka gösteren bilcümle müesseselerin, serum istihsalının ve ticaretinin, virüs ve hafifletilmiş veya hafifletilmemiş mikrob zer'inin ve teşhis için biyolojik müstahzaratın bütün nakil vasıtaları hayvan bindirme ve indirme ve karantine istasyonlarının nezaret ve teftiş altında bulundurulması,

2 - Sarı hayvan hastalıkları vakalarının tesbit ve bu gibi hastalıkların hüküm sürdüğü mahallerin tayin edilmesi,

3 - Sarı hayvan hastalıklarına karşı vıkaye ve mücadele vasıtaları,

4 - Hayvan nakliyatının bütün eşkâlile ve ezeliyle nakil vasıtalarının dezenfeksiyon noktasından intizam haline alınması,

5 - Kabul edilen işbu tedbirlere muhalif hareket vukuunda alınacak hükümler.

No. 3243

— 991 —

25 - VI - 1937

Madde — 2

Yüksek Akid Taraflar kendi memleketlerinde halen mevcut olmadığı takdirde, birinci maddede derpiş edilen tedbirlerin ierasını temin edebilecek resmi bir baytari teşekkülün tesis ve idamesini taahhüd ederler.

Bu resmi teşkilât esas itibarile aşağıdaki şubaları ihtiva edecektir:

1 - Vazifesi bilhassa aşağıdaki hususata taallük etmek üzere bir Devlet baytarlık servisi:

A - Bulaşıcı hayvan hastalıklarının zuhur ve seyrini tesbit maksadile birinci maddede yazılı mahall ve müesseselerin nezaret altında bulundurulması;

B - Bulaşıcı hayvan hastalıklarına müteallik tedbirlerle bu hastalıklara karşı vıkaye ve mücadele etmeğe mahsus tedbirlerin tatbiki;

C - Hayvanların ve hayvanı mahsullerin teftişi ve muayenesi;

D - Hayvanların menşesine, sıhhatine veyahud hayvanı mahsullerin menşesine ve sıhhi şartlara muvafık olduğuna dair şehadetnameler itası.

2 - Baytarlık servislerinin memurin ve müstahdeminin yetiştirilmesine mahsus talim ve tedris ve tefkikat müesseseleri; bu servislerin muntazaman çalışması için lüzumlu ilmi lâboratuvarlar.

Madde — 3

Yüksek Akidlerin her birinde baytari hizmetleri; aşağıda yazılı muntazam bir baytari teşkilât için zaruri ve esaslı olan prensiplere göre teşkil olunacaktır.

1 - Devlet baytari hizmeti, salâhiyetler bir nazıra doğrudan doğruya merbut mesul bir baytar şefinin idaresi altına konulmalıdır.

2 - Hükümet baytarlarının ve bazı resmi vazifelerle tavsif edilen baytarların aded ve salâhiyetleri hayvan ticaretinin çokluğuna, ekilen arazinin vüsatine ve hayvan yetiştirmesinin ehemmiyetine göre mahdud ve muayyen sıhhi muntakalara taksim edilen bütün memleket arazisinde seri ve müessir baytari sağık kontrolünü temin edebilecek şekilde olmalıdır.

Nezaret altına alınacak memleket hayvanlarının ehemmiyetile mütenasip miktarda anasır bulundurulmalıdır.

3 - Devlet baytarları ve bazı resmi vazife ile tavsif edilen baytarlar, Hükümetin baytarlık tahsil diplomasını veya Devletçe tanınmış bir baytarlık diplomasını haiz bulunmalıdırlar.

Hükümet baytarı sayılmak için tahsisatı Hükümet tarafından verilmiş olmak şarttır. Devlet memuru olan baytarlardan maada baytarlar Devletin mesuliyeti tahtında olmak şartile bazı baytarı vazifelerle istisnaen tavsif edilebilirler.

4 - Smirlerde baytarı kontrol, ancak Devlet baytarları veya Devletçe kabul olunan baytarlar tarafından iera olunabilir.

5 - A) Satışa ve halk istihlakine tahsis edilen etlerin muayenesi, esas itibarile, Devlet baytarı servislerinin mürakabesi altındaki baytarlara tevdi olunmalıdır.

B) İhracata muhasas etlerin ve et müstahzaratının baytarı kontrolü, Devlet baytarları veya Devletçe kabul olunan baytarlar tarafından yapılacaktır.

Madde — 4

Yüksek Akid Taraflardan her biri iki ve üçtineü maddeler ahkâmına muvafık bir baytari teşkilâtın mevcudiyetini, teşkilâtın başlıca evsafını telhis eden bir muhtıra ile nihayet tasdik edilen suretin Cemiyeti Akvam Kâtibi Umumisine tevdi esnasında tebliğ edecekler ve o da diğer Yüksek Akidleri keyfiyetten haberdar edecektir.

Madde — 5

Yüksek Akid Taraflar hayvan hastalıkları beynelmilel ofisinin vasıyasından mülbhem olan ve aşağıda tesbit edilen eşkal ve şeraitte tevfikân baytarı bir belleten muntazaman neşrini taahhüd ederler.

No. 3243

— 992 —

25 - VI - 1937

1 - Baytari belleten her ayın birinci ve 15 nci gününde neşredilecek ve 15 gün evvelkine aid bütün malûmatı ihtiva edecektir.

2 - Mezkûr belletenler diplomatik yollara tevessül etmeksizin merkezi baytari makamat bey-ninde testi edileceklerdir.

3 - Aşağıda tayin edilen hastalıklar hakkında her nevi ihssâ malûmatı vereceklerdir. Peste Bo-vine (Pestis Bovum), fièvre aphteuse (Aphthae epizooticae), Peripneumonie contagieuse (Pleuropneumonia bovum contagiosa), fièvre charbonnense (Anthrax) clavelée (Variola ovium), Rage (Ra-bies) -Mavre (Malleus), dourine (exanthema coitale paralyticum), peste porcine (Pestis suum).

4 - Her memleket bundan başka diğer hastalıklara aid ihssâ ve sair malûmatı da verebilecektir. Baytari sağık belleten neşri tarihindeki baytari sağık vaziyetini mutlaka göstermelidir: yani büyük taksimatı mülkiyenin nevi ve adedi (Eyalet, vilâyet, kaza) belletenin neşri tarihinde has-talığın hüküm sürdüğü komün ve sairinin adedi ile mezkûr müddet zarfında yeniden hastalık zuhur eden komün ve sairinin adedini ihtiva etmelidir.

Madde — 6

Yüksek Âkid Taraflardan birinin arazisinde peste bovine, porcine veya avlaire, Fièvre aphteuse, rage, peripneumonie contagieuse des bovides veya dourine hastalıkları zuhur edince baytar müdürü diğer Yüksek Âkidlerin baytari makamatına hastalığın zuhurunu ve mihraklarını derhal ihbar edecektir. Bu ihbar keyfiyeti komşu Hükûmetlere ve Âkid Taraflar arasında hayvan ve hay-van maddesi mübadelesi yapıldığı ahvalde telgrafla veya telsiz telgrafla yapılmalıdır.

Fazla olarak Yüksek Âkid Taraflar lundud 'a birinci sırada bulunan kendi sağık baytari ma-kamatından salâhiyet muntakalarında zuhur ve intişar eden yukarıki fıkrada yazılı hastalıkların ve bundan başka da elavece, ruam, tavuk kolerasının zuhur ve intişarını doğrudan doğruya geciktir-meksizin karşı Taraf makamatına ihbar etmeği talep edeceklerini teahhüd ederler. Bu ihbarlar baki Yüksek Âkid Taraflar arasında yapılan ve mer'i olan iki tarafı âkidlerin hükmü mahfuz kalmak şartıyla müstacel ahvalde telgrafla yapılmalıdır.

Madde — 7

Yüksek Âkid Taraflar atideki hususâtı terviğ ve teşhîl eylemeği teahhüd ederler:

A) Kendi memleketlerinin müessese ve laboratuvarlarına diğer Âkid Taraf memleketlerinin tale-be, profesör, ağreje ve asistanlarının kabulü;

B) Kendi muhtelif idarî işleri arasında baytar memurlarının muvakkaten mübadelesi;

C) Alâkadar memleketin hususî münasebetlerine mühim faydalar memul olduğu hallerde Yüksek Âkid Taraflardan birinin baytari memurlarının daimi ve muvakkat olarak diğer birinin arazisinde ifayı vazife etmesi;

D) Yüksek Âkid Taraflardan herhangi birinin memleketinde tetkikatta bulunmak veya orada ca-rî usulleri takib etmek üzere Yüksek Âkid Taraflardan biri veya bir kaçının baytari memurlarından mürekkep tetkik heyetleri teşkili ve bu babda Yüksek Âkid Taraflardan biri tarafından vaki bir ta-lehin kendilerine bildirilmesi halinde doğrudan doğruya müzakerata girişilmesi.

Madde — 8

Yüksek Âkid Taraflar, baytari servislerine mensub müdürîyetlerin hayvanatın ve menşei hayva-nî mahsulâtın mütekabilen mübadelesinden tahaddüs eden baytari müşkülden yekdiğerleriyle doğru-dan doğruya muhabere eylemeleri hakkını tanır. Bütün bu muhaberatın bir kopyesi diplomatik yol ile teati edilir. Yüksek Âkid Taraflar hayvanatın ve menşei hayvanî mahsulâtın karşılıklı mübade-lelerinden baytari mühim müşkülât tahaddüs ettiği takdirde baytari servislerin diğer Yüksek Âkid Tarafın servisleriyle temasa girmelerinin teminini teahhüd ederler.

No. 3243

— 993 —

25 - VI - 1937

Nüfus hükümleri

Madde — 9

İhtilâfların halli

1 — Yüksek Âkid Taraflar arasında işbu mukavelemenin tefsir veya tatbiki hakkında her hangi bir ihtilâf tahaddüs ettiği ve bu ihtilâf diplomasi tarikle itminanbahş bir tarzda hal ve fasledilmediği takdirde beynelmilel ihtilâfların halli zmnında Taraflar beyinde cari olan hükümlere tevfikkan halledilecektir.

2 - İhtilâf üzere bulunan Taraflar arasında bu kabil hükümler cari olmadığı takdirde mezkûr Taraflar ihtilâfın halli zmnında hakeme veya adli tariklerden birine başvurulacaktır. Diğer bir mahkemenin intihabı hususunda ihtilâf edilemediği takdirde, şayed tarafların kâffesi Beynelmillel Divanı daimî adâlet nizamnamesi esasına müteallik 16 birinci kânun 1920 tarihli protokolün Âkidlerinden isler işlerinden birinin talebi üzerine ihtilâfı mezkûr Divana arz ve şayed Taraflar işbu protokolün Âkidlerinden değil ise Beynelmillel ihtilâfın sureti muslihanede halli zmnında münakid 18 birinci taşrin 1907 tarihli La Haye mukavelesine tevfikkan teşekkül etmiş olan bir hakem mahkemesine tevdi edilecektir.

Madde — 10

Dil, tarih

Fransuzca ve İngilizce metinleri aynı derecede ilticaca salih olacak olan işbu mukavelename bu günkü tarihi ihtiva edecektir.

Madde — 11

İmza, tasdik

1 - İşbu mukavelename 15 şubat 1936 tarihine kadar Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet veya had imza edilmek üzere Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından işbu mukavelemenin sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayri aza her Devlet namma imza edilebilir.

2 - İşbu mukavelename tasdik edilecektir. Tasdik olunanlar Milletler Cemiyeti umumî kâtibine tevdi kılınacak o da Milletler Cemiyeti azasından bulunan bütün Devletler ile bundan evvelki fıkrada zikredilen gayri aza Devletlere keyfiyeti tebliğ edecektir.

Madde — 12

İltihak

1 - 16 şubat 1936 dan itibaren, Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet ve Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından işbu mukavelename sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayri aza her Devlet mukavelenameye iltihak edebilecektir.

2 - İltihaknameler Milletler Cemiyeti umumî kâtibine tevdi edilecek ve o da Milletler Cemiyeti azasından bulunan bütün Devletler ile bundan evvelki fıkrada zikredilen gayri aza Devletlere keyfiyeti tebliğ edecektir.

Madde — 13

Meriyete girme

1 - Bey musaddak suret veya iltihakname tevdi edilince Milletler Cemiyeti Umumî Kâtibi tarafından bir zabıtname tanzim olunacaktır;

2 - Bu zabıtnamenin musaddak bir sureti Milletler Cemiyeti Umumî kâtibi marifetile Milletler Cemiyeti azasından bulunan Devletlerin her birine ve 11 nci maddede zikredilen gayri aza her Devlete tevdi edilecektir.

No. 3243

— 994 —

25 - VI - 1937

Madde — 14

1 - İşbu mukavelename 12 nci maddede şikredilen zabıtname tarihinden 90 gün sonra Milletler Cemiyeti umumî kâtibi marifetile tescil kılınacak ve o tarihte meriyete girecektir.

2 - Namına sonradan bir musaddak suret veya iltihakname tevdi edilecek olan aza veya gayri aza Devletlerden her biri hakkında işbu vesikanın tevdi tarihinden 90 gün sonra mukavelename meriyete girecektir.

Madde — 15

1 - İşbu mukavelename, meriyet mevkiine vaxından itibaren iki sene müddetle muteber olacaktır.

2 - Müddetin bitiminden en az altı ay evvel mukavelenin feshini talep etmeyen Akid Taraflarca dört senelik yeni bir devre için meriyette kalacaktır. Ve bu hal bu suretle devam edecektir.

3 - Fesih münaselesi Milletler Cemiyeti Kâtibiumumisine hitaben yazılan bir tebliğname ile yapılacaktır ve o da Cemiyetin bütün azası ve 11 nci maddede şikredilen gayri aza Devletleri keyfiyetten haberdar edilecektir.

Madde — 16

Müstemlekeler himaye altında bulunan memleketler ilâh

1 - İmza, tasdik veya iltihak esnasında Yüksek Akid Taraflardan birinin hilâfına beyanatı vuku bulmadıkça mukavelename hükümleri anın müstemlekelerle himayesi altında bulunan memleketlerde deniz aşırı arazisinde, metbuiyeti tahtına mevzu veya üzerinde kendisine bir manda tevdi edilmiş olan arazide tatbik edilmeyecektir.

2 - Bununla beraber Yüksek Akid Taraflar, müstemlekeleri, himayeleri altında bulunan memleketler, deniz aşırı arazileri metbuiyetleri altındaki arazileri veya üzerinde kendilerine bir manda tevdi edilmiş olan arazi için 11 ve 12 nci maddelerde tasrih edilen şartlara tevfikân mukaveleyi imza veya ona iltihak etmek hakkını muhafaza ederler.

3 - Kezalik-mezkûr Akidler 15 nci maddede münderiç şartlar dairesinde bunlar için mukaveleyi ayrıca fesh etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde — 17

1 - Teerübe ile faydası anlaşılan bazı değişikliklerin mukavelede yapılması maksadile tetkik ve tadil konferansları ıqtımaa davet olunabilir.

2 - Bu babda, Yüksek Akid Taraflardan ilâkal beşi tarafından talep vuku bulunca, Milletler Cemiyeti umumî kâtibi marifetile bir tadil konferansı ıqtımaa davet edilecektir.

İşbu Akidler, teklif ettikleri değişiklikleri ve bu değişikliklerin sebeplerini mütemelen izah edeceklerdir.

3 - Yüksek Akid Taraflar, müttefikân muvafakat etmedikçe mukavelenamenin meriyete vaxından itibaren iki sene veya mütekaddem bir tadil konferansının mesalsine nihayet verildiği tarihten itibaren en aşğı dört sene geçmeden bir tadil konferansının ıqtımaa davetine matuf hiç bir talep kabule şayan görülmeyecektir.

4 - Milletler Cemiyeti umumî kâtibi, Hayvan hastalıkları Beynelmîlel ofisinin yardımıle tadil konferanslarının mesaisini ilzar edecektir.

Tasdikan ilmakal yukarıda şikredilen vekil ve marabhaslar işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir. Milletler Cemiyeti kâtibliği arşivlerinde hiszedilmek ve mezkûr Cemiyetin azasından bulunan bütün Devletler ile 11 nci maddede şikredilen gayri aza Devletlere tasdikli sureti tevdi kılınmak üzere, bir tek nüsha olarak, 20 şubat 1936 da Cenevrede akid ve tanzim edilmiştir.

Bulgaristan
Fransa

N. Antonoff,
V. Drouin,

No. 3243

— 995 —

25 - VI - 1937

İtalya	<i>C. Buzanti,</i>
Letonya	<i>J. Feldmans,</i>
Hollanda (Avrupadaki Kraliyet namına)	<i>C. Van Rappard,</i>
Lehistan	<i>Titus Komarnicki,</i>
Romanya	<i>C. Antonade,</i>
İsviçre	<i>Flückiger,</i>
Çekoslovakya	<i>Rodolphe Künsel - Jzersky,</i>

MÜZEYYEL BEYANAT

Sarı hayvan hastalıklarına karşı mücadele hakkındaki 20 şubat 1935 tarihli beynelmilel mukavelememin imzasına tevessül edilmesi esnasında aşağıda vazifelimza vekil ve murabhas İtalya Devlet baytarı sıhhi idaresinin halen teşkil edilmiş olduğu vaziyette, mezkûr mukavelememin üçüncü madde, birinci fıkrasında. münderic hükümler muktaziyatına tevafuk eylediğini istisnai olarak kabul ettiklerini mensub oldukları Hükümetler namına beyan eylerler.

Tasdikân ilmekal aşağıdaki imza sahipleri işbu beyannameyi imza etmişlerdir.

Milletler Cemiyeti kâtibliği arşivlerinde hıfzedilmek ve mezkûr cemiyetin azasından bulunan bütün Devletler ile 11 nei maddede zikredilen gayri aza Devletlere tasdikli sureti tevdi olunmak üzere bir tek nüsha olarak 20 şubat 1936 da Cenevrede akid ve tanzim edilmiştir.

Bulgaristan	<i>N. Antonoff.</i>
Fransa	<i>V. Droum</i>
İtalya	<i>C. Buzanti</i>
Letonya	<i>J. Feldmans</i>
Hollanda	<i>C. Van Rappard</i>
Lehistan	<i>Titus Komarnicki</i>
Romanya	<i>C. Antonade</i>
İsviçre	<i>Flückiger</i>
Çekoslovakya	<i>Rodolphe Künsel - Jzersky</i>

HAYVANLARIN, ETLERİN VE MENŞEI HAYVANİ OLAN DİĞER MAHSULÂTIN TRANSİTİNE DAİR BEYNELMİLEL MUKAVELENAME

Avusturya federal Reisi, Sa Majeste Belçikalılar Kralı, Sa Majeste Bulgarlar Kralı, İspanya Cumhuriyeti Reisi, Fransa Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Yunanlılar Kralı, Sa Majeste İtalya Kralı, Letonya Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Hollanda Kraliçesi, Lehistan Cumhuriyeti Reisi, Sa Majeste Romanya Kralı, İsviçre Federal meclisi, Çekoslovakya Cumhuriyeti Reisi, Türkiye Cumhuriyeti Reisi, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri İttihadı Merkezî icra komitesi;

Bir taraftan transit yeri olan memleketlerin sıhhi kayguları arasında âdilâne bir muvazene tesis etmenin şayanı arzı ve lüzumlu olmasına ve hayvanların, etlerin, menşei hayvanî olan diğer mahsulâtın beynelmilel ticaretinin meşru arzularına kani oldukları;

Diğer taraftan, baytarî zabıta ve umumî hıfzussıhha icabları ile kabili telif olmak üzere hayvanla-

No. 3243

— 996 —

25 - VI - 1937

rn, etlerin ve menşei hayvanı olan diğer mahsulâtın transitine en büyük serbestiyi bahşetmeği
arzu ettikleri cihetle;

Vekil ve murahhas olarak:

Avusturya Federal Reisi:

B. Emerich Pfügl, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî mümessil, Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Sa Majeste Belçikalılar Kralı:

B. Paul van Zeeland, Başvekil, Hariciye ve Dış ticaret bakanı.

Sa Majeste Bulgarlar Kralı:

B. Nicola Antonoff, Milletler Cemiyeti nezdinde daimî murahhas, Orta Elçi

İspanya Cümhuriyeti reisi:

B. Julio Lopez Olivan, İsviçre Federal meclisi nezdinde fevkalâde murahhas ve Orta elçi

Fransa Cümhuriyeti Reisi:

Doktor V. Drouin, Tarım bakanlığı Baytar servisi şefi.

Sa Majeste Yunanlılar Kralı:

B. Raoul Bibica - Rosetti, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi.

Sa Majeste İtalya Kralı:

Profesör C. Bisanti, İç İşleri bakanlığı Baytar unvanı müfettişi.

Letonya Cümhuriyeti Reisi:

B. Jules Feldmans, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Sa Majeste Hollanda Kraliçesi:

B. Chevalier C. Van Rappard, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Lehistan Cümhuriyeti Reisi:

B. Chevalier C. Van Rappard, Milletler Cemiyeti nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

İsviçre Federal Meclisi:

Doktor G. Flückiger, Federal baytar ofisi direktörü.

Çekoslovakya Cümhuriyeti Reisi:

B. Rodolphe Künd - Jizersky, Milletler Meclisi nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Türkiye Cümhuriyeti Reisi:

B. Cemal Hüsnü Taray, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Merkezi İcra Komitesi:

B. Vladimir Potemkin, Fransa Cümhuriyeti Reisi nezdinde Fevkalâde Büyük elçi ve vekil ve murahhası tayin etmişlerdir.

Müşarûfîyleh, usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini ibrazdan sonra, aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

1 - Yüksek Âkid Taraflar, buluşları hayvan hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmilel mukavelenamenin kendi aralarında meri bulunduğu memleketlerden çıkan tek tırnaklı, sığır, domuz, koyun, keçi ile kümes hayvanatının ve bütün hayvanî mahsulâtın, transit olarak geçirilmesine müsaade etmeği taahhüd ederler.

2 - Yukarıki bir numaralı fıkrada zikredilen hayvanların transit olarak sevkı, transit yapan memleket tarafından irsalâtın tebliğatını telâkki etmeğe salâhiyet verilmiş baytarî makamata önceden tebliğ edilmesine mütevakıf olup, işbu maddenin aşağıdaki ahkâmı nazarı itibare alınmak şartile müteakib maddelerde tayin edilen şartlar dairesinde icra olunur.

No. 3243

— 997 —

25 - VI - 1937

Yukarıda bir numaralı fıkra ile zikredilen hayvanı mahsullerin transit olarak geçirilmesi için hiç bir tebliğ talep edilmez.

3 - Mahruce olan memlekette vebai bakterinin mevcudiyeti, transit nakliyatına müsaade olunmaması için kafi bir sebep teşkil eder.

Domuz vebası, fièvre aphteuse, clavelée veya peripneumonia contagieuse des bovidés mevcut bulunduğu takdirde keyfiyet menşee olan memlekette bu hastalıklar fuayelerinin aded ve vüsatı nazarı itibare alınmak şartıyla hastalığı kapmağa müstaid hayvanların transit memleketi tarafından transit suretile geçirilmesini reddetmek muhtemel bir sebep teşkil edebilir.

4 - Menşee olan memlekette vebai bakterinin zahuru halinde muhtelif cenasta geviş getiren hayvanlardan gıkan et ve hayvanı mahsullerin transit suretile geçirilmesi menedilebilir.

5 - Menşee memleketle transit yapan memleket arasında her hangi bir cins hayvan ve mevaddı üzerinde (Transit talebi zamanında) bir ithalat ticareti cari ise o cins hayvanlarla mevaddın transit olarak geçirilmesi talebi hiç bir suretle reddedilemez.

Madde — 2

1 - Transit suretile geçirilmeleri kabul edilmek için hayvanlarla beraber bir menşee ve sıhhat şahadetnamesi gönderilecektir. Buluşu hayvan hastalıkları Beynelmillel Ofisinin tesbit ettiği prensiplerden mülbem olacak olan bu şahadetname, işbu mukavelesanmeye tezyil edilen nümuneye uygun olacaktır.

2 - Şahadetnameler, gerek ihraç eden ve gerekse ithal yapan memleketlerin dillerile yazılabilir. Transit yapan memleketin baytarı teşkilâtı bu vesika muhteviyatı hakkında şüpheye düştüğü zamanlarda tercümesini istemek hakkını haiz olur.

Madde — 3

Esas itibarile hayvanlar, ancak, gübrenin ve sirayete vasıta olabilecek mevaddın çıkmasını ve sızmasını imkânsız kılacak şekilde imal edilmiş furgonlarda, nakledilebilecektir. Bu hayvanlar hiç olmazsa tehlikeli mevaddın dağılmasını asgari hadde indirecek tertibatla mücehhez furgonlar içinde sevk edilmelidir.

Madde — 4

1 - Sığır, tek tırnaklı, domuz, koyun, keçi ve kümes hayvanlarının transitı, bu kabul ticarete açık bulunan gümrüklerden ve indirme limanlarından yapılacaktır. Arazisinden transit suretile mal geçiren memleket, transit geçecek hayvanların sıhhi vaziyetini muayene, menşee ve sıhhat şahadetnamelerini kontrol ve binnatice bunları vize etmek hakkını haizdir.

2 - Giriş yeri olarak seçilmiş noktada daimi bir kontrol hizmeti bulunduğu haller istisna edilmek şartıyla hududda teftişe salâhiyetleri baytarı memurlarına transit geçecek hayvanların naklinden ve miktarından zamanında ve lâakal muvasalatlarından yirmi dört saat önce, haberdar edilmeleri lâzım gelir.

3 - İkinci maddede tesbit edilen şeraitte uygun olmayan sevkıyat ile hudud baytarları tarafından sari bir hastalığa müsab olduğu tesbit edilen veya şüpheli görülen hayvanların nakliyatı ve keralik hasta veya şüpheli hayvanlarla nakledilmiş veya temas etmiş olan hayvanların nakliyatı, arazisinden transit suretile geçirilmiş olan ilk devletin giriş hudud istasyonunda geri çevrilebilir. Geri çevirme sebebi sevk evrakında zikredilmelidir.

4 - Nakledilen hayvanların buluşu bir hastalığa müsab olduğu veya şüpheli bulunduğu müteakib transit memleketler hududunda bulunan baytarlar tarafından müşahade edilirse birinci transit memleketin hudud baytarı, hayvanların sıhhatte olduğunu ve keyfiyet menşee ve sıhhat şahadetnamelerinde tesbit ve zikredilmiş bulunduğunu tanıdığı hallerde altıncı maddenin ikinci fıkrasında derpiş edilen şartlar dairesinde muameleye tâbi tutulur.

No. 3243

— 998 —

25 - VI - 1937

Madde — 5

Transit hayvanatı, ancak transit Devletin memuru olan veya bu Devletçe bu hususta usulen kendisine salıhiyet verilmiş bulunan bir baytarın müsaade ve kontrollü altında indirilebilir. Bunlara su ve yem verilmesi ve kendilerinin temizlenmesi veya her hangi bir muameleye tâbi tutulması ancak bulundukları fergonlarda, baytari kontrol altında ve (sincirle kurgunlama) denilen bir usul veya aynı teminatı gösteren başka bir metod dahilinde mümkün olabilecektir.

Transit esnasında zuhur eden muhtelif mahzurları karşılamak maksadile ihracatçı memleketler, nakil vasıtalarının haddi istiahisinin yapılacak nakliyat nisbetinde olmasını, hayvanlara kâfi miktarda gıda verilmesini, bütün lüzumlu ihtimamları, ezcümle hayvanların her türlü istinbatın korunmasını temin edecek biletimle tedbirleri ittihaz edeceklerdir.

5 nci maddeye zeyil:

Yüksek Âkid Taraflar nakil vasıtalarının haddi istiahisinden fazla ırkâbı bertaraf edecek bütün tedbirleri ittihaz edeceklerdir.

Geviş getiren hayvanatın ve domuzların ırkâbı esnasında nakliyata tahsis edilen vesaitin zeminine lüzumlu olan yataklık serilmelidir. Sepet, sandık, kafes ilâh. gibi iyice kapanmış kabili nakil mahfazalar içinde yola çıkarılmış olan canlı hayvanlara uzun sürecek yollar için bir muhafız terfîk edilmelidir. Bir muhafız bakiyebileceğinden fazla hayvanı üzerine almayacaktır. Canlı hayvanat nakliyatı en seri vasıtalarla ve mümkün olduğunca sureti mahsusada sürat verdirilen marşandiz trenlerle yapılmalıdır.

Madde — 6

1 - Arazilerinden transit yapılan Yüksek Âkid Taraflar, bu transiti, ithal eden memleketin veya diğer transit yapacak memleketlerin önceden hayvanların şartsız duhulüne müsaade edeceklerine dair vuku bulacak taahhütlerine talik edebilirler.

2 - Vebai bakarı, domuz vebası, tavuk vebası, fièvre aphteuse, peripneumonie contagieuse des bovidés, mağahedesı halinde arazilerinden geçiren memleketler, gönderenin hesabına bulşuk hayvanları itilâf edebileceklerdir. Bu takdirde teftişe iştirak etmiş olan baytari memurlar tarafından tanzim edilecek bir zabıt varakası ile vaka açıkça tesbit edilmelidir. Eğer transit memleketlerinde menşei memleketin bir baytari murahhası bulunuyorsa itilâf ameliyesinin huzurunda yapılabilmesi için acilen kendisine malûmat verilmelidir. Zabıt varakasının bir sureti mevzu bahis transit memleketin merkez baytari makamına gönderilecektir.

Madde — 7

Soğutulmuş, dondurulmuş veya soğuktan maada usuller ile taze bir halde muhafaza edilmiş taze etler ile et müstahzaratının transite kabul edilebilmesi için, bunlarla beraber ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmüne tevfiқан tanzim edilmiş bir menşei ve sıhhat şahadetnamesinin bulundurulması lazımdır.

Madde — 8

1 - Etlerin transiti, demir yoluyla nakliyatda gümrük tarafından kapanmış ve kurgunlanmış vagonlar içinde; gemide ise kezaik gümrük idaresince kurgunlatılmış kapalı ve mücerred yerlerde yapılacaktır.

2 - Et müstahzaratının ve şarküteri mamulâtının transiti paket veya kapalı sandıklar içinde dahi yapılabilecektir.

3 - Taze etlerin transiti için kullanılan vagonların zemini su geçmez maddeden olmalıdır.

4 - Yüksek Âkid Taraflar, yedinci maddede zikredilen etlerin ve et müstahzaratının transitinde hududdaki kontrolü sadece şahadetnamelerin muayenesine hasretmeyi taahhüd ederler. Alâka-

No. 3243

— 999 —

25 - VI - 1937

dar gümrük idaresi tarafından hamulenin muhteviyatı bakımından tahkikata Hızum görülmedikçe vagonların hiç bir suretle açılmasına tevessül edilmeyecektir.

5 - Alâkadar olan Yüksek Âkid Taraflar, şehadetnamelerin mümkün mertebe müstereken muayene edilmesini tanzimine sarfı gayret edeceklerdir.

Madde — 9

1 - Eğer yedinci maddede zikredilen etlerin transitli bir veya bir kaç Yüksek Âkid Taraf arazisinden geçer ve onlardan birinin arazisine sevk edilirse transit muamelesi, önceden müsaade almağa vabeste değildir.

2 - Yedinci maddede zikredilen et ırsalâtı tahsis olunduğu bu mukavelenin ahkâmı cari olan bir memleket tarafından reddedilecek olursa lüzumlu gördüğü her türlü tedbirleri almak bu memleketin hakkı olmakla beraber mezkûr tedbirler hiç bir veyhile son transit yapan memlekete bu ırsalâtı çevirmek şeklinde olamaz.

3 - Yedinci maddede zikredilen etlerin transitli, hakkında işbu mukavelenamenin hükümleri meri olmayan bir memlekete yapılacak ise Yüksek Âkid Taraflar, bu transitin kabulünü, ithal edici memleketin, bu etleri şartsız olarak ithal edeceğini önceden taahhüd etmesine vabeste kılabilirler.

4 - Aynı taahhüd, hakkında mukavelenamenin meri olmadığı bir transit memleketinden de talep edilebilir.

Madde — 10

Yüksek Âkid Taraflar, ledelhace, sevk evrakı meyanında 7 nci maddede derpiş edilen şehadetname bulundurulmak şartile aynı maddede zikredilenlerden başkaca menşei hayvanî mahsulâtın kezaalik transit olarak geçirilmesine müsaade etmeği taahhüd ederler.

Madde — 11

Etlerin ve menşei hayvanî diğer bilmüm mahsulâtın sırayete vasıta olabileceklerin transitli bu nevi ticarete açık gümrük idareleri ve tahliye limanları vasıtasile yapılacaktır. Bunların intihabında, bütün imkânlar nisbetinde beynelmilel ticaretin meşru menafii nazarı itibare alınacaktır.

Madde — 12

Dört ve on birinci maddelerde zikredilen gümrük idareleri ve limanlar, sıhhi hizmet ameliyatının kâfi surette ifasını temin edecek tesisatla teçhiz olunacaklardır.

Madde — 13

Yukarıda derpiş edilen tedabirin kâfi olmadığı tahakkuk ettiği ve bir memlekete canlı hayvanlar, etler veya menşei hayvanî mahsulâtın transitli neticesinde sari hayvan hastalıkları girdiği takdirde, sari hayvan hastalıklarına menşei olan memleketlerden yapılan transit, tehlikenin mevcut olduğu müddetçe, bu yüzden kendisine hastalık bulgusu olan memleket tarafından reddedilebilir.

Madde — 14

Yüksek Âkid Taraflar, canlı hayvanların, etlerin ve menşei hayvanî maddelerin transidine müteallik bilmüm tahdidat ve memnuiyetleri ve kezaalik bu tedabirin ifgasını kargırlık ve geciktirmeden birbirlerine bildirmeyi taahhüd ederler.

No. 3243

— 1000 —

25 - VI - 1937

Madde — 15

İşbu mukavelename hükümlerinin hiç biri bazı Yüksek Âkid Taraflar arasında akdedilmiş veya edilecek ve hayvan ve maddeleri transitini bu mukavelenamenin hayvan ve hayvan maddelerinin transitini hakkındaki hükümlerden daha müsmid şartlarla bahsedecek olan mukavele, muahade ve itilâflara hâlel getirmeyecektir.

Nihai hükümler

Madde — 16

İhtilâfların halli

1 - Yüksek Âkid Taraflar arasında işbu mukavelenamenin tefsir veya tatbiki hakkında her hangi bir ihtilâf tahaddüs ettiği ve bu ihtilâflar diplomasi tarikile itminanbahş bir tarzda hal ve fasilâdilemediği takdirde beynelmîl ihtilâfların halli zımında Taraflar beyninde cari olan hükümlere tevfiқан halledilecektir.

2 - İhtilâf üzere bulunan Taraflar arasında bu kabîl hükümler cari olmadıği takdirde mezkûr Taraflar ihtilâfın halli zımında hakeme veya adli tariklerden birine baş vursacaklardır. Diğer bir mahkemenin intihabı hususunda itilâf edilemediği takdirde; şayed Tarafların kâffesi beynelmîl Divanı Daimî Adâlet nizamnamesi esasına müteallik 16 birinci kânun 1920 tarihli protokolün şkidlerinden iseler, işlerinden birinin talebi üzerine, ihtilâfı mezkûr Divana arz ve şayed Taraflar işbu protokolün şkidlerinden değil ise beynelmîl ihtilâfın sureti muslihanede halli zımında münakid 18 birinci teşrin 1907 tarihli La Haye mukavelesine tevfiқан teşekkül etmiş olan bir hakem mahkemesine tevdi edilecektir.

Madde — 17

Dil, tarih

Franızca ve ingilizce metinleri aynı derecede ihticaca salih olacak olan işbu mukavelename bu günkü tarihi ihtiva edecektir.

Madde — 18

İmza, tasdik

1 - İşbu mukavelename, 15 şubat 1936 tarihine kadar Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet veyahad imza edilmek üzere Milletler Cemiyeti konseyi tarafından işbu mukavelenamenin sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayriaza her Devlet namına imza edilecektir.

2 - İşbu mukavelename tasdik edilecektir. Tasdik olunanlar Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibine tevdi kılınacaktır.

3 - Tasdik keyfiyeti, ancak Yüksek Âkid Tarafın bulacağı hayvan hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukaveleye kafi tasdik veya iltihak suretile bağıt bulunduğın ve kendisine mezkûr mukavele ile tahmil edilen vecibeler meriyetine girdiği andan itibaren tekemmül eder.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi, musaddak suretlerin tevdi keyfiyetini Milletler Cemiyetinin bütün azasına ve işbu maddenin birinci fıkrasında musarrağ gayriaza Devletlere tebliğ edecek ve aynı zamanda üçüncü fıkrada irac edilen şarta riayet edilip edilmemiş olduğın da zikredivilecektir.

Madde — 19

İltihak

1 - 16 şubat 1936 dan itibaren, Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet ve Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından işbu mukavelename sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayriaza her Devlet mukavelenameye iltihak edebilecektir.

No. 3243

— 1001 —

25 - VI - 1937

2 - İltihaknameler Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibine tevdi edilecektir.

3 - Tasdik keyfiyeti, ancak Yüksek Akid Tarafın bulagır hayvan hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukaveleye kati tasdik veya iltihak suretile bağli bulunduğu ve kendisine mezkûr mukavele ile tahmil edilen vecibeler meriyetine girdiği andan itibaren tekemmül eder.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi, iltihaknamelerin tevdi keyfiyetini Milletler Cemiyetinin bütün azasına ve işbu maddenin birinci fıkrasında musarrafi gayriaza Devletlere tebliğ edecek ve aynı zamanda üçüncü fıkrada irae edilen şartı riayet edilip edilmemiş olduğunu da zikreleyecektir.

Madde — 20

Meriyete girme

1 - 18 nci maddenin üçüncü fıkrasında ve 19 ncu maddenin üçüncü fıkrasında gösterilen şartı uygun beş musaddak suret veya iltihakname, tevdi edilince Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi tarafından bir zabıtname tanzim kılınacaktır.

2 - Milletler Cemiyeti Umumi kâtibi marifetile işbu zabıtnamenin musaddak bir sureti Milletler Cemiyeti azasından her birine ve 8 nci maddede zikredilen gayriaza her Devlete tevdi edilecektir.

Madde — 21

1 - İşbu mukavelename, 20 nci maddede zikredilen zabıtname tarihinden doksan gün sonra Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi marifetile tescil kılınacaktır. O tarihte meriyete girecektir.

2 - Namına sonradan bir musaddak suret veya iltihakname tevdi edilecek olan aza ve gayriaza Devletlerden her biri hakkında işbu vesikanın tevdi tarihinden 90 gün sonra mukavelename meriyete girecektir.

Madde — 22

Müddet, fesih

1 - İşbu mukavelename, meriyet mevkiine vazından itibaren, iki sene müddetle muteber olacaktır.

2 - Müddetin hitamından en az altı ay evvel mukavelenin feshini talep etmeyen Akid Taraflarca dört senelik yeni bir devre için meriyete kalsacaktır. Ve bu hal bu suretle devam edecektir.

3 - Fesh musamelesi, Milletler Cemiyeti Kâtibi Umumisine hitaben yazılan bir tebliğname ile yapılacaktır.

4 - Hayvanların sarı hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukavelenin fesih ve fesih keyfiyetinin muteber olması halinde, fesheden Yüksek Akid Taraf artık mezkûr mukavelenin âkidleri haricinde kalınca işbu mukavelename o Yüksek Akid tarafa nazaran meriyeti hitam bulacaktır.

5 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi, işbu mukavelenin feshi hakkındaki tebliğden veya hayvanların sarı hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukavelenin feshini mütezammın olup işbu mukavelename hakkında aynı hükmü müstelzim bulunacak olan tebliğden Milletler Cemiyetinin bütün azasını ve 18 nci maddenin birinci fıkrasında zikredilen gayri aza Devletleri haberdar edecektir.

Madde — 23

Müstemlekeler, himaye altında bulunan memlekeler... ilâh

1 - İnza, tasdik veya iltihak esnasında Yüksek Akid Taraflardan birinin, hilâfına beyanâtı vaku bulmadıkça, işbu mukavelename hükümleri, onun müstemlekeleriyle himayesi altında bulunan memlekelerde, deniz aşırı araziinde, metbuiyeti tahtına mevzu veya üzerinde kendisine bir manda tevdi edilmiş olan arazide tasdik edilmeyecektir.

No. 3243

— 1002 —

25 - VI - 1937

2 - Bununla beraber Yüksek Akid Taraflar, müstemlekeleri, himayeleri altında bulunan memleketler, deniz aşırı arazileri, metbuiyetleri altındaki arazileri veya üzerinde kendilerine bir manda tevdi edilmiş olan arazi için 18 ve 19 ncu maddelerde tasrih edilen şartlara tevfikân mukaveleyi imza veya ona iltihak etmek hakkını muhafaza eder.

3 - Kezâlik mezkûr Akidler, 22 nci maddede münderîş şartlar dairesinde, bunlar için mukaveleyi ayrıca feshetmek hakkını muhafaza ederler.

4 - Eğer hayvanların sarî hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîlîl mukavele Yüksek Akid Taraflardan biri hakkında meri değil veya meriyeti hitam bulmuş ise işbu mukavele mezkûr Yüksek Akid Tarafın müstemlekeleriyle himayesi altındaki ve deniz aşırı arazisinde, metbuiyeti altında bulunan arazide veya kendisine bir manda tevdi edilmiş olan arazide tatbik edilemeyecektir.

Madde — 24

1 - Teerûbe ile fâidesi anlaşılan bazı değişikliklerin mukavelede yapılması maksadile tetkik ve tadil konferansları ictimaa davet olunabilir.

2 - Bu babta Yüksek Akid Taraflardan hâkal beşi tarafından talep vukû bulunca Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi marifetile bir tadil konferansı ictimaa davet edilecektir.

İşbu Akidler, teklif ettikleri değişiklikleri ve bu değişikliklerin sebeplerini mücmelen izah edeceklerdir.

3 - Yüksek Akid Taraflar, müttefikân muvafakat etmedikçe, mukavelenamenin meriyete vazından itibaren iki sene veya müteakaddem bir tadil konferansının mesaisine nihayet verdiği tarihten itibaren en aşağı dört sene geçmeden bir tadil konferansının ictimaa davetine matuf hiç bir talep kabule şayan görülmecektir.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi, Hayvan hastalıkları Beynelmîlîl Ofisinin yardımı ile tadil konferanslarının mesaisini ihzar edecektir.

Tasdikân ilmekal yukarıda zikredilen vekil ve murahhaslar işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Milletler Cemiyeti Kâtibliği arşivlerinde hifzedilmek ve mezkûr cemiyetin azasından bulunan bütün Devletler ile 18 nci maddede zikredilen gayri aza Devletlere tasdikli sureti tevdi kılınmak üzere bir tek nüsha olarak 20 şubat 1935 te Cenevrede akid ve tanzim edilmiştir.

Bulgaristan	<i>N. Antonoff</i>	
Fransa	<i>V. Drouin</i>	
İtalya	<i>C. Busani</i>	
Letonya	<i>J. Feldmans</i>	
Hollanda	(Avrupadaki kraliyet namına)	<i>C. Von Rappard</i>
Lehistan	<i>Titus Komarnicki</i>	
Romanya	<i>C. Antoniadu</i>	
İsviçre	<i>Flückiger</i>	
Çekoslovakya	<i>Rodolphe Kúnel - Jizersky</i>	

Çekoslovakya murahhası, işbu mukavelenamenin imzası esnasında, Hükûmetinin, kendi arazisinden hayvanların transit suretile geçmesini önceden bir ruhsata tâbi tutmak hakkından feragat edileceğine kail olmadığını beyan eyler. Muvafak, aynı zamanda, Hükûmetinin mahfuz tuttuğu işbu hakkı hayvanların ve hayvanî mahsulâtın transitini teşhile matuf olan işbu mukavelenameye esas teşkil eylemekte bulunan kaidelere tevfiği hareketle, filiyatta, mümkün olduğu kadar liberal bir zihniyetle istimal eylemek kararında olduğunu beyan eder.

No. 3243

— 1003 —

25 - VI - 1937

Lâhika

1 — Menşee ve sıhhat şehadetnamesi nümunesi.

Aşağıda vazîülümza (Devlet baytarî veya Devletçe tavsîf edilmiş olan baytarî ismi ve unvanı) tarihinde (muayene tarihi harufat ile yazılacak)

Aşağıda cinsi yazılır:

Hayvanı

Hayvanları

Muayene eylediğini ve bunların tıbbî muayenesi ve her nevi sarî hastalıklardan ari olduklarını tebyîn eylediğini tasdik eder.

Bundan başka, ne menşee komünde ve ne yirmikilometrelik mahit dahilindeki civar komünlerde ve nede

Demiryolları) Bindirme mevkiine kadar geçilmiş olan mahallerde kırk gündemberi hiç bir ciavelâe, fièvre aphteuse,

Gemi ile) Peripneumonîe contagieuse, peste aviaire, peste porcine mevcut olmadıklarını dahi tasdik eyler.

. tarihinde, (tarih harufat ile yazılacak) de tanzim edilmiştir.

(Sıfatı zikredilerek baytarî imzası)

(Soğuk damğa veya resmî mühür)

2 — Hayvanî mahsulâtın menşee ve sıhhi olduğuna dair şehadetname nümunesi

Aşağıda vazîülümza (Menşee Devlet baytarî ismi ve unvanı)

. tarihinde tayin ve tasrih edilen (ağırlık)

. (Malları cinsi ve nevi)

Aşağıdaki âlâmetleri taşıyan:

. (Nereden gönderildiği) den ve

. (Sevk edenin isim ve adresi) tarafından

. (Namına gönderilenin isim ve adresi) ye

. (Ne vasıta ile nakledildiği, gemi ile nakleldiği takdirde geminin ismi) sevk edilen menşee hayvanî mahsulâtın cümlesinin baytarî muayene neye tâbi tutulmuş ve ilâfından evvel ve sonra salım olduğu tebeyyün etmiş olan hayvanatın çıkarılmış olduğunu ve bunların müzadı tasfiân hiç bir maddeyi ihtiva etmediği ve godâ hıfzı sıhha icablarına göre ihzar ve sevk edilmiş bulunduğunu tasdik eder.

. tarihinde, (Tarih harufat ile yazılacak) de tanzim edilmiştir.

(Sıfatı zikredilerek baytarî imzası)

(Soğuk damğa veya resmî mühür)

(ET VE ET MÜSTAHZARATI, TAZE HAYVANİ MAHSULÂT VE SÜTTEN ÇIKARILANLAR-DAN BAŞKA) MENŞEE HAYVANİ OLAN MAHSULÂTIN İHRAÇ VE İTHALİNE DAİR OLAN BEYNELMİLEL MUKAVELENEME

Avusturya Federal Reisi, Sa Majeste Belçikalılar Kralı, Sa Majeste Bulgarlar Kralı, İspanya Cümhuriyeti Reisi, Fransa Cümhuriyeti Reisi, Sa Majeste Yunanlılar Kralı, Sa Majeste İtalya Kralı, Letonya Cümhuriyeti Reisi, Sa Majeste Hollanda Kraliçesi, Lehistan Cümhuriyeti Reisi, Sa Majeste Romanya Kralı, İsviçre Federal Meclisi, Çekoslovakya Cümhuriyeti Reisi, Türkiye Cümhuriyeti Reisi, Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Merkezî İcra Komitesi;

No. 3243

— 1004 —

25 . VI . 1937

(Et, müstahzaratı, taze hayvanî mahsulât, süt ve süttten çıkarılan maddeler) den başka hayvanî mahsulât ticaretine baytarî zabta ve umumî hıfzınahha icabatile kabili telif gayet geniş bir serbestinin temini arzusuile;

Vekil ve murahhas olarak:

Avusturya Federal Reisi:

B. Emerich Pfügl, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî mümessil, Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Sa Majeste Belçikalılar kralı:

B. Paul van Zeeland, Başvekil, Hariciye ve dış ticaret bakanı,

Sa Majeste Bulgarlar kralı:

B. Nicolas Antonoff, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi,

İspanya cumhuriyeti reisi:

B. Julio Lopez Olivan, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Fransa cumhuriyeti reisi:

Doktor V. Drouin Tarım bakanlığı Baytar servisi şefi.

Sa Majeste Yunanlılar kralı:

B. Raoul Bibica - Rosetti, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi,

Sa Majeste İtalya kralı:

Profesör C. Bisanti, İç işleri bakanlığı Baytar umum müfettişi.

Letonya Cumhuriyeti Reisi:

B. Jules Feldman, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Sa Majeste Hollanda Kralı:

B. Chevalier C. Van Rappard, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi.

Lehistan Cumhuriyeti Reisi:

B. Titus Komarnicki, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, Orta elçi,

İsviçre Federal Meclisi:

Doktor C. Flückiger, Federal baytar ofisi direktörü,

Çekoslovakya Cumhuriyeti Reisi:

B. Rodolphe künal - Jizersky, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Türkiye Cumhuriyeti Reisi:

B. Cemal Hüsnü Taray, Milletler Cemiyeti nezdinde Daimî murahhas, İsviçre Federal Meclisi nezdinde Fevkalâde murahhas ve Orta elçi,

Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri İttihadı Merkezî İcra Komitesi:

B. Vladimir Potemkine, Fransa Cumhuriyeti nezdinde Fevkalâde Büyük elçi ve vekil ve murahhas.

i tayin etmişlerdir.

Müşarüfîleyhin usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini ibrazdan sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Âkid Taraflar, sari hayvan hastalıklarına karşı mücadeleye dair olan beynelmîlî mukavelenameyi tasdik etmiş olan memleketlerden çıkan ve (Et ve et müstahzaratı, taze hayvanî mahsulât, süt ve süttten çıkarılanlardan başka) aşağıda tasrih edilmiş olan menşei hayvanî mahsulât ticaretinin serbestisini kabul ederler:

a) Deri, kuru veya tuzlanmış postekiler ve kuru kolah, tuzlu veya kireçlenmiş deriler;

No. 3243

— 1005 —

25 - VI - 1937

b) Kuru veya kaynatılmış olan ve yapışık yumuşak kırmıtları olmayan boynuz, hayvan turnağı, pençe ve alelümüm dişler;

c) Kezalı yapışık yumuşak kırmıtlarından arı kuru veya pişmiş kemikler ve tazyikli buhar altında mikropardan temizlenmiş kemik tozları;

D) Ham kuru yün, yün kırıntısı tabakhanelerden çıkan yün, muhtelif hayvanların ham kuru kılıları, (yumuşak kıl, sert kıl), her nevi kuru tüyler ve bütün bu mahsulât torba veya gûâf içinde balyalanmış olmalı;

E) Variller, sandıklar içinde veya balya yapılmış olduğu halde kuru ve tuzlu barsak, kuru mide ve mesane;

F) Alâkadar Yüksek Âkid Taraflarca baytari usulü vikaye noktai nazarından kâfi addedilen başka her hangi bir muameleye tâbi tutulmuş olan ve yukarıdaki beş bentte sayılan aynı maddeler;

Bununla beraber sığır vebası, domuz vebası, fièvre aphteuse, clavelée ve charbon bacteridien hastalıkları hakkında Âkid Taraflar kendi ticaretlerini aşağıda gösterilmiş olan ahkâmın tatbiki-na tâbi tutabileceklerdir.

Birinci maddeye lâhika:

Bu maddenin a) bendinde mevcut kuru ve tuzlu tâbirleri munhasıran büsbütün kurutulmuş veya tamamen tuzla meşbu maddeler hakkında tatbik olunur.

Madde — 2

Şayet sığır vebası Yüksek Âkid Taraflardan birinin arazisinde zuhur ederse diğer Yüksek Âkid Taraflar sirayet tehlikesi devam ettiği müddetçe sirayete vasıta olacak hayvan aksamını ve hayvandan çıkarılan maddelerin ithalini men etmek hakkını haiz olacaklardır.

Madde — 3

Yüksek Âkid Taraflardan birinin arazisinde charbon bacteridien mühlük bir mahiyet aldığı, veya müteaddid dağrık hastalık membarları halinde zuhur ettiği, domuz vebası, fièvre aphteuse yahud clavelée mühlük bir mahiyet iktisab veya müstevli bir hal arz eylediği takdirde diğer taraflar birinci maddede yazılı menşei hayvanî mahsulâtın ithaline müsaade kılınması için mezkûr mahsulâtın ithali esnasında işbu mukavelenameye merbut nümuneye muvafık bir menşei ve sıhhat şahadetnamesi ibraz edilmesini talep edebilirler.

Bu şahadetname Devlet baytari veya Devletçe bu iş için salâhiyetkar kılman bir baytar tarafından imza veya tasdik edilmelidir. Mezkûr şahadetname mahsulâtın menşei ve zararsızlığı hakkında baytari bir kontrol ile tevsik edilmedikçe verilemez.

Mahsulâtın menşei olan memlekette charbon bacteridien ve yahud clavelée hastalıkları hüküm sürdüğü vakit Yüksek Âkid Taraflar birinci maddedeki menşei hayvanî olan ve sirayete vasıta olmağa mütaid bulunan mahsulâtın bu babda sureti mahsusada ruhsatı haiz bulunan müesseselere doğrudan doğruya ithalini talep edebilirler. Yüksek Âkid Taraflar, mahsulâtın işbu müesseselere nakli ve bu eşyanın sanayiye istimali için ahkâmı mahsusa vazedelebileceklerdir.

Yukarıda derpiş edilmiş olan tedbirlerin çarbon hastalığının münferid bir şekilde hüküm sürdüğü memleketlerde tatbikına mâni olmayacağı sarahaten beyan edilir.

Madde — 4

«Charbon bacteridien» hastalığı şiddetini arttırdığı ahvalde postaki, deri, yün, kıl, yumuşak ve sert kıl, kemik ve kemik tozu ithalatından yukarıki maddede zikredilen menşei ve sıhhat şahadetnamesinden maada işbu hayvanî mahsulâtın ihracatını yapan, Devletin mesuliyeti altında ve müessir olduğu alâkadar Yüksek Âkid Taraflarca teslim edilmiş olan usuller dairesinde gerek dezenfeksiyon ve gerekse virülâns taharrisi yapılmış olduğunu irae eden tasdiknameler talep edilebilir.

No. 3243

— 1006 —

25 - VI - 1937

Kemik tozu hakkında cahrbon ecrumellerinin imhasını kâfi derecede temin eden bir muamele mümkün görülmediği takdirde hususi mukaveleye lüzum hâsıl olacaktır.

Verilmiş olan tasdiknamelerde tatbik edilen dezenfeksiyon veya taharri usulleri gayet sahih olarak tasrih edilmelidir. İşbu tasdiknameler dezenfeksiyondan sonra nakliyat esnasında yeni bir bulgusunun vukubulmaması için itihaz kılınan tedbirleri dahi gösterecektir.

Daimî bir baytari kontrol altında bulunan nüsmî mezbahalardan gelen kâmilan tuzlanmış deri ve posteki hakkında işğneş maddede zikredilen menş ve sıhhat şahadetnamelerini ibraz etmek kâfi gelecektir.

Madde — 5

Hayvanat ve menş hayvanî mahsulât ticareti neticesi olarak (Kuduz, dourine, peripneumonic contagieuse des bovidés ve ruamdan başka ve bu günkü tarihli sarî hayvan hastalıklarına karşı mücadele beyanmîlîl mukavelesi mucibince sıhhi belletende zirki mecburi olan) sarî bir hastalık Yüksek Âkid Taraflardan birinin arazisinden diğerinin arazisine girmiş olduğu takdirde işbu Âkid Taraf tehlikenin devamı müddetince sirayete varışta olan menş hayvanî ham maddelerin ithalini menetmek hakkını haiz olacaklardır.

Yukarıki fıkırdaki tasrih edilmiş olan hastalıklardan biri, Âkid Taraflardan birinin arazisinde tehdidimiz bir tarafa hüküm sürerse aynı hakkı haiz olacaklardır.

Sımaî bir şekilde yıkanmış yünlerin ticareti bu hükümden istisna edilmiştir.

Madde — 6

Limanlar, demiryolu durakları ve antrepoların baytari makamatı, eya ve entianın mecmuuna şamil olarak verilmiş olan tasdikname yerine perakende suretile yeniden vukubulacak olan sevkıyatta muteber olmak üzere kısmî tasdiknameler verebilirler.

Eya ve entianın mecmuuna şamil olan sıhhi tasdiknamenin musaddak bir suretinin kısmî tasdiknamelere raptedilmesi talep edilebilir.

Madde — 7

Menş ve sıhhat şahadetnameleri veya yukarıda zikredilen tasdiknameler baladaki maddelerde tasrih edilen ahkâma tevafuk etmez ve bu itibarla kâfi teminat irac etmez ise ithal eden memleketler, eşyası hudud istasyonuna geri çevirmeğe yahud ithalât esnasında dezenfeksiyon ve yahud da virülans aranmasına dair bir kontrol talep etmeğe salâhiyettardır.

Madde — 8

Yüksek Âkid Taraflardan biri, ithalât esnasında muktazi şahadetname veya tasdiknamelerin verilmesinde yolsuzluklar vukuunu müşahade ettiği takdirde birinci maddede sayılan mahsulâtın ithalini menedebilecek ve fakat aynı zamanda bu suistimallerin cezalandırılmasını ve tekrerrüno mâni olunmasını müemmin tedabir ve müeyyideleri alabilmeleri için alâkadar Yüksek Âkid Taraf ve Tarafları (Yani malın menş olan memleketi, gönderildiği veya transit yapıldığı memleketi) keyfiyetten haberdar edecektir. Böyle bir talebe bulunan Yüksek Âkid Taraf, alâkadar memleket ve memleketlerce alınan tedbirlerin lüzumlu addettiği teminatı bahsetmediği kanastinde bulunuyorsa, mevzabâhs memleketlerden neşet etmiş veya gönderilmiş olup birinci maddede taded edilmiş bulunan mahsulâtın ithalini menetmekte devam edebilecektir. Bununla beraber mezkûr Yüksek Âkid Taraf, diğer Yüksek Âkid Taraf veya Tarafların, bu ticaretin tekrar başlamasını mümkün kılmağa ve bu hususta kendilerile müzakerata girişmeğe matuf tekliflerini nazarı itibare almağa müheyya bulunmalıdır.

No. 3243

— 1007 —

25 - VI - 1937

Madde — 9

Bu mukavele hükümlerinden hiç biri, birinci maddede sayılı ve menşei hayvanî mahsulâtın ithal ve ihracat için bu mukavele ile tesbit edilen muamelelerden daha muvafık muameleâtü âmade eden ve bazı Yüksek Âkid Taraflar arasında aktedilmiş veya edilecek olup bir Yüksek Âkid Tarafın bu nevi mahsulâtının ithalât veya ihracatına tahsis edilen veya edilecek olan mukavele, muahede veya itilâfların hükümlerine hâlel getirmeyecektir.

Nüfus Hükümler

Madde — 10

İhtilâfların halli

1 - Yüksek Âkid Taraflar arasında işbu mukavelenamenin tefsir veya tatbiki hakkında her hangi bir ihtilâf teahhüdüs ettiği ve bu ihtilâf diploması tarikiyle itminanbahş bir tarzda hal ve fasle-dilemediği takdirde beynelmîllet ihtilâfların halli xmnında Taraflar beyininde cari olan hükümlere tevfiқан halledilecektir.

2 - İhtilâf üzere bulunan Taraflar arasında bu kabil hükümler mevcut olmadıgı takdirde mezkûr Taraflar ihtilâfın halli xmnında hakeme veya adli tariklerden birine baş vuracaklardır. Diğer bir mahkemenin intihabı hususunda itilâf edilemediği takdirde, şayed Tarafların kâffesi Beynelmîllet Divanı daimîi Âdelet nizamnamesi esasine müteallik 16 birinci kânun 1920 tarihli protokolün Âkidlerinden iseler işlerinden birinin talebi üzerine ihtilâfı, mezkûr Divana arz ve şayed Tarafların hiç biri işbu protokolün Âkidlerinden değil ise beynelmîllet ihtilâfatın sureti muslihanede halli xmnında münakid 18 birinci teğrin 1907 tarihli La Haye mukavelesine tevfiқан teşekkül etmiş olan bir hakem mahkemesine tevdi edilecektir.

Madde — 11

Dil, tarih

Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede ihtisaca salih olacak olan işbu mukavelename bu günkü tarihi ihtiva edecektir.

Madde — 12

İmza, tasdik

1 - İşbu mukavelename 15 şubat 1936 tarihine kadar Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet veyahud imza edilmek üzere Milletler Cemiyeti konseyi tarafından işbu mukavelenamenin sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayriaza her Devlet namına imza edilecektir.

2 - İşbu mukavelename tasdik edilecektir. Tasdik olunanlar Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibine tevdi kınacaktır.

3 - Tasdik keyfiyeti aneak Yüksek Âkid Tarafın buluşur hayvan hastahkklarına karşı mücadeleye dair beynelmîllet mukaveleye kati tasdik veya itihak suretile bağh bulunduğu ve kendisine mezkûr mukavele ile tahmil edilen vacibeler meriyete girdiğ andan itibaren tekemmül eder.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi musaddak suretlerin tevdi keyfiyetini Milletler Cemiyetinin bütün azasına ve işbu maddenin birinci fıkrasında musarrağ gayri aza Devletlere tēbliğ edecek ve aynı zamanda üçüncü fıkrada irse edilen şarta riayet edilib edilmemiş olduğu da zikredilecektir.

Madde — 13

İtihak

1 - 16 şubat 1936 dan itibaren, Milletler Cemiyeti azasından bulunan her Devlet ve Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından işbu mukavelename sureti kendisine tevdi edilmiş olan gayri aza her Devlet mukavelenameye itihak edilecektir.

No. 3243

— 1008 —

25 - VI - 1937

2 - İltihaknameler Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibine tevdi edilecek ve o da Milletler Cemiyeti azasından bulunan bütün Devletler ile bundan evvelki fıkra da zikredilen gayri aza Devletlere keyfiyeti tebliğ edecektir.

3 - Tasdik keyfiyeti ancak Yüksek Âkid Tarafın bulaşıcı hayvan hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukaveleye katı tasdik veya iltihak suretile bağlı bulunduğu ve kendisine mezkûr mukavele ile tahmil edilen vesibeler meriyete girdiği andan itibaren tekemmül eder.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi iltihaknamelerin tevdi keyfiyetini Milletler Cemiyetinin bütün azasına ve işbu maddenin birinci fıkrasında musarrah gayri aza Devletlere tebliğ edecek ve aynı zamanda üçüncü fıkra da irae edilen şarta riayet edilib edilmemiş olduğunu da zikreleyecektir.

Madde — 14

Meriyete girme

1 - 12 nci maddenin üçüncü fıkrasında ve 13 nci maddenin üçüncü fıkrasında gösterilen şarta uygun beş musaddak suret veya iltihakname tevdi edilince Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi tarafından bir zabıtname tanzim kılınacaktır.

2 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi marifetile işbu zabıtnamenin musaddak bir sureti Milletler Cemiyeti azasından her birine ve 12 nci maddede zikredilen gayri aza her Devlete tevdi edilecektir.

Madde — 15

1 - İşbu mukavelename 14 nci maddede zikredilen zabıtname tarihinden 90 gün sonra Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi marifetile tesell kılınacaktır. O tarihte meriyete girecektir.

2 - Namuna sonradan bir musaddak suret veya iltihakname tevdi edilecek olan aza veya gayri aza Devletlerden her biri hakkında işbu vesikanın tevdi tarihinden 90 gün sonra mukavelename meriyete girecektir.

Madde — 16

Müddet, fesih

1 - İşbu mukavelename meriyet mevkiine varından itibaren iki sene müddetle muteber olacaktır.

2 - Müddetin hitasından en az altı ay evvel mukavelenin feshini talep etmeyen Âkid Taraf-larca dört senelik yeni bir devre için meriyette kalacaktır. Ve bu hal bu suretle devam edecektir.

3 - Fesih muamelesi Milletler Cemiyeti Kâtibi Umumisine hitaben yazılan bir tebliğname ile yapılacaktır.

4 - Hayvanların sari hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukavelenin feshi ve fesih keyfiyetinin muteber olması halinde fesheden Yüksek Âkid Taraf artık mezkûr mukavelenin Âkitleri haricinde kalmas işbu mukavelename o Yüksek Âkid Tarafa nazaran meriyeti hitam bulacaktır.

5 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi, işbu mukavelenin feshi hakkındaki tebliğden veya hayvanların sari hastalıklarına karşı mücadeleye dair beynelmîl mukavelenin feshini mutazammın olup işbu mukavelename hakkında aynı hükmi müstelzem bulunacak olan tebliğden Milletler Cemiyetinin bütün azasını ve 12 nci maddenin birinci fıkrasında zikredilen gayri aza Devletleri haberdar edecektir.

Madde — 17

Müstemlekeler, himaye altında bulunan memleketler ilâh.

1 - İmza, tasdik veya iltihak esnasında Yüksek Âkid Taraf-lardan birinin, hilâfına beyanatı vukubulmadıkça işbu mukavelename hükümleri onun müstemlekeleri himayesi altında bulunan memleketlerde, deniz aşırı arazisinde metbuiyeti tahtında mevzu veya üzerinde kendisine bir madda tevdi edilmiş olan araziye tatbik edilmeyecektir.

2 - Bununla beraber, Yüksek Âkid Taraf-lar, müstemlekeleri, himayeleri altında bulunan mem-

No. 3243

— 1009 —

25 - VI - 1937

lekter, deniz aşırı arazileri, metbuiyetleri altındaki arazileri veya üzerinde kendilerine bir manda tevdi edilmiş olan arazi için 12 ve 13 nci maddelerde tasrih edilen şartlara tevfikân mukaveleyi imza veya ona iltihak etmek hakkını muhafaza ederler.

3 - Kezâlik mezkûr Âkidler 16 ncı maddede münderîcî şartlar dairesinde bunlar için ayrıca feshetmek hakkını muhafaza ederler.

4 - Eğer hayvanların sarî hastalıklarına karşı mücadeleyle dair beynelmîlî mukavele Yüksek Âkid Taraflardan biri hakkında merî değıl veya meriyeti hitâm bulmuş ise işbu mukavele mezkûr Yüksek Âkid Tarafın müstemlekeleri ile himayesi altındaki ve deniz aşırı arazisinde, metbuiyeti altında bulunan arazide veya kendisine bir manda tevdi edilmiş olan arazide tatbik edilemeyecektir.

Madde — 18

Tadil

1 - Teerübe ile faidesi anlaşılan bazı değışikliklerin mukavelede yapılması maksadile tetkik ve tadil konferansları ıhtıması davet olunabilir.

2 - Bu babda Yüksek Âkid Tarafın, lâakal beğı tarafından talep vukubulunca Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi marifetile bir tadil konferansı ıhtıması davet edilecektir.

İşbu Âkidler, teklif ettikleri değışiklikleri ve bu değışikliklerin sebeblerini mücemen izah edeceklerdir.

3 - Yüksek Âkid Taraflar, müttefikân muvafakat etmedikçe mukavelenamenin meriyete vazından itibaren iki seneden veya mütekaddem bir tadil konferansının mesaisine nihayet verdiği tarihten itibaren en aşağı dört seneden daha dun bir müddet zarfında tadil konferansının ıhtıması davetine matuf hiç bir talep kabule şayan görülmeyecektir.

4 - Milletler Cemiyeti Umumi Kâtibi Hayvan hastalıkları beynelmîlî ofisinin yardımı ile tadil konferanslarının mesaisini hazırlayacaktır.

Tasdikan ilmekal yukarıda zikredilen vekil ve murabhaslar işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Milletler Cemiyeti Kâtibliği arşivlerinde hifzedilmek ve mezkûr Cemiyetin azasından bulunan bütün Devletler ile 12 ncı maddede zikredilen gayri aza Devletlere tasdikli sureti tevdi kılınmak üzere bir tek nüsha olarak 20 şubat 1935 de Cenevrede akid ve tanzim edilmiştir.

Bulgaristan	<i>N. Antonoff</i>	
Fransa	<i>V. Drouin</i>	
İtalya	<i>C. Bisanti</i>	
Letonya	<i>J. Feldmans</i>	
Hollanda (Avrupadaki Kraliyet namına)		<i>C. Van Rappard</i>
Lehistan	<i>Titus Komarnicki</i>	
Romanya	<i>C. Antoniadu</i>	
İsviçre	<i>Flückiger</i>	
Çekoslovakya	<i>Rodolphe Künsel - Jizersky</i>	

No. 3243

— 1010 —

25 - VI - 1937

Lâhika

Hayvanî mahsulâtın menşesine ve şahhî olduğuna dair şahadetname

Aşağıda vaziülümza (menşe Devlet baytarî memurunun isim ve unvanı) bervechizir tasrih edilen :

(ağırlık)

(malların cins ve nevi)

(nereden gönderdiği) ve den
(gönderenin isim ve adresi) tarafından
(malın kendisine sevk edildiği zatın veya firmaın isim ve adresi)

(nakil vasıtası, gemi ile nakledildiği takdirde geminin adı)
. nakledilen menşel hayvanî mahsulâtın, charbon bactéridien fièvre aphteuse, peste porcine veya clavelée'nin mühlük veya müstevli bir mahiyette hüküm sürmediği bir mmtakadan geldiğini ve

dair beynelmûlel muksavelenamenin birinci maddesinde zikredilen şahhî şartlara uygun olduğunu tasdik eder.

. tarihinde (tasvir hurufatla yazılacaktır)
. de tanzim kılınmıştır.

(Sanatı zikredilerek baytarın imzası).

(Soğuk damğa veya resini mühür).

Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 19 - VI - 1937 ve 1/712
Bu kanunun neşir ve ilânının Bayvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası : 15 - VI - 1937 ve 4/536
Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların Cild Sayfa
cild ve sayfa numaraları : 16 230
19 144,206:207,208,215,222:225

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı : Nesrin
 Soyadı : ALPASLAN
 Doğum yeri ve tarihi : Bitlis/ 12.09.1956
 Uyruğu : T.C.
 Medeni durumu : Bekar
 Askerlik durumu : -

II-Eğitimi

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, 1979
 Lise : Çankaya Lisesi (Ankara), 1974
 Ortaokul : Namık Kemal Orta Okulu (Ankara), 1971
 İlkokul : Dikmen İlkokulu (Ankara), 1966
 Yabancı Dili : İngilizce

III-Ünvanları

Veteriner Hekim : 1979
 Uzman : 1993

IV-Mesleki Deneyimi

Tarım Köyişleri Bakanlığı-Araştırma Enstitüleri-Çankaya Belediyesi (1979-Devam Ediyor.)

V-Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

VI-Bilimsel İlgi Alanları

Yayımları:

1. ATAUM-AB Sürecinde Yerel Yönetimler ve Çevre Politikaları, Dış İlişkiler Uzmanlık Tezi, Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi.
2. MAYZEM-Planification de Exploitations de Vacunos de Leche, Uzmanlık Tezi, Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü.
3. TKB-Adana Bölgesi Tavukçuluk İşletmelerinde Salmonella ve Mycoplasma Enfeksiyonlarının İnsidansı ve Teşhis Yöntemleri, Bakteriyoloji Uzmanlık Tezi.

VII-Bilimsel Etkinlikleri

Aldığı burslar: -

Ödüller: -

Projeleri: -

Verdiği konferans ya da seminerler:

Katıldığı paneller: -

VIII-Diğer Bilgiler

Eğitim programı haricinde aldığı kurslar ve katıldığı eğitim seminerleri: -

Organizasyonunda katkıda bulunduğu bilimsel toplantılar: -

Diğer üyelikleri: -